

УНИВЕРЗИТЕТУ НОВОМ САДУ
ПОЉОПРИВРЕДНИ ФАКУЛТЕТ

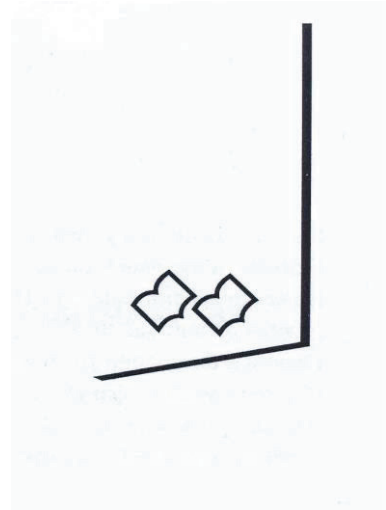

Zakonski propisi u veterinarskoj medicini

Dr Nenad Stojanac

ZAKONSKI PROPISI U VETERINARSKOJ MEDICINI

Dr Nenad Stojanac

UNIVERZITET U NOVOM SADU
POLJOPRIVREDNI FAKULTET

NOVI SAD, 2017.

EDICIJA OSNOVNI UDŽBENIK

Osnivač i izdavač edicije

*Poljoprivredni fakultet, Novi Sad,
Trg Dositeja Obradovića 8, 21000 Novi Sad*

**Godina osnivanja
1954.**

Glavni i odgovorni urednik edicije

*Dr Nedeljko Tica, redovni profesor
Dekan Poljoprivrednog fakulteta*

Članovi komisije za izdavačku delatnost
Dr Ljiljana Nešić, vanredni profesor –predsednik
Dr Branislav Vlahović, redovni profesor – član
Dr Milica Rajić, redovni profesor – član
Dr Nada Plavša, vanredni profesor – član

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

619:616:636]:34(075.8)

СТОЈАНАЦ, Ненад

Zakonski propisi u veterinarskoj medicini / Nenad Stojanac. - Novi Sad :
Poljoprivredni fakultet, 2017 (Petrovaradin : Futura). - 155 str. ; 30 cm. - (Edicija
Osnovni udžbenik)

Tiraž 20. - Bibliografija.

ISBN 978-86-7520-395-7

a) Ветеринарска медицина - Законски прописи

Autor

Dr Nenad Stojanac, docent
Poljoprivredni fakultet Novi Sad

Glavni i odgovorni urednik

Dr Nedeljko Tica, redovni profesor
dekan Poljoprivrednog fakulteta

Urednik

Dr Nenad Stojanac, docent

Tehnički urednik

Dr Nenad Stojanac, docent

Lektura i korektura

Dragana Vidojković, dipl. filolog opšte lingvistike

Recenzenti

Dr Zoran Aleksić, redovni profesor,
Fakultet veterinarske medicine, Univerzitet u Beogradu
Dr Dragan Rogan, redovni profesor,
Poljoprivredni fakultet, Univerzitet u Novom Sadu

Izdavač

Univerzitet u Novom Sadu, Poljoprivredni fakultet Novi Sad

Zabranjeno preštampavanje i fotokopiranje. Sva prava zadržava izdavač.

Štampa

Futura, Petrovaradin

Štampanje odobrila

Komisija za izdavačku delatnost, Poljoprivredni fakultet, Novi Sad

Tiraž

20

***Odlukom Nastavno-naučnog veća Poljoprivrednog fakulteta u Novom Sadu od
03.04.2017. rukopis je odobren za izdavanje kao osnovni udžbenik.***

PREDGOVOR

Udžbenik „**Zakonski propisi u veterinarskoj medicini**“ namenjen je studentima Departmana za veterinarsku medicinu Poljoprivrednog fakulteta u Novom Sadu, radi savladavanja materije u okviru predmeta Zakonski propisi u veterinarskoj medicini. Udžbenik je napisan na jednostavan, lak i razumljiv način s ciljem da se ovo štivo približi potrebama studenata, kako bi što bolje i uspešnije savladali ispit.

Ovaj udžbenik se izdaje po prvi put, a razlog za izdavanje je što na tržištu ne postoji adekvatna knjiga iz ove oblasti. Pored osnovne namene, udžbenik će koristiti doktorima veterinarske medicine prilikom pripreme za polaganje stručnog ispita, veterinarskim inspektorima, kao i svima koji se bave veterinarskom delatnošću.

Ovom prilikom izražavam veliku zahvalnost svim saradnicima koji su na bilo koji način pomogli da udžbenik ugleda svetlost dana, a posebno se zahvaljujem svojoj porodici i deci na razumevanju i nesebičnoj podršci.

Duboko sam svestan da nisam savršen i da je svaki udžbenik zastareo već svojim izlaskom iz štampe, a posebno materija iz zakonske regulative, ali svakako mi je satisfakcija što sam s ljubavlju i znanjem ipak uspeo da napišem udžbenik koji sa novim izdanjima može i treba da se nadograđuje. Stoga molim sve dobronamerne korisnike ove knjige da svojim primedbama i sugestijama doprinesu da sledeća izdanja budu još kvalitetnija.

*U Novom Sadu,
06.03. 2017. godine*

Autor

SADRŽAJ

UVOD	1
ISTORIJSKI RAZVOJ I ZNAČAJ ZAKONODAVSTVA UOPŠTE I U OKVIRU VETERINARSKJE MEDICINE	1
Razvoj veterinarskih škola	2
ISTORIJA RAZVOJA VETERINARSKOG ZAKONODAVSTVA I ORGANIZACIJE VETERINARSKJE SLUŽBE U SRBIJI	2
Razvoj veterinarskog zakonodavstva u Srbiji.....	2
Razvoj veterinarske službe	3
OPŠTI DEO.....	6
NORMATIVNA AKTA.....	7
USTAV.....	7
STATUT.....	12
ZAKON.....	12
PODZAKONSKA AKTA	12
ZAKON O DRŽAVNOJ UPRAVI	14
ZAKON O JAVNIM SLUŽBAMA	19
ZAKON O OPŠTEM UPRAVNOM POSTUPKU.....	20
ZAKON O INSPEKCIJSKOM NADZORU.....	30
ORGANIZACIJA VETERINARSKJE SLUŽBE.....	37
SPECIJALNI DEO	39
ZAKON O VETERINARSTVU	39
ZAKON O DOBROBITI ŽIVOTINJA.....	50
ZAKON O BEZBEDNOSTI HRANE	55
ZAKON O LEKOVIMA I MEDICINSKIM SREDSTVIMA	58
PODZAKONSKI AKTI U VETERINARSKOJ MEDICINI.....	63
PRAVILNIK O LISTI NAROČITO OPASNIH ZARAZNIH BOLESTI ŽIVOTINJA I LISTI ZARAZNIH BOLESTI ŽIVOTINJA KOJE SE OBAVEZNO PRIJAVLJUJU, KAO I O NAČINU NJIHOVE PRIJAVE I ODJAVE	63
PRAVILNIK O UTVRĐIVANJU MERA ZA RANO OTKRIVANJE, DIJAGNOSTIKU, SPREČAVANJE ŠIRENJA, SUZBIJANJA I ISKORENJIVANJA ZARAZNE BOLESTI BESNILO I NAČINU NJIHOVOG SPROVOĐENJA.....	74
PRAVILNIK O NAČINU SPROVOĐENJA MERA ZA SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE BRUCELOZE GOVEDA, OVACA, KOZA, SVINJA I PASA	75
PRAVILNIK O UTVRĐIVANJU MERA ZA RANO OTKRIVANJE, DIJAGNOSTIKU, SPREČAVANJE ŠIRENJA, SUZBIJANJA I ISKORENJIVANJA ZARAZNE BOLESTI	

BRUCELOZA GOVEDA, NAČIN NJIHOVOG SPROVOĐENJA, KAO I NAČIN UTVRĐIVANJA STATUSA GAZDINSTVA SLOBODNOG OD BRUCELOZE GOVEDA	76
PRAVILNIK O UTVRĐIVANJU MERA ZA RANO OTKRIVANJE, DIJAGNOSTIKU, SPREČAVANJE ŠIRENJA, SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE ZARAZNE BOLESTI TUBERKULOZA GOVEDA, NAČINU NJIHOVOG SPROVOĐENJA, KAO I NAČINU UTVRĐIVANJA STATUSA GAZDINSTVA SLOBODNOG OD TUBERKULOZE GOVEDA.	78
PRAVILNIK O UTVRĐIVANJU MERA ZA RANO OTKRIVANJE, DIJAGNOSTIKU, SPREČAVANJE ŠIRENJA, SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE ZARAZNE BOLESTI ENZOOTSKE LEUKOZE GOVEDA, NAČINU NJIHOVOG SPROVOĐENJA, KAO I NAČINU UTVRĐIVANJA STATUSA GAZDINSTVA SLOBODNOG OD ENZOOTSKE LEUKOZE GOVEDA.....	82
PRAVILNIK O UTVRĐIVANJU MERA ZA RANO OTKRIVANJE, DIJAGNOSTIKU, SPREČAVANJE ŠIRENJA, SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE ZARAZNE BOLESTI PLAVOG JEZIKA, KAO I NAČINU NJIHOVOG SPROVOĐENJA.....	84
PRAVILNIK O MERAMA ZA SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE INFEKTIVNOG BOVINOGRINOTRAHEITISA I INFEKTIVNOG PUSTULARNOGVULVOVAGINITISA	85
PRAVILNIK O MERAMA ZA SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE LEPTOSPIROZE ŽIVOTINJA.....	86
PRAVILNIK O MERAMA ZA SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE BEDRENICE KOD ŽIVOTINJA.....	87
PRAVILNIK O UTVRĐIVANJU MERA ZA RANO OTKRIVANJE, DIJAGNOSTIKU, SPREČAVANJE ŠIRENJA, SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE ZARAZNE BOLESTI SLINAVKA I ŠAP	88
PRAVILNIK O UTVRĐIVANJU MERA ZA RANO OTKRIVANJE, DIJAGNOSTIKU, SPREČAVANJE ŠIRENJA, SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE ZARAZNE BOLESTI KLASIČNE KUGE SVINJA, KAO I NAČINU NJIHOVOG SPROVOĐENJA	91
PRAVILNIK O MERAMA ZA RANO OTKRIVANJE, DIJAGNOSTIKU, SPREČAVANJE ŠIRENJA, SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE ZARAZNE BOLESTI AFRIČKE KUGE SVINJA	96
PRAVILNIK O UTVRĐIVANJU MERA ZA RANO OTKRIVANJE, DIJAGNOSTIKU, SPREČAVANJE ŠIRENJA, SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE ZARAZNE VEZIKULARNE BOLESTI SVINJA, KAO I NAČINU NJIHOVOG SPROVOĐENJA	99
PRAVILNIK O MERAMA ZA SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE INFEKTIVNE ANEMIJE KONJA	101
PRAVILNIK O UTVRĐIVANJU MERA ZA RANO OTKRIVANJE, DIJAGNOSTIKU, SPREČAVANJE ŠIRENJA, SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE ZARAZNE BOLESTI KUGA KONJA, KAO I NAČINU NJIHOVOG SPROVOĐENJA	102
PRAVILNIK O MERAMA ZA SUZBIJANJE TRIHINELOZE ŽIVOTINJA	104
PRAVILNIK O UTVRĐIVANJU MERA RANOG OTKRIVANJA I DIJAGNOSTIKE ZARAZNE BOLESTI TRANSMISIVNIH SPONGIOFORMNIH ENCEFALOPATIJA, NAČINU NJIHOVOG SPROVOĐENJA, KAO I MERAMA ZA SPREČAVANJE ŠIRENJA, SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE OVE ZARAZNE BOLESTI	105
PRAVILNIK O UTVRĐIVANJU MERA ZA RANO OTKRIVANJE, DIJAGNOSTIKU, SPREČAVANJE ŠIRENJA, SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE INFEKCIJA ŽIVINE ODREĐENIM SEROTIPOVIMA SALMONELA	109

PRAVILNIK O UTVRĐIVANJU MERA ZA RANO OTKRIVANJE, DIJAGNOSTIKU, SPREČAVANJE ŠIRENJA, SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE ZARAZNE BOLESTI ATIPIČNA KUGA ŽIVINE.....	116
PRAVILNIK O UTVRĐIVANJU MERA ZA RANO OTKRIVANJE, DIJAGNOSTIKU, SPREČAVANJE ŠIRENJA, SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE ZARAZNE BOLESTI AVIJARNA INFLUENCA, KAO I NAČINU NJIHOVOG SPROVOĐENJA	118
PRAVILNIK O MERAMA ZA SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE VRTIČAVOSTI PASTRMKI.....	122
PRAVILNIK O MERAMA ZA SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE FURUNKULOZE PASTRMKI.....	123
PRAVILNIK O MERAMA ZA SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE ZARAZNIH BOLESTI PČELA	124
PRAVILNIK O OBRASCU UVERENJA O ZDRAVSTVENOM STANJU ŽIVOTINJA	126
PRAVILNIK O NAČINU UTOVARA, PRETOVARA I ISTOVARA POŠILJAKA ŽIVOTINJA, PROIZVODA, SIROVINA I OTPADAKA ŽIVOTINJSKOG POREKLA, USLOVIMA KOJE MORA ISPUNJAVATI PREVOZNO SREDSTVO, HIGIJENSKOTEHNIČKIM USLOVIMA KOJE MORA ISPUNJAVATI POŠILJKA I OBRASCU UVERENJA O ZDRAVSTVENOM STANJU POŠILJKE	127
PRAVILNIK O USLOVIMA I TRAJANJU KARANTINA ZA UVEZENE ŽIVOTINJE	129
OBELEŽAVANJE I REGISTRACIJA ŽIVOTINJA	130
PRAVILNIK O NAČINU OBELEŽAVANJA I REGISTRACIJE GOVEDA, KAO I O SLUŽBENOJ KONTROLI OBELEŽAVANJA I REGISTRACIJE GOVEDA	131
PRAVILNIK O NAČINU OBELEŽAVANJA I REGISTRACIJE OVACA I KOZA, KAO I O SLUŽBENOJ KONTROLI IDENTIFIKACIJE, OBELEŽAVANJA I REGISTRACIJE OVACA I KOZA	133
PRAVILNIK O NAČINU OBELEŽAVANJA I REGISTRACIJE KOPITARA, KAO I O SLUŽBENOJ KONTROLI IDENTIFIKACIJE, OBELEŽAVANJA I REGISTRACIJE KOPITARA.....	134
PRAVILNIK O NAČINU OBELEŽAVANJA I REGISTRACIJE SVINJA, KAO I O SLUŽBENOJ KONTROLI IDENTIFIKACIJE, OBELEŽAVANJA I REGISTRACIJE SVINJA	135
PRAVILNIK O NAČINU OBELEŽAVANJA I REGISTRACIJE PASA I MAČAKA.....	136
PRAVILNIK O NAČINU OBELEŽAVANJA PČELINJIH DRUŠTAVA I REGISTRACIJI PČELINJAKA.....	138
PRAVILNIK O UTVRĐIVANJU PROGRAMA MERA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE ŽIVOTINJA	139
LITERATURA.....	145

UVOD

ISTORIJSKI RAZVOJ I ZNAČAJ ZAKONODAVSTVA UOPŠTE I U OKVIRU VETERINARSKJE MEDICINE

„Bez poznavanja prošlosti, i budućnost ostaje tajna“.

Shodno ovoj izreci, kada govorimo o veterinarskoj medicini i zakonskoj regulativi u okviru nje, neophodno je prvo ponoviti istorijski razvoj veterinarske medicine. Prvi pisani podaci o veterinarskoj medicini pojavljuju se u Egiptu (Papyrus of Kahun) i staroj Indiji (Vedic literature) 1900 godina pre nove ere. Prvi budistički car Indije je govorio: „Postoje dva deteta medicine, medicina za ljude i medicina za životinje“.

Kada ne bi bilo zakonskih propisa, došlo bi do nesigurnosti, proizvoljnosti, samovolje i totalne anarhije u ljudskom društvu. Stoga, još u praistorijskom dobu razvila su se određena pravila kojih su se ljudi morali pridržavati. Jedan od prvih pisanih dokumenata je bio Hamurabijev zakonik (vladao od 1728. do 1686. godine pre nove ere) koji se sastojao od 282 člana. Zakonikom su regulisane i norme koje su poštovane prilikom trgovine životinjama. Danas se čuva u muzeju Luvr u Francuskoj. Takođe, postojala su zakonom zajemčena određena svojstva životinja u starih Grka, Rimljana, Arabljana, u Kini i Indiji.

Stari Rimljani su 450 godina pre nove ere kodifikovali svoje pravo kroz „Zakon XII tablica“ koji je bio uklesan u hrastovom drvetu. Originalne tablice nisu sačuvane jer su izgorele prilikom provala Gala u Rim. To nije predstavljao problem jer se zna da su Rimljani bili fanatično odani svojim zakonima, učili su ih napamet u školama i svi značajniji pravници su ih citirali u svojim delima. U Zakonu je bila regulisana prodaja stoke s nedostacima i manama, kao i uslovi držanja opasnih životinja. Zakon XII tablica je preveden i na ostale svetske jezike, među kojima je i srpski.

U XVIII veku pojavljuju se mnoge epizootije, od kojih su neke i zoonoze, što je iniciralo razvoj i pisanje zakona kojima bi se regulisalo suzbijanje zaraznih bolesti životinja, jer su one nanosile enormne ekonomske štete. U to vreme je goveđa kuga nanosila ogromne štete širom Evrope, podaci govore da je uginulo 200.000.000 goveda, što je pretilo da dovede do potpunog uništenja govedarstva. Upravo zbog ovoga, ali i zbog drugih bolesti poput antraksa, sakagije, slinavke i šapa, boginja ovaca, besnila, šuge i drugih zaraznih bolesti, počeli su se donositi adekvatni zakoni za suzbijanje bolesti (Holandija 1870, Švajcarska 1872, Velika Britanija 1878, Austrija i Nemačka 1880, Francuska 1881. godine).

Pre pojave i masovne upotrebe automobila u svakodnevnom životu, osnovna uloga veterinaru je bila tretman konja. Prvi pokušaj da se veterinari udruže bio je vezan za tretman konja, zbog njihovog ekonomskog značaja. Kako je broj konja opadao, veterinari su se počeli specijalizovati za farmske životinje. Nakon Drugog svetskog rata počinje da raste standard ljudi, a posledično tome i želja naroda za malim životinjama (kućnim ljubimcima), a samim tim i potreba za veterinarskim znanjem u toj oblasti.

Razvoj veterinarskih škola

Prema istorijskim podacima, najstarije ustanove u kojima su se ljudi obučavali za veterinarski poziv bile su u hramovima egipatskih gradova oko 4000 godina pre nove ere. Te ustanove su imale više karakter obuke nego škole. Veterinarska medicina se razvijala uporedo s humanom medicinom, počev od vremena Hipokrata u Grčkoj (460 godina pre nove ere), Galena u Starom Rimu (129. godina), Aviceana kod Arabljana (930. godina). Prva napisana knjiga o anatomiji koja se ne odnosi na ljude (anatomija konja) objavljena je 1598. godine. Međutim, i pored svega navedenog, prve veterinarske škole se osnivaju puno kasnije, odnosno tek u 18. veku. U to doba, vodeća evropska zemlja je bila Francuska u kojoj se snažno razvijala industrija i gde je bilo dosta uvoza stoke iz drugih evropskih i prekookeanskih zemalja. Kao posledica mešanja životinja dolazi do nastanka epizootija, među kojima je bilo i smrtonosnih zoonoza. Do tog perioda stoku su uglavnom lečili laici i nadriveterinari, pa se nametnula potreba za stvaranjem školovanih veterinarara, odnosno otvaranja veterinarskih škola. Prvu veterinarsku školu otvara 1762. godine u Lionu Klod Buržla (Claude Bourgelat 1712–1779). Na početku, škola je trajala samo dve godine i bila je daleko ispod tadašnjih fakulteta. Interesantno je da je već prve godine školu upisalo dosta stranaca koji su se po završetku vraćali u svoje zemlje i osnivali, po francuskom uzoru, veterinarske škole. Škole se međusobno razlikuju i svaka zemlja u svoje veterinarsko školstvo unosi nešto od svog opšteg obrazovanja. Trajanje škole se produžava na tri, četiri, pa pet, a u nekim zemljama i na šest godina. Takođe, podižu se uslovi za upis, da bi konačno 1830. godine Gisenska škola postavila kao uslov završenu srednju školu. Tada se veterinarske studije postupno izjednačuju sa ostalim visokim školama i fakultetima. U tom smislu značajan je akt Veterinarske škole u Gisenu (Nemačka) koja je 1830. godine prva promovisala naziv doktora veterinarske medicine.

U vreme osnivanja veterinarskih škola, humana medicina je već bila dobro razvijena i izvršila je značajan uticaj na razvoj veterinarskog školstva. Shodno ovome, prvi profesori u veterinarskim školama gotovo po pravilu imaju završen medicinski fakultet. To je doprinelo da u veterinarskim studijama preovladava medicinska strana.

ISTORIJA RAZVOJA VETERINARSKOG ZAKONODAVSTVA I ORGANIZACIJE VETERINARSKE SLUŽBE U SRBIJI

Razvoj veterinarskog zakonodavstva u Srbiji

Istovremeno s pojavom veterinarskih zakona i propisa u razvijenim evropskim državama, i u Srbiji su doneti prvi propisi o suzbijanju bolesti. Prvi propis koji se odnosio na sprovođenje mera u okviru zdravstvene službe, opšte higijene, stočarstva, snadbevanja stanovništva mesom i proizvodima od mesa, u Srbiji je donet 1836. godine pod nazivom „Uslovija“, imao je pet tačaka koje su određivale uslove držanja i zakupnine „kasapnica“ kako su se tad zvale prodavnice ili trgovine gde se prodavalo meso za ishranu ljudi. Već 1839. godine došlo je do izdavanja prvog propisa „Poučenija o besnilu“, a kasnije i niza drugih propisa iz oblasti veterinarske delatnosti. Godine 1844. doneta su „Pravila o postupku sa ovcama zbog rednje od ovčjih boginja“, zatim 1845. godine o antraksu, 1846, 1849. i 1850. godine propisi o goveđoj kugi. Tokom 1851. objavljen je propis o suzbijanju šuge

konja, kao i propisi o karantinu, trgovini stokom, upotrebi kože i zakopavanju leševa uginulih životinja.

Prvi veterinarski zakon, „Zakon o zaštiti od stočnih zaraza uopšte i o merama za ugašenje tih zaraza“, donet je u Srbiji 1881. godine. Ovim zakonom bilo je predviđeno suzbijanje bolesti životinja, detaljno određeno izdavanje stočnih pasoša prilikom izvoza i uvoza, trgovine i u drugim slučajevima unutrašnjeg prometa stokom. Stočni pasoš je važio 10 dana od izdavanja, sadržao je podatke o životinji, a uz njega se izdavala i potvrda o zdravlju stoke, da ne potiče iz mesta gde ima zaraze, pa čak da zaraze nema ni u okolnim mestima. Ovaj zakon je bio primer izuzetno dobrog veterinarskog propisa, pa je ostao na snazi do 1928. godine.

U periodu od 1928. do 1941. godine na snazi je bio Zakon o suzbijanju i ugašenju stočnih zaraza koji je zajedno sa Pravilnikom koji ga je dopunjavao uređivao organizaciju veterinarske službe i mere za suzbijanje zaraznih bolesti životinja. Odredbe ovog Zakona su primenjivane za vreme i nekoliko godina posle Drugog svetskog rata.

Uredba o suzbijanju i sprečavanju stočnih zaraza stupila je na snagu 1948. godine, a 1949. su doneti Pravilnici za izvršenje ove Uredbe, pa su na osnovu njihovih odredbi preduzimate mere za sprečavanje pojave, suzbijanje i iskorenjivanje pojedinih zaraznih bolesti. Osnovni zakon o zaštiti stoke od stočnih zaraznih bolesti je objavljen 1954. godine u „Službenom listu FNRJ“, broj 26/54. Na osnovu tog zakona, 1956. godine je doneta Odluka o naročito opasnim stočnim zaraznim bolestima i posebnim merama za suzbijanje i iskorenjivanje tih zaraza. Ovaj zakon je bio na snazi do 1965, kada je donet Osnovni zakon o merama za unapređenje stočarstva i o zdravstvenoj zaštiti stoke (Sl. list SFRJ, br. 16/65). Tokom 1967. objavljeno je Uputstvo o znacima na osnovu kojih se može smatrati da se stočna zaraza pojavila, i o načinu i postupku izveštavanja o pojavi stočne zaraze (Sl. list SFRJ, 43/67). Nakon donošenja Ustava 1974. godine, donet je 1976. Zakon o zaštiti životinja od zaraznih bolesti koje ugrožavaju celu zemlju (Sl. list SFRJ, br. 43/76). Ovaj zakon je bio na snazi do 1986. kada je pod istim imenom donet novi savezni zakon (Sl. list SFRJ, br. 43/86). Do 1991. godine donet je veći broj saveznih akata koji su bili primenjivani u različitim oblastima veterinarsko-medicinske delatnosti u SFRJ.

Zakon o zaštiti životinja od zaraznih bolesti koje ugrožavaju celu zemlju s manjim izmenama i dopunama i Zakon o zdravstvenoj zaštiti životinja (Sl. glasnik RS, br. 37/91) ostali su na snazi do 2005. godine. Konačno, 2005. veterinarska struka dobija svoj zakon, Zakon o veterinarstvu (Sl. glasnik RS, br. 91/2005), koji je na jednom mestu objedinio veterinarsko-medicinsku delatnost, čime su prestali da važe Zakon o zaštiti životinja od zaraznih bolesti koje ugrožavaju celu zemlju i Zakon o zdravstvenoj zaštiti životinja. Zakon o veterinarstvu iz 2005. godine s manjim izmenama i dopunama je i danas na snazi u Republici Srbiji.

Razvoj veterinarske službe

Istovremeno s razvojem u Evropi, dolazi i do organizovanja veterinarske službe u Srbiji, i to 1839. godine u okviru Sanitetskog odeljenja pri Ministarstvu unutrašnjih dela Srbije. U okviru ovog odeljenja bila je i medicinska služba koja je zajedno s veterinarskom rukovođila svim poslovima vezanim za zdravlje ljudi i životinja. Stupanje u nadležnost Sanitetskog odeljenja za veterinarsku službu je imalo ogroman značaj jer ona tad izlazi iz okvira empirije i o zdravlju životinja počinju da se staražu okružni lekari–fizikusi. Na čelu

veterinarske službe se nalazio glavni marveni lekar. Većina lekara–fizikusa je imala završen samo medicinski fakultet i imali su veoma skromno znanje o bolestima životinja, što je s vremenom rezultiralo ogromnim štetama u stočarstvu. Stoga je doneta Uredba da svi lekari kandidati za fizikusa moraju svoje znanje da dopune dvogodišnjim studijama veterinarske medicine. Uključivanjem veterinarske struke u sastav Sanitetskog odeljenja postignut je značajan napredak u očuvanju zdravstvenog stanja stočnog fonda. Veterinarska sturka i veterinari su svoj status u društvu naročito povećali posle uspešnog suzbijanja goveđe kuge u Srbiji 1849. godine, koja je inače opustošila stada goveda širom Evrope. Na osnovu Zakona o uređenju sanitetske struke i o čuvanju javnog zdravlja iz 1881. godine, svaki okrug u Srbiji dobija po jednog marvenog lekara. Godine 1890. je osnovano Udruženje marvenih lekara Srbije, današnje Srpsko veterinarsko društvo.

Medicinska i veterinarska služba, ujedinjene u okviru ovog odeljenja, funkcionisale su do 1899. godine. Tokom godina raslo je nezadovoljstvo veterinara jer je u okviru odeljenja veterina bila degradirana na službu drugog reda, potpuno zavisnu od medicinske službe. Veterinarska služba se izdvojila iz Sanitetskog odeljenja i 1900. godine prešla u okrilje Ministarstva narodne privrede i to u Odeljenje za poljsku privredu i veterinarstvo. Veterinarska služba postaje samostalna i na čelu odeljenja se nalazi marveni lekar.

Balkanski i Prvi svetski rat prekidaju dalji razvoj veterinarske službe u Srbiji. Završetkom ovih ratova 1918. godine, počinje novo razdoblje u razvoju veterinarske službe. „Činovničkim“ zakonom iz 1923. godine bio je regulisan položaj veterinara, a 1930. se, prema Zakonu o organizaciji Ministarstva poljoprivrede, organizuje Veterinarsko odeljenje. Ovim odeljenjem je rukovodio veterinar, a odeljenje je rukovodilo celokupnom veterinarskom službom u zemlji. Pored veterinara i veterinarske inspekcije, formirane su i veterinarske ustanove: Centralni bakteriološki zavod u Beogradu, Veterinarsko odeljenje Centralnog higijenskog zavoda u Beogradu, Veterinarsko odeljenje Higijenskog zavoda u Novom Sadu. Zbog sve veće potrebe za obrazovanjem veterinara, osniva se 1936. godine Veterinarski fakultet u Beogradu.

Početak Drugog svetskog rata, 1941. godine, ponovo se narušava normalan tok razvoja veterinarske službe. Ratna razaranja u toku Drugog svetskog rata ostavila su u čitavoj našoj zemlji dubok trag na svim poljima života, pa tako i u stočarstvu. Zemlja je bila opustošena i razorena, a brojno stanje stoke desetkovano. Ratne prilike i masovno kretanje vojnih jedinica i izbeglica sa istoka dovela su, kod ionako redukovano broja stoke, ne samo do širenja postojećih bolesti domaćih životinja, već i do povećanja broja naročito opasnih zaraznih bolesti stoke, unetih u našu zemlju tokom rata, najverovatnije iz istočnih zemalja. Durina, sakagija i šuga konja ugrožavale su konjarstvo, a slinavka i šap i polne zaraze goveda nanosile su velike ekonomske štete govedarstvu. Svinjska kuga, šuga, crveni vetar, metiljavost ovaca, bruceloza, antraks, besnilo i druge zarazne bolesti predstavljale su ozbiljan problem. Ovo je bilo naročito izraženo u novoformiranim poljoprivrednim dobrima i zadrugama, gde su u uslovima velikih aglomeracija stoke na malom prostoru, uz loše držanje i ishranu, postojali uslovi za njihovu pojavu. Veterinari, kojih je u tom periodu bilo veoma malo, obavljali su masovne vakcinacije, uzorkovanje krvi za laboratorijske preglede, kastracije, suzbijanje steriliteta i dr. U prvim godinama posle rata, sve do 1952. godine, zadržala se predratna organizacija veterinarske službe, gde su malobrojni veterinari koji su radili u državnim institucijama imali pravo van radnog vremena na privatnu praksu, kao nagradu i nadoknadu za neograničeno radno vreme, povećane napore u radu, stimulans i drugo.

Laboratorijska ispitivanja su vršena u specijalističkim veterinarskim organizacijama, kojih je u to vreme bilo veoma malo. Sve poslove na području Srbije je obavljalo 210 veterinar, uključujući fakultet, upravne organe, zavode i laboratorije. Ministarstvo poljoprivrede 1950. godine upućuje nacrt Uredbe o veterinarskim stanicama svim republikama, kao savezni projekat više forme organizacije veterinarske službe, kako bi se preko veterinarskih stanica uspešnije odvijali svi veterinarski poslovi. Uredbom, veterinarske stanice su definisane kao isključivo veterinarske ustanove koje su za određena sreska i mesna područja formirali narodni odbori, imale su u svom sklopu ambulante, skladišta za veterinarski materijal, stanice za veštačko osemenjavanje i potkivaonice. Prema Uredbi su bili određeni poslovi i zadaci stanica, koji su se ogledali u: utvrđivanju stočnih zaraza i predlaganju mera za suzbijanje; preventivnoj vakcinaciji; ispitivanju uzroka uginuća, pojavi i raširenosti bolesti; lečenju i suzbijanju zaraznih, parazitskih i uzgojnih bolesti; nadzoru nad prometom i životinjama u karantinu; pregledu stoke za klanje, mesa i namirnica animalnog porekla; veštačkom osemenjavanju i drugo. Sve više mladih kadrova upisuje i završava Veterinarski fakultet, pa je iz ovog razloga 1952. godine doneta Uredba o osnivanju stočarsko-veterinarskih i veterinarskih stanica, kao i Uredba o osnivanju veterinarsko-dijagnostičkih stanica. Time je otpočeo novi organizacioni oblik veterinarske službe koji je odgovarao njenim specifičnostima, a i sistemu društvenog uređenja.

Kroz rad i razvoj veterinarskih stanica ogleda se mesto i status veterinara u društveno-ekonomskom životu.

Period od osnivanja do šezdesetih godina karakteriše brz i vrlo uspešan razvoj veterinarskih stanica. Do 1955. godine formirano je 187 stanica, sa još 200 ispostava i ambulanti u kojima je radilo skoro 900 veterinar. Ovaj period karakteriše organizovanje sistemskih i planskih akcija zdravstvene zaštite životinja. Iskorenjene su ovčje boginje, durina, sakagija, slinavka i šap, suzbijena svinjska kuga, kuga peradi, metiljavost, piroplazmoza, ehinokokoza, a vidni rezultati postignuti su i na suzbijanju steriliteta i uvođenju veštačkog osemenjavanja krava. U to vreme veterinarska služba je bila jedna od najbolje organizovanih i najefikasnijih službi u državi.

Period zastoja u veterinarskoj delatnosti je bio od šezdesetih do 1970. godine. U tom periodu su rasformirane veterinarske stanice i kao služba uključene u zemljoradničke zadruge i poljoprivredne organizacije, jer je prevladalo gledište državnih činovnika da je veterinarska služba samo deo poljoprivredne proizvodnje. Ovo je dovelo do stagnacije i nazadovanja veterinarske delatnosti, poremećaja funkcionalne povezanosti stanica sa specijalističkim organizacijama i upravnim organima. Od odlično organizovane i efikasne službe nastala je neorganizovana, neefikasna i za timski i planski rad nesposobna, te se stoga ponovo javljaju masovna izbijanja nekih zaraznih bolesti, osipanja veterinarskih kadrova i nezainteresovanost mladih za studije veterinarske medicine.

Od 1970. do 1991. godine je period ponovnog oživljavanja veterinarske delatnosti. Skupština SR Srbije je donela 1970. godine dva zakona: Zakon o veterinarskoj službi i Zakon o taksama za uverenje o zdravstvenom stanju životinja. Ovi zakoni su obezbedili osnove za uspostavljanje sistema zdravstvene zaštite životinja, učvršćenja veterinarskih organizacija, konsolidaciju veterinarskih stanica, unapređenje rada dijagnostičkih stanica i zavoda, kao i funkcionalno povezivanje svih delatnosti terenske službe sa specijalističkom službom i veterinarskom inspekcijom. U tom periodu veterinarska služba je postigla značajne rezultate: eradiciran je veliki broj zaraznih bolesti životinja i zoonoza, obezbeđena povoljna epizootiološka situacija za bavljenje intenzivnim stočarstvom u zemlji, unapređeni poslovi

reprodukcije i veštačkog osemenjavanja, dat ogroman uticaj u poboljšanju rasnog sastava i drugo.

U periodu od 1991. do 2005. godine razvoj veterinarske službe je obeležio Zakon o zdravstvenoj zaštiti životinja donet 1991. godine, sa značajnim izmenama u odnosu na prethodni. Po Zakonu, Narodna skupština osniva javne veterinarske službe koje obavljaju poslove sprečavanja, otkrivanja, suzbijanja i iskorenjivanja zaraznih bolesti, vakcinacije i dijagnostičkih ispitivanja. Sredstva za ove poslove se obezbeđuju iz budžeta Republike. Ovim Zakonom je omogućeno bavljenje privatnom veterinarskom praksom i osnivanje privatnih veterinarskih stanica i apoteka. Stvoreni su uslovi za osnivanje Veterinarske komore, čija je primarna uloga zaštita veterinarske struke i samih veterinara. Takođe, veterinarska inspekcija je dobila samostalnost u radu i svi inspektori su postali službenici Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva u zvanju republički veterinarski inspektori. Na Univerzitetu u Novom Sadu, u okviru Poljoprivrednog fakulteta, 2000. godine je osnovan Departman za veterinarsku medicinu.

Od 2005. godine do danas, veterinarska struka je uređena Zakonom o veterinarstvu koji je donet 2005. godine. Oblici organizacije veterinarskih subjekata i njihov delokrug rada je uređen ovim Zakonom. Cela teritorija Republike Srbije je pokrivena terenskom i specijalističkom veterinarskom službom. Gotovo sva terenska služba je u vlasništvu preduzetnika i organizovana je u obliku veterinarskih apoteka, ambulanti, stanica i klinika.

OPŠTI DEO

NORMATIVNA AKTA

Pravni (normativni) akt predstavlja skup pravnih normi koji se nalazi u odgovarajućoj formi i koji uređuje neku pravnu situaciju.

Pravni akti se prema širini primene pravnih normi mogu podeliti na one kojima se stvara potpuna pravna norma i na one kojima se stvara jedan od elemenata pravne norme.

Pravni akti se dele i na opšta i pojedinačna pravna akta.

Opšta pravna akta sadrže opštu pravnu normu, a istovremeno su i izvor za pojedinačne pravne akte, odnosno pojedinačne pravne norme. Opšta pravna akta imaju odgovarajuću formu i njima se utvrđuje pravo i obaveza neodređenog kruga lica i organizacija u određenim situacijama. Tu spadaju Ustav, zakoni i podzakonski akti.

Pojedinačna pravna akta sadrže ili stvaraju pojedinačne pravne norme kojima se određuju u pojedinim slučajevima prava ili obaveze za određeni krug lica ili organizacija. Potreba za postojanjem pojedinačnih akata je velika zato što opštom normom nije uvek moguće precizno odrediti ponašanje ljudi (primer: Rešenje o poreskoj osnovici za porez na imovinu i dr).

Važenje pravnih akata se odvija u određenim vremenskim i prostornim okvirima. Kada se govori o vremenskom važenju, postoje dva bitna momenta: kada akt počinje da važi i kada prestaje da važi.

Zakonitost pravnih akata

Načelom zakonitosti se iskazuje hijerarhija između viših i nižih pravnih akata u pravnom sistemu, tj. međusobni odnos između tih akata. Načelo zakonitosti je osnovni princip pravnog sistema koji zahteva da svi pravni akti budu u skladu s višim pravnim aktom koji reguliše te odnose.

USTAV

Ustav je najviši opšti pravni akt u sistemu opštih pravnih akata jedne države koji uređuje najbitnije odnose u državi, a pre svega samu državnu organizaciju i ovlašćenja državnih organa, kao i slobode i prava građana. Odnosi koji se regulišu Ustavom su osnovni odnosi iz oblasti državnog uređenja, društveno-ekonomskih i političkih odnosa u državi, i slobode, prava i dužnosti građana u državi, odnos prema državi.

Ideja ustava potiče još iz antike, ali je intenzivirana sa teoretičarima društvenog ugovora i u toku borbe za ograničavanje državne vlasti. Prvi ustav u modernom smislu je Ustav SAD-a iz 1787. godine, koji je i danas na snazi.

Sadržina ustava (*materia constitutionis*) obuhvata uređenje najviših političkih institucija u zemlji, osnovna načela političkog režima i individualna i kolektivna prava i slobode građana kojima se ograničava državna vlast.

Vlast koja donosi i menja ustav naziva se ustavotvorna, a obično je njen nosilac parlament uz poseban postupak i mogućnost konačne odluke na referendumu.

Princip ustavnosti i zakonitosti

Ustavnost u širem smislu ustavnosti podrazumeva da u jednoj državi postoje osnovna društvena pravna pravila utvrđena ustavom kao najvišim pravnim aktom te države, koja obezbeđuje da se državna vlast organizuje i sprovodi objektivno, na osnovu tih pravila. Niko ne može imati više vlasti ili ovlašćenja nego što predviđaju pravna pravila koja su utvrđena ustavom. Ustavnost u užem smislu znači saglasnost svih propisa (zakona, uredbi, odluka i drugo).

Zakonitost u širem smislu podrazumeva postupanje svih, na osnovu i u okviru zakona (princip legaliteta). Zakonitost u užem smislu podrazumeva da svi pravni akti niži od zakona kao što su uredbi, odluke, pravilnici, naredbe, rešenja i drugi, moraju biti u skladu sa zakonom.

Mehanizmi zaštite ustavnosti i zakonitosti u svakoj državi utvrđeni su ustavom. Njih čine sudovi i drugi organi pravosuđa, ali ustanovljava i posebne organe (kao što su Ustavni sud i slično). Ovi organi otklanjaju neustavne odnosno nezakonite pravne akte ukidanjem, odnosno poništenjem. Bez zaštite ustavnosti odnosno zakonitosti nema pravne države, odnosno vladavine prava.

Ustavni sud u pravnom sistemu jedne države nije u sistemu pravosuđa (kao redovni sud), već je poseban državni organ koji ima ustavom utvrđene funkcije i nadležnosti. Ovaj organ funkcioniše po posebnom postupku utvrđenom ustavom i zakonom. Akt koji donosi Ustavni sud jeste rešenje (npr. poništenje odluke lokalne samouprave).

Ustav Republike Srbije je objavljen u „Službenom glasniku RS“, br. 98/2006 od 10.11.2006. godine, a usvojila ga je Narodna skupština Republike Srbije na Prvoj posebnoj sednici Narodne skupštine Republike Srbije održanoj 30. septembra 2006. i koji je konačno usvojen na republičkom referendumu 28. i 29. oktobra 2006. godine. Ustav sadrži 206 članova i kratku preambulu. Ustavna materija je sistematizovana u deset poglavlja i to: I – Načela ustava, II – Ljudska i manjinska prava i slobode, III – Ekonomsko uređenje i javne finansije, IV – Nadležnost Republike Srbije, V – Uređenje vlasti, VI – Ustavni sud, VII – Teritorijalno uređenje, VIII – Ustavnost i zakonitost, IX – Promena Ustava, X – Završna odredba.

Načela Ustava

Prvi deo Ustava obuhvata osnovna načela na kojima počiva ustavni sistem Srbije. U Republici Srbiji pravni poredak je jedinstven i vlast je podeljena na zakonodavnu, izvršnu i sudsku. Sudska vlast je nezavisna. Ustavne odredbe koje se odnose na formalna obeležja države, kao što su grb, zastava, himna, teritorija, granica, glavni grad, autonomna pokrajina i lokalna samouprava su sadržaj uvodnih ustavnih odredbi. Suverenost potiče od građana koji je vrše referendumom, narodnom inicijativom i preko svojih slobodno izabranih predstavnika. Ovim poglavljem je uređena upotreba jezika i pisma, međunarodni odnosi, vladavina prava, ravnopravnost polova i položaj stranaca.

Ljudska i manjinska prava i slobode

Ovo poglavlje je podeljeno na tri dela: osnovna načela, ljudska prava i slobode, i prava pripadnika nacionalnih manjina.

Osnovna načela ukazuju da se ljudska i manjinska prava neposredno primenjuju u praksi i da zakon nije nužni posrednik između ustavne norme i njene praktične primene, odnosno da se svaki organ i lice može pozvati neposredno na Ustav.

Ljudska prava i slobode govore o ljudskom dostojanstvu, pravu na život, slobodu i bezbednost, pravu na pravično suđenje, pravu na državljanstvo Republike Srbije, kao i na slobodu misli, savesti i veroispovesti, slobodu mišljenja i izražavanja, pravu na zaključenje braka, pravu rađanja, zdravstvenu i socijalnu zaštitu. U ovom delu je opisano i pravo na obrazovanje, autonomija univerziteta i sloboda naučnog i umetničkog stvaranja.

Ustavna prava pripadnika nacionalnih manjina su regulisana zabranom diskriminacije, ravnopravnošću u vođenju javnih poslova, zabrani nasilne asimilacije, očuvanjem posebnosti, udruživanjem i saradnjom sa sunarodnicima i razvijanjem duha tolerancije.

Ekonomsko uređenje i javne finansije

Ekonomsko uređenje u Republici Srbiji počiva na tržišnoj privredi, otvorenom i slobodnom tržištu, slobodi preduzetništva, samostalnosti privrednih subjekata i ravnopravnosti privatne i drugih oblika svojine.

Svojina može da bude privatna, zadružna i javna. Javna svojina je državna svojina, svojina autonomne pokrajine i svojina jedinice lokalne samouprave. Svi oblici svojine imaju jednaku pravnu zaštitu.

Sredstva iz kojih se finansiraju nadležnosti Republike Srbije, autonomnih pokrajina i jedinica lokalne samouprave obezbeđuju se iz poreza i drugih prihoda utvrđenih zakonom.

Nadležnost Republike Srbije

Republika Srbija uređuje i obezbeđuje: 1) suverenost, nezavisnost, teritorijalnu celovitost i bezbednost Republike Srbije, njen međunarodni položaj i odnose sa drugim državama i međunarodnim organizacijama; 2) ostvarivanje i zaštitu sloboda i prava građana; ustavnost i zakonitost; postupak pred sudovima i drugim državnim organima; odgovornost i sankcije za povredu sloboda i prava građana utvrđenih Ustavom i za povredu zakona, drugih propisa i opštih akata; amnestije i pomilovanja za krivična dela; 3) teritorijalnu organizaciju Republike Srbije; sistem lokalne samouprave; 4) odbranu i bezbednost Republike Srbije i njenih građana; mere za slučaj vanrednog stanja; 5) sistem prelaska granice i kontrole prometa roba, usluga i putničkog saobraćaja preko granice; položaj stranaca i stranih pravnih lica; 6) jedinstveno tržište; pravni položaj privrednih subjekata; sistem obavljanja pojedinih privrednih i drugih delatnosti; robne rezerve; monetarni, bankarski, devizni i carinski sistem; ekonomske odnose sa inostranstvom; sistem kreditnih odnosa sa inostranstvom; poreski sistem; 7) svojinske i obligacione odnose i zaštitu svih oblika svojine; 8) sistem u oblasti radnih odnosa, zaštite na radu, zapošljavanja, socijalnog osiguranja i drugih oblika socijalne sigurnosti; druge ekonomske i socijalne odnose od opšteg interesa; 9) održivi razvoj; sistem zaštite i unapređenja životne sredine; zaštitu i unapređivanje biljnog i životinjskog sveta; proizvodnju, promet i prevoz oružja, otrovnih, zapaljivih, eksplozivnih, radioaktivnih i drugih opasnih materija; 10) sistem u oblastima zdravstva, socijalne zaštite, boračke i

invalidske zaštite, brige o deci, obrazovanja, kulture i zaštite kulturnih dobara, sporta, javnog informisanja; sistem javnih službi; 11) kontrolu zakonitosti raspolaganja sredstvima pravnih lica; finansijsku reviziju javnih sredstava; prikupljanje statističkih i drugih podataka od opšteg interesa; 12) razvoj Republike Srbije, politiku i mere za podsticanje ravnomernog razvoja pojedinih delova Republike Srbije, uključujući i razvoj nedovoljno razvijenih područja; organizaciju i korišćenje prostora; naučno-tehnološki razvoj; 13) režim i bezbednost u svim vrstama saobraćaja; 14) praznike i odlikovanja Republike Srbije; 15) finansiranje ostvarivanja prava i dužnosti Republike Srbije utvrđenih Ustavom i zakonom; 16) organizaciju, nadležnost i rad republičkih organa; 17) druge odnose od interesa za Republiku Srbiju, u skladu sa Ustavom.

Uređenje vlasti

Narodna skupština

Narodna skupština je najviše predstavničko telo i nosilac ustavotvorne i zakonodavne vlasti u Republici Srbiji. Narodna skupština donosi i menja Ustav, raspisuje republički referendum, bira Vladu, nadzire njen rad i odlučuje o prestanku mandata Vlade i ministara, bira i razrešava sudije Ustavnog suda, bira predsednika Vrhovnog kasacionog suda, predsednike sudova, republičkog javnog tužioca, javne tužioce, sudije i zamenike javnih tužilaca, u skladu sa Ustavom. Narodna skupština vrši i druge poslove određene Ustavom i zakonom. Narodnu skupštinu čini 250 narodnih poslanika koji se biraju na neposrednim izborima, tajnim glasanjem, u skladu sa zakonom. U Narodnoj skupštini obezbeđuju se ravnopravnost i zastupljenost polova i predstavnika nacionalnih manjina, u skladu sa zakonom. O Narodnoj skupštini se donosi zakon.

Predsednik Republike

Predsednik Republike izražava državno jedinstvo Republike Srbije. Nadležnosti predsednika Republike su sledeće: predstavlja Republiku Srbiju u zemlji i inostranstvu; ukazom proglašava zakone, u skladu sa Ustavom; predlaže Narodnoj skupštini kandidata za predsednika Vlade, pošto sasluša mišljenje predstavnika izabраних izbornih lista; predlaže Narodnoj skupštini nosioce funkcija, u skladu sa Ustavom i zakonom; postavlja i opoziva ukazom ambasadore Republike Srbije na osnovu predloga Vlade; prima akreditivna i opozivna pisma stranih diplomatskih predstavnika; daje pomilovanja i odlikovanja; komanduje vojskom; vrši i druge poslove određene Ustavom. O predsedniku Republike donosi se zakon.

Vlada

Vlada je nosilac izvršne vlasti u Republici Srbiji. Uloga Vlade je da: utvrđuje i vodi politiku; izvršava zakone i druge opšte akte Narodne skupštine; donosi uredbе i druge opšte akte radi izvršavanja zakona; predlaže Narodnoj skupštini zakone i druge opšte akte i daje o njima mišljenje kad ih podnese drugi predlagač; usmerava i usklađuje rad organa državne uprave i vrši nadzor nad njihovim radom; vrši i druge poslove određene Ustavom i zakonom. Vlada je za svoj rad odgovorna Narodnoj skupštini. U sastavu Vlade su predsednik Vlade, jedan ili više potpredsednika i ministri. O Vladi se donosi zakon.

Državna uprava

Državna uprava je samostalna, vezana Ustavom i zakonom, a za svoj rad odgovorna je Vladi. Poslove državne uprave obavljaju ministarstva i drugi organi državne uprave određeni zakonom. U interesu efikasnijeg i racionalnijeg ostvarivanja prava i obaveza

građana i zadovoljavanja njihovih potreba od neposrednog interesa za život i rad, zakonom se može poveriti obavljanje određenih poslova iz nadležnosti Republike Srbije autonomnoj pokrajini i jedinici lokalne samouprave. Takođe, pojedina javna ovlašćenja mogu se poveriti i preduzećima, ustanovama, organizacijama i pojedincima. Republika Srbija, autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave mogu osnovati javne službe za obavljanje javnih ovlašćenja.

Zaštitnik građana

Zaštitnik građana je nezavisan državni organ koji štiti prava građana i kontroliše rad organa državne uprave, organa nadležnog za pravnu zaštitu imovinskih prava i interesa Republike Srbije, kao i drugih organa i organizacija, preduzeća i ustanova kojima su poverena javna ovlašćenja.

Vojska Srbije

Vojska Srbije brani zemlju od oružanog ugrožavanja spolja i izvršava druge misije i zadatke.

Sudovi

Sudska vlast je jedinstvena na teritoriji Republike Srbije. Sudovi su samostalni i nezavisni u svom radu i sude na osnovu Ustava, zakona i drugih opštih akata, kada je to predviđeno zakonom, opšteprihvaćenih pravila međunarodnog prava i potvrđenih međunarodnih ugovora.

Visoki savet sudstva

Visoki savet sudstva bira i razrešava sudije u skladu sa Ustavom i zakonom, predlaže Narodnoj skupštini izbor sudija prilikom prvog izbora na sudijsku funkciju, predlaže Narodnoj skupštini izbor predsednika Vrhovnog kasacionog suda i predsednika sudova u skladu sa Ustavom i zakonom, učestvuje u postupku za prestanak funkcije predsednika Vrhovnog kasacionog suda i predsednika sudova na način predviđen Ustavom i zakonom, vrši i druge poslove određene zakonom.

Javno tužilaštvo

Javno tužilaštvo je samostalan državni organ koji goni učinioce krivičnih i drugih kažnjivih dela i preduzima mere za zaštitu ustavnosti i zakonitosti.

Ustavni sud

Ustavni sud je samostalan i nezavisan državni organ koji štiti ustavnost i zakonitost i ljudska i manjinska prava i slobode. Nadležnost Ustavnog suda je da odlučuje o saglasnosti zakona i drugih opštih akata sa Ustavom, opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava i potvrđenim međunarodnim ugovorima, kao i da rešava sukob nadležnosti između sudova i drugih državnih organa.

Teritorijalno uređenje

Na osnovu Ustava, građani imaju pravo na pokrajinsku autonomiju i lokalnu samoupravu. Nadležnost pokrajinske autonomije i jedinica lokalnih samouprava je regulisana zakonom.

U Republici Srbiji ima dve autonomne pokrajine: Vojvodina, i Kosovo i Metohija. Najviši pravni akt autonomne pokrajine je statut.

Jedinice lokalne samouprave su opštine, gradovi i grad Beograd.

Ustavnost i zakonitost

Pravni poredak Republike Srbije je jedinstven. Ustav je najviši pravni akt i svi zakoni moraju biti u skladu sa Ustavom. Svi podzakonski akti, statuti i opšti akti autonomnih pokrajina i lokalnih samouprava moraju biti saglasni sa zakonom. Svaki niži pravni akt mora biti u saglasnosti s neposredno višim pravnim aktom.

Promena Ustava

Predlog za promenu Ustava može podneti najmanje jedna trećina od ukupnog broja narodnih poslanika, predsednik Republike, Vlada i najmanje 150.000 birača. O promeni Ustava odlučuje Narodna skupština i predlog za promenu se usvaja dvotrećinskom većinom od ukupnog broja narodnih poslanika. Narodna skupština je dužna da akt o promeni Ustava stavi na republički referendum radi potvrđivanja, ako se promena Ustava odnosi na preambulu Ustava, načela Ustava, ljudska i manjinska prava i slobode, uređenje vlasti, proglašavanje ratnog i vanrednog stanja, odstupanje od ljudskih i manjinskih prava u vanrednom i ratnom stanju ili postupak za promenu Ustava. Akt o promeni Ustava koji je potvrđen na republičkom referendumu stupa na snagu kada ga proglasi Narodna skupština.

Završna odredba

Ustav stupa na snagu danom proglašenja u Narodnoj skupštini.

STATUT

Statut je opšti pravni akt kojim se uređuje nadležnost i organizacija autonomne pokrajine, jedinica lokalne samouprave, kao i pravnih lica, udruženja, saveza, komora i drugih organizacija.

Statut je najviši pravni akt autonomne pokrajine i lokalne samouprave. Statut mora biti u saglasnosti sa zakonom i Ustavom.

ZAKON

Zakon je nakon Ustava najviši i najvažniji pravni akt i svi ostali pravni akti (podzakonska akta) moraju biti saglasni s njim. Zakon donosi zakonodavni organ, što je u Republici Srbiji Narodna skupština.

PODZAKONSKA AKTA

Podzakonska akta su niže pravne snage od zakona i moraju biti u skladu s njim, a donose se u cilju izvršenja zakona i ne utvrđuju nova prava i obaveze subjekata, već ih samo razrađuju i dopunjavaju. Oni su jednostavniji od zakona po formi, sadržaju i postupku donošenja. Njih donosi Vlada, organi državne uprave, imaoci javnih ovlašćenja, a samo izuzetno ih može donositi i Narodna skupština. Vlada može da donese podzakonske propise

po potrebi, dok organi državne uprave mogu doneti podzakonski propis samo ako su posebno ovlašćeni zakonom ili propisom Vlade. U podzakonske akte spadaju: uredbe, odluke, pravilnici, naredbe, uputstva, rešenja i instrukcije.

Uredba je najznačajnija vrsta podzakonskih akata i donosi je samo Vlada. Njom se razrađuje odnos uređen zakonom, odnosno precizira se opštost i nedovoljna određenost zakonskih odredbi. Primer: Uredba o visini naknade za izdavanje i produžavanje uverenja o zdravstvenom stanju životinja, doneta na osnovu Zakona o veterinarstvu.

Odluka ima uži predmet uređivanja od uredbe i nju donose, pored Vlade, organi državne uprave i imaoци javnih ovlašćenja. Vlada odlukom osniva javna preduzeća, ustanove i druge organizacije, preduzima mere i uređuje pitanja od opšteg značaja. Primer: Odluka o visini naknade za obeležavanje, registraciju i praćenje kretanja životinja.

Pravilnikom se razrađuju odredbe zakona i drugih propisa radi njihove konkretizacije i jednostavnijeg sprovođenja. Primer: Pravilnik o uslovima u pogledu objekata, opreme i sredstava za rad, kao i stručnog kadra koje mora da ispunjava pravno lice za obavljanje veterinarske delatnosti, na osnovu Zakona o veterinarstvu.

Naredbom se, radi izvršavanja pojedinih odredaba zakona i drugih propisa, naređuje ili zabranjuje postupanje u određenoj situaciji koja ima opšti značaj. Primer: Naredba o preduzimanju mera za sprečavanje unošenja, pojave, širenja i suzbijanja zarazne bolesti ptica avijarne influence u Republiku Srbiju.

Uputstvom se određuje način na koji organi državne uprave i imaoци javnih ovlašćenja izvršavaju pojedine odredbe zakona ili drugog propisa. Primer: Uputstvo o načinu štampanja potvrda o izvršenom obeležavanju i vakcinaciji pasa i mačka iz Vet-up aplikacije.

Instrukcijom se uređuju pravila o načinu rada i postupanju organa, preduzeća, ustanova i drugih organizacija, kada vrše poverene poslove državne uprave u primenjivanju zakona. Primer: Instrukcija o postupku obeležavanja pčelinjih društava i registraciji pčelinjaka.

Rešenjem se odlučuje o pojedinačnim upravnim stvarima u skladu sa zakonom i drugim propisima.

POSTUPAK DONOŠENJA ZAKONA

Pokretanje inicijative i podnošenje predloga zakona

Postupak donošenja zakona je regulisan Poslovníkom Narodne skupštine Republike Srbije (IX poglavlje – Postupak za donošenje akata i drugi postupci Narodne Skupštine).

Pravo predlaganja za promenu postojećih ili donošenje novih zakona ima svaki narodni poslanik, Vlada, skupština autonomne pokrajine ili najmanje 30.000 birača, kao i zaštitnik građana i Narodna banka Srbije u oblastima iz svoje nadležnosti.

Razmatranje i pretres predloga zakona

Predlog zakona se sastoji od teksta predloga i obrazloženja. Obrazloženje treba da sadrži: ustavni, odnosno pravni osnov za donošenje zakona; razloge za donošenje zakona; objašnjenje osnovnih pravnih instituta i pojedinačnih rešenja; procenu finansijskih sredstava potrebnih za sprovođenje propisa, koja obuhvata i izvore obezbeđenja tih sredstava; opšti interes zbog kojeg se predlaže povratno dejstvo, ako predlog zakona sadrži odredbe s povratnim dejstvom; razloge za donošenje zakona po hitnom postupku, ako je za donošenje

zakona predložen hitni postupak; razloge zbog kojih se predlaže da propis stupi na snagu pre osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije“; pregled odredaba važećeg propisa koje se menjaju, odnosno dopunjuju. Uz predlog zakona, predlagač dostavlja izjavu da je predlog zakona usklađen s propisima Evropske unije ili da ne postoji obaveza usklađivanja ili da zakon nije moguće uskladiti s propisima Evropske unije, i tabelu o usklađenosti predloga zakona s propisima Evropske unije. Predlog zakona se podnosi Narodnoj skupštini u pisanom ili elektronskom obliku. Ako predlog zakona nije u skladu s Poslovníkom, predsednik Narodne skupštine će zatražiti dopunu predloga od predlagača. Ako predlagač ne postupi u skladu sa zahtevom predsednika Narodne skupštine, predlog zakona smatra se povučenim.

O predlogu zakona se najpre vodi načelni pretres, a zatim pretres u pojedinostima. Istovremeno se odlučuje i o eventualnim amandmanima, tj. o predlozima za izmenu i dopunu predloga zakona.

Glasanje zakona

Narodna skupština odlučuje o predlogu zakona u načelu, o amandmanima na predlog zakona i o predlogu zakona u celini u danu za glasanje. Narodna skupština donosi odluke većinom glasova narodnih poslanika na sednici na kojoj je prisutna većina narodnih poslanika, osim za zakone kojim se uređuju pojedine oblasti državnog i društvenog života, za šta je neophodna većina od ukupnog broja narodnih poslanika (126).

Zakon može da se donese i po hitnom postupku, kada se uređuju pitanja i odnosi nastali usled okolnosti koje nisu mogle da se predvide, a nedonošenje zakona po hitnom postupku moglo bi da prouzrokuje štetne posledice po život i zdravlje ljudi, bezbednost zemlje i rad organa i organizacija, kao i radi ispunjenja međunarodnih obaveza i usklađivanja propisa s propisima Evropske unije. Od redovnog postupka se razlikuje po kraćim rokovima od propisanih za pojedine faze postupka donošenja zakona.

Proglašenje i objavljivanje zakona

Zakon koji usvoji Narodna skupština dostavlja se predsedniku Republike koji donosi ukaz o proglašenju zakona u roku od 15 dana od dana izglasavanja zakona. Ako je zakon izglasan po hitnom postupku, ovaj rok iznosi sedam dana.

Ukaz i tekst zakona se objavljuju u „Službenom glasniku Republike Srbije“ i zakon stupa na snagu najranije osmog dana od dana objavljivanja. Izuzetno se može odrediti kraći ili duži rok stupanja zakona na snagu.

ZAKON O DRŽAVNOJ UPRAVI

Pod državnom upravom se podrazumevaju sve aktivnosti koje vrši država u cilju javnog interesa. Državna uprava je deo izvršne vlasti u Republici Srbiji koja vrši upravne poslove u okviru prava i dužnosti Republike Srbije. Rad organa državne uprave je pod nadzorom Vlade, a Zakonom o državnoj upravi određena je njena organizacija, ovlašćenja i nadležnosti. Organi državne uprave su organizovani kao ministarstva, organi uprave u sastavu ministarstava i posebne organizacije. Rad organa državne uprave podleže nadzoru Vlade. Narodna skupština nadzire rad organa državne uprave preko nadzora nad radom Vlade i članova Vlade. Preko upravnog spora sudovi nadziru zakonitost pojedinačnih akata organa državne uprave donesenih u upravnim stvarima. Pojedini poslovi državne uprave zakonom se

moгу poveriti autonomnim pokrajinama, opštinama, gradovima, javnim preduzećima, ustanovama, javnim agencijama i drugim organizacijama.

Za štetu koju svojim nezakonitim ili nepravilnim radom organi državne uprave prouzrokuju fizičkim i pravnim licima odgovara Republika Srbija. Imaoci javnih ovlašćenja sami odgovaraju za štetu koju svojim nezakonitim ili nepravilnim radom prouzrokuju fizičkim i pravnim licima u vršenju poverenih poslova državne uprave. Organi državne uprave staraju se u skladu sa Ustavom, zakonima i drugim aktima o sprovođenju posebnih mera radi postizanja pune ravnopravnosti lica ili grupe lica koja su suštinski u nejednakom položaju sa ostalim građanima. Sredstva za rad organa državne uprave obezbeđuju se u budžetu Republike Srbije.

Poslovi državne uprave

Učestvovanje u oblikovanju politike Vlade

Organi državne uprave pripremaju nacрте zakona, druge propise i opšte akte za Vladu i predlažu Vladi strategije razvoja i druge mere kojima se oblikuje politika Vlade. Organ uprave u sastavu ministarstva učestvuje u oblikovanju politike Vlade preko ministarstva.

Praćenje stanja

Organi državne uprave prate i utvrđuju stanje u oblastima iz svoga delokruga, proučavaju posledice utvrđenog stanja i, zavisno od nadležnosti, sami preduzimaju mere ili predlažu Vladi donošenje propisa i preduzimanje mera na koje je ovlašćena.

Izvršavanje zakona, drugih propisa i opštih akata

Organi državne uprave izvršavaju zakone, druge propise i opšte akte Narodne skupštine i Vlade tako što donose propise, rešavaju u upravnim stvarima, vode evidencije, izdaju javne isprave i preduzimaju upravne radnje. Organ uprave u sastavu ministarstva ne može donositi propise. Ministarstva i posebne organizacije donose pravilnike, naredbe i uputstva. Pravilnikom se razrađuju pojedine odredbe zakona ili propisa Vlade. Naredbom se naređuje ili zabranjuje neko ponašanje u jednoj situaciji koja ima opšti značaj. Uputstvom se određuje način na koji organi državne uprave i imaoци javnih ovlašćenja izvršavaju pojedine odredbe zakona ili drugog propisa. Pravilnici, naredbe i uputstva objavljuju se u „Službenom glasniku Republike Srbije“.

Ministarstva i posebne organizacije mogu donositi propise samo kad su na to izričito ovlašćeni zakonom ili propisom Vlade. Ministarstva i posebne organizacije ne mogu propisom određivati svoje ili tuđe nadležnosti, niti fizičkim i pravnim licima ustanovljavati prava i obaveze koje nisu već ustanovljene zakonom.

Rešavanje u upravnim stvarima

Organi državne uprave rešavaju u upravnim stvarima i donose upravne akte. Organi državne uprave rešavaju o žalbama i vanrednim pravnim sredstvima na upravne akte koje su doneli oni ili imaoци javnih ovlašćenja, prema zakonu.

Inspekcijски nadzor

Inspekcijским nadzorom organi državne uprave ispituju sprovođenje zakona i drugih propisa neposrednim uvidom u poslovanje i postupanje fizičkih i pravnih lica i, zavisno od rezultata nadzora, izriču mere na koje su ovlašćeni. Inspekcijски nadzor uređuje se posebnim zakonom.

Staranje o javnim službama

Organi državne uprave staraju se da se rad javnih službi odvija prema zakonu. Pri tome organi državne uprave vrše poslove i preduzimaju mere na koje su ovlašćeni zakonom.

Razvojni poslovi

Organi državne uprave podstiču i usmeravaju razvoj u oblastima iz svoga delokruga, prema politici Vlade.

Ostali stručni poslovi

Organi državne uprave prikupljaju i proučavaju podatke u oblastima iz svoga delokruga, sačinjavaju analize, izveštaje, informacije i druge materijale i vrše druge stručne poslove kojima doprinose razvoju oblasti iz svog delokruga.

Uređenje organa državne uprave

Ministarstva

Ministarstvo se obrazuje za poslove državne uprave u jednoj ili više međusobno povezanih oblasti. Ministarstvom rukovodi **ministar** koji predstavlja ministarstvo, donosi propise i rešenja u upravnim i drugim pojedinačnim stvarima i odlučuje o drugim pitanjima iz delokruga ministarstva. Ministar je odgovoran Vladi i Narodnoj skupštini za rad ministarstva i stanje u svim oblastima iz delokruga ministarstva. Ministarstvo može da ima jednog ili više **državnih sekretara** koji za svoj rad odgovaraju ministru i Vladi. Državni sekretar pomaže ministru u okviru ovlašćenja koja mu on odredi. Ministar ne može ovlastiti državnog sekretara za donošenje propisa, niti za glasanje na sednicama Vlade. Kad ministarstvo ima više državnih sekretara, ministar pismeno ovlašćuje jednog od njih da ga zamenjuje dok je odsutan ili sprečen. Državni sekretar je funkcioner koga postavlja i razrešava Vlada na predlog ministra i njegova dužnost prestaje s prestankom dužnosti ministra. Državni sekretar podleže istim pravilima o nespojivosti i sukobu interesa kao i član Vlade. Ministarstvo ima **pomoćnike ministra** koji za svoj rad odgovaraju ministru. Pomoćnik ministra rukovodi zaokruženom oblašću rada ministarstva za koju se obrazuje sektor. Pomoćnika ministra postavlja Vlada na pet godina, na predlog ministra, prema zakonu kojim se uređuje položaj državnih službenika. Ministarstvo može da ima **sekretara ministarstva** koji za svoj rad odgovara ministru. Sekretar ministarstva pomaže ministru u upravljanju kadrovskim, finansijskim, informatičkim i drugim pitanjima i u usklađivanju rada unutrašnjih jedinica ministarstva i saraduje s drugim organima. Sekretara ministarstva postavlja Vlada na pet godina, na predlog ministra, prema zakonu kojim se uređuje položaj državnih službenika. Ministar može imenovati najviše tri **posebna savetnika**. Posebni savetnik ministra po nalogu ministra priprema predloge, sačinjava mišljenja i vrši druge poslove za ministra.

Organi uprave u sastavu ministarstava

Ministarstvo može da ima jedan ili više organa uprave u svom sastavu. Organ u sastavu obrazuje se za izvršne odnosno inspeksijske i s njima povezane stručne poslove, ako njihova priroda ili obim zahtevaju veću samostalnost od one koju ima sektor u ministarstvu.

Vrste organa u sastavu su uprave, inspektorati i direkcije. Uprava se obrazuje za izvršne i s njima povezane inspeksijske i stručne poslove, inspektorat za inspeksijske i s njima povezane stručne poslove, a direkcija za stručne i s njima povezane izvršne poslove koji se, po pravilu, odnose na privredu.

U okviru Ministarstva poljoprivrede se nalazi Uprava za veterinu, kao organ u sastavu zadužen za veterinarsku delatnost. Više o Upravi za veterinu kasnije u poglavlju Organizacija veterinarske službe.

Organom u sastavu rukovodi direktor koji za svoj rad odgovara ministru. Direktor rešava u upravnim stvarima iz delokruga organa u sastavu i odlučuje o pravima i dužnostima zaposlenih u organu u sastavu. Direktora postavlja Vlada na pet godina, na predlog ministra, prema zakonu kojim se uređuje položaj državnih službenika. S obzirom na prirodu i obim poslova, organ u sastavu može imati jednog ili više pomoćnika direktora.

Poslove iz svoga delokruga organ u sastavu vrši samostalno. Ipak, ministar usmerava rad organa u sastavu i donosi propise iz njegovog delokruga. Organ u sastavu pred Vladom i Narodnom skupštinom predstavlja ministar. Ovlašćenja prema organima državne uprave, kad se odnose na organ u sastavu, Vlada i Narodna skupština ostvaruju preko ministarstva u čijem sastavu je organ.

Posebne organizacije

Posebna organizacija obrazuje se za stručne i s njima povezane izvršne poslove čija priroda zahteva veću samostalnost od one koju ima organ u sastavu. Vrste posebnih organizacija su sekretarijati i zavodi, a zakonom se mogu obrazovati i posebne organizacije s drukčijim nazivom.

Sekretarijat se obrazuje za stručne poslove značajne za sve organe državne uprave i s njima povezane izvršne poslove, a zavod za stručne poslove koji iziskuju primenu posebnih metoda i saznanja i s njima povezane izvršne poslove.

Posebnom organizacijom rukovodi direktor koji za svoj rad odgovara Vladi. Direktora postavlja Vlada na pet godina, na predlog predsednika Vlade, prema zakonu kojim se uređuje položaj državnih službenika. Izuzetno, Vlada može postaviti direktora posebne organizacije iz reda nastavnika visokoškolske ustanove u Republici Srbiji, koji može nastaviti da obavlja poslove nastavnika visokoškolske ustanove. Posebna organizacija može imati zamenika direktora koji za svoj rad odgovara direktoru. Posebna organizacija ima jednog ili više pomoćnika direktora koji za svoj rad odgovaraju direktoru.

Upravni okrugi

Upravni okrug obrazuje se radi vršenja poslova državne uprave izvan sedišta organa državne uprave. U upravnom okrugu organi državne uprave mogu, po sopstvenoj odluci, da vrše jedan ili više sledećih poslova državne uprave: da rešavaju u upravnim stvarima u prvom stepenu odnosno o žalbi kad su u prvom stepenu rešavali imaoći javnih ovlašćenja, da vrše nadzor nad radom imalaca javnih ovlašćenja i da vrše inspekcijski nadzor. Organ državne uprave koji odluči da u upravnom okrugu vrši jedan ili više poslova državne uprave obrazuje aktom o unutrašnjem uređenju i sistematizaciji radnih mesta svoju okružnu područnu jedinicu.

Upravne okruge obrazuje Vlada uredbom kojom određuje i područja i sedišta upravnih okruga. Upravni okrug ima načelnika koji za svoj rad odgovara ministru nadležnom za poslove uprave i Vladi. Načelnik upravnog okruga je funkcioner koga na četiri godine postavlja i razrešava Vlada na predlog ministra nadležnog za poslove uprave.

U upravnom okrugu postoji stručna služba upravnog okruga zadužena za stručnu i tehničku potporu načelniku upravnog okruga i za poslove zajedničke svim okružnim područnim jedinicama organa državne uprave.

Unutrašnje uređenje organa državne uprave

Unutrašnje uređenje i sistematizacija radnih mesta u organima državne uprave zasnivaju se na načelima koja određuje Vlada uredbom. Akt o unutrašnjem uređenju i sistematizaciji radnih mesta u ministarstvu i organu u sastavu donosi ministar, u posebnoj organizaciji – direktor, a u stručnoj službi upravnog okruga – načelnik upravnog okruga. Akt o unutrašnjem uređenju i sistematizaciji radnih mesta ne može stupiti na snagu dok na njega Vlada ne da saglasnost.

Posebne odredbe o inspekcijskom nadzoru

Inspekcijski nadzor vrše ministarstva preko inspektora, odnosno drugih ovlašćenih lica u skladu sa zakonom. Inspektor obavlja neposredno inspekcijske poslove. Pojedini poslovi inspekcijskog nadzora zakonom se mogu poveriti organima opština, grada Beograda, gradova i autonomnih pokrajina.

Inspektor ima pravo i dužnost da u vršenju inspekcijskog nadzora: 1) pregleda opšte i pojedinačne akte, evidenciju i drugu dokumentaciju; 2) sasluša i uzima izjave od odgovornih i zainteresovanih lica; 3) pregleda poslovne prostorije, objekte, postrojenja, uređaje, predmete i robu; 4) uzima uzorke robe i drugih predmeta radi analize, ekspertize i sl; 5) naređuje merenja koja obavlja druga stručna organizacija kad preduzeće ili druga organizacija sama ili preko određene stručne organizacije vrši merenja u odgovarajućim oblastima, a rezultati merenja pružaju osnov za to; 6) preduzima druge mere i radnje za koje je ovlašćen zakonom odnosno uredbom.

Inspektor, pored drugih slučajeva odgovornosti za povredu radne dužnosti utvrđenih propisima o državnim službenicima, posebno je odgovoran: 1) ako u vršenju inspekcijskog nadzora ne preduzme, ne predloži ili ne odredi mere ili radnje za koje je ovlašćen; 2) ako u vršenju inspekcijskog nadzora ne predloži ili ne pokrene postupak utvrđen odredbama ovog zakona; 3) ako u vršenju inspekcijskog nadzora prekorači granice svog ovlašćenja.

Inspektor sačinjava zapisnik o sprovedenom inspekcijskom nadzoru u koji se obavezno unose: 1) nalaz činjeničnog stanja sa opisom utvrđenih nezakonitosti, nepravilnosti i nedostataka u radu; 2) predlog mera za otklanjanje utvrđenih nezakonitosti, nepravilnosti i nedostataka u radu; 3) obaveza izveštavanja upravnog inspektora o preduzetim merama i rok za dostavljanje izveštaja.

Inspektor u granicama ovlašćenja može: 1) naložiti rešenjem izvršenje mera i radnji uz određivanje za to potrebnog roka; 2) izreći mandatnu kaznu; 3) podneti prijavu nadležnom organu za počinjeno krivično delo ili privredni prestup i podneti zahtev za pokretanje prekršajnog postupka; 4) izdati privremena naređenja, odnosno zabrane u skladu sa zakonom; 5) doneti mere obezbeđenja u slučaju opasnosti za život i zdravlje ljudi ili za druge javne interese; 6) obavestiti drugi organ ako postoje razlozi za preduzimanje mera za koje je taj organ nadležan; 7) pokrenuti inicijativu kod ovlašćenog organa za obustavljanje od izvršenja, odnosno za poništavanje ili ukidanje propisa ili drugog opšteg akta organa ili organizacije koja vrši poslove državne uprave, odnosno za obustavljanje od izvršenja opšteg akta preduzeća, ustanove i druge organizacije ako nisu u skladu sa Ustavom i zakonom; 8) preduzimati druge mere i radnje za koje je zakonom i drugim propisom ovlašćen.

Ako inspektor oceni da je povredom propisa počinjeno krivično delo, privredni prestup, prekršaj ili povreda radne dužnosti nad čijom primenom vrši nadzor, dužan je da bez odlaganja podnese prijavu za počinjeno krivično delo ili privredni prestup, zahtev za

pokretanje prekršajnog postupka i zahtev za utvrđivanje odgovornosti zbog povrede radne dužnosti.

Inspektor je dužan čuvati, kao službenu tajnu, podatke do kojih dođe prilikom vršenja nadzora ili koje mu organi, organizacije i građani dostave u vršenju nadzora.

Inspekcijske poslove može obavljati osoba koja ima visoku stručnu spremu odgovarajućeg smera, položen stručni ispit za rad u organima uprave i najmanje tri godine radnog iskustva. Izuzetno, zakonom se može odrediti da pojedine manje složene poslove inspekcijskog nadzora obavljaju inspektori koji imaju višu stručnu spremu. Inspektor mora imati legitimaciju prilikom vršenja nadzora, kojom dokazuje svojstvo inspektora.

ZAKON O JAVNIM SLUŽBAMA

Javne službe u Republici Srbiji su ustanove, preduzeća i drugi oblici organizovanja utvrđeni zakonom. Za zadovoljenje važnih životnih potreba ljudskih zajednica kao što su obrazovanje, nauka, kultura, fizička kultura, zdravstvena zaštita, socijalna zaštita, zdravstvena zaštita životinja, društvena briga o deci, učenički i studentski standard, socijalno osiguranje, osnivaju se ustanove.

Za obavljanje delatnosti odnosno poslova utvrđenih zakonom u oblasti PTT saobraćaja, energetike, puteva, komunalnih usluga i drugim oblastima određenim zakonom, osnivaju se preduzeća.

Osnivač javnih službi je Republika, autonomna pokrajina, grad, opština i druga pravna i fizička lica. Sredstva kojima posluju javne službe mogu biti u svim oblicima svojine. Javne službe obavljaju delatnost i poslove pod uslovima i na način utvrđen zakonom, a u skladu sa ciljevima radi kojih se osniva. Sredstva za obavljanje delatnosti i poslova obezbeđuju se iz budžeta, neposredno od korisnika, prodajom proizvoda i usluga na tržištu, iz sredstava socijalnog osiguranja, donatorstvom i iz drugih izvora, u skladu sa zakonom. Rad javnih službi je pod upravnim i stručnim nadzorom, u skladu sa zakonom.

Osnivač ustanove obezbeđuje sredstva potrebna za osnivanje i početak rada ustanove i donosi akt o osnivanju. Akt o osnivanju sadrži: 1) naziv osnivača; 2) naziv i sedište ustanove; 3) delatnost ustanove; 4) iznos sredstava za osnivanje i početak rada ustanove i način obezbeđivanja sredstava; 5) prava i obaveze osnivača u pogledu obavljanja delatnosti zbog koje je ustanova osnovana; 6) međusobna prava i obaveze ustanove i osnivača; 7) određivanje organa upravljanja ustanove u osnivanju i njegova ovlašćenja; 8) lice koje će, do imenovanja direktora ustanove, obavljati njegove poslove i vršiti njegova ovlašćenja; 9) rok za donošenje statuta, imenovanje direktora i organa upravljanja.

Ustanova je pravno lice i upisuje se u sudski registar kad nadležni organ uprave utvrdi da su ispunjeni uslovi za početak rada i obavljanje delatnosti koji su utvrđeni zakonom. Organi ustanove su direktor, upravni i nadzorni odbor, ako zakonom nije drukčije određeno.

Direktor rukovodi ustanovom i njega imenuje i razrešava osnivač. Direktora ustanove čiji je osnivač Republika imenuje i razrešava Vlada Republike Srbije.

Upravni odbor ima najmanje tri člana i njih imenuje i razrešava osnivač. Broj članova i sastav upravnog odbora utvrđuje se aktom o osnivanju. U upravni odbor imenuju se i članovi iz reda zaposlenih u ustanovi. Upravni odbor ustanove čiji je osnivač Republika imenuje i razrešava Vlada Republike Srbije. Upravni odbor: 1) donosi statut ustanove; 2)

odlučuje o poslovanju ustanove; 3) usvaja izveštaj o poslovanju i godišnji obračun; 4) donosi program rada ustanove; 5) odlučuje o korišćenju sredstava, u skladu sa zakonom; 6) vrši i druge poslove utvrđene aktom o osnivanju i statutom.

Nadzorni odbor ustanove imenuje i razrešava osnivač. Broj članova i sastav nadzornog odbora kao i njegova prava i obaveze utvrđuju se aktom o osnivanju. U nadzorni odbor imenuju se i članovi iz reda zaposlenih u ustanovi. Nadzorni odbor ustanove čiji je osnivač Republika, imenuje i razrešava Vlada Republike Srbije.

Nadzor nad zakonitošću rada ustanove vrši nadležni organ uprave. Nadzor nad zakonitošću rada ustanove čiji je osnivač Republika i ustanove koja obavlja delatnost, odnosno poslove iz okvira prava i dužnosti Republike, vrši nadležno ministarstvo. Kad organ nadležan za vršenje nadzora nad zakonitošću rada ustanove utvrdi da ustanova ne ispunjava zakonom propisane uslove za rad ili ne ostvaruje zakonom utvrđene ciljeve i zadatke, odrediće joj rok za ispunjenje tih uslova i o tome obavestiti osnivača. Ukoliko ustanova ne ispuni neophodne uslove u određenom roku, nadležni organ zabraniće rešenjem dalji rad ustanove. Organ koji je doneo rešenje o zabrani rada ustanove, obavestiće o tome osnivača ustanove.

Ustanova može biti ukinuta: 1) ako ne ispunjava zakonom propisane uslove za obavljanje delatnosti; 2) ako ne postoje uslovi za obavljanje njene delatnosti. Smatra se da ne postoje uslovi za obavljanje delatnosti ustanove ako: 1) ne postoji potreba za njenom delatnošću; 2) potrebe za delatnošću ustanove mogu da se zadovolje na racionalniji i ekonomičniji način; 3) ne ostvaruje zakonom utvrđene ciljeve i zadatke.

Postupak za ukidanje ustanove pokreće osnivač ili organ nadležan za vršenje nadzora nad zakonitošću rada ustanove. Akt o ukidanju ustanove donosi osnivač.

Na osnovu odredaba ovog zakona osnovane su javne veterinarske ustanove i određeno njihovo područje rada. Republika Srbija, kao osnivač, imenovala je direktore i članove upravnog odbora.

ZAKON O OPŠTEM UPRAVNOM POSTUPKU

Upravni postupak je postupak po kojem državni organi postupaju u upravnim stvarima, odnosno kada u vršenju javnih ovlašćenja rešavaju o nečijim pravima, obavezama i pravnim interesima. Predmet upravnog postupka je upravna stvar, odnosno pravna stvar, u kojoj se neposrednom primenom zakonskih propisa rešava o nekom pravu ili pravnom interesu stranke, ali samo u slučajevima kada za rešavanje te stvari nije nadležan sud. Organ koji vodi postupak jeste organ uprave i drugi državni organ, kao i preduzeće i druga organizacija kojima je zakonom povereno vršenje javnih ovlašćenja u upravnim postupku, dok je nosilac prava, obaveza ili pravnog interesa kod upravnih stvari uvek određeno fizičko ili pravno lice i ono je stranka u upravnim postupku.

Upravni postupak u okviru veterinarske delatnosti vodi veterinarska inspekcija.

Organi koji vode upravni postupak moraju da postupaju po Zakonu o opštem upravnim postupku, u suprotnom moglo bi doći do proizvoljnosti, nesigurnosti i samovolje rada.

Načela upravnog postupka

Načelo zakonitosti

Organi koji postupaju u upravnim stvarima rešavaju na osnovu zakona i drugih propisa. U upravnim stvarima u kojima je organ zakonom ovlašćen da rešava po slobodnoj oceni, rešenje se mora doneti u granicama ovlašćenja i u skladu s ciljem u kome je ovlašćenje dato. Organ državne uprave i nosilac javnog ovlašćenja ima obavezu da se pridržava načela zakonitosti u **formalnom smislu**, odnosno da uvek postupa u skladu sa ovlašćenjem koje mu je dato zakonom (npr. veterinarski inspektor je ovlašćen Zakonom o veterinarstvu, Zakonom o dobrobiti životinja, Zakonom o bezbednosti hrane i dr, a ne npr. Zakonom o bezbednosti saobraćaja). Poštovanje ovog načela u **materijalnom smislu** znači da je organ državne uprave u obavezi da, rešavajući u vezi sa određenom upravnom stvari, primeni odgovarajući materijalni propis koji se na tu upravnu stvar odnosi (npr. ako je u pitanju neispravnost hrane u pogledu mikrobiološkog sastava, da se u rešenju pozove na pravilnik i član koji za to propisuje uslove).

Načelo zaštite prava građana i zaštite javnog interesa

Organi koji vode postupak su dužni da strankama omoguće da što lakše ostvare svoja prava i pravne interese, vodeći računa da pri tom ne ugroze prava i pravne interese drugih lica, kao i da budu u saglasnosti sa zakonom utvrđenim javnim interesima. Tako, kada službeno lice koje vodi postupak sazna ili oceni da stranka u postuku ima osnova za ostvarenje nekog prava ili pravnog interesa, upozoriće ih na to.

Načelo efikasnosti

Organi koji vode postupak dužni su da obezbede uspešno i kvalitetno ostvarivanje i zaštitu prava i pravnih interesa fizičkih lica, pravnih lica ili drugih stranaka. Uvek je potrebno da se obezbedi efikasnost ostvarivanja prava i interesa stranaka, a da se pri tom ne naruše zakonske osnove i prava i obaveze kako organa koji vode postupak, tako i stranaka i zainteresovanih lica.

Načelo istine

U postupku se moraju utvrditi sve činjenice i okolnosti koje su od značaja za donošenje rešenja. To znači da se mora na objektivni, pravilan i nesumnjiv način doći do svih činjenica i okolnosti koje su potrebne za priznavanje prava, odnosno obaveza stranaka u postupku.

Načelo saslušanja stranke

Pre donošenja rešenja, neophodno je omogućiti stranci da se izjasni o okolnostima i činjenicama bitnim za postupak. Stranka ima pravo na aktivno učešće u svim radnjama na utvrđivanju činjeničnog stanja (postavlja pitanja svedocima i veštacima preko službenog lica koje vodi postupak, pobija tačnost navoda koji se ne slažu s njenim navodima, dopunjuje i objašnjava svoja tvrđenja i drugo). Rešenje se može doneti i bez saslušanja stranke, ali samo u slučajevima kada je to zakonom dozvoljeno.

Načelo ocene dokaza

Ovlašćeno lice koje vodi postupak odlučuje koje će se činjenice i u kojoj meri uzeti kao dokazne. Izjave stranaka, svedoka i veštaka se ne moraju uzeti u potpunosti, ali svaka činjenica mora da se tretira savesno i pažljivo. Javne i službene isprave se tretiraju kao istiniti dokazi, međutim zakon dozvoljava i dokazivanje netačnosti u njima. Sve činjenice moraju da budu pravno utemeljene i verodostojne, jer ocena dokaza podleže kontroli u žalbenom i upravno-sudskom postupku.

Načelo samostalnosti u rešavanju

Organ koji vodi postupak i donosi rešenje postupa samostalno i u okvirima zakona, odnosno ovlašćeno službeno lice u organu samostalno utvrđuje činjenice i okolnosti i na osnovu njih primenjuje propise na konkretan slučaj. Ovim načelom se ističe samostalnost organa koji vodi postupak, a samim tim i lica u tom organu zaduženog za određeni postupak, a istovremeno naglašava i da utvrđivanje činjenica i donošenje rešenja moraju biti u okviru propisa i zakona.

Načelo dvostepenosti u rešavanju (pravo na žalbu)

Protiv rešenja donesenog u prvom stepenu stranka ima pravo žalbe, osim u pojedinim slučajevima kada žalba nije dopuštena, ali tad mora da je na drugi način obezbeđena zaštita prava i zakonitosti. U upravnom postupku, žalba je jedino redovno pravno sredstvo koje se izjavljuje na prvostepeno rešenje i žalbom se isto može poništiti ili izmeniti. Protiv drugostepenog rešenja nije moguće izjaviti žalbu.

Načelo pravosnažnosti rešenja

Rešenje *doneseno* u upravnom postupku, po pravilu postaje izvršno onog momenta kad postane pravosnažno. Protiv pravosnažnog rešenja se ne može izjaviti žalba niti pokrenuti upravni spor, osim u slučajevima kada je to zakonom predviđeno.

Načelo ekonomičnosti postupka

Postupak treba da se vodi brzo, bez odugovlačenja, sa što manje troškova za sve koji učestvuju u postupku. Svakako da se ne sme zanemariti zakonitost, utvrđivanje činjeničnog stanja i materijalne istine, kao i saslušanje stranaka, sve s ciljem pravilne ocene dokaza, kako bi se postupak vodio brzo i sa što manje troškova. Cilj je utvrditi činjenično stanje za što kraće vreme i uz najmanje moguće troškove.

Načelo pružanja pomoći stranci

Organ koji vodi postupak nastojaće da podučiti neuke stranke svim pravima, obavezama i mogućnostima, kako stranka ne bi trpela štetu zbog svog neznanja. Na ovaj način organ upoznaje stranku s mogućnostima ostvarivanja nekog prava ili upozorava na neke radnje u postupku, ali stranka sama odlučuje kako će postupati u vezi s tim stvarima.

Upotreba jezika i pisma u postupku

Postupak se vodi na srpskom jeziku i u postupku se koristi ćiriličko pismo, a latinčko u skladu sa zakonom. Na teritoriji Republike Srbije gde je u službenoj upotrebi jezik nacionalnih manjina, postupak će se voditi i na tom jeziku. Za stranke koje su državljani Republike Srbije a postupak se ne vodi na njihovom jeziku, obezbediće se preko tumača prevođenje na njihov jezik. Stranke koje nisu državljani Republike Srbije a postupak se ne vodi na njihovom jeziku, imaju pravo da postupak prate preko tumača i da u tom postupku upotrebljavaju svoj jezik.

Nadležnost

Upravni postupak vode državni organi i organizacije. Shodno tome, građani treba da znaju kom organu da se obrate za rešavanje upravne stvari, a organi treba da znaju koje stvari oni rešavaju, tj. za koje stvari su nadležni.

Pod nadležnošću u okviru Zakona o opštem upravnom postupku se podrazumeva da rešavanje jedne stvari može da rešava samo jedan organ, nikako uporedo dva ili više organa.

Stoga nadležnost organa uprave može biti stvarna i mesna, odnosno jednu upravnu stvar rešava samo onaj organ koji je stvarno i mesno nadležan.

Stvarna nadležnost za rešavanje u upravnom postupku određuje se po propisima kojima se određuje određena upravna oblast, i predstavlja pravo i obavezu organa da rešava o upravnim stvarima iz određene upravne oblasti.

Mesna nadležnost predstavlja pravo i obavezu organa da rešava o upravnoj stvari za koju je stvarno nadležan na određenom području. Mesna nadležnost se određuje prema sedištu gde se nalazi organ koji vrši svoje poslove, u upravnim stvarima koje se odnose na nekretnine – prema mestu gde se one nalaze, u upravnim stvarima koje se odnose na delatnost – prema mestu gde se delatnost odvija, u ostalim upravnim stvarima – prema prebivalištu stranke.

Sukob nadležnosti

U opštem upravnom postupku može da dođe do sukoba dva ili više organa koji smatraju da su nadležni za rešavanje upravne stvari. Sukob nadležnosti može da bude pozitivan i negativan. Pozitivan sukob nadležnosti je kad dva ili više organa smatraju da su nadležni za jednu istu upravnu stvar, dok negativni sukob nadležnosti postoji kad dva ili više organa odbijaju rešavanje upravne stvari, jer se smatraju da nisu nadležni za njeno rešavanje. Oba sukoba nadležnosti se mogu javiti po pitanju stvarne i mesne nadležnosti.

Pravna pomoć

Pravna pomoć predstavlja pomaganje organu koji vodi postupak od strane drugog upravnog organa. Ta pomoć se traži službenom zamolnicom, a zamoljeni organ je dužan da postupi po zamolnici bez odlaganja, odnosno najkasnije u roku do 30 dana. Ovaj vid pomoći se ogleda u saslušanju svedoka, davanju podataka i obaveštenja, stavljanju na raspolaganje spisa, i drugih radnji u ime organa koji vodi postupak. Potreba za pružanje pravne pomoći nastaje kad je neku radnju potrebno izvršiti van okvira područja za koji je mesno nadležan organ koji vodi postupak, radi bržeg, efikasnijeg i ekonomičnijeg vođenja postupka.

Izuzeće

Radi nepristrasnog i objektivnog vođenja upravnog postupka, lice koje vodi postupak ili obavlja pojedine radnje u postupku izuzeće se u sledećim slučajevima: 1) ako je u predmetu koji se vodi saovlašćenik sa strankom, svedok, veštak, punomoćnik ili zakonski zastupnik; 2) ako je sa strankom, zastupnikom ili punomoćnikom stranke krvni srodnik u pravoj liniji, a u pobočnoj liniji do četvrtog stepena zaključno, bračni drug ili tazbinski srodnik do drugog stepena zaključno, čak i onda kad je brak prestao; 3) ako je sa strankom, zastupnikom ili punomoćnikom stranke u odnosu staraoca, usvojioca, usvojenika ili hranitelja; 4) ako je u prvostepenom postupku učestvovalo u vođenju postupka ili u donošenju rešenja.

Stranka i njeno zastupanje

Stranka

Stranka u upravnom postupku je lice po čijem zahtevu je pokrenut postupak ili lice protiv koga se vodi postupak ili lice koje zbog zaštite svojih prava i pravnih interesa ima pravo da učestvuje u postupku. Stranka može biti svako fizičko i pravno lice, državni organi, organizacije, naselje, grupa lica i dr. koji nemaju svojstvo pravnog lica, mogu biti stranke ako mogu biti nosioci prava i obaveza ili pravnih interesa o kojima se rešava u postupku.

Da bi stranka mogla samostalno da vrši radnje u upravnom postupku, mora da ima procesnu sposobnost. Procesnu sposobnost imaju sva fizička lica koja su poslovno sposobna.

Zastupanje stranke

U upravnom postupku, zastupnici stranke mogu biti: zakonski zastupnik, privremeni zastupnik, zajednički predstavnik, punomoćnik i stručni pomagač.

Zakonski zastupnik zastupa procesno nesposobna lica (maloletna i dr), pravna lica na osnovu opšteg akta tog pravnog lica, kao i državne organe preko propisima ovlašćenog predstavnika.

Privremeni zastupnik se postavlja kad procesno nesposobna stranka nema zakonskog zastupnika, ili ako neku radnju treba preduzeti protiv lica čije je prebivalište, odnosno boravište nepoznato, a koje nema punomoćnika, organ koji vodi postupak postaviće takvoj stranci privremenog zastupnika ako to traži hitnost predmeta, a postupak se mora sprovesti.

Zajednički predstavnik zastupa dve ili više stranaka kad one imaju identičan zahtev u jednom postupku, tada organ koji vodi postupak komunicira sa zajedničkim predstavnikom, čime dolazi i do racionalizacije samog postupka. Svaka stranka pojedinačno zadržava pravo da istupa kao stranka u postupku, da daje izjave, kao i da samostalno izjavljuje žalbu i koristi druga pravna sredstva.

Punomoćnik je lice koje je stranka, odnosno njen zakonski zastupnik odredila da ga zastupa u postupku, osim u radnjama u kojima je potrebno da sama stranka daje izjave. Punomoćnik može biti svako lice koje je poslovno sposobno, osim lica koja se bave nadriparstvom.

Stručni pomagač je lice koje daje savete stranci iz oblasti svoje stručnosti. Stručni pomagač ne može biti lice koje nije poslovno sposobno ili koje se bavi nadriparstvom.

Opštenje organa i stranaka

Podnesci

Podnesak je svaki oblik opštenja stranke sa organom koji vodi postupak, odnosno to su zahtevi, predlozi, prijave, molbe, žalbe i druga saopštenja kojima se stranke obraćaju organima. Podnesci mogu biti u pisanoj i usmenoj formi. Pisani podnesci se predaju neposredno ili šalju poštom organu nadležnom za prijem podnesaka, a usmeni podnesci se saopštavaju u zapisnik.

Pozivanje

Organ koji vodi postupak ovlašćen je da pozove lice čije je prisustvo potrebno u toku postupka. Pozivanje se vrši pismenim putem, ako posebnim propisima nije predviđeno drugačije.

Zapisnik

Obaveza organa koji vodi postupak je da sastavlja zapisnik o usmenoj raspravi ili drugoj važnijoj radnji u postupku, kao i o važnijim usmenim izjavama stranaka ili trećih lica u postupku. O manje važnim radnjama koje nemaju bitnog uticaja na postupak, napraviće se samo službena zabeleška koja se priključuje u spise celokupnog postupka.

Zapisnik sadrži naziv organa koji vrši radnju, mesto u kome se vrši radnja, dan i čas kad se vrši radnja, predmet u kome se ona vrši i imena službenih lica, prisutnih stranaka i njihovih zastupnika, punomoćnika ili predstavnika. Zapisnik treba da sadrži, tačno i kratko,

tok i sadržaj izvršenih radnji u postupku, kao i datih izjava stranaka, svedoka, veštaka i drugih lica koja učestvuju u postupku.

Zapisnik se vodi u toku vršenja službene radnje. Ako radnju nije moguće završiti u toku jednog dana, unese se svakog dana posebno u isti zapisnik ono što je tog dana urađeno i to će se potpisati. Ako se radnja ne može završiti bez prekida, u zapisnik će se upisati da je bilo prekida. Službeno lice koje vodi zapisnik će saslušanim licima koja učestvuju u postupku pročitati zapisnik pre njegovog zaključenja. Ako nema primedbi na zapisnik, potpisaće ga sva saslušana lica, kao i službeno lice, a ako neko ima primedbi, ukratko će se upisati njihov sadržaj. Ako lice koje treba da potpiše zapisnik nije pismeno, potpisaće ga pismeno lice koje će upisati i svoje ime i to lice ne može da bude službeno lice. Ako neko lice neće da potpiše zapisnik ili se udalji pre zaključenja zapisnika, to će se upisati u zapisnik i navesti razlog zbog kog je potpis uskraćen.

Razgledanje spisa i obaveštavanje o toku postupka

Stranke imaju pravo da razgledaju spise i o svom trošku prepisu ili fotokopiraju spise, ali pod nadzorom službenog lica. Razgledanje pojedinih spisa (poverljive stvari i sl) se može uskratiti strankama. Ako se strankama odbije zahtev za razgledanje spisa, one imaju pravo da ulože posebnu žalbu.

Dostavljanje

Dostavljanje je način uručenja pismenih dokumenata (poziva, rešenja, zaključaka i drugih službenih spisa) organa uprave licu kome je namenjeno. Po pravilu se pisma dostavljaju neposrednim putem poštom ili preko službenog lica koje vodi postupak, ili lice kojem neki dokument treba da se dostavi može biti pozvano radi prijema samo izuzetno, kad to zahteva priroda ili značaj dokumenta. Dostavljanje može da se vrši i posrednim putem i to kad se lice kome treba da se uruči neki dokument ne zatekne u svom stanu, dostavljanje se vrši predajom dokumenata nekom od odraslih članova njegovog domaćinstva. Ako se dostavljanje vrši na radnom mestu lica kome pismeno treba dostaviti, a to lice se tu ne zatekne, dostavljanje se može izvršiti licu koje je na istom mestu zaposleno, ako ono pristane da primi pismeno. Dostavljanje advokatu može se izvršiti i predajom pismena licu zaposlenom u advokatskoj kancelariji.

Posredno dostavljanje se ne može izvršiti za dokumenta koja se lično moraju dostaviti i to kad je takvo dostavljanje određeno ovim zakonom ili drugim propisom, kad od dana dostavljanja počinje teći rok koji se ne može produžavati, ili kad to naročito odredi organ koji je naredio dostavljanje.

Prvostepeni postupak

Upravni postupak se, na osnovu hronološkog vremena kad se koja radnja preduzima, može podeliti na pet faza: pokretanje postupka, ispitni postupak, donošenje prvostepenog rešenja, žalbeni postupak i administrativno izvršenje rešenja.

Pokretanje postupka

Upravni postupak pokreće nadležni organ po službenoj dužnosti ili povodom zahteva stranke. Nadležni organ će pokrenuti postupak po službenoj dužnosti kad to određuje zakon ili drugi propis i kad utvrdi ili sazna da, s obzirom na postojeće činjenično stanje, treba pokrenuti postupak radi zaštite javnog interesa. Stranka će da pokrene postupak radi zaštite svojih prava i pravnih interesa i zahtev za pokretanje postupka podnosi nadležnom organu. Ako organ povodom stavljenog zahteva stranke nađe da nema uslova za pokretanje postupka,

doneće zaključak o odbacivanju zahteva stranke. Protiv tog zaključka dozvoljena je posebna žalba.

Ispitni postupak

Pre donošenja rešenja moraju se utvrditi sve činjenice i okolnosti koje su od značaja za donošenje rešenja same stvari, kao i da se omogući strankama da ostvare i zaštite svoja prava i pravne interese.

Organ koji vodi postupak će u zavisnosti od prirode predmeta odlučiti da li će se utvrđivanje činjeničnog stanja sprovesti po skraćenom ili kao posebni ispitni postupak.

U skraćenom ispitnom postupku upravna stvar se rešava neposredno, kada se stanje stvari može utvrditi na osnovu službenih podataka kojima organ raspolaže, kad je stranka u svom zahtevu navela činjenice ili podnela dokaze na osnovu kojih se može utvrditi stanje stvari. Sve ovo ima za cilj da se izbegnu radnje predviđene za posebni ispitni postupak, kao što su uviđaj, saslušanje stranaka, veštačenja i drugo, čime bi se trajanje postupka produžilo i nastali novi troškovi samog postupka.

Posebni ispitni postupak se sprovodi kad se upravna stvar ne može rešiti u skraćenom ispitnom postupku, odnosno kad je to potrebno radi utvrđivanja odlučnih činjenica i okolnosti koje su od značaja za razjašnjenje upravnih stvari ili radi davanja strankama mogućnosti da ostvare i zaštite svoja prava i pravne interese.

Da bi se došlo do rešenja upravnog postupka, neophodno je doći do bitnih činjenica koje se utvrđuju dokazima. Kao dokaz mogu da posluže sva sredstva koja su podesna za utvrđivanje stanja stvari i koja odgovaraju pojedinačnom slučaju, kao što su: isprave, iskazi svedoka, izjave stranaka, nalazi i mišljenje veštaka, uviđaj i obezbeđenje dokaza.

Koja će se činjenica utvrđivati a koja ne, odlučuje službeno lice koje vodi postupak, a opštepoznate činjenice se ne dokazuju.

Isprave

Isprava je pisani dokument koji, ako je u propisanom obliku izdao državni organ u okviru svoje nadležnosti ili organizacija u okviru svoje delatnosti (uverenje, rešenje, ugovor i dr), predstavlja javnu ispravu. Ispravu može da izda i fizičko i pravno lice kad ne vrše poslove na osnovu javnog ovlašćenja, i onda je to privatna isprava.

Iskazi svedoka

Svedok može biti svako lice koje je bilo sposobno da opazi činjenicu o kojoj treba da svedoči i koje je u stanju da to svoje opažanje saopšti pred organom koji vodi postupak. Svedok ne može biti lice koje u postupku učestvuje kao službeno lice, kao ni lice koje bi svojim iskazom povredilo dužnost čuvanja službene, državne ili vojne tajne, dok ga nadležni organ ne oslobodi te dužnosti. Svako lice je dužno da se odazove pozivu za svedočenje, osim u slučajevima: kad bi odgovor na pitanja mogao da ga izloži teškoj sramoti, znatnoj imovinskoj šteti ili krivičnom gonjenju njega, njegovog krvnog srodnika u pravoj liniji, a u pobočnoj liniji do trećeg stepena zaključno, njegovog bračnog druga ili tazbinskog srodnika do drugog stepena zaključno, pa i onda kad je brak prestao, kao i njegovog staraoca ili štićenika, usvojioca ili usvojenika; kad bi odgovorom na pitanja povredio obavezu, odnosno pravo da čuva poslovnu, profesionalnu, umetničku ili naučnu tajnu; da odgovara na pitanja o onome što je stranka poverila svedoku kao svom punomoćniku; i o onome o čemu se stranka ili drugo lice ispovedi svedoku kao verskom ispovedniku.

Svedoci se saslušavaju pojedinačno bez prisustva svedoka koji će se kasnije saslušati, a ne mogu se udaljiti sa mesta saslušanja bez dozvole službenog lica koje vodi postupak, jer se mogu i ponovo saslušati, kao i suočiti sa drugim svedocima.

Izjave stranaka

Izjava stranke može da posluži kao dokaz za utvrđivanje određene činjenice i to: kada za utvrđivanje određene činjenice ne postoji neposredan dokaz ili se takva činjenica ne može utvrditi na osnovu drugih dokaza; i u upravnim stvarima malog značaja ako bi određenu činjenicu trebalo utvrđivati saslušanjem svedoka koji živi u mestu udaljenom od sedišta organa, ili ako bi, usled pribavljanja drugih dokaza, bilo otežano ostvarivanje prava stranke.

Nalazi i mišljenje veštaka

Kad službeno lice koje vodi upravni postupak ne raspolaže stručnim znanjem neophodnim da se utvrdi postojanje relevantnih činjenica, izvešće se dokaz veštačenjem. Ako bi veštačenje bilo nesrazmerno skupo u odnosu na vrednost i značaj spora predmetnog postupka, a na osnovu načela ekonomičnosti postupka, upravna stvar će se rešiti na osnovu drugih dokaza. I pored ovog stava, veštačenje će se izvršiti na zahtev stranke ako pristane da snosi troškove. Lice koje vodi postupak utvrđuje da li je potrebno veštačenje i određuje po službenoj dužnosti ili na zahtev stranke veštaka. U složenim stvarima, veštačenje se može poveriti dva ili više veštaka, kao i poveriti nekoj stručnoj ili naučnoj ustanovi (institut, fakultet i dr). Za veštaka se ne može odrediti lice koje ne bi moglo biti svedok u toj upravnoj stvari. Veštak može da uskrati veštačenje iz istih razloga iz kojih bi uskratio svedočenje. Takođe, veštak može biti oslobođen dužnosti veštačenja iz opravdanih razloga, ako je zauzet drugim poslovima ili ako to zatraži rukovodilac organa ili organizacije gde je veštak zaposlen.

Kad veštak izloži svoj nalaz i mišljenje, službeno lice i stranke imaju pravo da postavljaju pitanja i traže obrazloženja u pogledu datog nalaza i mišljenja. Kada je određeno više veštaka oni mogu dati zajednički nalaz i mišljenje, a ako se ne slažu, svaki će od njih odvojeno izložiti nalaz i mišljenje.

Nedostaci veštačenja, kao što su nepotpun i nejasan nalaz i mišljenje, sumnja u tačnost datog mišljenja i drugo, otklanjaju se ponovnim saslušanjem ili veštačenjem istog ili drugog veštaka, a može se zatražiti i veštačenje od naučne ili stručne ustanove.

Uviđaj

Kada je službenom licu koje vodi postupak neophodno neposredno opažanje za utvrđivanje neke činjenice ili razjašnjenja neke okolnosti, izvršiće se uviđaj. Uviđaj se vrši na mestu gde se stvar nalazi ili na mestu gde se postupak vodi, ako se stvar o kojoj se postupak vodi može bez teškoća doneti na to mesto. Uviđaj se može vršiti i u prisustvu veštaka.

Obezbeđenje dokaza

U redovnoj procedure, izvođenje dokaza se vrši nakon što se pokrene postupak. Ali ako postoji opravdana bojazan da se neki dokaz neće moći docnije izvesti ili da će njegovo izvođenje biti otežano, može se, radi obezbeđenja dokaza izvesti u svakom stanju postupka, pa i pre nego što je postupak pokrenut. Ova mera se vrši po službenoj dužnosti ili na zahtev stranke.

Donošenje prvostepenog rešenja

Na osnovu činjenica do kojih se došlo u toku postupka, organ nadležan za rešavanje stvari koja je bila predmet postupka donosi rešenje. Ako službeno lice koje je vodilo

postupak nije nadležno za donošenje rešenja, dužno je da napravi nacrt rešenja, da ga parafira i preda nadležnom organu koji će doneti rešenje.

Rešenje se donosi pismeno, a izuzetno kad hitnost situacije nalaže, rešenje se može doneti i usmeno. Na zahtev stranke, nadležni organ je dužan da u roku od 8 dana usmeno rešenje dostavi u pisanoj formi stranci i ono mora u potpunosti da odgovara usmenom rešenju.

Rešenje ima svoju formu i sadrži sledeće delove: uvod, dispozitiv (izreku), obrazloženje, uputstvo o pravnom sredstvu, naziv organa sa brojem i datumom rešenja, potpis službenog lica i pečat organa.

Uvod rešenja sadrži: naziv organa koji donosi rešenje, propis o nadležnosti tog organa, ime stranke i njenog zakonskog zastupnika ili punomoćnika ako ga ima, i kratko označenje predmeta postupka.

Dispozitiv je najbitniji deo rešenja i njime se rešava o predmetu postupka u celini i o svim zahtevima stranaka o kojima u toku postupka nije posebno rešeno. Dispozitiv mora biti kratak i određen, a ako je potrebno, može se podeliti i na više tačaka.

Organ koji je doneo rešenje dužan je da obrazloži akt donošenja, jer stranka može na osnovu obrazloženja da oceni da li su joj uskraćena prava i pravni interesi. U jednostavnim upravnim stvarima u kojima učestvuje samo jedna stranka, kao i u jednostavnim upravnim stvarima u kojima u postupku učestvuju dve stranke ili više stranaka, ali nijedna ne prigovara postavljenom zahtevu, a zahtev se uvažava, obrazloženje rešenja može sadržavati samo kratko izlaganje zahteva stranke i pozivanje na pravne propise na osnovu kojih je upravna stvar rešena. U ostalim upravnim stvarima, obrazloženje rešenja sadrži: kratko izlaganje zahteva stranaka, utvrđeno činjenično stanje, po potrebi i razloge koji su bili odlučni pri oceni dokaza, razloge zbog kojih nije uvažen koji od zahteva stranaka, pravne propise i razloge koji s obzirom na utvrđeno činjenično stanje upućuju na rešenje kakvo je dato u dispozitivu. Ako žalba ne odlaže izvršenje rešenja, obrazloženje sadrži i pozivanje na propis koji to predviđa. U obrazloženju rešenja moraju se obrazložiti i zaključci protiv kojih nije dopuštena posebna žalba.

Uputstvo o pravnom sredstvu se iznosi posle obrazloženja i služi da uputi stranku da li je protiv rešenja dozvoljena žalba i kom organu i u kom roku se žalba izjavljuje. Takođe uputstvo ukazuje da li se može pokrenuti upravni spor, ukoliko je rešenje došlo nakon žalbe ili žalba nije dopuštena.

Zaključak

Zaključkom se u toku upravnog postupka odlučuje o svim sporednim pojavama u vezi sa postupkom, a o kojima se ne odlučuje rešenjem.

Žalbeni postupak

Redovno pravno sredstvo – žalba

Nakon donošenja rešenja u prvom stepenu, stranka ima pravo na žalbu. Isto pravo imaju i javni tužilac, javni pravobranilac i drugi državni organi. Kad su zakonom ovlašćeni, mogu izjaviti žalbu protiv rešenja kojim je povređen zakon u korist fizičkog ili pravnog lica, a na štetu javnog interesa. Rok za podnošenje žalbe je 15 dana od dana dostavljanja rešenja, ako zakonom nije drugačije propisano.

U žalbi se navodi rešenje koje se pobija i organ koji ga je doneo, kao broj i datum rešenja. Žalba se predaje neposredno ili šalje poštom organu koji je doneo prvostepeno

rešenje. Kada prvostepeni organ primi žalbu, njegova dužnost je da ispita da li je žalba dopuštena, blagovremena i izjavljena od ovlašćenog lica. Ako prvostepeni organ oceni da je žalba nedopuštena, neblagovremena ili od neovlašćenog lica, izjavljenu žalbu odbaciće svojim zaključkom. Protiv takvog zaključka stranka ima pravo posebne žalbe i ako drugostepeni organ koji odlučuje po žalbi nađe da je žalba opravdana, odlučiće ujedno i po žalbi koja je bila odbačena. Ako prvostepeni organ nađe da je žalba opravdana, dopuštena i izjavljena od ovlašćenog lica, u zavisnosti od okolnosti postupka na jedan od sledećih načina: novim rešenjem zameni pobijano rešenje i to kad nije potrebno ponovo sprovesti posebni ispitni postupak i na novo rešenje stranka ima pravo žalbe; upotpunjuje postupak ako organ koji je doneo prvostepeno rešenje nađe povodom žalbe da je sprovedeni postupak bio nepotpun, a da je to moglo biti od uticaja na rešavanje upravne stvari; sprovodi posebni ispitni postupak kad utvrdi da je bio obavezan a nije sproveden; dostavlja žalbu i spise predmeta nadležnom organu za rešavanje po žalbi (drugostepeni organ) u roku od 15 dana od dana prijema žalbe, kada nađe da je žalba dopuštena, blagovremena i izjavljena od ovlašćenog lica.

Drugostepeni organ kad primi žalbu i spise predmeta počinje rad na rešavanju žalbe i ovlašćen je da žalbu odbije, poništi prvostepeno rešenje i sâm reši predmet ili da poništi prvostepeno rešenje i predmet vrati prvostepenom organu na ponovni postupak i donošenje rešenja. Rok da se donese rešenje na žalbu je dva meseca od momenta predaje žalbe.

Administrativno izvršenje rešenja

Rešenje doneseno u upravnom postupku se izvršava kad postane izvršno (konačno). Prvostepeno rešenje postaje izvršno: istekom roka za žalbu, ako žalba nije izjavljena; dostavljanjem stranci ako žalba nije dozvoljena; dostavljanjem stranci ako žalba ne odlaže izvršenje; i dostavljanjem stranci rešenja kojim se žalba odbacuje. Drugostepeno rešenje postaje izvršno kad se dostavi stranci ili ako je u rešenju određeno da se radnja koja je predmet izvršenja može izvršiti u ostavljenom roku, rešenje postaje izvršno istekom tog roka. Ako rešenjem nije određen rok za izvršenje radnje, rešenje postaje izvršno u roku od 15 dana od dana dostavljanja.

Lice protiv kojeg se sprovodi rešenje naziva se izvršenik, a izvršenje se sprovodi po službenoj dužnosti ili po predlogu stranke. Po službenoj dužnosti, izvršenje se sprovodi kad to nalaže javni interes, a stranka po čijem se predlogu i u čijem interesu sprovodi izvršenje naziva se tražilac izvršenja.

Izvršenje rešenja se sprovodi administrativnim putem (nenovčane obaveze) i sudskim putem (novčane obaveze). Izuzetno, izvršenje radi ispunjenja novčanih obaveza iz primanja na osnovu radnog odnosa može se sprovesti administrativnim putem po pristanku izvršenika (administrativna zabrana).

Nakon konačnog (izvršnog) rešenja, ako stranka koja je učestvovala u upravnom postupku smatra da ima osnova za pobijanje rešenja, može da podnese tužbu Upravnom sudu i da pokrene upravni spor. Sadržaj, dejstvo, rokovi tužbe i drugi elementi upravnog spora regulisani su Zakonom o upravnim sporovima.

Vanredna pravna sredstva

Ponavljjanje postupka

Kada se upravni postupak okonča rešenjem protiv koga nije moguće izjaviti redovno pravno sredstvo (žalbu), to predstavlja konačno (izvršno) rešenje. Međutim, takva konačna (izvršna) rešenja mogu da sadrže nepravilnosti, te se stoga može pokrenuti ponavljanje postupka. Pokretanje obnavljanja postupka je vanredno pravno sredstvo i može se pokrenuti na zahtev stranke ili lica koje je u ranijem postupku imalo svojstvo stranke, organa koji je doneo rešenje kojim je postupak okončan i javnog tužioca. Rok za pokretanje ponavljanja postupka za stranku iznosi mesec dana ili pet godina u zavisnosti od razloga zbog kojeg se traži ponavljanje, a za službene organe koji su vodili postupak rok je pet godina u svim slučajevima.

Menjanje i poništavanje rešenja u vezi sa upravnim sporom

Organ protiv čijeg je rešenja blagovremeno pokrenut upravni spor može do završetka spora, ako uvažava sve zahteve tužbe, poništiti ili izmeniti svoje rešenje iz onih razloga iz kojih bi sud mogao poništiti takvo rešenje, ako se time ne vređa pravo stranke u upravnom postupku ili pravo trećeg lica.

U ostala vanredna pravna sredstva spada: poništavanje i ukidanje rešenja po osnovu službenog nadzora; ukidanje i menjanje pravnosnažnog rešenja uz pristanak ili po zahtevu stranke; vanredno ukidanje i oglašavanje rešenja ništavim.

ZAKON O INSPEKCIJSKOM NADZORU

Inspeksijski nadzor je posao državne uprave čija su sadržina i pojam utvrđeni zakonom kojim se uređuje rad državne uprave koji vrše organi državne uprave, organi autonomne pokrajine i organi jedinica lokalne samouprave, s ciljem da se preventivnim delovanjem ili nalaganjem mera obezbedi zakonitost i bezbednost poslovanja i postupanja nadziranih subjekata i spreče ili otklone štetne posledice po zakonom i drugim propisom zaštićena dobra, prava i interese.

Inspekcija je organ u sastavu, unutrašnja organizaciona jedinica ili inspektori organa državne uprave, odnosno organa autonomne pokrajine ili jedinice lokalne samouprave ili drugog subjekta sa javnim ovlašćenjima, koja vrši inspeksijski nadzor.

Inspektor je službeno lice s posebnim ovlašćenjima, obavezama i odgovornostima propisanim zakonom, koje ispunjava uslove za obavljanje inspeksijskog nadzora, vrši inspeksijski nadzor i uživa krivičnopravnu zaštitu propisanu zakonom.

U postupku vršenja inspeksijskog nadzora, inspektor odnosno drugi ovlašćeni službenik postupa saglasno načelima i pravilima delovanja državne uprave i načelima i pravilima delovanja državnih službenika, odnosno službenika autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave, kao i saglasno načelima i pravilima postupka kojima je uređen opšti upravni postupak. Ovaj zakon neposredno se primenjuje u postupku inspeksijskog nadzora koji vrše organi državne uprave, kao i u postupku inspeksijskog nadzora koji, kao povereni posao državne uprave, vrše organi autonomnih pokrajina i organi jedinica lokalne samouprave.

Saradnja nadležne inspekcije sa drugim organima državne uprave, organima autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave, pravosudnim i drugim državnim

organima i drugim zainteresovanim organima i organizacijama, ostvaruje se u skladu sa nadležnostima inspekcije i oblicima saradnje utvrđenim propisima o državnoj upravi i posebnim zakonima. Saradnja obuhvata međusobno obaveštavanje, razmenu podataka, pružanje pomoći i zajedničke mere i radnje od značaja za inspekcijski nadzor.

Nadležna inspekcija, u skladu sa zakonom, saraduje sa fizičkim i pravnim licima, naročito u cilju preventivnog delovanja, kao i unapređenja uzajamne odgovornosti fizičkih i pravnih lica i inspekcija u procesu primene i nadzora nad primenom propisa. U tom cilju, inspekcija može održavati informativne i edukativne tribine i konsultativne sastanke s predstavnicima privatnog sektora i drugim zainteresovanim stranama. Fizička i pravna lica mogu inspekciji podnositi predstavke i zahteve, i od nje tražiti podatke i obaveštenja, u skladu sa zakonom. Ako se u vezi sa vršenjem inspekcijskog nadzora osnovano očekuje da nadzirani subjekat pruži otpor ili se on pruži i inspektor onemogućava ili bitno otežava vršenje inspekcijskog nadzora, inspektor može da zahteva pomoć policije i komunalne policije.

Vrste i oblici inspekcijskog nadzora

Inspekcijski nadzor, **prema vrsti**, može biti redovan, vanredan, kontrolni i dopunski. Redovan inspekcijski nadzor vrši se prema planu inspekcijskog nadzora.

Vanredan inspekcijski nadzor vrši se: kada je neophodno da se, saglasno delokrugu inspekcije, preduzmu hitne mere radi sprečavanja ili otklanjanja neposredne opasnosti po život ili zdravlje ljudi, imovinu, prava i interese zaposlenih i radno angažovanih lica, privredu, životnu sredinu, biljni ili životinjski svet, javne prihode, nesmetan rad organa i organizacija, komunalni red ili bezbednost; kada se posle donošenja godišnjeg plana inspekcijskog nadzora proceni da je rizik visok ili kritičan ili promene okolnosti; kada takav nadzor zahteva nadzirani subjekat; kada se postupa po predstavi pravnog ili fizičkog lica.

Kontrolni inspekcijski nadzor vrši se radi utvrđivanja izvršenja mera koje su predložene ili naložene nadziranom subjektu u okviru redovnog ili vanrednog inspekcijskog nadzora.

Dopunski inspekcijski nadzor vrši se po službenoj dužnosti ili povodom zahteva nadziranog subjekta, radi utvrđivanja činjenica koje su od značaja za inspekcijski nadzor, a koje nisu utvrđene u redovnom, vanrednom ili kontrolnom inspekcijskom nadzoru, s tim da se može izvršiti samo jedan dopunski inspekcijski nadzor, u roku koji ne može biti duži od 30 dana od okončanja redovnog, vanrednog ili kontrolnog inspekcijskog nadzora.

Inspekcijski nadzor, **prema obliku**, može biti terenski i kancelarijski.

Terenski inspekcijski nadzor vrši se izvan službenih prostorija inspekcije, na licu mesta, i sastoji se od neposrednog uvida u zemljište, objekte, postrojenja, uređaje, prostorije, vozila i druga namenska prevozna sredstva, predmete, robu i druge predmete, akte i dokumentaciju nadziranog subjekta.

Kancelarijski inspekcijski nadzor vrši se u službenim prostorijama inspekcije uvidom u akte, podatke i dokumentaciju nadziranog subjekta.

Vršenje inspekcijskog nadzora

Radi ostvarivanja cilja inspekcijskog nadzora, inspekcija je dužna da preventivno deluje, što se ostvaruje javnošću rada.

Inspekcija je dužna da sačini kontrolne liste iz svoje oblasti inspekcijskog nadzora, objavi ih na svojoj internet stranici i primenjuje u postupku redovnog inspekcijskog nadzora. Inspektor, postupajući u granicama predmeta inspekcijskog nadzora iz naloga za inspekcijski nadzor, preduzima one provere i druge radnje koje su sadržane u kontrolnoj listi. Druge provere i radnje na koje je ovlašćen, inspektor može da preduzme ako u toku nadzora utvrdi da je neophodno da se one preduzmu radi potpunog utvrđivanja činjeničnog stanja i zakonitog i bezbednog poslovanja i postupanja.

Rukovodilac inspekcije ili lice koje on ovlasti izdaje pisani nalog za inspekcijski nadzor. Nalog za inspekcijski nadzor sadrži: podatke o inspekciji; podatke o inspektoru ili inspektorima koji vrše inspekcijski nadzor sa brojevima službenih legitimacija; podatke o inspektoru ili inspektorima koji ih zamenjuju u slučaju sprečenosti; podatke o nadziranom subjektu ako su poznati, a ako ti podaci nisu poznati – odgovarajuće poznate informacije od značaja za određenje subjekta, odnosno subjekata kod kojih će se vršiti nadzor (npr. vrsta delatnosti ili aktivnosti, teritorijalno područje, lokacija objekta, vrsta robe ili proizvoda, odnosno usluga itd); pravni osnov inspekcijskog nadzora; navođenje i kratko objašnjenje vrste i oblika inspekcijskog nadzora; procenjeni rizik; precizan i jasan opis predmeta inspekcijskog nadzora; planirano trajanje inspekcijskog nadzora (dan početka i okončanja nadzora); razloge za izostavljanje obaveštenja, ako postoje; broj, vreme i mesto izdavanja; potpis izdavaoca naloga; pečat.

Ako u toku vršenja inspekcijskog nadzora inspektor otkrije nezakonitost koja je izvan granica nalogom utvrđenog predmeta inspekcijskog nadzora, ali je u bliskoj vezi s tim predmetom, inspektor pribavlja dopunu tog naloga za inspekcijski nadzor (dopunski nalog), nakon čega nastavlja postupak. U zahtevu za izdavanje dopunskog naloga inspektor obrazlaže blisku vezu s predmetom nadzora i potrebu izdavanja dopunskog naloga. Pre traženja dopunskog naloga, inspektor vrši obezbeđenje dokaza ako postoji opravdana bojazan da se neki dokaz neće moći docnije izvesti ili da će njegovo izvođenje biti otežano.

Ako u toku vršenja inspekcijskog nadzora inspektor otkrije nezakonitost koja je izvan granica nalogom utvrđenog predmeta inspekcijskog nadzora, a nije u bliskoj vezi s tim predmetom, pri čemu su ispunjeni uslovi za vanredan inspekcijski nadzor, inspektor za vršenje tog nadzora koji je izvan granica utvrđenog predmeta pribavlja zaseban nalog za vanredan inspekcijski nadzor. U zahtevu za izdavanje zasebnog naloga inspektor obrazlaže potrebu izdavanja tog naloga. Pre traženja zasebnog naloga, inspektor vrši obezbeđenje dokaza ako postoji opravdana bojazan da se neki dokaz neće moći docnije izvesti ili da će njegovo izvođenje biti otežano.

Nalog se izdaje za redovan, vanredan i dopunski inspekcijski nadzor, s tim da je vanredan i dopunski inspekcijski nadzor moguć i bez naloga za inspekcijski nadzor, odnosno bez dopunskog ili zasebnog naloga, kada to zahtevaju razlozi sprečavanja ili otklanjanja neposredne opasnosti po život ili zdravlje ljudi, životnu sredinu ili biljni ili životinjski svet, što se obrazlaže u zapisniku o inspekcijskom nadzoru. Za kontrolni inspekcijski nadzor ne izdaje se nalog.

Obaveštenje o predstojećem inspekcijskom nadzoru

Inspektor u pisanom obliku obaveštava nadziranog subjekta o predstojećem inspekcijskom nadzoru, najkasnije tri radna dana pre početka nadzora.

Inspekcijski nadzor može da počne bez obaveštavanja nadziranog subjekta o predstojećem nadzoru kada postoje razlozi za neodložno postupanje ili opravdana bojazan da bi obaveštenje umanjilo ostvarenje cilja inspekcijskog nadzora ili kada to nalaže zaštita javnog interesa, odnosno otklanjanje opasnosti po život ili zdravlje ljudi, imovinu, prava i interese zaposlenih i drugih radno angažovanih lica, privredu, životnu sredinu, biljni ili životinjski svet, komunalni red ili bezbednost, saglasno delokrugu inspekcije, s tim što se razlozi za izostavljanje obaveštenja navode u nalogu za inspekcijski nadzor. Kada nalog za inspekcijski nadzor nije izdat, razlozi za izostavljanje obaveštenja unose se u zapisnik.

Pokretanje postupka inspekcijskog nadzora

Postupak inspekcijskog nadzora pokreće se i vodi po službenoj dužnosti ili povodom zahteva nadziranog subjekta za vršenje inspekcijskog nadzora, kao i povodom zahteva drugog lica kome je posebnim zakonom priznato svojstvo stranke u postupku. Kod ocene o postojanju razloga za pokretanje postupka po službenoj dužnosti, inspektor uzima u obzir predstavke. Predstavke imaju dejstvo inicijative za pokretanje postupka, a podnosioci tih inicijativa nemaju svojstvo stranke u postupku koji se može pokrenuti na osnovu te inicijative. Inspektor neće pokrenuti postupak po službenoj dužnosti na osnovu predstavke ako je procenjen neznatan rizik ili je posredi zloupotreba prava.

Prava i dužnosti nadziranog subjekta

Nadzirani subjekti imaju jednaka prava i obaveze u inspekcijskom nadzoru, što uključuje i pravo da inspekcija jednako postupa u istim ili bitno sličnim situacijama prema svim nadziranim subjektima. Nadzirani subjekat u postupku inspekcijskog nadzora ima pravo: da bude upoznat s predmetom i trajanjem postupka, nalogom za inspekcijski nadzor i drugim aktima donetim u postupku; da bude upoznat s pravima i dužnostima koje ima u vezi sa inspekcijskim nadzorom; da se izjasni o činjenicama bitnim za potpuno i pravilno utvrđivanje činjeničnog stanja i ponuđenim dokazima; da učestvuje u izvođenju dokaza, postavlja pitanja svedocima i veštacima, iznosi činjenice koje su od značaja za inspekcijski nadzor; da predlaže dokaze i iznosi pravne tvrdnje; da zahteva preventivno delovanje; da upozori inspektora na tajnost informacija koje mu čini dostupnim; da ukaže na nezakornosti u postupku i da zahteva da se one otklone; da zahteva naknadu štete koja mu je prouzrokovana nezakornitim inspekcijskim nadzorom.

Ovlašćenja inspektora radi utvrđivanja činjenica

Inspektor je ovlašćen da radi utvrđivanja činjenica: 1) izvrši uvid u javne isprave i podatke iz registara i evidencija koje vode nadležni državni organi, organi autonomne pokrajine i organi jedinice lokalne samouprave i drugi imaoci javnih ovlašćenja ako su neophodni za inspekcijski nadzor; 2) izvrši uvid u ličnu ili drugu javnu ispravu s fotografijom koja je podobna da se identifikuju ovlašćena i druga lica zatečena u nadziranom subjektu; 3) uzima pisane i usmene izjave nadziranih subjekata; 4) naloži da mu se u određenom roku stave na uvid poslovne knjige, opšti i pojedinačni akti, evidencije, ugovori i druga dokumentacija nadziranog subjekta; 5) vrši uviđaj, odnosno pregleda i proverava lokaciju, zemljište, objekte, poslovni i drugi nestambeni prostor, kao i druge predmete od značaja za inspekcijski nadzor; 6) uzme potrebne uzorke radi njihovog ispitivanja i utvrđivanja činjeničnog stanja, u skladu s posebnim zakonom i propisima donetim na osnovu zakona; 7)

fotografiše i snimi prostor u kome se vrši inspekcijski nadzor i druge stvari koje su predmet nadzora; 8) preduzme druge radnje radi utvrđivanja činjeničnog stanja prema ovom i posebnom zakonu.

Inspektor u postupku inspekcijskog nadzora privremeno oduzima dokumentaciju, robu i druge predmete, odnosno njihov odgovarajući deo, ako je posebnim zakonom propisano njihovo oduzimanje radi obezbeđenja dokaza u postupku koji se vodi za krivično delo, privredni prestup ili prekršaj, odnosno u drugom odgovarajućem pravnom postupku, na način, pod uslovima i u roku propisanim tim zakonom. Inspektor sa oduzetim predmetima postupa u skladu sa posebnim zakonom. Inspekcija obezbeđuje čuvanje privremeno oduzetih predmeta.

Inspektor rešenjem izriče odgovarajuće preventivne mere ako je to potrebno da bi se sprečio nastanak nezakonitosti i štetnih posledica. Preventivne mere jesu: 1) upozoravanje nadziranog subjekta o njegovim obavezama iz zakona i drugih propisa, kao i o propisanim radnjama i merama upravljenim prema nadziranom subjektu i sankcijama za postupanja suprotna tim obavezama; 2) ukazivanje nadziranom subjektu na mogućnost nastupanja štetnih posledica njegovog poslovanja ili postupanja; 3) nalaganje nadziranom subjektu preduzimanja ili uzdržavanja od određenih radnji radi otklanjanja uzroka verovatnih štetnih posledica, kao i odgovarajućih mera predostrožnosti u cilju sprečavanja nastanka mogućih štetnih posledica; 4) druge mere kojima se postiže preventivna uloga inspekcijskog nadzora. Preventivne mere mogu se izreći i nepoznatom subjektu inspekcijskog nadzora.

Zapisnik o inspekcijskom nadzoru

Inspektor sačinjava zapisnik o inspekcijskom nadzoru. U zapisnik se unose: podaci iz naloga za inspekcijski nadzor ako je izdat; vreme i mesto inspekcijskog nadzora, a naročito navođenje osnova i obrazloženje razloga koji su uslovili da se inspekcijski nadzor vrši van radnog vremena nadziranog subjekta; opis preduzetih radnji i popis preuzetih dokumenata; podaci o broju uzetih uzoraka i predlozima koje u vezi sa uzimanjem uzoraka daje ovlašćeno lice nadziranog subjekta; izjave koje su date; opis drugih izvedenih dokaza; zahtevi za izuzeće koji su podneti; utvrđeno činjenično stanje; konstatacija zakonitog poslovanja i postupanja nadziranog subjekta; opis otkrivenih nezakonitosti, sa navođenjem dokaza na osnovu kojeg je određena činjenica utvrđena i pravnog osnova za utvrđivanje nezakonitosti; mere koje se izriču sa navođenjem pravnog osnova na kome su zasnovane i rokom za postupanje po njima; odgovarajuća obrazloženja; obaveza nadziranog subjekta da obaveštava inspektora o postupanju po merama i rok za to obaveštavanje; podaci o podnetim krivičnim prijavama, prijavama za privredni prestup i zahtevima za pokretanje prekršajnog postupka, ako su podnete, odnosno izdatim prekršajnim nalogima, ako su izdati; nepodnošenje zahteva za pokretanje prekršajnog postupka, odnosno neizdavanje prekršajnog naloga; podaci o drugim merama i radnjama na koje je inspektor ovlašćen, ako su preduzete; rok za davanje primedaba na zapisnik; navođenje da je zapisnik sa ili bez primedaba pročitao licu koje prisustvuje nadzoru; drugi podaci i navodi od značaja za inspekcijski nadzor.

Ovlašćeno lice nadziranog subjekta može da odbije da potpiše ili primi zapisnik, što inspektor konstatuje u pisanom obliku i u zapisniku navodi razloge zbog kojih su potpisivanje ili prijem zapisnika odbijeni. Zapisnik se dostavlja nadziranom subjektu u roku od osam radnih dana od završetka inspekcijskog nadzora.

Primedbe na zapisnik

Nadzirani subjekat ima pravo da u pisanom obliku stavi primedbe na zapisnik o inspekcijskom nadzoru, u roku od pet radnih dana od njegovog prijema. Inspektor ocenjuje primedbe, sve zajedno i svaku zasebno, i u međusobnoj vezi. Inspektor može posle toga da izvrši dopunski inspekcijski nadzor da bi utvrdio činjenice na koje se primedbe odnose. Ako su u primedbama na zapisnik iznete nove činjenice i novi dokazi zbog kojih treba izmeniti činjenično stanje koje je utvrđeno u zapisniku ili drukčije pravne i druge ocene, inspektor o tome sastavlja dopunu zapisnika, na koju se ne može staviti primedba. Postupajući po primedbama na zapisnik, inspektor može da izmeni predloženu ili naloženu, odnosno izrečenu meru ili da odustane od nje.

Rešenje

Rešenjem inspektor odlučuje o merama upravljenim prema nadziranom subjektu. Ako inspektor u vršenju inspekcijskog nadzora ne utvrdi nezakonnosti, nepravilnosti ili nedostatke, on ne donosi rešenje ili zaključak i tada okončava postupak inspekcijskog nadzora dostavljanjem nadziranom subjektu zapisnika u kome se navodi da nisu utvrđene nezakonnosti, nepravilnosti ili nedostaci u njegovom poslovanju ili postupanju.

Izuzetno, inspektor može mere naložiti izricanjem usmenog rešenja, kada oceni da se na taj način otklanja neposredna opasnost po život i zdravlje ljudi, imovinu veće vrednosti, životnu sredinu ili biljni ili životinjski svet. U slučaju nalaganja mera i radnji usmenim rešenjem, inspektor je dužan da bez odlaganja sačini službenu belešku o naloženoj meri, kao i da u roku od tri dana od dana izricanja usmenog rešenja, donese pisano rešenje.

Ako inspektor ne donese rešenje po isteku dana okončanja inspekcijskog nadzora određenog u nalogu za inspekcijski nadzor, odnosno po isteku zakonskog roka za donošenje rešenja – kada nalog u skladu sa zakonom nije izdat, nadzirani subjekat može zahtevati da inspektor okonča postupak. Ako inspektor to ne učini u roku od osam dana od dana podnošenja zahteva, smatra se da je postupak obustavljen i da, u pogledu predmeta naloga, odnosno predmeta nadzora – kada nalog u skladu sa zakonom nije izdat, nisu pronađene nezakonnosti u poslovanju i postupanju nadziranog subjekta.

Žalba

Protiv rešenja inspektora može se izjaviti žalba u roku od 15 dana od dana dostave pisanog rešenja. Žalba protiv zaključka protiv koga je dozvoljeno izjaviti žalbu može se izjaviti u roku od tri dana od dana dostavljanja tog zaključka. Žalba odlaže izvršenje rešenja. Izuzetno, žalba ne odlaže izvršenje rešenja kada je, saglasno delokrugu inspekcije, neophodno preduzimanje hitnih mera radi sprečavanja ili otklanjanja opasnosti po život ili zdravlje ljudi, imovinu, prava i interese zaposlenih i radno angažovanih lica, privredu, životnu sredinu, biljni ili životinjski svet, javne prihode, nesmetan rad organa i organizacija, komunalni red ili bezbednost, što se posebno obrazlaže u rešenju. Žalba se predaje organizacionoj jedinici u kojoj je raspoređen inspektor na čije rešenje je izjavljena žalba, o čemu nadzirani subjekat mora biti poučen u rešenju. U slučaju da je prvostepena odluka inspektora već jedanput bila poništena, drugostepeni organ je ne može opet poništiti i uputiti predmet inspekciji na ponovni postupak, nego će sam rešiti ovu upravnu stvar.

Odluka drugostepenog organa po žalbi je konačna i protiv nje se može pokrenuti upravni spor, u skladu sa zakonom kojim se uređuju upravni sporovi.

Izvršenje rešenja

Nadzirani subjekat dužan je da, u roku od osam dana od dana isteka roka za preduzimanje mera izrečenih rešenjem inspektora, obavesti inspekciju o izvršenju izrečenih mera, osim kada je rešenjem kojim su naložene hitne mere radi sprečavanja ili otklanjanja opasnosti po život ili zdravlje ljudi, životnu sredinu ili biljni ili životinjski svet određen kraći rok.

Krivična prijava, prijava za privredni prestup, zahtev za pokretanje prekršajnog postupka, prekršajni nalog i druge radnje i mere na koje je inspektor ovlašćen

Ako kod nadziranog subjekta otkrije nezakonitost koja je kažnjiva prema zakonu ili drugom propisu, inspektor nadležnom pravosudnom organu podnosi krivičnu prijavu, prijavu za privredni prestup ili zahtev za pokretanje prekršajnog postupka, odnosno izdaje prekršajni nalog.

Službena lica ovlašćena za vršenje inspekcijuskog nadzora

Radom inspekcije može rukovoditi lice koje pored uslova utvrđenih ovim zakonom za rad na radnom mestu inspektora ima i najmanje pet godina radnog iskustva na poslovima inspekcijuskog nadzora. Rukovodilac inspekcije ima položaj, ovlašćenja, dužnosti i odgovornosti inspektora.

Poslove inspekcijuskog nadzora nadležna inspekcija vrši preko inspektora. Inspekcijuski nadzor može obavljati lice koje ima stečeno propisano obrazovanje, radno iskustvo u struci, položen državni stručni ispit i ispit za inspektora i koje ispunjava druge uslove propisane za rad u organima državne uprave: 1) u zvanju višeg savetnika, samostalnog savetnika ili savetnika ili odgovarajućem zvanju inspektora utvrđenom posebnim propisom – za preduzimanje upravnih radnji i nalažanje upravnih mera u inspekcijuskom nadzoru; 2) u zvanju mlađeg savetnika, saradnika ili mlađeg saradnika ili odgovarajućem zvanju inspektora utvrđenom posebnim propisom – za preduzimanje upravnih radnji u inspekcijuskom nadzoru.

Ispit za inspektora

Ispit za inspektora polaže se pismeno i usmeno. Ispit za inspektora sprovodi komisija koju imenuje ministar nadležan za poslove državne uprave. Program ispita za inspektora, način sprovođenja ispita, sastav i način rada komisije za sprovođenje ispita i izdavanje uverenja o položenom ispitu uređuje ministar nadležan za poslove državne uprave.

Službena legitimacija

Inspektor ima službenu legitimaciju kojom dokazuje svoje službeno svojstvo i identitet. Službena legitimacija sadrži: Mali grb Republike Srbije; organizacioni položaj i naziv nadležne inspekcije; ime i prezime inspektora; sliku inspektora; jedinstveni broj legitimacije; oblasti u kojima je inspektor nadležan da vrši nadzor i ovlašćenja inspektora za preduzimanje radnji i nalažanje mera u inspekcijuskom nadzoru; potpis i pečat nadležnog organa.

ORGANIZACIJA VETERINARSKE SLUŽBE

Veterinarsku delatnost na teritoriji Republike Srbije sprovode veterinarske organizacije koje ispunjavaju uslove na osnovu Zakona o veterinarstvu i drugih podzakonskih akata i koje su upisane u Registar pravnih lica i preduzetnika za veterinarsku delatnost.

Uloga i značaj veterinarske delatnosti u celokupnom društvu je izuzetno važna, te stoga država ima obavezu da obezbedi i kontroliše sprovođenje veterinarske delatnosti na celoj svojoj teritoriji. Zbog svoje kompleksnosti, pojedine grane veterinarske delatnosti se preklapaju, ali u načelu možemo je podeliti na: terensku, specijalističku i upravno-nadzornu. Poslovi svih ovih grana veterinarske delatnosti su usko povezani i isprepletani.

Terenska (operativna) veterinarska služba

Delatnost terenske službe se ogleda pre svega u cilju zaštite zdravlja životinja i posredno zaštite zdravlja ljudi, sprovođenjem preventivnih i kurativnih mera, kao i realizacijom Programa mera koji propisuje država. Organizovana je u obliku veterinarske ambulante, veterinarske stanice, veterinarske službe, veterinarske klinike, Javne veterinarske ambulante i Javne veterinarske stanice, a tu uključujemo i veterinarske laboratorije, centre za reprodukciju životinja i veštačko osemenjavanje, veterinarske apoteke, kao i subjekte koji se bave prometom veterinarskih lekova, jer i oni direktno učestvuju u radu na terenu. Svi oblici terenske službe su gotovo u potpunosti u vlasništvu preduzetnika.

Specijalistička veterinarska služba

Na teritoriji Republike Srbije još uvek postoje naučni instituti za veterinarstvo i specijalistički veterinarski instituti. Ovo stanje je posledica nedonošenja normativnog akta Vlade o osnivanju oblika koji su predviđeni stupanjem na snagu Zakona o veterinarstvu (veterinarski institut, veterinarsko-specijalistički zavod).

U subjekte koji obavljaju specijalističke poslove, u ovom trenutku pored dva naučna instituta za veterinarstvo (Beograd i Novi Sad), kao i deset veterinarskih specijalističkih instituta, ubrajaju se i Direkcija za nacionalnu referentnu laboratoriju (u osnivanju), referentna laboratorija, laboratorija, visokoškolske ustanove i visokoškolske jedinice koje se bave obrazovanjem veterinarara. Veterinarski specijalistički instituti nose naziv po gradu u kojem se nalaze (Subotica, Sombor, Zrenjanin, Pančevo, Šabac, Požarevac, Kraljevo, Jagodina, Zaječar i Bor). Definisanim područjem njihovog i rada naučnih instituta određene su i granice 12 epizootioloških područja, koji zajedno predstvaljaju jedinstveno epizootiološko područje Republike Srbije.

Naučni instituti, kao i specijalistički su u državnoj svojini i posluju u skladu sa Zakonom o javnim službama.

Uslovi u pogledu rada (objekti, oprema, kadrovi i dr) i poslovi koje obavlja terenska, specijalistička i naučno-istraživačke organizacije, detaljnije su opisani u poglavlju o Zakonu o veterinarstvu.

Upravno-nadzorna služba

Upravno-nadzornu službu čini Uprava za veterinu kao organ u sastavu Ministarstva poljoprivrede i na njenom čelu se nalazi direktor. Uprava za veterinu obavlja poslove državne uprave i stručne poslove koji se odnose na zdravstvenu zaštitu životinja, veterinarsku i sanitarnu kontrolu u proizvodnji i unutrašnjem i spoljašnjem prometu životinja, proizvoda, sirovina i otpadaka životinjskog porekla, semena za veštačko osemenjavnje i drugih stvari s kojima se može preneti zarazna bolest, hranu za životinje, kontrolu objekata za proizvodnju hrane za životinje, hrane animalnog porekla, kontrolu objekata za proizvodnju hrane animalnog porekla (mlekare, klanice i dr), neškodljivo uklanjanje leševa i otpadaka životinjskog porekla, kao i objekata za njihovu preradu, kontrolu proizvodnje i unutrašnji i spoljni promet lekova i bioloških sredstava za upotrebu u veterini, kao i druge poslove određene zakonom. Na osnovu ovih poslova, u Upravi za veterinu su organizovane osnovne organizacione jedinice i to: Odeljenje za zdravstvenu zaštitu, dobrobit i sledljivost životinja; Odelek za registraciju veterinarskih organizacija i veterinarske usluge; Odeljenje za veterinarsko javno zdravlje; Odeljenje za međunarodni promet i sertifikaciju; Odeljenje veterinarske inspekcije; Odeljenje granične veterinarske inspekcije; Odelek za pravne i opšte poslove i Odelek za finansijsko materijalne poslove.

SPECIJALNI DEO

*Ministarstvo poljoprivrede – Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine (menja naziv na osnovu svog sastava od Vlade do Vlade).

ZAKON O VETERINARSTVU

Krovni pravni akt kojim se uređuje veterinarsko-medicinska delatnost je Zakon o veterinarstvu koji je donet 2005. godine, sa izmenama i dopunama do danas. Svi ostali podzakonski akti koji se odnose na veterinarsku delatnost (uredbe, pravilnici i dr.) moraju biti u skladu sa Zakonom o veterinarstvu.

Zakon se sastoji od 18 delova i to: I Osnovne odredbe, II Subjekti u veterinarskoj delatnosti i njihovi organizacioni oblici, III Registar, IV Drugi oblici organizacija u veterinarskoj delatnosti, V Veterinarski radnici, VI Veterinarska komora, VII Zoohigijenska služba, VIII Savet za veterinarstvo, IX Zaštita zdravlja životinja i ljudi od bolesti koje se mogu preneti sa životinja na ljude, X Objekti u kojima se obavlja veterinarska delatnost, XI Veterinarsko-sanitarna kontrola i međunarodni promet, XII Zaštita životne sredine, XIII Zaštita dobrobiti životinja, XIV Stručno usavršavanje, XV Sredstva za sprovođenje mera zdravstvene zaštite životinja, XVI Nadzor, XVII Kaznene odredbe, XVIII Prelazne i završne odredbe.

Osnovne odredbe

Ovim zakonom uređuje se zaštita i unapređenje zdravlja i dobrobiti životinja, utvrđuju se zarazne bolesti životinja i mere za sprečavanje pojave, otkrivanje, sprečavanje širenja, suzbijanja i iskorenjivanja zaraznih bolesti životinja i bolesti koje se sa životinja mogu preneti na ljude, veterinarsko-sanitarna kontrola i uslovi za proizvodnju i promet životinja, proizvoda životinjskog porekla, hrane životinjskog porekla, hrane za životinje, kao i uslovi za obavljanje veterinarske delatnosti.

Na osnovu ovog zakona, veterinarska delatnost obuhvata: praćenje, zaštitu i unapređenje zdravlja životinja; zaštitu životinja od zaraznih i drugih bolesti; otkrivanje i dijagnostikovanje bolesti i lečenje obolelih životinja; sprovođenje mera zdravstvene zaštite životinja; zaštitu ljudi od zoonoza; kontrolu bezbednosti hrane životinjskog porekla i proizvoda životinjskog porekla na mestu uzgoja životinja, proizvodnje i prometa proizvoda životinjskog porekla, hrane životinjskog porekla i hrane za životinje; obeležavanje i registraciju životinja radi kontrole kretanja i obezbeđivanja sledljivosti u proizvodnji i prometu životinja, proizvoda životinjskog porekla i hrane životinjskog porekla; kontrolu vode za napajanje životinja radi obezbeđivanja njene ispravnosti; kontrolu zdravlja priplodnih životinja i njihove reproduktivne sposobnosti, kao i sprovođenje mera za lečenje steriliteta i veštačkog osemenjavanja; zaštitu životne sredine od zagađenja uzročnicima zaraznih bolesti životinja; zaštitu životinja od mučenja i patnje, kao i staranje o dobrobiti životinja; kontrolu u proizvodnji i prometu veterinarskih lekova i medicinskih sredstava za

upotrebu u veterinarskoj medicini; poslove dezinfekcije, dezinsekcije, deratizacije, dezodoracije i dekontaminacije i veterinarsku edukaciju i obaveštavanje.

Subjekti u veterinarskoj delatnosti i njihovi organizacioni oblici

Subjekti koji se bave veterinarskom delatnošću mogu biti osnovani kao: 1) veterinarska ambulanta; 2) veterinarska stanica; 3) veterinarska klinika; 4) veterinarska apoteka; 5) centar za reprodukciju životinja i veštačko osemenjavanje; 5a) centar za skladištenje i distribuciju semena za veštačko osemenjavanje; 6) laboratorija.

Pravno lice koje se bavi stočarskom proizvodnjom može da za potrebe sopstvenog stočarstva osnuje veterinarsku službu. Veterinarska služba može da obavlja poslove zdravstvene zaštite životinja i poslove na sprovođenju Programa mera zdravstvene zaštite životinja za potrebe sopstvenog stočarstva na farmama u sopstvenom vlasništvu na istom epizootiološkom području. Da bi mogla da obavlja ove poslove, mora da ispuni sve uslove kao i veterinarska stanica.

Pojedine poslove iz delokruga veterinarske delatnosti mogu da rade: veterinarski specijalistički zavod, veterinarski institut, referentna laboratorija, Nacionalna referentna laboratorija za naročito opasne zarazne bolesti sa liste OIE i visokoškolske ustanove i visokoškolske jedinice koje se bave obrazovanjem veterinarara.

Na celoj teritoriji odnosno epizootiološkom području Republike Srbije, mora se obezbediti zdravstvena zaštita životinja. U slučaju da na nekom području nema subjekta koji se bavi veterinarskom delatnošću, Vlada Republike Srbije osniva javnu veterinarsku stanicu odnosno javnu veterinarsku ambulantu kao javnu službu koja posluje po propisima o javnim službama.

Veterinarska ambulanta

Veterinarska ambulanta može da vrši poslove zdravstvene zaštite životinja, hirurške i porodiljske intervencije, laboratorijska, rendgenološka i druga specijalistička ispitivanja, sprovodi veštačko osemenjavanje, trihineloskopski pregled, obavlja vakcinaciju pasa i mačaka protiv besnila, obeležava životinje i vodi registar, izdaje uverenja o zdravstvenom stanju kućnih ljubimaca koje ordinira, sprovodi dezinfekciju, dezinsekciju, deratizaciju i dezodoraciju objekata i vozila, izdaje propisanu dokumentaciju i o tome vodi evidenciju. Ako na nekom području nema veterinarske stanice, tad veterinarska ambulanta s tog područja može da sprovodi i Program mera zdravstvene zaštite životinja. Veterinarska ambulanta može da obavlja i poslove veterinarske apoteke ako isunjava uslove koji važe za veterinarsku apoteku.

Da bi veterinarska ambulanta mogla da obavlja pomenute poslove, neophodno je da ima u stalnom radnom odnosu zaposlenog najmanje jednog veterinara sa licencom i odgovarajuće objekte, prostorije, opremu i uređaje.

Veterinarska stanica

Veterinarska stanica može da obavlja poslove kao i veterinarska ambulanta, kao i sprovođenje Programa mera zdravstvene zaštite životinja, promet na malo veterinarskih lekova i medicinskih sredstava za upotrebu u veterini, izuzev proinjekcionih lekova seruma, vakcina i dijagnostičkih sredstava koji se koriste po Programu mera zdravstvene zaštite životinja, promet na malo hrane za životinje, promet na malo sredstava za dezinfekciju, dezinsekciju, deratizaciju i dezodoraciju, kao i sredstava za negu životinja, sprovodi

veterinarsko-sanitarne mere u karantinu u unutrašnjem prometu i uvozu, vrši matičenje životinja.

Da bi veterinarska stanica obavljala pomenute poslove, mora da ima u stalnom radnom odnosu zaposlena tri veterinara sa licencom, a ako se bavi matičenjem životinja, i jednog diplomiranog inženjera poljoprivrede stočarskog smera. Takođe, neophodno je da veterinarska stanica ima odgovarajuće objekte, prostorije, opremu i uređaje.

Veterinarska klinika

Veterinarska klinika može da obavlja iste poslove kao veterinarska ambulanta i veterinarska stanica, a pored toga može da obavlja i stacionarno lečenje i negu bolesnih i povređenih životinja. Veterinarska klinika, da bi obavljala ove poslove, mora da ima zaposlena najmanje četiri veterinara sa licencom, kao i odgovarajuće objekte, prostorije, opremu i uređaje.

Ako veterinarska ambulanta, veterinarska stanica i veterinarska klinika obavlja poslove rendgenološke i/ili trihineloskopske dijagnostike, mora da ima u stalnom radnom odnosu najmanje jednog diplomiranog veterinara sa završenom specijalističkom obukom za obavljanje poslova rendgenološke i/ili trihineloskopske dijagnostike (Pravilnik o uslovima u pogledu objekata, opreme i sredstava za rad, kao i u pogledu stručnog kadra koje mora da ispunjava pravno lice za obavljanje veterinarske delatnosti).

Veterinarska apoteka

Veterinarska apoteka može da vrši poslove prometa na malo veterinarskih lekova i medicinskih sredstava za upotrebu u veterini, sredstava za negu i zaštitu životinja, kao i hrane za životinje. Ovo se ne odnosi na proinjekcione lekove, lekove za intramamarnu upotrebu, intrauterinu upotrebu seruma, vakcinu i dijagnostička sredstva kojima veterinarska apoteka ne može prometovati. Da bi veterinarska apoteka obavljala ove poslove, neophodno je da ima u stalnom radnom odnosu zaposlenog najmanje jednog veterinara sa licencom ili diplomiranog farmaceuta, kao i odgovarajuće objekte, prostorije i opremu.

Centar za reprodukciju životinja i veštačko osemenjavanje

Centar za reprodukciju životinja i veštačko osemenjavanje može da obavlja poslove proizvodnje i prometa semena za veštačko osemenjavanje životinja, jajnih ćelija i oplodjenih jajnih ćelija, kontrolu zdravstvenog stanja priplodnih životinja i pružanje stručne pomoći u sprovođenju veštačkog osemenjavanja. Da bi obavljao ove poslove, Centar za reprodukciju životinja mora da ima u stalnom radnom odnosu zaposlenog veterinara sa licencom koji je specijalista za poslove reprodukcije životinja, kao i odgovarajuće objekte, prostorije, opremu i sredstva za dobijanje, obradu i promet semena za veštačko osemenjavanje, jajnih ćelija i oplodjenih jajnih ćelija.

Centar za skladištenje i distribuciju semena za veštačko osemenjavanje

Centar za skladištenje i distribuciju semena za veštačko osemenjavanje može da obavlja poslove skladištenja odnosno promet semena za veštačko osemenjavanje životinja, kao i kontrolu skladištenja, rukovanja i distribucije semena. Ove poslove, Centar za skladištenje i distribuciju semena za veštačko osemenjavanje može da obavlja ako ima u stalnom radnom odnosu zaposlenog jednog veterinara sa licencom i odgovarajuće objekte, prostorije, opremu i sredstva za čuvanje i promet semena za veštačko osemenjavanje.

Laboratorija

Laboratorija obavlja poslove dijagnostičkog ispitivanja i to: bakteriološka, serološka, virusološka, parazitološka, hemijska, biohemijska, fizička, patološka i radiološka; proizvoda

životinjskog porekla i bezbednosti hrane životinjskog porekla i hrane za životinje i vode. Da bi obavljala pomenute poslove, laboratorija mora da bude akreditovana u skladu s važećim standardima.

Drugi oblici organizacija u veterinarskoj delatnosti

Pored navedenih subjekata koji obavljaju veterinarsku delatnost, i drugi organizacioni oblici mogu obavljati pojedine poslove veterinarske delatnosti i to: veterinarsko specijalistički zavod, veterinarski institut, referentna laboratorija, visokoškolske ustanove i visokoškolske jedinice koje se bave obrazovanjem doktora veterinarske medicine.

Veterinarsko-specijalistički zavod

Veterinarsko-specijalistički zavod obavlja poslove pružanja stručne pomoći i edukacije vlasnika i držalaca životinja u oblasti zdravstvene zaštite i dobrobiti životinja, sistematskog praćenja i dijagnostike bolesti, veštačkog osemenjavanja i suzbijanja neplodnosti životinja, doprinosi sprečavanju pojave, otkrivanju, sprečavanju širenja, suzbijanju i iskorenjivanju bolesti. Vršiti laboratorijsku dijagnostiku (bakteriološku, serološku, virusološku, parazitološku, hemijsku, biohemijsku, patološku i radiološku), laboratorijsko ispitivanje bezbednosti hrane životinjskog porekla i hrane za životinje, kao i ispitivanje semena za veštačko osemenjavanje životinja, jajnih ćelija i oplodjenih jajnih ćelija.

Da bi veterinarsko-specijalistički zavod obavljao ove poslove, neophodno je da ima u stalnom radnom odnosu zaposleno najmanje pet veterinarara sa licencom specijalista iz sledećih oblasti: epizootologije, patološke morfologije, mikrobiologije sa imunologijom, reprodukcije životinja i higijene hrane životinjskog porekla, kao i odgovarajuće objekte, prostorije, opremu i uređaje. Doktori nauka veterinarske medicine ili magistri mogu da se bave specijalističkim poslovima ako im je glavni izborni predmet na postdiplomskim studijama, akademskim diplomskim i doktorskim studijama bio iz odgovarajuće oblasti specijalizacije.

Veterinarski institut

Veterinarski institut obavlja poslove kao i veterinarsko-specijalistički zavod, a pored toga može da obavlja kliničko ispitivanje, kontrolu i praćenje veterinarskih lekova i medicinskih sredstava, sredstava za dezinfekciju, dezinfekciju, deratizaciju i dezodoraciju. Takođe, prati i sprovodi mere za povećanje plodnosti životinja i učestvuje u istraživanjima u oblasti reprodukcije životinja i ispituje i prati ostatke štetnih materija kod životinja, proizvoda životinjskog porekla i hrane za životinje.

Da bi obavljao ove poslove, veterinarski institut mora da ima u stalnom radnom odnosu zaposleno najmanje deset doktora nauka i pet veterinarara sa licencom specijalista iz sledećih oblasti: epizootologije, patološke morfologije, mikrobiologije sa imunologijom, reprodukcije životinja i higijene hrane životinjskog porekla, kao i odgovarajuće objekte, prostorije, opremu i uređaje. Isto kao i kod veterinarsko-specijalističkog zavoda, i ovde doktori nauka veterinarske medicine ili magistri mogu da se bave specijalističkim poslovima ako im je glavni izborni predmet na postdiplomskim studijama, akademskim diplomskim i doktorskim studijama bio iz odgovarajuće oblasti specijalizacije.

Referentna laboratorija

Referentna laboratorija obavlja poslove superanalize uzoraka i potvrđna dijagnostička ispitivanja u oblasti dijagnostike zaraznih bolesti životinja, laboratorijskih ispitivanja hrane za životinje, vode za napajanje životinja i bezbednosti hrane. U referentnoj laboratoriji se

čuvaju referentni serumi i standardni reagensi, izolata mikroorganizama, uvode nove dijagnostičke metode, testira i proverava kvalitet vakcina i dijagnostičkih sredstava i reagenasa.

Visokoškolske ustanove i visokoškolske jedinice koje se bave obrazovanjem veterinarar

Visokoškolske ustanove i visokoškolske jedinice koje se bave obrazovanjem veterinarar su Fakultet veterinarske medicine u Beogradu i Departman za veterinarsku medicinu Poljoprivrednog fakulteta u Novom Sadu. Oba ova subjekta za potrebe obrazovanja i edukacije studenata mogu da obavljaju poslove veterinarske delatnosti, i to: lečenje obolelih životinja, operativne i druge veterinarsko-medicinske intervencije na životinjama u okviru klinika; obdukciju i patohistološki pregled životinja, organa i tkiva; veterinarsko-medicinska veštačenja, ekspertize i mišljenja i laboratorijske analize.

Veterinarski radnici

Veterinarski radnici koji obavljaju veterinarsku delatnost su veterinari i veterinarski tehničari. Veterinar koji ima završen VII stepen stručne spreme i položen stručni ispit može da obavlja sve stručne poslove iz veterinarske delatnosti. Veterinarski tehničar koji ima završen IV stepen stručne spreme i položen stručni ispit pomaže veterinarima u obavljanju veterinarske delatnosti i pod njihovim nadzorom obavlja poslove koje mu oni odrede.

Veterinarski tehničari ne mogu izvoditi hirurške zahvate, postavljati dijagnozu, propisivati način lečenja i samostalno raspolagati lekovima. Veterinarski tehničari u posebnim okolnostima, uz saglasnost i pod nadzorom veterinarar, mogu da obavljaju određene hirurške zahvate (kastracija prasadi).

Veterinari i veterinarski tehničari ne mogu samostalno obavljati poslove veterinarske delatnosti dok ne obave pripravnički staž i polože stručni ispit. Pripravnički staž za veterinare traje godinu dana, a za veterinarske tehničare šest meseci.

Veterinarska komora

Uloga veterinarske komore je zaštita i unapređenje stručnosti, očuvanje profesionalne etike, podizanje nivoa zdravstvene zaštite životinja, kao i zaštite profesionalnih interesa doktora veterinarske medicine odnosno diplomiranih veterinarar.

Veterinarska komara obavlja poslove: donošenja kodeksa etike veterinarske struke; izdaje, produžava, privremeno ili trajno oduzima licence veterinarima i o tome vodi evidenciju; organizuje i učestvuje u organizovanju stručnih skupova; predlaže cene veterinarskih usluga; predlaže i po potrebi daje mišljenje o planovima i programima srednjoškolskog obrazovanja, osnovnih i specijalističkih studija u oblasti veterinarstva i daje mišljenje o potrebama za veterinarskim kadrovima i učestvuje u pripremi propisa iz oblasti veterinarstva.

Organi Komore su: skupština, upravni odbor, nadzorni odbor i predsednik. Komora stiče sredstva za rad od članarine, naknade za izdavanje licenci, donacija, sponzorstva, poklona i drugih izvora, u skladu sa zakonom.

Licenca

Licencu za obavljanje veterinarske delatnosti može da stekne lice sa završenim studijama veterinarske medicine, položenim stručnim ispitom i sa stručnim rezultatima u

obavljanju poslova veterinarske delatnosti, kao i preporukom dva člana Komore. Licenca se izdaje na pet godina i može se produžavati i oduzeti (privremeno ili trajno).

Zoohigijenska služba

Lokalna samouprava je dužna da na svojoj teritoriji organizuje zoohigijensku službu koja će obavljati poslove hvatanja i zbrinjavanja napuštenih životinja i neškodljivo uklanjanje i odlaganje leševa životinja.

Kada je životinja uginula pod okolnostima koje se ne smatraju uobičajenim, leš životinje može biti uklonjen samo po nalogu veterinarskog inspektora.

Zaštita zdravlja životinja i ljudi od bolesti koje se mogu preneti sa životinja na ljude

Kako bi Republika Srbija na celoj svojoj teritoriji obezbedila kontrolu, otkrivanje, suzbijanje i iskorenjivanje bolesti životinja kao i zaštitu ljudi od bolesti koje se sa životinja mogu preneti na ljude, donose se planski dokumenti. Ova planska dokumenta čine: 1) Dugoročna strategija zdravstvene zaštite životinja; 2) Program mera zdravstvene zaštite životinja; 3) posebni programi zdravstvene zaštite životinja; 4) krizni planovi.

Dugoročna strategija zdravstvene zaštite životinja

Dugoročnom strategijom se određuje obim mera zdravstvene zaštite životinja i dijagnostika zaraznih bolesti radi zaštite životinja od zaraznih bolesti, odnosno sprečavanja prenošenja zaraznih bolesti koje se sa životinja mogu preneti na ljude. Dugoročna strategija se donosi na pet godina i donosi je Vlada.

Program mera zdravstvene zaštite životinja

Program mera se donosi radi sprečavanja pojave, ranog otkrivanja, širenja, praćenja, suzbijanja ili iskorenjivanja zaraznih bolesti i obezbeđivanja sistema obeležavanja, registracije, kao i sledljivosti životinja. Program mera se donosi do kraja januara za tekuću godinu i donosi ga nadležni ministar.

Posebni programi zdravstvene zaštite životinja

Poseban program zdravstvene zaštite se donosi u slučaju opasnosti od pojave ili pojave naročito opasnih zaraznih bolesti i egzotičnih bolesti, kao i kod sprečavanja širenja endemskih bolesti. Poseban program zdravstvene zaštite donosi nadležni ministar.

Krizni planovi

Kada postoji direktni ili indirektni rizik po zdravlje ljudi ili zdravlje životinja, primenjuju se mere utvrđene Planom upravljanja kriznim situacijama za suzbijanje pojedinih zaraznih bolesti životinja koji donosi nadležni ministar.

Objekti u kojima se obavlja veterinarska delatnost

Veterinarska delatnost se može obavljati u sedištu subjekata veterinarske delatnosti (veterinarska ambulanta, veterinarska stanica i dr.) i u objektima u kojima se vrši druga delatnost. Ti objekti mogu biti: 1) za uzgoj, držanje i promet životinja; 2) za klanje životinja; 3) za proizvodnju i promet hrane životinjskog porekla; 4) za proizvodnju i promet proizvoda životinjskog porekla; 5) za proizvodnju i promet hrane za životinje; 6) centri za reprodukciju životinja i veštačko osemenjavanje; 6a) centri za skladištenje i distribuciju reproduktivnog materijala; 6b) za proizvodnju i promet lekova na veliko i medicinskih sredstava za upotrebu u veterini; 7) za vršenje usluga dezinfekcije, dezinskcije i deratizacije; 8) za sakupljanje,

prerađivanje i uništavanje sporednih proizvoda životinjskog porekla. Svi ovi objekti u pogledu izgradnje, opreme, veterinarsko-sanitarnih i drugih uslova, a u zavisnosti od vrste delatnosti koja se u njima obavlja, ispunjavaju propisane uslove i moraju biti upisani u Registar objekata odnosno Registar odobrenih objekata, i dodeljuje im se veterinarski kontrolni broj. Ako se iz ovih objekata vrši izvoz robe, onda se tim objektima dodeljuje izvozni kontrolni broj i upisuju se u Registar izvoznih objekata.

Uzgoj, držanje i promet životinja

Sva goveda, ovce, kopitari i svinje na teritoriji Republike Srbije moraju da budu obeleženi i registrovani, a podaci o njihovom obeležavanju i kretanju moraju biti registrovani u Centralnoj bazi podataka o obeležavanju životinja. Takođe i sva uvezena grla, osim ako nisu namenjena za neposredno klanje, moraju da se obeleže i registruju. Obeležavanje goveda, svinja, ovaca, koza i kopitara vrše veterinarske ambulante, veterinarske stanice i veterinarske službe ovlašćene za obeležavanje od strane Ministarstva.

Centralna baza

Centralna baza je baza podataka koju vodi Ministarstvo i u nju se upisuje podaci o: 1) gazdinstvima na kojima se nalaze, čuvaju ili prodaju životinje; 2) sredstvima za identifikaciju životinja; 3) obeleženim životinjama; 4) izdatim dokumentima o obeležavanju; 5) kretanju životinja; 6) ovlašćenom obeleživaču; 7) kontrolama obeležavanja i registraciji životinja. Uvid u Centralnu bazu ima ovlašćeni obeleživač i veterinarski inspektor.

Pasoš

Pasoš je identifikacioni dokument koji mora da prati goveda, ovce, koze, svinje, kopitare, pse i mačke, a po potrebi i ostale životinje, od rođenja do smrti.

Promet životinja

Životinja se može staviti u promet ako je obeležena, registrovana i prati je uverenje o zdravstvenom stanju životinje izdato od strane veterinarske stanice, veterinarske ambulante, odnosno veterinarske službe koja je sprovedla Program mera, na osnovu dokaza o izvršenim preventivnim merama i dijagnostičkim ispitivanjima, a životinje koje napuštaju epizootiološku jedinicu mora da prati potvrda o zdravstvenom stanju pošiljke u prometu.

Uverenje o zdravstvenom stanju životinje važi deset dana, a za pčelinje zajednice tri meseca od dana izdavanja odnosno od dana produženja njegovog važenja. Važenje uverenja o zdravstvenom stanju životinje može da se produži najduže jednu godinu od dana izdavanja uverenja. Važenje uverenja produžava se na poleđini uverenja.

Klanje životinja

Klanje životinja može da se obavlja samo u odobrenim objektima ako su njihovi proizvodi namenjeni za javnu potrošnju, izuzetno prinudno klanje može se obaviti i izvan odobrenog objekta. Takođe, klanje svinja, ovaca, koza, živine i kunića ako su namenjeni za upotrebu u domaćinstvu, može se obaviti izvan odobrene klanice.

Divljač i leševi divljači se moraju privremeno skladištiti radi sprovođenja službene kontrole divljači posle hvatanja ili odstrela. Nakon veterinarsko-sanitarne kontrole, ako je divljač bezbedna za ishranu ljudi, obeležava se žigom ili se izdaje potvrda o bezbednosti za ishranu ljudi.

Proizvodnja i promet hrane životinjskog porekla

Sva hrana životinjskog porekla u prometu mora biti na propisan način obeležena i nije dozvoljena organizovana prodaja hrane životinjskog porekla izvan registrovanog, odnosno odobrenog objekta.

Proizvodnja i promet hrane za životinje

U objektima za proizvodnju i promet hrane za životinje vodi se i čuva evidencija o vrsti i količini sirovine za proizvodnju hrane za životinje, kao i o vrsti i količini proizvedene i isporučene hrane za životinje.

Objekat koji služi za proizvodnju i promet hrane za životinje koje služe za proizvodnju hrane životinjskog porekla, koji koristi proizvode dobijene preradom sporednih proizvoda životinjskog porekla, lekove za upotrebu u veterini i aditive, mora da ispunjava uslove kojima se sprečava unakrsno zagađenje i umanjuje rizik od nenamernog mešanja.

Hrana za životinje u proizvodnji i prometu mora da ispunjava opšte i posebne uslove higijene hrane za životinje i podleže službenoj kontroli.

Veterinarsko-sanitarna kontrola i međunarodni promet

Uvoz i tranzit životinja, proizvoda životinjskog porekla, hrane životinjskog porekla, hrane za životinje, sporednih proizvoda životinjskog porekla, veterinarskih lekova i medicinskih sredstava i pratećih predmeta, može se vršiti preko graničnih prelaza na kojima postoji organizovana veterinarsko-sanitarna kontrola i koji ispunjavaju higijensko-tehničke i radne uslove. Veterinarsko-sanitarna kontrola na graničnom prelazu sastoji se od pregleda dokumentacije, identifikacije pošiljke i fizičkog pregleda pošiljke.

Uslovi za uvoz pošiljaka

Uvoz životinja može da se vrši ako su ispunjeni propisani uslovi u pogledu zaštite zdravlja i dobrobiti životinja i ako su životinje obeležene u skladu s propisima zemlje izvoznice, odnosno zemlje porekla pošiljke.

Uvoz proizvoda životinjskog porekla, hrane životinjskog porekla, hrane za životinje, sporednih proizvoda životinjskog porekla i pratećih predmeta odobrava se iz objekata koji ispunjavaju propisane uslove, koji su registrovani u EU i koji su pod kontrolom nadležnog organa, a može se odobriti iz drugih objekata kada se utvrdi da su propisi, standardi, proizvodnja i nadzor koje vrši zemlja izvoznica istovetni propisima Republike Srbije i da je obezbeđen jednak nivo zaštite potrošača.

Životinje, proizvodi životinjskog porekla i hrana za životinje koje se uvoze ili su u provozu, moraju: da budu slobodne od zaraznih bolesti koje se obavezno prijavljuju; obeležene na propisan način; da imaju originalnu međunarodnu veterinarsku potvrdu (sertifikat) izdatu i potpisanu od strane nadležnog veterinarskog inspektora ili ovlašćenog veterinara države izvoznice ili države porekla i da imaju rešenje o utvrđivanju veterinarsko-sanitarnih uslova za uvoz ili za tranzit.

Međunarodna veterinarska potvrda (sertifikat)

Međunarodna veterinarska potvrda mora da bude originalna, izdata na dan otpreme pošiljke i to za jednu vrstu životinja ili proizvoda i za jednog primaoca i overena na propisan način, obeležena serijskim brojem, obavezno pisana na srpskom jeziku i jeziku zemlje porekla, a za pošiljke u provozu može biti pisana i na engleskom i na drugim jezicima koji su službeno prihvaćeni u međunarodnom prometu.

Zabrana uvoza

Zabranjen je uvoz živih mikroorganizama patogenih za životinje, osim za naučnoistraživačke svrhe, za šta je neophodna posebna dozvola Ministarstva.

Uvoz egzotičnih životinja

Za uvoz egzotičnih životinja ili životinja kojih nema na teritoriji Republike Srbije, uvoznik, kada je to propisano odgovarajućim međunarodnim ugovorima i konvencijama, od organa zemlje izvoznice nadležnog za zaštitu prirodnih resursa pribavlja dozvolu kojom se dozvoljava izvoz takvih životinja, a uvozu dozvolu za ove životinje izdaje i ministarstvo nadležno za poslove zaštite životne sredine.

Karantin za uvezene životinje

Uvezene životinje, jaja za priplod i reproduktivni materijal životinja mogu da se stave u karantin radi utvrđivanja njihovog zdravstvenog stanja. Životinje koje se uvoze radi učestvovanja na sportskim takmičenjima, vežbama, izložbama i sajmovima, psi i mačke koji se privremeno uvoze na period ne duži od 30 dana, kao i životinje koje se uvoze radi klanja ne moraju biti u karantinu, ako je epizootiološka situacija u zemlji izvoznici takva da ne pretil opasnost od unošenja zaraznih bolesti životinja.

Uslovi za izvoz pošiljke

Pošiljke životinja, proizvoda životinjskog porekla, hrane životinjskog porekla, hrane za životinje i pratećih predmeta koji se izvoze, moraju da imaju: 1) originalnu međunarodnu veterinarsku potvrdu izdatu od nadležnog veterinarskog inspektora kojom se potvrđuje da nema simptoma bolesti i da je bezbedna za ishranu ljudi; 2) dokumente, ili biti označene tako da se može utvrditi objekat iz kojeg potiču; 3) odgovarajući identifikacioni dokument kada su u pitanju žive životinje.

Za izvozne pošiljke životinja, proizvoda životinjskog porekla, hranu za životinje, sporedne proizvode životinjskog porekla i prateće predmete izdaje se originalna međunarodna veterinarska potvrda (sertifikat) kojom se potvrđuje da pošiljka ispunjava uslove države uvoza, a za hranu životinjskog porekla da je ta hrana bezbedna za ishranu ljudi.

Zaštita životne sredine

Sva lica su dužna da primenjuju mere zaštite životne sredine od štetnih uticaja povezanih sa uzgojem, držanjem i prometom životinja, s proizvodnjom i prometom proizvoda životinjskog porekla, hrane životinjskog porekla, hrane za životinje i sporednim proizvodima životinjskog porekla, kao i prilikom sprečavanja pojave, širenja, suzbijanja i iskorenjivanja zarazne bolesti životinja. Zabranjeno je bacati leševe životinja u životnu sredinu. Vlasnici i držaoci životinja su dužni da prijave zoohigijenskoj službi uginuće životinja radi njihovog uklanjanja. Kada se sumnja da je životinja uginula od zarazne bolesti koja se obavezno prijavljuje, veterinar ili veterinarski inspektor uzima patološki materijal i šalje ga na ispitivanje radi ustanovljavanja uzroka uginuća.

Nadzor

Ministarstvo vrši nadzor nad primenom odredaba ovog zakona i propisa donetih na osnovu ovog zakona. Ministarstvo vrši inspeksijski nadzor preko veterinarskih inspektora i graničnih veterinarskih inspektora. Poslove veterinarskog inspektora može da obavlja

diplomirani veterinar s najmanje tri godine radnog iskustva i položenim stručnim ispitom. Poslove graničnog veterinarskog inspektora može da obavlja diplomirani veterinar s najmanje pet godina radnog iskustva i položenim stručnim ispitom. U obavljanju poslova inspeksijskog nadzora, veterinarski inspektor i granični veterinarski inspektor moraju da imaju legitimaciju kojom se dokazuje svojstvo veterinarskog inspektora, odnosno veterinarskog graničnog inspektora.

U vršenju poslova inspeksijskog nadzora, veterinarski inspektor ima pravo i dužnost da proverava: 1) da li vlasnici i držaoci životinja sprovode propisane mere; 2) da li su veterinarske organizacije upisane u Registar pravnih lica za obavljanje veterinarske delatnosti; 3) ispunjenost uslova veterinarskih organizacija; 4) da li veterinarska služba u privrednom društvu odnosno drugom pravnom licu koje se bavi uzgojem stoke i stočarskom proizvodnjom ispunjava uslove propisane za veterinarsku stanicu; 5) da li su subjekti koji obavljaju veterinarsku delatnost u hitnim i drugim neodložnim potrebama pružanja veterinarske pomoći i usluga obezbedili radno vreme saglasno ovom zakonu; 6) sprovođenje mera zdravstvene zaštite životinja kod pravnih lica, kao i kod držaoca i vlasnika životinja; 7) sprovođenje posebnih programa zdravstvene zaštite životinja; 8) da li ima HACCP program; 9) ispunjenost veterinarsko-sanitarnih uslova u objektima iz ovog zakona; 10) upis objekata u Registar objekata i Registar izvoznih objekata; 11) registraciju gazdinstava i obeležavanje i evidenciju životinja u skladu sa odredbama ovog zakona, kao i vođenje evidencije o kupovini i prodaji životinja, prijavljivanje promene lokacije radi prijave i odjave iz Centralne baze; 12) rad ovlašćene veterinarske stanice odnosno ambulante i veterinarske službe u postupku obeležavanja životinja i vođenja evidencije o obeleženim životinjama; 13) proizvodnju i promet životinja, proizvoda životinjskog porekla, hrane životinjskog porekla, hrane za životinje i otpadaka; 14) izdavanje uverenja o zdravstvenom stanju životinja, kao i vođenje evidencije o izdatim uverenjima; 15) tehničke i higijenske uslove prevoznih sredstava kojima se obavlja prevoz životinja, proizvoda životinjskog porekla i otpadaka životinjskog porekla, kao i veterinarsko-sanitarne uslove objekata u kojima se vrši utovar, pretovar i istovar životinja tokom prevoza; 16) da li karantin ispunjava uslove iz ovog zakona; 17) da li se vrši veterinarsko-sanitarna kontrola divljači posle hvatanja ili odstrela; 18) zdravstveno stanje životinja, bezbednost hrane životinjskog porekla za ljudsku upotrebu i zdravstveno higijensku i kvalitativnu ispravnost proizvoda životinjskog porekla i hrane za životinje; 19) način držanja, uskladištenja i stručne upotrebe sredstava za dezinfekciju, dezinfekciju i deratizaciju; 20) da li se vrši veterinarsko-sanitarna kontrola u objektima za sakupljanje, preradu i uništavanje leševa životinja i drugih otpadaka; 21) da li se vrši neškodljivo uklanjanje i prevoz otpadaka od mesta proizvodnje do objekta za sakupljanje, preradu i uništavanje; 22) čuvanje propisane dokumentacije u skladu sa ovim zakonom; 23) sirovine i proizvodno tehnološki proces za proizvode namenjene izvozu, u skladu s posebnim zahtevima zemalja uvoznica; 24) obračun naknade za izvršeni veterinarsko-sanitarni pregled pošiljke u proizvodnji i prometu; 25) izvršavanje mera po ovom zakonu.

U vršenju poslova iz ovog zakona, veterinarski inspektor je ovlašćen i dužan da: 1) naredi mere za otklanjanje, sprečavanje, suzbijanje i iskorenjivanje zaraznih, parazitskih i uzgojnih bolesti životinja u sumnjivom odnosno zaraženom dvorištu; 2) naredi privremenu obustavu izgradnje ili rekonstrukcije objekta odnosno privremeno zabrani upotrebu objekta koji je izgrađen ili rekonstruisan protivno propisanim veterinarsko-sanitarnim uslovima i odredi mere i rok za usklađivanje radova odnosno objekta sa ovim uslovima; 3) zabrani proizvodnju i promet životinja, proizvoda životinjskog porekla, hrane životinjskog porekla i

otpadaka životinjskog porekla kojima se mogu preneti zarazne bolesti životinja odnosno ugroziti zdravlje ljudi; 4) naredi oduzimanje, klanje ili ubijanje životinja u prometu, naredi uništenje odnosno uništi proizvode životinjskog porekla, hranu životinjskog porekla, hranu za životinje i otpatke životinjskog porekla u proizvodnji i prometu odnosno naredi korišćenje za druge namene; 5) naredi otklanjanje nedostataka odnosno privremeno zabrani upotrebu prostorija, opreme i objekata, a može izreći i meru zabrane obavljanja delatnosti u objektima iz ovog zakona dok se ne otklone utvrđeni nedostaci; 6) naredi druge mere i preduzme druge radnje, u skladu sa ovim zakonom. Ove mere se nalažu rešenjem veterinarskog inspektora u upravnom postupku.

Veterinarska stanica može obavljati pojedine stručne poslove veterinarske inspekcije i to: 1) veterinarsko-sanitarni pregled životinja, proizvoda životinjskog porekla, hrane životinjskog porekla i hrane za životinje u unutrašnjem prometu; 2) veterinarsko-sanitarni pregled životinja određenih za klanje, mesa i proizvoda životinjskog porekla pre stavljanja u promet; 3) veterinarsko-sanitarni pregled prevoznih sredstava kojima se obavlja prevoz životinja, proizvoda životinjskog porekla, hrane životinjskog porekla, hrane za životinje i otpadaka životinjskog porekla u unutrašnjem prometu; 4) izdavanja uverenja o statusu gazdinstva slobodnog od određene zarazne bolesti. Veterinarska stanica ne može obavljati ove stručne poslove u odnosu na sopstvene životinje, proizvode životinjskog porekla, hranu životinjskog porekla, hranu za životinje, otpatke životinjskog porekla i sopstvena prevozna sredstva.

Kad veterinarski inspektor posumnja u veterinarsko-sanitarnu, zdravstvenu ili kvalitativnu ispravnost proizvoda životinjskog porekla, hrane životinjskog porekla, hrane za životinje i vode za napajanje životinja, kao i veterinarsko-sanitarnu ispravnost reproduktivnog materijala, a ne može to sâm da utvrdi ili ako proizvođač odnosno stranka to izričito zahteva, uzeće potreban broj uzoraka na propisan način i dostaviti ovlašćenoj laboratoriji na ispitivanje (analizu). Stranka je dužna da veterinarskom inspektorstu stavi besplatno na raspolaganje potrebne količine uzoraka radi laboratorijskog ispitivanja. Stranka nezadovoljna rezultatom analize može tražiti superanalizu uzorka uzetog u isto vreme i na isti način u roku od tri dana od dana obaveštavanja o rezultatima analize. Troškove analize i superanalize svih uzoraka snosi stranka od koje je uzorak uzet ako se u konačnom postupku utvrdi da ne odgovara propisanim svojstvima. Ako uzorak odgovara propisanim svojstvima, troškovi laboratorijskih analiza padaju na teret sredstava za zdravstvenu zaštitu životinja, izuzev troškova ispitivanja zdravstvene ispravnosti sirovina i proizvoda životinjskog porekla koje snosi stranka od koje je uzet uzorak.

U vršenju veterinarskog nadzora, granični veterinarski inspektor ima pravo i dužnost da: 1) vrši veterinarsko-sanitarnu kontrolu pošiljaka pri uvozu, provozu i izvozu životinja, proizvoda životinjskog porekla, hrane životinjskog porekla, hrane za životinje, lekova i medicinskih sredstava za upotrebu u veterini, otpadaka životinjskog porekla i pratećih predmeta; 2) vrši ispitivanje pošiljki životinja, proizvoda životinjskog porekla, hrane životinjskog porekla, hrane za životinje, otpadaka i pratećih predmeta koje se uvoze radi utvrđivanja njihovog zdravstvenog stanja; 3) vrši kontrolu međunarodnih veterinarskih potvrda o zdravstvenom stanju pošiljki koje se uvoze; 4) uzima uzorke pošiljki proizvoda životinjskog porekla, hrane životinjskog porekla i hrane za životinje bez naknade, radi ispitivanja njihove veterinarsko-sanitarne ispravnosti.

U vršenju ovih poslova, granični veterinarski inspektor je ovlašćen i dužan da: 1) zabrani uvoz, izvoz ili provoz pošiljki životinja, proizvoda životinjskog porekla, hrane

životinjskog porekla, hrane za životinje i otpadaka životinjskog porekla ako pošiljka ne odgovara propisanim uslovima, ako prilikom pregleda utvrdi da je pošiljka zaražena, sumnjiva ili ako potiče iz zaraženog područja ili ako utvrdi da pošiljka nije snabdevena međunarodnom veterinarskom potvrdom o zdravstvenom stanju pošiljke; 2) odobrava uvoz, izvoz i provoz pošiljki životinja, proizvoda životinjskog porekla, hrane životinjskog porekla, hrane za životinje, lekova i medicinskih sredstava za upotrebu u veterini, otpadaka i pratećih predmeta; 3) privremeno zabrani uvoz, izvoz i provoz pošiljaka životinja, proizvoda životinjskog porekla, hrane životinjskog porekla, hrane za životinje, lekova i medicinskih sredstava za upotrebu u veterini, otpadaka životinjskog porekla i pratećih predmeta ako treba da se otklone nedostaci na pošiljci ili ispravi koja je prati; 4) naredi uskladištenje pošiljki životinja, proizvoda životinjskog porekla, hrane životinjskog porekla, hrane za životinje i otpadaka životinjskog porekla ako treba ispitati zdravstveno stanje pošiljke; 5) oduzme ili uništi proizvod životinjskog porekla od lica koja prelaze državnu granicu ako je takva mera predviđena posebnim propisima; 6) naredi preduzimanje i drugih mera za zaštitu životinja u skladu sa ovim zakonom i obavezama po međunarodnim ugovorima o zdravstvenoj zaštiti životinja.

Protiv rešenja veterinarskog inspektora odnosno graničnog veterinarskog inspektora može se izjaviti žalba ministru u roku od osam dana od dana dostavljanja rešenja.

ZAKON O DOBROBITI ŽIVOTINJA

Ovim zakonom uređuje se dobrobit životinja, prava, obaveze i odgovornosti pravnih i fizičkih lica odnosno preduzetnika za dobrobit životinja, postupanje sa životinjama i zaštita životinja od zlostavljanja, zaštita dobrobiti životinja pri lišavanju života, držanju, uzgoju, prometu, prevozu, klanju i sprovođenju oglada na životinjama, kao i druga pitanja od značaja za zaštitu dobrobiti životinja.

Ovaj zakon se primenjuje na životinje koje mogu da osećaju bol, patnju, strah i stres, a koriste se u proizvodne svrhe, naučnoistraživačke, za izložbe i takmičenja, rad, službene životinje, kućne ljubimce, napuštene, izgubljene i divlje životinje u zatočeništvu. Ne odnosi se na divlje životinje u prirodnim staništima čija se zaštita, lov, korišćenje i raspolaganje uređuju posebnim propisima.

Dužnost svakog građanina Republike Srbije jeste da spreči i prijavi ministarstvu nadležnom za poslove veterinarstva ili ministarstvu nadležnom za unutrašnje poslove sve oblike zlostavljanja životinja i ugrožavanja njihovog života, zdravlja i dobrobiti.

Osnovna načela zaštite dobrobiti životinja

Osnovna načela zaštite dobrobiti životinja su: 1) **načelo univerzalnosti bola**, koje podrazumeva da životinje mogu da osećaju bol, patnju, stres, strah i paniku, kao i obavezu čoveka da pored očuvanja vrste brine i o zaštiti života i dobrobiti svake jedinke; 2) **načelo brige o životinjama**, koje podrazumeva moralnu obavezu i dužnost čoveka da poštuje životinje i brine o životu i dobrobiti životinja čiji opstanak zavisi neposredno od njega; 3) **načelo integralnosti**, koje podrazumeva da državni organi i organi jedinica lokalne samouprave, u okviru svog delokruga, obezbeđuju integralnu zaštitu dobrobiti životinja sprovođenjem međusobno usaglašenih planova i programa; 4) **načelo posvećivanja pažnje dobrobiti životinja**, koje podrazumeva da se u svim aktivnostima koje se preduzimaju u oblasti poljoprivrede, stočarstva, veterinarstva, prometa, istraživanja, kao i u drugim oblastima koje se na direktan ili indirektan način odnose na životinje, mora posvetiti puna pažnja zaštiti dobrobiti životinja; 5) **načelo prevencije i predostrožnosti**, koje podrazumeva da svaka aktivnost koja je u direktnoj ili indirektnoj vezi sa životinjama mora biti planirana i sprovedena tako da predstavlja najmanji rizik po život i dobrobit životinja, ljudi i životne sredine i zasniva se na proceni uticaja različitih načina korišćenja životinja na njihov život i dobrobit, kao i na korišćenju najboljih raspoloživih tehnologija, sredstava i opreme; 6) **načelo odgovornosti**, koje podrazumeva da je vlasnik, odnosno držalac životinja odgovoran za njihov život i dobrobit i da je dužan da snosi troškove zbrinjavanja životinja čiji je vlasnik odnosno držalac, ako više ne želi ili nije u mogućnosti da se stara o njima.

Prava i obaveze držalaca životinja

Pravo da drži i uzgaja životinje imaju pravno i fizičko lice odnosno preduzetnik, koji ispunjavaju uslove za držanje i uzgoj životinja. Držaoci životinja moraju da brinu o životinjama, a naročito o životinjama čiji opstanak zavisi neposredno od čoveka i da obezbede pružanje stručne pomoći povređenim i bolesnim životinjama.

Zakonom o dobrobiti životinja se propisuju zabranjene radnje čoveka prema životinjama koje nisu dozvoljene, a to su: zlostavljanje; lišavanje života životinje, osim u

slučajevima i na način propisan zakonom; nanositi bol, patnju, strah i stres; prisiljavati životinju na uzimanje hrane; koristiti tehničke uređaje ili druga sredstva kojima se životinja kažnjava (osim obuke službenih pasa); hvatati životinju zamkama kojima joj se nanosi bol ili povreda (osim štetnih glodara); povećavati agresivnost životinje selekcijom ili mehaničkim metodama; nahuškavati životinju na ljude ili druge životinje; koristiti žive životinje za ishranu drugih životinja (osim ako je to jedini način za ishranu tih životinja); koristiti žive životinje kao mamce za lov ili obuku životinja; organizovati trke životinja na način kojim se prevazilaze fizičke mogućnosti životinja i životinjama nanosi povreda, bol, patnja, strah i stres; reprodukovati životinju koja nije dostigla telesnu zrelost, kao i životinju sa naslednim poremećajima; pustiti u divljinu reprodukovanu, othranjenu i pripitomljenu divlju životinju, ako prethodno nije pripremljena za preživljavanje u takvom životnom okruženju; dodeljivati životinje kao nagrade u igrama na sreću; koristiti doping, stimulanse i druge supstance koje se koriste radi bržeg razvoja životinje i poboljšanja proizvodnih i fizičkih osobina; hraniti ili napajati životinju supstancama koje načinom upotrebe ili sadržajem mogu da izazovu nepotrebnu patnju ili bol životinje; izlagati životinju direktnom uticaju nepovoljnih vremenskih prilika ili nedostatku kiseonika; podvrgavati ili omogućavati podvrgavanje životinje intervenciji koja se sprovodi bez stručne brige i humanosti i protivno pravilima dobre veterinarske prakse; održavati borbe između životinja ili između životinja i ljudi, organizovati kladenje, kladiti se, kao i prisustvovati borbama životinja; davati lekove, medicinska sredstva i druga slična sredstva koja nemaju za cilj dijagnostiku, preventivu, lečenje životinje i poboljšanje njenog zdravstvenog stanja, a koja mogu dovesti do promena u ponašanju, fizičkim i psihičkim sposobnostima životinje; posedovati, upotrebljavati i prodavati lekove i supstance u cilju doppingovanja životinja; upotrebljavati otrove i druga hemijska sredstva koja izazivaju bol, patnju i smrt životinja osim u cilju kontrole populacije glodara, odnosno deratizacije i izvođenja ogleđa na životinjama u naučnoistraživačke svrhe; prodavati ili poklanjati kućne ljubimce licima mlađim od 18 godina bez dozvole roditelja ili staratelja; loviti izgubljene i napuštene kućne ljubimce; zanemarivati životinju lišavanjem osnovnih životnih potreba; zloupotrebljavati lekove na životinjama; navikavati životinju na aktivnosti koje su za nju neprirodne i samouništavajuće; držati, reprodukovati i koristiti divlje životinje u cilju izlaganja u cirkusima, na takmičenjima i priredbama i, osim u naučne svrhe, na izložbama; uvoziti i prodavati životinje, odnosno sirovine i proizvode od životinja s kojima se postupalo suprotno zahtevima dobrobiti životinja i držanje, reprodukcija, uvoz, izvoz i lišavanje života životinje isključivo radi proizvodnje krzna i kože.

Ljudi mogu da organizuju cirkuse, izložbe, takmičenja, priredbe i druge oblike javnog prikazivanja životinja samo pod uslovom da se ne ugrožavaju život, zdravlje i dobrobit životinja.

Intervencije na životinjama

Sve intervencije na životinjama moraju se obaviti u skladu sa ovim zakonom i njih obavlja veterinar, samo izuzetno vlasnik, odnosno držalac životinje.

Zabranjeno je obavljati intervencije na životinjama radi promene njihovog identiteta, prikriivanja telesnih mana i starosti, kao i delimičnu ili potpunu amputaciju pojedinih delova životinjskog tela, a naročito: seći i skraćivati rep; odstranjivati glasne žice odnosno vršiti devokalizaciju; uklanjati kandže i otrovni zub; bolno potkivati kopitare; skraćivati kljun živini; kastrirati ovnove elastičnim prstenom; obavljati intervencije na polnim organima mužjaka osim kastracije; žigosati ovce i goveda; seći jezik teladima; onesposobljavati petlove da se oglašavaju kukurikanjem; intervencije na živini koje ih onemogućavaju da

koriste krila osim skraćivanje krilnih pera; obavljati radnje kojima se kod živine utiče na slabljenje vida; seći ušne školjke i seći rogove.

Lišavanje života životinja

Životinja se može lišiti života u slučajevima ako: je povređena, neizlečivo bolesna, telesno deformisana ili na drugi način patološki onesposobljena tako da oporavak nije moguć, a život za nju predstavlja bol, patnju, strah i stres; je dostigla starost pa joj otkazuju osnovne životne funkcije; se koristi za ishranu ljudi; se koristi u naučnoistraživačke i biomedicinske svrhe, u skladu sa ovim zakonom; se lišavanjem života sprečava širenje, odnosno ako se suzbijaju i iskorenjuju zarazne bolesti; životinja ne može da se prilagodi uslovima smeštaja, a njeno puštanje na slobodu predstavlja opasnost za ljude, druge životinje i životnu sredinu; je u pitanju uništavanje štetnih glodara; je neophodno kontrolisati brojnost populacije određene vrste divljih životinja; je lišavanje životinje života od veće koristi za njenu dobrobit nego što su patnje od daljeg života, u skladu s mišljenjem veterinara.

Lišavanje životinje života obavlja se na human način koji prouzrokuje trenutnu i sigurnu smrt.

Prevoz životinja

Prevoz životinja mogu obavljati fizička i pravna lica koja su registrovana i upisana u Registar prevoznika i imaju ovlašćenje za ovu delatnost. Izuzetno prevoz mogu da obavljaju i druga lica i u slučaju prevoza za sopstevne potrebe do 65 km od mesta utovara do mesta istovara, prevoza kućnih ljubimaca za lične potrebe i u slučaju sezonskog preseljenja životinja na ispašu.

Prevoznik je dužan da prevoz životinja obavlja na način kojim se obezbeđuje zaštita života i dobrobiti životinja.

Klanje životinja

Pre klanja, sa životinjom se mora postupati na human način. Životinja se mora omamiti na način kojim se prouzrokuje trenutni gubitak svesti životinje, a pri tom se ne smeju koristiti sredstva koja prouzrokuju bol i patnju, ne smeju se vezivati za zadnje noge, kačiti pre omamljivanja, odnosno pre iskrvarenja. Bez prethodnog omamljivanja mogu se klati: živina i kunići u domaćinstvu za sopstevne potrebe, na način i sredstvima koja dovode do trenutne smrti; prinudno klanje radi prekida patološkog stanja životinje koje može dovesti do uginuća zbog teških povreda nastalih usled nesreće ili iz drugih zdravstvenih razloga ako nema uslova za omamljivanje; i religiozno klanje koje se obavlja prema propisima verske zajednice registrovane u Republici Srbiji. Religiozno klanje životinja mogu obavljati lica koja su za tu vrstu klanja ovlašćena od strane verske zajednice registrovane u Republici Srbiji i to na način kojim se sprečava nepotreban bol, patnja, strah i stres.

Ogledi na životinjama

Ogled na životinjama mogu obavljati pravna i fizička lica koja su upisana u Registar za ogled na životinjama. Da bi se ogled mogao sprovesti, neophodno je rešenje o odobrenju sprovođenja ogleda na životinjama koje donosi ministar, na osnovu stručnog mišljenja Etičke komisije za zaštitu dobrobiti oglednih životinja.

Ogled na životinjama može sprovesti samo stručno lice koje je obučeno za dobrobit oglednih životinja, a hirurške intervencije na životinjama tokom ogleda vrši veterinar ili ovlašćeni naučni radnik.

Ogledi na životinjama se mogu sprovesti samo u svrhu: prevencije bolesti, lošeg zdravlja ili drugih anomalija ili njihovih posledica po čoveka, životinje i biljke; ispitivanja

kvaliteta, efikasnosti i neškodljivosti lekova, supstanci ili proizvoda; dijagnostikovanja i lečenja bolesti, odnosno drugih anomalija i njihovih posledica po čoveka, životinje i biljke; otkrivanja, ocene, kontrole ili promene fiziološkog stanja čoveka, životinje i biljke; zaštite životne sredine; naučnih istraživanja; obrazovanja i stručnog osposobljavanja i sudsko-medicinskih ispitivanja. Ogljed na životinjama se mora sprovoditi primenom opšte ili lokalne anestezije i drugih stručnih metoda koje isključuju bol, patnju, strah i stres, osim u slučaju kada se njihovom primenom nanosi veća šteta, odnosno ugrožava zdravlje oglednoj životinji ili se ne postiže cilj ogleda.

Ogljed se ne sme izvoditi u svrhu: ispitivanja oružja, ratne opreme, kao i uticaja radijacije; ispitivanja kozmetičkih preparata i supstanci koje ulaze u njihov sastav, hemijskih sredstava za pranje i dezinfekciju predmeta opšte upotrebe, duvanskih i alkoholnih proizvoda odnosno sredstava za povećanje mišićne snage i drugih sličnih sredstava; ogleda koji se sprovode bez anestezije, suprotno odredbama ovog zakona; napuštenih životinja, odnosno životinja iz prihvatilišta; prikazivanja bioloških i medicinskih pravila ili činjenica koje su već naučno potvrđene.

Publikovanje naučnih radova ne može se vršiti u slučaju kada je ogled na životinjama sproveden suprotno odredbama ovog zakona.

Inspeksijski nadzor

Inspeksijski nadzor nad sprovođenjem ovog zakona i propisa donetih na osnovu njega vrši Ministarstvo preko veterinarskih inspektora koji na osnovu analize rizika, slučajnim odabirom mesta kontrole i po saznanju o postupanju suprotno odredbama ovog zakona vrše kontrole.

ZAKON O BEZBEDNOSTI HRANE

Ovim zakonom uređuju se opšti uslovi za bezbednost hrane i hrane za životinje, obaveze i odgovornosti subjekata u poslovanju hranom i hranom za životinje, sistem brzog obaveštavanja i uzbunjivanja, hitne mere i upravljanje kriznim situacijama, higijena i kvalitet hrane i hrane za životinje. Ovaj zakon se ne odnosi na primarnu proizvodnju hrane, pripremu, rukovanje, odnosno skladištenje hrane za potrebe sopstvenog domaćinstva, kao i na hranu za životinje koje ne služe za proizvodnju hrane.

Cilj ovog zakona je da obezbedi visok nivo zaštite života i zdravlja ljudi i zaštitu interesa potrošača, uključujući načelo poštenja i savesnosti u prometu hranom, uzimajući u obzir, kada je to moguće, zaštitu zdravlja i dobrobiti životinja, kao i zdravlja bilja i zaštite životne sredine.

Podela hrane

Hrana se prema poreklu deli na: hranu životinjskog porekla; hranu biljnog porekla; mešovitu hranu koja sadrži sastojke biljnog i životinjskog porekla; hranu ni biljnog, ni životinjskog porekla (mineralne materije, so); ostalu hranu (nova hrana, genetski modifikovana hrana i genetski modifikovana hrana za životinje).

Načela bezbednosti hrane

U načela bezbednosti hrane spadaju: načelo analize rizika, načelo predostrožnosti, načelo zaštite interesa potrošača i načelo transparentnosti.

Načelo analize rizika

Mere koje se primenjuju u okviru ovog zakona a imaju za cilj zaštitu zdravlja ljudi, moraju da se zasnivaju na analizi rizika. Procena rizika se utvrđuje na osnovu raspoloživih naučnih dokaza i mišljenja Stručnog saveta za procenu rizika u oblasti bezbednosti hrane.

Načelo predostrožnosti

Kada se posle procene raspoloživih informacija utvrdi mogućnost štetnog delovanja na zdravlje, a nema dovoljno naučnih podataka i informacija za objektivnu procenu rizika, mogu se preduzeti privremene mere upravljanja rizikom koje se primenjuju do dobijanja novih naučnih informacija neophodnih za objektivnu procenu rizika. Tokom primene privremenih mera upravljanja rizikom, treba voditi računa da se ne ograničava trgovina više nego što je neophodno da se ostvari cilj ovog zakona.

Načelo zaštite interesa potrošača

Interes potrošača mora da se obezbedi do najvišeg nivoa zaštite. Subjekti u poslovanju hranom dužni su da potrošaču obezbede informacije koje daju mogućnost izbora proizvoda na način koji neće da dovede potrošača u zabludu u pogledu sastava, svojstava i namene proizvoda.

Načela transparentnosti

Ministarstvo poljoprivrede i Ministarstvo zdravlja imaju obavezu da obaveste javnost kad god postoji osnovana sumnja da bi hrana ili hrana za životinje mogla predstavljati rizik po zdravlje ljudi ili životinja, kao i mere koje se preduzimaju ili će se preduzeti kako bi se sprečio, smanjio ili eliminisao rizik.

Nadležnost i podela nadležnosti

Bezbednost hrane i hrane za životinje obezbeđuju subjekti koji se upisuju u Centralni registar objekata (pravno lice ili preduzetnik koji se bave proizvodnjom i/ili prometom hrane i hrane za životinje), kao i Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo zdravlja i laboratrije.

Nadležnost kontrole bezbednosti hrane i hrane za životinje je podeljena između veterinarske, fitosanitarne, sanitarne i poljoprivredne inspekcije.

Veterinarska inspekcija vrši nadzor u fazi primarne proizvodnje, prerade i prometa na veliko hrane životinjskog porekla i mešovite hrane, kao i u fazi uvoza, provoza i izvoza hrane životinjskog porekla i mešovite hrane. Takođe, veterinarska inspekcija vrši nadzor u fazi prometa na malo hrane životinjskog porekla, kao i u prometu na malo svežeg mesa, mleka, jaja, meda, ribe i divljači u specijalizovanim objektima (kasapnice, ribarnice i sl). Veterinarska inspekcija vrši i kontrolu genetski modifikovane hrane za životinje.

Subjekti u oblasti bezbednosti hrane i hrane za životinje

Proizvodnjom i prometom hrane i hrane za životinje može da se bavi pravno lice i preduzetnik koji je registrovan u Registru privrednih subjekata i koji je upisan u Centralni registar objekata koje vodi Ministarstvo. Proizvodnjom hrane i hrane za životinje koja je namenjena prometu može da se bavi i fizičko lice u skladu s propisom kojim se uređuje oblast veterinarstva, odnosno oblast zdravlja bilja, koje je upisano u Centralni registar.

Za poslove laboratorijskog ispitivanja i njima povezane stručne poslove u lancu hrane osniva se Direkcija za nacionalne referentne laboratorije, kao organ uprave u sastavu Ministarstva. Ova Direkcija mora da bude akreditovana po posebnim propisima. Pojedine poslove laboratorijskih ispitivanja bezbednosti hrane i hrane za životinje koje ne obavlja Direkcija kao i sprovođenje programa monitoringa, kao poslovi od javnog interesa mogu da se ustupe laboratorijama putem konkursa koji raspisuje Ministarstvo.

Stručni savet za procenu rizika u oblasti bezbednosti hrane

Ministarstvo osniva posebnu radnu grupu, Stručni savet za procenu rizika u oblasti bezbednosti hrane koja se bavi rizikom u oblasti bezbednosti hrane. U svom poslu, Stručni savet je dužan da u radu primenjuje i koristi preporuke, smernice i informacije dostupne od strane Evropske agencije za bezbednost hrane (European Food Safety Authority - EFSA).

Bezbednost hrane

Nije dozvoljen promet hrane koja nije bezbedna, odnosno koja je štetna po zdravlje ljudi i životinja.

Hrana i hrana za životinje koja se stavlja u promet na teritoriji Republike Srbije mora da bude označena, deklarirana, oglašena i izložena, u skladu sa ovim zakonom i drugim posebnim propisima.

Subjekti u poslovanju hranom i hranom za životinje u svim fazama proizvodnje, prerade i prometa hrane i hrane za životinje kojim upravljaju, dužni su da obezbede da hrana ili hrana za životinje ispunjava uslove propisane ovim zakonom i drugim posebnim propisima, kao i da dokažu ispunjenost tih uslova. Takođe, mora biti obezbeđena sledljivost u svim fazama prerade, proizvodnje i prometa hranom i hranom za životinje.

Opšte obaveze pri uvozu i izvozu hrane i hrane za životinje

Da bi se u prometu hrane i hrane za životinje između država izbegla proizvoljna i neopravdana diskriminacija, primenjuju se mere zasnovane na naučnim principima, međunarodnim standardima, smernicama i preporukama, u obimu koji je neophodan da se zaštiti život i zdravlje.

Mere koje primenjuju druge države smatraće se istovetnim merama u Republici Srbiji ako zemlja izvoznica objektivno dokaže da su naučno zasnovane i da se njihovom primenom obezbeđuje odgovarajući nivo zaštite života i zdravlja ljudi.

Higijena hrane i hrane za životinje

Subjekti u poslovanju hranom dužni su da obezbede da su u svim fazama proizvodnje, prerade i prometa hrane koje su pod njihovom kontrolom ispunjeni propisani uslovi u vezi s higijenom hrane. Da bi se ovo sprovodilo na kvalitetan način, neophodno je da subjekti u poslovanju hranom primenjuju principe dobre proizvođačke i higijenske prakse i analize opasnosti i kritičnih kontrolnih tačaka (HACCP).

Kvalitet hrane i hrane za životinje

Subjekti u poslovanju hranom ili hranom za životinje dužni su da obezbede u svim fazama proizvodnje, prerade i prometa koji su pod njihovom kontrolom ispunjenost propisanih uslova za kvalitet, a za hranu ili hranu za životinje za koju nisu propisani uslovi za kvalitet, ispunjenost uslova bezbednosti hrane i hrane za životinje.

ZAKON O LEKOVIMA I MEDICINSKIM SREDSTVIMA

Ovim zakonom uređuju se uslovi i postupak izdavanja dozvole za stavljanje leka u promet, odnosno upis lekova u registre koje vodi Agencija za lekove i medicinska sredstva Srbije, proizvodnja i promet lekova i medicinskih sredstava i nadzor u ovim oblastima, rad Agencije za lekove i medicinska sredstva Srbije i druga pitanja značajna za oblast lekova i medicinskih sredstava.

Agencija za lekove i medicinska sredstva (ALIMS)

Agencija za lekove i medicinska sredstva Srbije obavlja gotovo sve poslove u vezi s lekovima. Shodno ovome, Agencija je nadležna za: izdavanje dozvole za lekove; upis medicinskih sredstava i tradicionalnih biljnih lekova u Registar medicinskih sredstava, odnosno u Registar homeopatskih lekova; izdavanje dozvole za sprovođenje kliničkog ispitivanja leka i medicinskog sredstva; praćenje neželjenih reakcije na lekove (farmakovigilanca); uvoz i izvoz lekova; kategorizaciju lekova; oglašavanje lekova; učestvuje u planiranju i sprovođenju sistematske kontrole lekova i medicinskih sredstava; kontrolu kvaliteta lekova i medicinskih sredstava i dr.

Agencija ima svojstvo pravnog lica s pravima, obavezama i odgovornostima utvrđenim ovim zakonom, propisima donetim za sprovođenje ovog zakona i statutom Agencije.

Lekovi

Lek je proizvod koji se stavlja u promet u određenoj jačini, farmaceutskom obliku i pakovanju, a koji sadrži supstancu ili kombinaciju supstanci za koju se pokazalo da ima svojstvo da leči ili sprečava bolesti kod ljudi odnosno životinja, kao i supstancu ili kombinaciju supstanci koja se može koristiti ili primenjivati na ljudima odnosno životinjama, bilo s namerom da se ponovo uspostavi, poboljša ili izmeni fiziološka funkcija putem farmakološkog, imunološkog ili metaboličkog dejstva, bilo da se postavi dijagnoza. Ova supstanca može biti: 1) humanog porekla (krv i proizvodi iz krvi); 2) životinjskog porekla (mikroorganizmi, cele životinje, delovi organa, životinjski sekreti, toksini, ekstrakti, proizvodi iz krvi); 3) biljnog porekla (mikroorganizmi, cele biljke, delovi biljaka, biljni sekreti, ekstrakti); 4) hemijskog porekla (hemijski elementi, hemijske supstance koje se u prirodi nalaze u datom obliku, kao i hemijski proizvodi dobijeni hemijskom promenom ili sintezom). Krv i komponente krvi namenjene transfuziji ne smatraju se lekom u smislu ovog zakona.

Na osnovu ovog zakona, lekovi se dele na: biološki lek, imunološki lek, lekove za naprednu terapiju, lekove iz krvi i krvne plazme, radiofarmaceutike, biljni lek, tradicionalni lek i tradicionalni biljni lek, homeopatski lek, veterinarski lek i magistralni i galenski lek.

Biološki lek

Biološki lek je lek čiju aktivnu supstancu čini biološka supstanca pod kojom se podrazumeva supstanca proizvedena ili ekstrahovana iz biološkog izvora, za čiju su kategorizaciju i kontrolu kvaliteta neophodna fizičko-hemijsko-biološka ispitivanja, kao i opis proizvodnog procesa i njegova kontrola (imunološki lekovi i lekovi iz humane krvi i plazme, lekovi za napredne terapije i dr).

Imunološki lek

Imunološki lek za primenu u veterinarskoj medicini je svaki lek koji se daje životinjama radi stvaranja njihovog aktivnog ili pasivnog imuniteta da bi se dijagnostikovalo stanje njihovog imuniteta.

Lekovi za naprednu terapiju

Lekovi za naprednu terapiju su: 1) lekovi za gensku terapiju; 2) lekovi za somatsku ćelijsku terapiju; 3) lekovi dobijeni iz tkiva bioinženjeringom. Navedeni lekovi smatraju se biomolekulima koji se dobijaju tehnologijom transfera gena ili biološki modifikovanim ćelijama koje imaju ulogu aktivne supstance ili delova aktivne supstance.

Lekovi iz krvi i krvne plazme

Lekovima u smislu ovog zakona smatraju se i lekovi proizvedeni iz krvi i krvne plazme humanog ili životinjskog porekla. Ovi lekovi se proizvode industrijskim postupkom na bazi komponenata krvi, i obuhvataju albumin, faktore koagulacije i imunoglobuline humanog porekla.

Radiofarmaceutici

Radiofarmaceutici u smislu ovog zakona su: radiofarmaceutski lekovi, radionuklidni generatori, radiofarmaceutski kompleti (kitovi) i radionuklidni prekursori.

Biljni lek

Biljni lek je svaki lek čiji su aktivni sastojci isključivo jedna ili više supstanci biljnog porekla ili jedan ili više biljnih preparata ili jedna ili više supstanci biljnog porekla u kombinaciji s jednim ili više biljnih preparata. Supstance biljnog porekla su sve biljke u celini ili delovima, odnosno alge, gljive, lišajevi u neprerađenom, suvom ili svežem stanju, kao i određeni eksudati koji nisu podvrgnuti specifičnim postupcima prerade.

Tradicionalni lek i tradicionalni biljni lek

Tradicionalni lek je lek koji može biti zasnovan na naučnim principima i rezultat je tradicije ili drugih tradicionalnih terapijskih pristupa. Tradicionalni biljni lek je lek koji ispunjava sledeće uslove: 1) ima indikacije koje su karakteristične isključivo za tradicionalne biljne lekove koji su po svom sastavu i nameni predviđeni za primenu bez lekarskog nadzora radi postavljanja dijagnoze ili izdavanja recepta ili radi praćenja toka lečenja; 2) predviđen je isključivo za primenu u skladu s propisanom jačinom i doziranjem; 3) namenjen je za oralnu upotrebu, spoljnu upotrebu, odnosno inhalaciju; 4) istekao mu je period tradicionalne upotrebe, odnosno proteklo je najmanje 30 godina upotrebe pre datuma podnošenja zahteva za izdavanje dozvole za lek, od čega najmanje 15 godina na teritoriji Evropske unije; 5) postoji dovoljno podataka o tradicionalnoj upotrebi leka, odnosno pokazalo se da nije štetan pri propisanim uslovima primene, kao i da se mogu očekivati njegovi farmakološki efekti ili njegova efikasnost na osnovu njegove dugotrajne upotrebe i iskustva.

Homeopatski lek

Homeopatski lek, u smislu ovog zakona, jeste lek izrađen od proizvoda, supstanci ili jedinjenja koja čine homeopatske supstance u skladu s homeopatskim postupkom izrade, po metodama evropske farmakopeje ili farmakopeja važećih u nekoj od zemalja Evropske unije. Homeopatski lek se upisuje u Registar homeopatskih lekova koji vodi Agencija ako ispunjava sledeće uslove: 1) namenjen je za oralnu ili spoljnu upotrebu; 2) na njegovoj etiketi niti u bilo kojoj drugoj informaciji koja se odnosi na lek nema navedenih konkretnih terapijskih indikacija; 3) prisutan je dovoljan stepen razblaženja leka koji garantuje terapijsku bezbednost leka, kao i da lek ne može da sadrži više od jednog dela matične tinkture na deset

hiljada delova ili više od 1/100 dela najmanje doze koja se koristi u alopatskoj (konvencionalnoj) medicini, kada su u pitanju aktivne supstance čije prisustvo u alopatskom leku inače nameće obavezu izdavanja uz lekarski recept.

Veterinarski lek

Veterinarski lek je lek koji je namenjen za upotrebu kod životinja i može biti imunološki lek, lek iz krvi i krvne plazme, radiofarmaceutici, biljni lek, tradicionalni lek i tradicionalni biljni lek i homeopatski lek.

Premiks je farmaceutski oblik veterinarskog leka namenjen za mešanje s hranom za životinje. Premiks za mediciniranu hranu je poseban farmaceutski oblik veterinarskog leka, proizveden tako da isključivo služi za proizvodnju medicinirane hrane.

Magistralni i galenski lek

Magistralni lek je lek izrađen u apoteci po receptu (formuli) za određenog pacijenta, odnosno korisnika.

Galenski lek je lek izrađen na osnovu važećih farmakopeja ili važećih magistralnih formula u galenskoj laboratoriji i namenjen je za pacijente apoteke, odnosno druge zdravstvene ustanove, odnosno drugog oblika zdravstvene službe kada ne postoji ili nije dostupan lek za koji je izdata dozvola za lek. Galenski lek koji se isključivo upotrebljava u veterinarskoj medicini izrađuje se u galenskoj laboratoriji veterinarske apoteke u količini do 100 gotovih pojedinačnih pakovanja dnevno. Aktivne supstance za koje postoji karenca ne mogu se koristiti za izradu galenskih i magistralnih lekova za upotrebu u veterinarskoj medicini za tretiranje životinja namenjenih ishrani ljudi ili proizvodnji hrane za ishranu ljudi. Svaka serija galenskog leka mora da ima sertifikat analize koji izdaje laboratorija koja obavlja kontrolu kvaliteta, a koja je u sastavu galenske laboratorije ili laboratorije koja ima dozvolu nadležnog ministarstva.

Uslove u pogledu prostora, opreme, kadra, kao i druge uslove za izradu galenskih lekova koji se upotrebljavaju isključivo u veterinarskoj medicini, kao i uslove za izdavanje dozvole za lek u skladu sa ovim zakonom, propisuje ministar nadležan za poslove veterine.

Dozvola za lek

Da bi lek dobio dozvolu da se proizvodi i prometuje, mora da prođe farmaceutsko (farmaceutsko-hemijsko-biološko), farmakološko-toksikološko i kliničko ispitivanje. Lek se ispituje u skladu sa smernicama Dobre proizvođačke prakse, Dobre laboratorijske prakse i Dobre kliničke prakse, a veterinarski lek se ispituje u skladu i sa smernicama Dobre kliničke prakse za veterinarske lekove.

Zahtev za izdavanje dozvole za lek može podneti proizvođač leka ako se proizvodi u Republici Srbiji, zastupnik inostranog proizvođača lekova, zastupnik inostranog pravnog lica koje nije proizvođač lekova nego nosilac dozvole za lek i pravno lice u Republici Srbiji koje nije proizvođač lekova nego mu je proizvođač lekova iz Republike Srbije preneo dozvolu za lek. Zahtev se podnosi Agenciji za lekove i medicinska sredstva s celokupnom dokumentacijom koja je propisana ovim zakonom i propisima donetim za sprovođenje ovog zakona. U Republici Srbiji, lek se može staviti u promet po dobijanju dozvole koju izdaje Agencija.

Dozvola za veterinarski lek koji se koristi za lečenje životinja čiji su proizvodi namenjeni za ishranu ljudi izdaje se samo ako lek sadrži aktivne supstance bezbedne po

zdravlje ljudi, odnosno za koje je, na osnovu prihvatljivog dnevnog unosa, određen maksimalan nivo rezidua.

Agencija neće izdati dozvolu za lek ako utvrdi: 1) da odnos između rizika i koristi nije povoljan pri uobičajenim uslovima primene; 2) da lek nema terapijsko dejstvo leka ili da terapijsko dejstvo leka nije dovoljno dokazano od predlagača; 3) da kvalitativni i kvantitativni sastav leka ne odgovara podacima iz priložene dokumentacije; 4) da dokumentacija nije u skladu sa uslovima propisanim ovim zakonom i propisima donetim na osnovu ovog zakona.

Dozvola za lek važi pet godina, nakon čega se obnavlja na osnovu ponovne procene odnosa između rizika i koristi.

Primena leka u lečenju životinja (kaskadna reakcija)

Za lečenje životinja se koristi samo veterinarski lek za koji je izdata dozvola za lek i koji je namenjen lečenju ili sprečavanju bolesti, poboljšanju ili promeni fizioloških funkcija ili postizanju drugih medicinski opravdanih ciljeva kod određene životinjske vrste. Ako za lečenje određene životinjske vrste ne postoji lek, može se upotrebiti lek sličnih ili istih svojstava namenjen za upotrebu kod druge životinjske vrste, ako je za takav lek izdata dozvola za lek i ako ne postoji kontraindikacija za njegovu primenu. A ako za lečenje određene životinjske vrste uopšte ne postoji veterinarski lek, može se upotrebiti lek namenjen za upotrebu u humanoj medicini, ako je za takav lek izdata dozvola za lek i ako ne postoji kontraindikacija za njegovu primenu. U slučaju da za lečenje određene životinjske vrste uopšte ne postoji lek (ni veterinarski, ni humani) može se upotrebiti odgovarajući galenski ili magistralni lek, i ako ne postoji kontraindikacija za njihovu primenu.

Kada se upotrebljavaju lekovi koji primarno nisu namenjeni za lečenje određene životinjske vrste (za druge životinjske vrste, humani, galenski i magistralni), a životinje su namenjene za ishranu ljudi ili se koriste za proizvodnju hrane namenjene ishrani ljudi, određuje se vreme karence koje ne može da bude kraće od sedam dana za mleko, sedam dana za jaja, 28 dana za meso, masno tkivo i otpatke živine, ptica i sisara i 500 stepen-dana za meso riba.

Medicinska sredstva

U smislu ovog zakona, medicinska sredstva su: 1) opšta medicinska sredstva; 2) invitro dijagnostička medicinska sredstva; 3) aktivna implantabilna medicinska sredstva.

Opšta medicinska sredstva

U opšta medicinska sredstva spadaju svi instrumenti, aparati, uređaji i proizvodi, uključujući i softver potreban za pravilnu primenu, koji se koriste za utvrđivanje dijagnoze, prevencije, praćenja, lečenja ili ublažavanja bolesti i lečenja ili ublažavanja povreda ili invaliditeta, ispitivanja, zamene ili modifikacije anatomskih ili fizioloških funkcija, kao i kontrole začeca.

Invitro dijagnostička medicinska sredstva

Invitro dijagnostička medicinska sredstva obuhvataju reagenze, proizvode reagenasa, materijal za kontrolu i kalibraciju, komplet reagenasa, instrumente, aparaturu, opremu ili sistem koji se koristi samostalno ili u kombinaciji namenjen za upotrebu u „in vitro“ uslovima za ispitivanje uzoraka, uključujući krv i uzorke tkiva dobijene od ljudskog organizma, da bi se dobile informacije koje se odnose na fiziološka ili patološka stanja; koje

se odnose na kongenitalne anomalije; za određivanje sigurnosti i kompatibilnosti potencijalnog primaoca i za praćenje terapijskih postupaka.

Aktivna implantabilna medicinska sredstva

Aktivna implantabilna medicinska sredstva su proizvodi čije delovanje zavisi od izvora električne energije ili bilo kojeg izvora energije, a koji se ne napajaju direktno iz ljudskog tela ili gravitacije i namenjena su da se u celosti ili delimično hirurški ugrade u ljudsko telo ili da se trajno ugrade u telesni otvor.

Upis u Registar medicinskih sredstava

Medicinska sredstva mogu biti u prometu u Republici Srbiji samo ako su upisana u Registar medicinskih sredstava. Zahtev za upis medicinskog sredstva u Registar medicinskih sredstava Agenciji podnosi: 1) proizvođač medicinskog sredstva koji ima dozvolu za proizvodnju medicinskog sredstva u Republici Srbiji; 2) ovlašćeni predstavnik. O upisu medicinskog sredstva u Registar medicinskih sredstava, Agencija izdaje rešenje.

Nadzor u oblasti lekova i medicinskih sredstava

Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona i propisa donetih za sprovođenje ovog zakona vrši ministarstvo nadležno za poslove zdravlja preko inspektora za lekove i medicinska sredstva, kao i ministarstvo nadležno za poslove veterine – za veterinarske lekove preko veterinarskih inspektora.

Za lekove koji se upotrebljavaju isključivo u veterinarskoj medicini, poslove inspektora može da vrši lice koje ima završen veterinarski fakultet, položen stručni ispit u skladu sa zakonom kojim se uređuje oblast veterine i stručni ispit za rad u organima državne uprave i najmanje tri godine radnog iskustva u struci, odnosno najmanje pet godina radnog iskustva u struci za obavljanje poslova graničnog veterinarskog inspektora.

Inspektor ima posebnu legitimaciju kojom se identifikuje i koju je dužan da pokaže na zahtev odgovornog ili drugog zainteresovanog lica, prilikom vršenja nadzora. Inspektor je samostalan u granicama ovlašćenja utvrđenih ovim zakonom i propisima donetim za sprovođenje ovog zakona i za svoj rad je lično odgovoran. U svom radu, inspektor je dužan da vodi zapisnik o svakom izvršenom pregledu i radnjama preduzetim u postupku nadzora.

Ako inspektor oceni da je postupanjem, odnosno nepostupanjem subjekata nad kojima je izvršen nadzor učinjeno krivično delo, privredni prestup ili prekršaj, dužan je da bez odlaganja podnese nadležnom organu prijavu za učinjeno krivično delo ili privredni prestup, odnosno zahtev za pokretanje prekršajnog postupka. Pravna i fizička lica čiji rad podleže nadzoru, dužna su da inspektoru omoguće nesmetan pristup i vršenje nadzora u skladu sa ovim zakonom, bez obzira na to da li se radi o najavljenom ili nenavljenom nadzoru, kao i da mu bez naknade stave na raspolaganje dovoljan broj uzoraka leka za analizu, odnosno da mu pruže sve potrebne podatke kojima raspolažu.

PODZAKONSKI AKTI U VETERINARSKOJ MEDICINI

PRAVILNIK O LISTI NAROČITO OPASNIH ZARAZNIH BOLESTI ŽIVOTINJA I LISTI ZARAZNIH BOLESTI ŽIVOTINJA KOJE SE OBAVEZNO PRIJAVLJUJU, KAO I O NAČINU NJIHOVE PRIJAVE I ODJAVE

Način prijave i odjave zarazne bolesti

Prijava zarazne bolesti

U slučaju sumnje na zaraznu bolest koja se obavezno prijavljuje, vlasnik odnosno držalac životinje dužan je da odmah to prijavi veterinaru ili veterinarskom inspektoru. Po prijemu prijave za sumnju na zaraznu bolest, veterinarski inspektor vrši epizootiološki uviđaj i obavještava ministarstvo nadležno za poslove veterinarstva o sumnji na zaraznu bolest. Veterinarski inspektor je dužan da obavesti ministarstvo o pojavi sumnje na zaraznu bolest u roku od 24 časa telefonom, telefaksom i putem pošte ili elektronskim putem.

Kada se na osnovu rezultata dijagnostičkih ispitivanja potvrdi prisustvo zarazne bolesti, ovlašćena laboratorija koja je vršila dijagnostičko ispitivanje dužna je da o potvrdi prisustva zarazne bolesti, odmah, bez odlaganja, telefonom – telefaksom ili elektronskim putem obavesti ministarstvo i nadležnog veterinarskog inspektora.

Veterinarski inspektor obavještava ministarstvo o stanju na gazdinstvu na kojem: 1) se pojavila sumnja na zaraznu bolest; 2) se pojavila zarazna bolest u epizootiološkoj jedinici, koja nije epizootiološki povezana s prethodnom pojavom te bolesti na drugom gazdinstvu u istom epizootiološkom području; 3) je zarazna bolest navedena u Listi zaraznih bolesti životinja koje se obavezno prijavljuju već potvrđena, a koja je epizootiološki povezana s prethodnom pojavom te bolesti na tom gazdinstvu; 4) je potvrđena zarazna bolest.

Odjava zarazne bolesti

Zarazna bolest je prestala kad od ozdravljenja, uginuća ili ubijanja poslednje obolele životinje i posle izvršene završne dezinfekcije protekne najduži period inkubacije za tu zaraznu bolest, osim u slučajevima kada je preporukama OIE drukčije određeno. Veterinarski inspektor odjavljuje ministarstvu zaraznu bolest u roku od 24 časa od njenog prestanka, telefonom – telefaksom ili elektronskim putem i putem pošte.

LISTA NAROČITO OPASNIH ZARAZNIH BOLESTI ŽIVOTINJA

Red. br.	OIE kod	Naziv bolesi	Naziv bolesi (latinski/engleski)	Obavezno treba prijaviti sumnju na zaraznu bolest	Obavezno treba prijaviti potvrdu prisustva zarazne bolesi
1.	A-010	Slinavka i šap	Apthae epizooticae Foot and mouth disease	Da	Da
2.	A-020	Vezikularni stomatitis	Stomatitis vesicularis Vesicular stomatitis	Da	Da
3.	A-030	Vezikularna enterovirusna bolest	Morbus vesicularis suum Swine vesicular disease	Da	Da
4.	A-040	Kuga goveda	Pestis bovina Rinderpest	Da	Da
5.	A-050	Kuga malih preživara	Pestis ovina et caprina Peste des petits ruminants	Da	Da
6.	A-060	Zarazna pleuropneumonija goveda	Pleuropneumonia contagiosa bovim Contagious bovine pleuropneumonia	Da	Da
7.	A-070	Nodularni dermatitis	Dermatitis nodosa Lumpy skin disease	Da	Da
8.	A-080	Groznica doline Rifta	Hepatitis enzootica necroticans Rift valley fever	Da	Da
9.	A-090	Bolest plavog jezika	Febris catarrhalis Bluetongue	Da	Da
10.	A-100	Boginje ovaca i boginje koza	Variola ovina et variola caprina Sheep pox and goat pox	Da	Da
11.	A-110	Kuga konja	Pestis equorum African horse sickness	Da	Da
12.	A-120	Afrička kuga svinja	Pestis suum africana African swine fever	Da	Da

13.	A-130	Klasična kuga svinja	Pestis suum classica Classical swine fever	Da	Da
14.	A-140	Influenca živine (klasična kuga živine)	Pestis avium Highly pathogenic avian influenza	Da	Da
15.	A-150	Atipična kuga živine	Pestis avium atypica Newcastle disease	Da	Da
16.	B-160	Besnilo	Lyssa Rabies	Da	Da

LISTA ZARAZNIH BOLESTI ŽIVOTINJA KOJE SE OBAVEZNO PRIJAVLJUJU

Red. broj	OIE kod	Naziv bolesti	Naziv bolesti (latinski/engleski)	Obavezno treba prijaviti sumnju na zaraznu bolest	Obavezno treba prijaviti potvrdu prisustva zarazne bolesti
1.	B-051	Bedrenica	Anthrax	Da	Da
2.	B-052	Aujeckijeva bolest	Morbus Aujeszky	Ne	Da
3.	B-053	Ehinokokoza (hidatidoza)	Echinococcosis/hydatidosis	Ne	Da
4.	B-055	Eksudativni perikarditis	Hydrops pericardi Heartwater	Ne	Da
5.	B-056	Leptospiroza	Leptospirosis	Ne	Da
6.	B-057	Q-groznica	Q febris Q fever	Da	Da
7.	B-058	Besnilo	Lyssa Rabies	Da	Da
8.	B-059	Paratuberkuloza	Paratuberculosis	Ne	Da
9.	B-060	Mijaza-Cochliomya hominivorax	New World screwworm (Cochliomya hominivorax)	Ne	Da
10.	B-061	Mijaza-Chrysomya bezziana	Old World screwworm (Chrysomya bezziana)	Ne	Da
11.	B-062	Trihineloza	Trichinellosis	Ne	Da
12.	A-010	Slinavka i šap	Apthae epizooticae Foot and mouth disease	Da	Da

13.	A-020	Vezikularni stomatitis	Stomatitis vesicularis Vesicular stomatitis	Da	Da
14.	A-070	Nodularni dermatitis	Dermatitis nodosa Lumpy skin disease	Da	Da
15.	A-080	Groznica doline Rifta	Hepatitis enzootica necroticans Rift Valley fever	Da	Da
16.	A-090	Bolest plavog jezika	Febris catarrhalis Bluetongue	Da	Da
Bolesti goveda					
17.	B-101	Anaplazmoza	Anaplasmosis bovum Bovine anaplasmosis	Ne	Da
18.	B-102	Babezioza goveda	Bovine babesiosis	Ne	Da
19.	B-103	Bruceloza goveda (Brucella abortus)	Brucellosis (Abortus enzooticus) Bovine brucellosis	Da	Da
20.	B-104	Genitalna kampilobakterioza goveda	Campylobacteriosis genitalis bovum Bovine genital campylobacteriosis	Ne	Da
21.	B-105	Tuberkuloza goveda	Tuberculosis bovum Bovine tuberculosis (Mycobacterium bovis)	Da	Da
22.	B-106	Cisticerkoza	Bovine cysticercosis Cysticercosis bovum	Ne	Da
23.	B-107	Dermatofiloz	Dermatophilosis	Ne	Da
24.	B-108	Enzootska leukoza goveda	Leukosis enzootica bovum Enzootic bovine leukosis	Ne	Da
25.	B-109	Hemoragična septikemija	Septicaemia hemorrhagica bovum Haemorrhagic septicaemia	Ne	Da
26.	B-110	IBR/IPV (Infektivni bovini rinotraheitis/infektivni pustulozni vulvovaginitis goveda)	Rhinotracheitis infectiosa bovum/ Vulvovaginitis pustularis infectiosa bovum Infectious bovine rhinotracheitis/ infectious pustular vulvovaginitis	Ne	Da
27.	B-111	Tajlerioza	Theileriosis bovum Theileriosis	Ne	Da
28.	B-112	Trihomonijaza	Trichomoniasis bovum Trichomonosis	Ne	Da
29.	B-113	Tripanozomijaza	Trypanosomiasis bovum Trypanosomiasis	Ne	Da

30.	B-114	Maligna kataralna groznica	Coryza gangrenosa bovis Malignant catarrhal fever	Ne	Da
31.	B-115	Spongioformna encefalopatija goveda-BSE	Encephalopathia spongiformis bovis Bovine spongiform encephalopathy	Da	Da
32.	A-040	Kuga goveda	Pestis bovina Rinderpest	Da	Da
33.	A-060	Zarazna pleuropneumonija goveda	Pleuropneumonia contagiosa bovis Contagious bovine pleuropneumonia	Da	Da
Bolesti ovaca i koza					
34.	B-151	Infekcija b. ovis, Epididimitis ovaca	Ovine epididymitis (<i>Brucella ovis</i>)	Ne	Da
35.	B-152	Bruceloza ovaca i koza (<i>Brucella melitensis</i>)	Melitococcosis Caprine and ovine brucellosis (<i>Brucella melitensis</i>)	Da	Da
36.	B-153	Artritis i encefalitis koza	Arthritis et encephalitis caprarum Caprine arthritis/encephalitis	Ne	Da
37.	B-154	Zarazna agalakcija ovaca i koza	Agalactia contagiosa ovium et caprarum Contagious agalactia of goats and sheep	Ne	Da
38.	B-155	Zarazna pleuropneumonija koza	Pleuropneumonia infectiosa caprinum Contagious caprine pleuropneumonia	Ne	Da
39.	B-156	Zarazni pobačaj ovaca (hlamidioza ovaca)	Abortus enzooticus chlamydialis ovis Enzootic abortion of ewes (<i>ovine chlamydiosis</i>)	Ne	Da
40.	B-157	Plućna adenomatoza ovaca	Ovine pulmonary adenomatosis Sheep pulmonary adenomatosis	Ne	Da
41.	B-158	Nairobi bolest ovaca	Morbus Nairobi Nairobi sheep disease	Ne	Da
42.	B-159	Salmoneloza (<i>S. abortus</i>)	Salmonellosis ovis Salmonellosis (<i>S. abortus</i>)	Ne	Da
43.	B-160	Ovčji svrabež	Paraplegia enzootica ovis Scrapie	Da	Da

44.	B-161	Maedi-visna	Maedi-visna Pestis ovina et caprina	Ne	Da
45.	A-050	Kuga malih preživara	Peste des petits ruminants	Da	Da
46.	A-100	Boginje ovaca i boginje koza	Variola ovina et variola caprina Sheep pox and goat pox	Da	Da
Bolesti konja					
47.	B-201	Kontagiozni metritis kobila	Contagious equine metritis	Ne	Da
48.	B-202	Polna zaraza konja	Exanthema coitale paralyticum Dourine	Da	Da
49.	B-203	Afrička sakagija	Lymphangitis epizootica Epizootic lymphangitis	Ne	Da
50.	B-204	Američki encefalitis konja (istočni i zapadni)	Equine encephalomyelitis (Eastern and Western)	Da	Da
51.	B-205	Infektivna anemija konja	Anaemia infectiosa equorum Equine infectious anaemia	Da	Da
52.	B-206	Influenca konja	Influenza equorum Equine influenza	Ne	Da
53.	B-207	Piroplazmoza konja	Piroplasmosis equorum Equine piroplasmosis	Ne	Da
54.	B-208	Rinopneumonitis konja	Rhinopneumonitis equi Equine rhinopneumonitis	Ne	Da
55.	B-209	Maleus	Malleus Glanders	Da	Da
56.	B-210	Boginje konja	Variola equina Horse pox	Ne	Da
57.	B-211	Arteritis konja	Arteritis equi Equine viral arteritis	Ne	Da
58.	B-212	Japanski encefalitis	Japanese encephalitis	Da	Da
60.	B-215	Tripanozomijaza	Tripanosomiasis equi Surra (<i>Trypanosoma evansi</i>)	Ne	Da
61.	B-216	Venecuelski encefalitis konja	Venezuelan equine encephalomyelitis	Da	Da
62.	A-110	Kuga konja	Pestis equorum African horse sickness	Da	Da
Bolesti svinja					
63.	B-251	Atrofični rinitis svinja	Rhinitis atrophicans suum Atrofic rhinitis of swine	Ne	Da

64.	B-252	Cisticerkoza svinja	Cysticercosis suum Porcine cysticercosis	Ne	Da
65.	B-253	Bruceloza svinja (<i>Brucella suis</i>)	Brucellosis suum Porcine brucellosis (<i>Brucella suis</i>)	Da	Da
66.	B-254	Transmisivni gastroenteritis svinja	Transmissible gastroenteritis of pigs	Ne	Da
67.	B-256	Zarazna uzetost svinja	Encephalomyelitis enzootica suum Porcine enterovirus encephalomyelitis	Da	Da
68.	B-257	Reproduktivni i respiratorni sindrom u svinja	Porcine reproductive and respiratory syndrome	Ne	Da
69.	A-030	Vezikularna enterovirusna bolest svinja	Morbus vesicularis suum Swine vesicular disease	Da	Da
70.	A-120	Afrička kuga svinja	Pestis suum africana African swine fever	Da	Da
71.	A-130	Klasična kuga svinja	Pestis suum classica Classical swine fever	Da	Da
Bolesti ptica					
72.	B-301	Zarazni bronhitis živine	Bronchitis infectiosa gallinarum Avian infectious bronchitis	Ne	Da
73.	B-302	Zarazni laringotraheitis živine	Laryngotracheitis infectiosa avium Avian infectious laryngotracheitis	Ne	Da
74.	B-303	Tuberkuloza živine	Tuberculosis avium Avian tuberculosis	Ne	Da
75.	B-304	Virusni hepatitis pataka	Hepatitis virosa anatis Duck virus hepatitis	Ne	Da
76.	B-305	Virusni enteritis pataka (pačja kuga)	Enteritis virosa anatis Duck virus enteritis	Ne	Da
77.	B-306	Kolera-pastereloza živine	Pasteurellosis avium Fowl cholera	Ne	Da
78.	B-307	Boginje živine	Variola avium Fowl pox	Ne	Da
79.	B-308	Tifus živine	Typhus avium Fowl typhoid (<i>Salmonella gallinarum</i>)	Ne	Da
80.	B-309	Infektivni burzitis živine (<i>Gumboro bolest</i>)	Bursitis infestiosa gallinae Infectious bursal disease (<i>Gumboro disease</i>)	Ne	Da

81.	B-310	Marekova bolešt	Neurolimphomatosis gallinarum Marek's disease	Ne	Da
82.	B-311	Mikoplazmoza	Mycoplasmosis avium Avian mycoplasmosis (<i>M. gallisepticum</i>)	Ne	Da
83.	B-312	Hlamidioza ptica	Psittacosis, ornithosis Avian chlamydiosis	Da	Da
84.	B-313	Salmoneloza-Puloroza živine (Salmonella pullorum)	Diarrhoea pullorum Pullorum disease	Ne	Da
85.	A-150	Influenca živine (kuga živine)	Pestia avium Highly pathogenic avian influenza	Da	Da
86.	A-160	Atipična kuga živine	Pestis avium atypica Newcastle disease	Da	Da
87.		Salmoneloza – infekcija S. enteritidis i S. typhymurium	Salmonellosis avium Salmonella enteritidis and Salmonella typhymurium infection	Ne	Da
Bolesti zečeva i kunića					
88.	B-351	Miksomatoza	Myxomatosis cuniculi Myxomatosis	Ne	Da
89.	B-352	Tularemija	Tularemia	Ne	Da
90.	B-353	Hemoragijska bolešt kunića	Morbus haemorrhagicus cuniculorum Rabbit haemorrhagic disease	Ne	Da
Bolesti riba					
91.	B-401	Virusna hemoragična septikemija	Septicaemia haemorrhagica salmonis Viral haemorrhagic septicaemia	Da	Da
92.	B-404	Prolećna viremija šarana	Viraemia vernalis ciprini Spring viraemia of carp	Ne	Da
93.	B-405	Zarazna hematopoetska nekroza	Necrosis haematopoetica Infectious haematopoietic necrosis	Da	Da
94.	B-413	Epizootska hematopoetska nekroza	Epizootia necrosis haematopoetica Epizootic haematopoietic necrosis	Ne	Da
95.	B-415	Virusna bolešt lososa	Oncorhynchus masou virus disease	Ne	Da

			Bacterial kidney disease		
96.	B-408	Bakterijska bolešt bubrega	(Renibacterium salmoninarum)	Ne	Da
97.	N-412	Virusna encefalopatija i retinopatija	Viral encephalopathy and retinopathy	Ne	Da
98.	B-402	Zarazna nekroza gušterače	Infectious pancreatic necrosis	Ne	Da
99.	N-416	Girodaktiloza	Gyrodactylus salaris	Ne	Da
100.	B-414	Edwardsielloza	Enteric septicaemia of catfish (Edwardsiella ictaluri)	Ne	Da
101.	N-418	Iridoviroza kečige	White Sturgeon iridoviral disease	Ne	Da
102.	N-417	Crveni pagar	Red sea bream iridoviral disease	Ne	Da
103.	N-403	Zarazna anemija lososa	Infectious salmon anemia	Da	Da
Bolesti rakova i školjki					
104.	B-431	Bonamioza školjki	Bonamiosis Haplosporodiosis	Ne	Da
105.	B-432	Haplosporidioza školjki	(Haplosporidium nelsoni or Haplosporidium costale)	Ne	Da
106.	B-433	Perkinsoza školjki	Perkinsosis (Perkinsus marinus, Perkinsus olseni/atlanticus)	Ne	Da
107.	B-434	Marteilioza školjki	Marteilia sydneyi)	Ne	Da
108.	B-436	Mikrocitoza školjki	Mikrocytosis (Mikrocytos mackini)	Ne	Da
109.	B-445	Taurski sindrom rakova	Taura Syndrome	Ne	Da
110.	B-446	Bolest belih pega rakova	White spot disease	Ne	Da
111.	N-445	Kuga rakova	Crayfish plague (Aphanomyces astaci)	Ne	Da
112.	B-447	Bolest žute glave rakova	Yellowhead disease	Ne	Da
Bolesti pčela					
113.	B-451	Akaroza pčela	Acariasis apium Acariosis of bees	Ne	Da
114.	B-452	Američka kuga pčelinjeg legla	Pestis apium American foulbrood	Da	Da
115.	B-453	Evropska kuga pčelinjeg legla	Pseudopestis apium European foulbrood	Ne	Da

116.	B-454	Nozemoza pčela	Nosemosis apium Nosemosis of bees	Ne	Da
117.	B-455	Varoza pčela	Varroosis apium Varroosi s	Ne	Da
118.	N-456	Tropileloza (grinja Tropilaelaps clareae)	Tropilaelaps mite (Tropilaelaps spp.)	Da	Da
119.		Etinioza	Small hive beetle (Aethina tumida)	Da	Da
Druge bolesti životinja					
120.	B-501	Lajšmanioza	Leishmaniasis	Ne	Da
121.	C-612	Toksoplazmoza	Toxoplasmosis	Ne	Da
122.	C-613	Melioidoza	Melioidosis	Ne	Da
123.	C-614	Šuštavac	Gangrena emphysematosa Blackleg	Ne	Da
124.	C-615	Botulizam	Botulismus Botulism	Ne	Da
125.	C-616	Druge klostidijalne infekcije	Other clostridial infections	Ne	Da
126.	C-617	Druge pastereloze	Pasterellosis Other pasteurelloses	Ne	Da
127.	C-618	Aktinomikoza	Actinomycosis	Ne	Da
128.	C-619	Crevne infekcije salmonelama	Intestinal Salmonella infections	Ne	Da
129.	C-620	Kokcidioza	Coccidiosis	Ne	Da
130.	C-621	Fascioloza	Distomatosis (Liverfluke)	Ne	Da
131.	C-622	Filarioza	Filariosis	Ne	Da
132.	C-652	Bolest virusnog proliva/bolest sluznice goveda	Bovine viral diarrhoea	Ne	Da
133.	C-653	Dizenterija svinja	Dysentery suum Swine dysentery – Vibrionic dysentery	Ne	Da
134.	C-701	Zarazni ektim ovaca	Contagious pustular dermatitis	Ne	Da
135.	C-702	Zarazna šepavost ovaca	Infectious footrot in sheep	Ne	Da
136.	C-703	Zarazna oftalmija koza i ovaca	Contagous ophthalmia of goats and sheep	Ne	Da

137.	C-704	Enterotoksemija ovaca/dizenterija jagnjadi	Enterotoxaemia	Ne	Da
138.	C-705	Kazeozni limfadenitis koza i ovaca	Caseous lymphadenitis of goats and sheep	Ne	Da
139.	C-706	Šuga ovaca	Scabies ovis Sheep mange	Ne	Da
140.		Diktiokauloza	Lungworm infestation of sheep and goats	Ne	Da
141.	C-751	Polni osip konja	Exanthema coitale vesiculosum equi Equine coital exanthema	Ne	Da
142.	C-752	Ulcerativni limfangitis konja i goveda	Lymphangitis ulcerosa equorum Ulcerative lymphangitis of horses and cattle	Ne	Da
143.	C-753	Ždrebećak	Strangles	Ne	Da
144.	C-754	Salmoneloza (<i>S. abortusequi</i>)	Salmonellosis (<i>S. abortusequi</i>)	Ne	Da
145.		Vrbanac svinja	Swine erysipelas	Ne	Da
146.	C-851	Zarazna korica peradi	Infectious coryza of chicken	Ne	Da
147.	C-853	Avijarni encefalomijelitis	Avian encephalomyelitis	Ne	Da
148.	C-854	Spirohetoza ptica	Avian spirochetosis	Ne	Da
149.	C-855	Salmoneloza ptica	Avian salmonellosis	Ne	Da
150.	C-856	Leukoza živine	Avian leukosis complex	Ne	Da
151.	E-001	Bruceloza	Brucellosis	Ne	Da
152.	E-002	Salmoneloza	Salmonellosis	Ne	Da
153.		Listerioza	Listeriosis	Ne	Da
154.		Ebola	Ebola Non-human primates	Da	Da
155.		Boginje majmuna	Monkey pox (<i>kod Rodentiai</i> non-human primates)	Da	Da
156.		Enzootski mastitis goveda	Bovine enzootic mastitis	Ne	Da
157.		Hipodermoza goveda	Bovine hypodermosis	Ne	Da
158.		Trihofiloza goveda	Bovine trichophytosis	Ne	Da

PRAVILNIK O UTVRĐIVANJU MERA ZA RANO OTKRIVANJE, DIJAGNOSTIKU, SPREČAVANJE ŠIRENJA, SUZBIJANJA I ISKORENJIVANJA ZARAZNE BOLESTI BESNILO I NAČINU NJIHOVOG SPROVOĐENJA

Besnilo se javilo kad se utvrdi i potvrdi virusološkim ispitivanjem od strane nadležne akreditovane laboratorije. Sumnja na besnilo se javlja u slučajevima kada rezultat kliničkog ispitivanja i epizootiološkog uviđaja ukazuje da postoji opasnost od pojave besnila, do dobijanja potvrde iz nadležne akreditovane laboratorije. Žarište bolesti jeste gazdinstvo ili drugo mesto na kome je bila bolesna životinja, a zaraženo područje jeste područje u poluprečniku od najmanje tri kilometra od žarišta bolesti, dok je ugroženo područje u poluprečniku od najmanje deset kilometara od žarišta bolesti.

U cilju sprečavanja pojave i širenja besnila kod životinja vrši se obeležavanje pasa, evidencija pasa i mačaka i vakcinacija pasa i mačaka inaktivisanom vakcinom i to svi psi i mačke stariji od tri meseca, jednom godišnje. Životinje obolele od besnila, kao i životinje za koje se sumnja da su obolele od besnila, ne smeju se vakcinisati i lečiti, osim u naučnoistraživačke svrhe.

Kada se posumnja na besnilo vrši se epizootiološki uviđaj i kliničko ispitivanje životinje, a ako sumnja bude opravdana, onda se glava ili leš životinje šalje u akreditovanu laboratoriju na ispitivanje.

Kada klinički zdravi psi ili mačke koji su vakcinisani protiv besnila ozlede ljude, ti psi ili mačke moraju se odmah staviti pod kontrolu koja traje deset dana i u tom periodu obavljaju se tri klinička pregleda, i to prvog, petog i desetog dana.

Životinja se smatra obolelom od besnila ako se laboratorijskim ispitivanjem primenom metode direktne fluorescencije ili biološkim eksperimentom na belim miševima, potvrdi besnilo. Biološki eksperiment na belim miševima obavlja se u sledećim slučajevima: 1) ako je čovek došao u kontakt sa životinjom za koju se sumnja da je obolela od besnila, a rezultati dobijeni primenom metode fluorescencije su negativni ili sumnjivi; 2) kada se besnilo prvi put potvrdi kod jedne vrste životinja na teritoriji jedne opštine; 3) u drugim opravdanim slučajevima.

Kada se besnilo potvrdi u zaraženom području, primenjuju se sledeće mere: 1) izdvajanje, zatvaranje i izolacija životinja za koje se sumnja da su obolele od besnila; 2) zabrana kretanja van ograđenog prostora pasa mlađih od tri meseca; 3) držanje pasa i mačaka pod kontrolom tako što se mačke drže u bezbedno ograđenom prostoru, a psi pri izvođenju u šetnju na povocu i sa brnjicom; 4) zabrana ili ograničenje izložbi, priredbi i drugih oblika javnog prikazivanja pasa i mačaka; 5) vakcinacija nevakcinisanih pasa i mačaka, a u slučaju potrebe i drugih životinja koje su prijemčive na besnilo; 6) lišavanje života pasa i mačaka lualica; 7) organizovano proređivanje populacije lisica, a u slučaju potrebe i drugih divljih životinja u lovištu; 8) lišavanje života životinja obolelih od besnila, životinja nevakcinisanih protiv besnila koje su bile u kontaktu sa obolelom životinjom ili za koje se sumnja da su bile u kontaktu sa obolelom životinjom; 9) izolacija životinja vakcinisanih protiv besnila za koje se sumnja da su bile u kontaktu sa životinjom obolelom od besnila ili sa životinjom za koju se sumnja da je obolela od besnila i njihovo držanje u karantinu pod nadzorom vlasnika; 10) zabrana iznošenja proizvoda životinjskog porekla i predmeta koji mogu da prenesu besnilo iz

žarišta; 11) zabrana prometa i klanja životinja sumnjivih na besnilo, prodaja ili konzumacija pojedinih delova tih životinja, mleka ili ostalih proizvoda poreklom od tih životinja, kao i skidanje kože sa tih životinja; 12) zabrana skidanja kože sa lisica. U slučaju pojave besnila kod divljači ili u lovištu, lov divljači može se zabraniti na određeno vreme.

U ugroženom području se primenjuju iste mere izuzev zabrane ili ograničenja izložbi, priredbi i drugih oblika javnog prikazivanja pasa i mačaka, kao i lišavanje života pasa i mačaka lotalica.

Smatra se da je besnilo prestalo ako su sprovedene sve naređene mere i izvršena završna dezinfekcija u skladu sa ovim pravilnikom i ako su od poslednjeg potvrđenog slučaja besnila protekla tri meseca, a u tom periodu nije ustanovljen nijedan slučaj besnila kod životinja.

Na izložbama, priredbama i drugim oblicima javnog prikazivanja pasa i mačaka, mogu učestvovati samo psi i mačke za koje je izdata potvrda o vakcinaciji protiv besnila pasa i mačaka.

Za lov se mogu koristiti samo psi kod kojih je od poslednje vakcinacije protiv besnila protekao period potreban za stvaranje imuniteta, a najmanje 15 dana. Korisnici lovišta dužni su da vode evidenciju o psima koji se koriste u lovne svrhe u lovištu.

PRAVILNIK O NAČINU SPROVOĐENJA MERA ZA SUZBIJANJE I ISKORENJVANJE BRUCELOZE GOVEDA, OVACA, KOZA, SVINJA I PASA

Obolelim od bruceloze smatraju se goveda, ovce, koze, svinje i psi kod kojih se dijagnostičkim ispitivanjima izvršenim u naučnim i specijalističkim veterinarskim institutima odnosno na Fakultetu veterinarske medicine, iz sekreta, ekskreta, krvi, organa ili pobačenih fetusa izoluju uzročnici bruceloze (*Brucella abortus*, *Brucella melitensis*, *Brucella suis*, *Brucella ovis* i *Brucella canis*) ili se u krvnom serumu uzetom pod nadzorom veterinarskog inspektora potvrdnom metodom utvrdi prisustvo specifičnih antitela protiv brucela vrsta. Kod zapata goveda, ovaca, koza i svinja, uz rezultate dijagnostičkih ispitivanja, na brucelozu moraju da ukazuju i anamnestički, epizootiološki i klinički podaci.

Ako se kod goveda, ovaca, koza i svinja na osnovu kliničkih simptoma (pobačaj, orhitis i dr) posumnja na brucelozu, veterinarski inspektor mora odmah narediti uzorkovanje krvi i dijagnostička ispitivanja. Dijagnostička ispitivanja na brucelozu vrše se primenom brzih metoda (brza serumska aglutinacija ili fluorescentna polarizacija) i potvrdnih seroloških metoda (ELISA test, spora serumska glutinacija ili RVK), kao i izolacijom uzročnika. Sumnjivim na brucelozu smatraju se goveda, ovce, koze i svinje kod kojih se primenom brzih metoda, a zatim, u slučaju pozitivnog nalaza i ELISA testom, utvrdi prisustvo antitela protiv brucela vrsta.

Ako se kod ovaca i koza koje su boravile na zajedničkim ispašama sa ovcama, kozama i drugim vrstama životinja poreklom iz različitih dvorišta utvrdi bruceloza, sve životinje se smatraju sumnjivim i kod njih se moraju izvršiti dijagnostička ispitivanja.

Dijagnostičkom ispitivanju podležu priplodna goveda, ovce, koze i svinje, stariji od šest meseci, najmanje jednom godišnje.

Dijagnostičko ispitivanje goveda, ovaca, koza i svinja obavezno je u sledećim slučajevima: 1) kod pobačaja (na uzorcima sekreta, ekskreta i pobačenih fetusa) i po isteku 15 dana od pobačaja na uzorcima krvnih seruma; 2) ako se utvrde klinički znaci bruceloze; 3) ako se prilikom klanja ili patološko-anatomskog pregleda ustanove promene karakteristične za brucelozu; 4) ako se utvrdi bruceloza kod ljudi koji su u neposrednom kontaktu sa životinjama.

U dvorištu ili objektu u kojem je utvrđena bruceloza goveda, ovaca, koza ili svinja, u zavisnosti od raširenosti bolesti, posle sprovođenja zakonom propisanih mera na način utvrđen ovim pravilnikom, vršiće se i: 1) ubijanje obolelih životinja na human način i neškodljivo uklanjanje leševa; 2) klanje odnosno ubijanje na human način životinja kod kojih nije utvrđeno prisustvo antitela protiv brucela vrsta; 3) dijagnostičko ispitivanje na brucelozu svih prijemčivih životinja; 4) dijagnostičko ispitivanje svih prijemčivih životinja u dvorištima i objektima koje su epizootiološko-epidemiološki povezane s tim žarištem; 5) kastracija svinja; 6) dezinfekcija zaraženog objekta i zaraženog dvorišta, kao i predmeta s kojima je obolela životinja bila u kontaktu; 7) dezinfekcija i neškodljivo uklanjanje (zakopavanjem) prostirke, slame i gornjih slojeva zemlje gde je boravila obolela životinja; 8) pakovanje ili dezinfekcija i odlaganje stajnjaka iz zaraženih objekata na mesto do koga životinje ne mogu doći; dezinfekcija tečnog izmeta (osoke) obolelih životinja; zabrana korišćenja stajnjaka za đubrenje obradivih površina; 9) zabrana korišćenja pašnjaka.

Ako se kod pasa primenom brzih metoda i sporog aglutinacionog testa sa 2-merkaptetanolom ili izolacijom uzročnika utvrdi bruceloza (*Brucella canis*), obavezna je kastracija odnosno ovariohisterektomija i lečenje obolelih životinja.

Posle sprovođenja mera za suzbijanje i iskorenjivanje bruceloze na način propisan ovim pravilnikom, objekat i druga mesta na kojima su boravila obolela goveda, ovce, koze, svinje i psi, kao i oprema, predmeti i transportna sredstva koji su bili u kontaktu sa obolelim životinjama moraju biti mehanički očišćeni i dezinfikovani od strane javne veterinarske službe odnosno ovlašćene veterinarske službe uz prisustvo veterinarskog inspektora. Ponovno korišćenje pašnjaka na kojima su boravila obolela goveda, ovce i koze dozvoljeno je po isteku najmanje 60 dana od poslednjeg boravka obolelih životinja.

Posle sprovođenja mera za suzbijanje i iskorenjivanje bruceloze u zaraženom dvorištu ili objektu na način propisan ovim pravilnikom, vrši se serološko ispitivanje krvi svih prijemčivih životinja u tom dvorištu odnosno objektu da bi se utvrdilo da li je bolest prestala.

PRAVILNIK O UTVRĐIVANJU MERA ZA RANO OTKRIVANJE, DIJAGNOSTIKU, SPREČAVANJE ŠIRENJA, SUZBIJANJA I ISKORENJIVANJA ZARAZNE BOLESTI BRUCELOZA GOVEDA, NAČIN NJIHOVOG SPROVOĐENJA, KAO I NAČIN UTVRĐIVANJA STATUSA GAZDINSTVA SLOBODNOG OD BRUCELOZE GOVEDA

Govedo sumnjivo na brucelozu je svako govedo koje pokazuje simptome bruceloze i za koje propisanim dijagnostičkim ispitivanjem nije službeno potvrđeno niti isključeno prisustvo bolesti. Službena potvrda bruceloze jeste pozitivan rezultat laboratorijskog ispitivanja uzorka krvi životinje zvaničnim testom na brucelozu uzorkovanog na propisan način i ispitano u akreditovanoj laboratoriji.

Vlasnik odnosno držalac životinje dužan je da bez odlaganja obavesti veterinara ili veterinarskog inspektora o svakoj promeni zdravstvenog stanja životinje na gazdinstvu i prijavljuje svaki pobačaj životinje. U slučaju postavljanja sumnje na prisustvo bruceloze, veterinarski inspektor mora odmah narediti uzorkovanje krvi i dijagnostičko ispitivanje, kako bi se potvrdilo ili isključilo prisustvo bruceloze goveda u stadu.

U slučaju sumnje na pojavu zarazne bolesti bruceloza goveda, preduzimaju se sledeće mere: 1) stavljanje stada pod nadzor; 2) zabrana uvođenja u stado ili stavljanje u promet životinje iz stada, osim upućivanja na prinudno klanje; 3) odvajanje i izolacija goveda unutar stada sumnjivih na brucelozu; 4) zabrana osemenjavanja i pripusta goveda sumnjivih na brucelozu; 5) zabrana korišćenja mleka krava sumnjivih na brucelozu.

Dijagnostičko ispitivanje na brucelozu goveda

Identifikacija uzročnika bruceloze koja se vrši pomoću modifikovanog kiselog (acid-fast) ili imunospetsičnog bojenja organizama *Brucella* morfologije u pobačenom materijalu, vaginalnom sekretu ili mleku predstavlja verodostojnu potvrdu bruceloze, naročito uz pozitivan nalaz u imunološkim testovima. Metode lančane reakcije polimeraze (PCR) mogu se koristiti kao dodatno dijagnostičko sredstvo za utvrđivanja uzročnika.

Od imunoloških testova za dijagnostičko ispitivanje na brucelozu koriste se: ELISA testovi, brza serumska aglutinacija (BAB), odnosno Roze Bengal test (RBT), spora serumska aglutinacija (SAT), reakcija vezivanja komplementa (RVK) i mlečno-prstenasta proba (MPP). Kao dopunski testovi koriste se: kožni test na brucelozu (BST) i kompetitivna ELISA (k-ELISA).

Sva serološka i mikrobiološka ispitivanja se sprovode u skladu s poslednjim izdanjem OIE Manual of Standards for Diagnostic Test and Vaccines.

Mere za sprečavanje širenja, suzbijanja i iskorenjivanja bruceloze goveda

Slučaj pojave bolesti bruceloza goveda jeste pojava bolesti kod jedne ili više životinja u stadu, koja je službeno potvrđena. Obolelim od bruceloze smatra se govedo koje je dalo pozitivnu reakciju na najmanje dva propisana serološka testa i kod kojeg je mikrobiološkim ispitivanjem odgovarajućih uzoraka potvrđena bruceloza.

Kada je bruceloza goveda u stadu službeno potvrđena, veterinarski inspektor nalaže i mere za sprečavanje širenja i suzbijanja bolesti na zaraženom gazdinstvu, i to: 1) izdvajanje i izolacija goveda kod kojih je bruceloza službeno potvrđena i koja su bila u kontaktu sa zaraženim govedima; 2) ubijanje obolelih goveda i neškodljivo uklanjanje leševa pod nadzorom veterinarskog inspektora najkasnije u roku od sedam dana; 3) dijagnostičko ispitivanje na brucelozu svih prijemčivih životinja na gazdinstvu bez odlaganja; 4) zabrana upotrebe mleka svih obolelih krava iz zaraženog stada; 5) hitno neškodljivo uklanjanje i uništavanje pobačenih fetusa, mrtvorodne teladi, teladi uginule od bruceloze posle teljenja, kao i placenti, osim ako bi ih prethodno trebalo dijagnostički ispitati; 6) dezinfekcija i neškodljivo uklanjanje slame, stajnjaka i gornjih slojeva zemlje, kao i drugih predmeta koji su došli u kontakt sa zaraženom životinjom, placentom ili drugim zaraženim materijalom; 7) pakovanje ili dezinfekcija i odlaganje stajnjaka iz zaraženih objekata na mesto do koga životinje ne mogu doći, dezinfekcija tečnog izmeta (osoke) obolelih životinja i zabrana korišćenja stajnjaka za đubrenje obradivih površina najmanje tri nedelje. Veterinarski inspektor može odobriti klanje prethodno kastriranih goveda sa gazdinstva, ako su iz stada izdvojene životinje obolele od bruceloze goveda. Nove životinje za priplod ne uvode se u

stado sve dok preostale životinje u stadu namenjene za priplod, starije od 12 meseci, ne daju negativnu reakciju na jedan ili dva propisana serološka testa na brucelozu.

Goveda kod kojih je potvrđena bruceloza ne leče se. Goveda se ne vakcinišu protiv bruceloze.

Način utvrđivanja statusa gazdinstva slobodnog od bruceloze goveda

Status gazdinstva slobodnog od bruceloze goveda stiče se ako se utvrdi da je stado službeno slobodno od bruceloze goveda. Određivanje statusa goveda odnosi se na sva goveda sa izuzetkom muških životinja za tov, pod uslovom da dolaze iz stada službeno slobodnog od bruceloze, da se muške životinje za tov neće koristiti za priplod i da će se slati direktno na klanje.

Stado je službeno slobodno od bruceloze goveda ako: 1) nijedno govedo nije imalo kliničke simptome bruceloze najmanje poslednjih šest meseci; 2) u njemu nema goveda koja su vakcinisana protiv bruceloze; 3) testovi kojima su podvrgnuta sva goveda u stadu koja su starija od 12 meseci pokažu negativne rezultate, u skladu sa ovim pravilnikom, i to: dva serološka ispitivanja obavljena u razmaku dužem od tri, a kraćem od 12 meseci; tri testa na uzorcima mleka obavljena u razmaku od tri meseca, a zatim u periodu od najmanje šest nedelja serološki test; 4) govedo koje se uvodi u stado potiče iz stada službeno slobodno od bruceloze i ako je test aglutinacije kod goveda starijih od 12 meseci pokazao titar na brucelu manji od 30 IJ/ml ili ako je bilo koji drugi test odobren od nadležnog organa rađen 30 dana pre ili 30 dana posle uvođenja nove životinje u stado pokazao negativan rezultat.

PRAVILNIK O UTVRĐIVANJU MERA ZA RANO OTKRIVANJE, DIJAGNOSTIKU, SPREČAVANJE ŠIRENJA, SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE ZARAZNE BOLESTI TUBERKULOZE GOVEDA, NAČINU NJIHOVOG SPROVOĐENJA, KAO I NAČINU UTVRĐIVANJA STATUSA GAZDINSTVA SLOBODNOG OD TUBERKULOZE GOVEDA

Životinja sumnjiva na tuberkulozu goveda jeste svako goveče koje pokazuje simptome tuberkuloze goveda, a propisanim dijagnostičkim testiranjem nije potvrđeno niti isključeno prisustvo bolesti.

U slučaju sumnje na pojavu zarazne bolesti tuberkuloza goveda, sprovode se sledeće mere: 1) stavljanje stada pod nadzor; 2) odvajanje i izolacija goveda unutar stada sumnjivih na tuberkulozu; 3) sprovođenje odgovarajućih dijagnostičkih ispitivanja; 4) zabrana osemenjavanja i pripusta goveda sumnjivih na tuberkulozu; 5) zabrana korišćenja i isporuke mleka poreklom od krava iz zaraženog stada, osim radi odgovarajuće termičke obrade, u skladu sa posebnim propisom; 6) zabrana iznošenja hrane za životinje sa gazdinstva koje je bilo ili je moglo biti u dodiru sa govedima sumnjivim na oboljenje; 7) zabrana upotrebe zajedničkih napajališta; 8) zabrana iznošenja stajskog đubriva i osoke sa gazdinstva; 9) zabrana uvođenja u stado ili stavljanja u promet životinja iz stada, osim upućivanja na prinudno klanje; 10) zabrana uvođenja na gazdinstvo i stavljanja u promet drugih životinja sa gazdinstva.

Dijagnostičko ispitivanje tuberkuloze goveda vrši se tuberkulinskim intradermalnim testom. Ministarstvo, pored tuberkulinskog testa, može primeniti gama-interferon test na

način koji je propisan u poslednjem izdanju OIE Manual of Standards for Diagnostic Test and Vaccines.

Goveda starija od šest nedelja se pregledaju na tuberkulozu, kao i sva zaklana grla kod kojih se pregleda prisustvo patoanatomskih lezija karakterističnih za tuberkulozu goveda. Ako se posle klanja ustanovi prisustvo takvih promena, uzorci se šalju u ovlašćenu laboratoriju radi bakterioloških ispitivanja na prisustvo uzročnika tuberkuloze.

Identifikacija uzročnika

Prisustvo *Mycobacterium bovis* (*M. bovis*), uzročnika tuberkuloze goveda u kliničkim i uzorcima uzetim na pregledu posle klanja, može se dokazati mikrobiološkim pregledom obojenih razmaza ili tehnikom imunoperoksidaze, a potvrditi kultivisanjem mikroorganizma na podlogama za primarnu izolaciju. Patološki materijal za potvrdu prisutnosti *M. bovis* uzima se iz promenjenih limfnih čvorova parenhimatoznih organa kao što su pluća, jetra, slezina, itd. Ako nema patoloških lezija, za mikrobiološka ispitivanja uzimaju se uzorci iz retrofaringealnih, bronhijalnih, medijastinalnih, supramamarnih, mandibularnih i nekih mezenteričkih limfnih čvorova i jetre. Identifikacija izolata može se izvršiti određivanjem karakteristika kulture i biohemijskih reakcija. Lančana reakcija polimeraze (PCR) može se koristiti za detekciju *M. tuberculosis complex*. Tehnika analize DNK može se pokazati bržom i pouzdanijom metodom od biohemijskih metoda za diferencijaciju *M. bovis* od drugih članova kompleksa *M. tuberculosis*. Genetička ispitivanja omogućavaju razlikovanje između različitih sojeva *M. bovis* kao i poreklo, karakteristike prenošenja i širenja *M. bovis*. Primenjene metode, podloge, njihova standardizacija i interpretacija rezultata mora biti usklađena s važećim izdanjem OIE Manual of Standards for Diagnostic Test and Vaccines, u delu koji se odnosi na tuberkulozu goveda.

Interdermalni tuberkulinski test

Za sprovođenje tuberkulinskog interdermalnog testa koriste se goveđi i avijarni tuberkulinski pročišćeni proteinski derivati (PPD).

Interdermalni tuberkulinski test se može izvoditi kao pojedinačni intradermalni test koji se izvodi jednokratnom aplikacijom goveđeg (*Mycobacterium bovis*) tuberkulina PPD i intradermalni komparativni test koji se izvodi aplikacijom goveđeg tuberkulina i aplikacijom avijarnog tuberkulina koje se vrše simultano.

Tuberkulinski test sprovodi se aplikovanjem tuberkulina u kožu vrata. Mesto aplikovanja mora biti na granici prednje i srednje trećine vrata. Kad se goveđi i avijarni tuberkulin aplikuju istoj životinji, mesto aplikacije avijarnog tuberkulina mora biti udaljeno oko 10 cm od grebena vrata, a mesto aplikovanja goveđeg tuberkulina oko 12,5 cm niže na liniji paralelno s linijom ramena ili na suprotnim stranama vrata. Kod mladih životinja gde nema dovoljno prostora za odvajanje mesta aplikovanja na jednoj strani vrata, po jedna doza se aplikuje na svakoj strani vrata na identičnim mestima u središtu srednje trećine vrata.

Tehnika tuberkulinskog testiranja i interpretacije reakcije vrši se tako što se mesto aplikovanja zahvati prstima i očisti. Nabor kože u svakom zahvaćenom području uzima se između kažiprsta i palca, meri kutimetrom, a izmerena vrednost se upisuje u evidenciju. Odmah posle toga aplikuje se tuberkulin na način koji obezbeđuje njegovu intradermalnu distribuciju. Može se koristiti kratka sterilna igla, sa koso izbrušenim rubom prema spolja, sa gradiranim špicem napunjenim tuberkulinom, koja se uvodi ukoso u dublje slojeve kože. Ispravna aplikacija proverava se palpacijom otoka veličine zrna graška na mestu aplikovanja.

Debljina kožnog nabora svakog mesta aplikacije ponovno se meri 72 sata ($\pm$ 4 sata) nakon aplikovanja, a izmerena vrednost se upisuje u evidenciju.

Tumačenje rezultata vrši se kliničkim pregledom goveda i merenjem zadebljanja kože na mestu gde je izvršena aplikacija tuberkulina, i to 72 sata nakon aplikacije. Reakcija na test može biti: 1) negativna – ako postoji samo ograničeni otok sa zadebljanjem kožnog nabora koje nije veći od 2 mm, a govedo ne ispoljava kliničke znake kao što su difuzni otok ili jak edem, eksudacija, nekroza, bol ili zapaljenje limfnih kanala u području aplikacije ili limfnog čvora; 2) sumnjiva – ako se ne uoče klinički znaci kao što su difuzni otok ili jak edem, eksudacija, nekroza, bol ili zapaljenje limfnih kanala u području aplikacije ili limfnog čvora i ako je povećanje zadebljanja kožnog nabora veće od 2 mm, a manje od 4 mm; 3) pozitivna – ako se uoče klinički znaci kao što su difuzni otok ili jak edem, eksudacija, nekroza, bol ili zapaljenje limfnih kanala u području aplikacije ili limfnog čvora i ako je povećanje zadebljanja kožnog nabora na mestu aplikacije 4 mm ili veće.

Goveda sa sumnjivim pojedinačnim intradermalnim testom moraju se podvrgnuti drugom testu nakon najmanje 42 dana. Ako goveda nisu reagovala negativno na drugom testu, smatraće se da imaju pozitivnu reakciju na testu. Goveda koja na pojedinačnom intradermalnom testu imaju pozitivan rezultat, mogu se podvrgnuti intradermalnom komparativnom testu ako se sumnja na lažno pozitivnu reakciju ili na interferenciju.

Rezultat na intradermalni komparativni test za uspostavljanje i održavanje statusa stada službeno slobodnog od tuberkuloze goveda, može biti: 1) pozitivan – ako je pozitivna reakcija na goveđi tuberkulin koja je više od 4 mm veća od reakcije na avijarni tuberkulin ili prisutnost kliničkih simptoma; 2) sumnjiv – ako je pozitivna ili sumnjiva reakcija na goveđi tuberkulin koja je od 1 mm do 4 mm veća od reakcije na avijarni tuberkulin, bez utvrđivanja kliničkih simptoma; 3) negativan – ako je negativna reakcija na goveđi tuberkulin ili pozitivna ili sumnjiva reakcija na goveđi tuberkulin, koja je jednaka ili manja od pozitivne ili sumnjive reakcije na avijarni tuberkulin, bez utvrđivanja kliničkih simptoma u oba slučaja. Goveda sa sumnjivim rezultatom na intradermalnom komparativnom testu moraju se podvrgnuti drugom testu nakon najmanje 42 dana. Životinje koje nisu negativne na drugom testu, smatraće se da imaju pozitivan rezultat na testu.

Status stada službeno slobodnog od tuberkuloze goveda može se ukinuti, a goveda iz stada neće se stavljati u promet dok se ne reši njihov status, i to za goveda koja su imala: 1) sumnjiv rezultat na pojedinačnom intradermalnom tuberkulinskom testu; 2) pozitivan rezultat na pojedinačnom intradermalnom tuberkulinskom testu, ali koje čekaju ponovno testiranje intradermalnim komparativnim testom; 3) sumnjiv rezultat na intradermalnom komparativnom testu. Goveda kod kojih se kao rezultat vršenja tuberkulinskog intradermalnog testa pokaže povećanje debljine kožnog nabora veće od 2 mm ili koja imaju kliničke simptome, ne mogu se pustiti u promet.

Potvrda tuberkuloze goveda

Potvrđeni slučaj tuberkuloze goveda, u smislu ovog pravilnika, jeste potvrda bolesti, ako je ispunjen jedan od sledećih uslova: 1) dijagnostičkom metodom intradermalne tuberkulinizacije utvrdi se pozitivna reakcija; 2) laboratorijskim ispitivanjem sekreta, ekskreta ili tkiva utvrdi se uzročnik tuberkuloze goveda (*Mycobacterium bovis* ili druge mikobakterijske vrste koje pripadaju *M. Tuberculosis complex*); 3) patoanatomskim pregledom utvrde se patomorfološke promene karakteristične za tuberkulozu, a laboratorijskim ispitivanjem utvrdi se uzročnik tuberkuloze goveda (*Mycobacterium bovis* ili druge mikobakterijske vrste koje pripadaju *M. Tuberculosis complex*); 4) veterinarsko-

sanitarnim pregledom prilikom klanja utvrde se patomorfološke promene karakteristične za tuberkulozu, a laboratorijskim ispitivanjem utvrdi se uzročnik tuberkuloze goveda (*Mycobacterium bovis* ili druge mikobakterijske vrste koje pripadaju *M. Tuberculosis complex*).

Kada se potvrdi bolest tuberkuloza goveda, pored mera koje se primenjuju kad se pojavi sumnja na tuberkulozu, sprovode se sledeće mere: 1) izdvajanje i izolacija goveda kod kojih je potvrđeno prisustvo tuberkuloze od ostalih goveda u stadu, do upućivanja na klanje; 2) zabrana korišćenja mleka zaraženih krava, osim za ishranu životinja na istom gazdinstvu nakon što je mleko prošlo odgovarajuću termičku obradu; 3) odlaganje stajnjaka iz štala ili drugih objekata u kojima su boravile životinje na mesto do kojeg životinje sa gazdinstva ne mogu doći; 4) tretiranje stajnjaka i osoke odgovarajućim sredstvom za dezinfekciju prema uputstvu proizvođača i zabrana korišćenja najmanje tri nedelje, osim ako je stajnjak prekriven slojem nezaraženog stajnjaka ili zemljom kada primena sredstva za dezinfekciju nije potrebna. Kada je tuberkuloza goveda potvrđena u stadu, veterinarski inspektor sprovodi nadzor nad objektima za preradu otpadaka životinjskog porekla kako bi se utvrdilo da nema opasnosti od širenja tuberkuloze goveda na taj način.

Goveda kod kojih je potvrđena tuberkuloza, ne leče se. Goveda se ne vakcinišu na tuberkulozu.

Klanje životinja kod kojih je potvrđena tuberkuloza goveda

Posle bakteriološkog, patološkog, tuberkulinskog ili molekularnog ispitivanja goveda, goveda kod kojih je potvrđena tuberkuloza moraju biti zaklana pod nadzorom veterinarskog inspektora, najkasnije 30 dana nakon što je njihov vlasnik ili držalac obavešten o rezultatima testiranja. Kod goveda s pozitivnim nalazom na tuberkulozu goveda koja ne pokazuju kliničke znake bolesti, može se produžiti rok od 30 dana na period ne duži od tri meseca, ako: 1) se radi o gravidnoj životinji kod koje se teljenje očekuje u roku od tri meseca; 2) je naređeno klanje svih goveda iz stada koje ima više od 20 životinja, a koje se nalazi na području bez klanice sa odgovarajućim kapacitetom klanja, i kada se klanje ne može izvršiti u roku od 30 dana.

Kod goveda kod kojih je utvrđena pozitivna ili sumnjiva reakcija na tuberkulozu a koje se upućuju na klanje, u uverenje o zdravstvenom stanju životinja koje prati goveda upućena na klanje upisuje se: „TBC goveda“.

Posle klanja goveda a pre uvođenja novih životinja u stado, objekti u kojima se životinje drže kao i oprema korišćena u radu sa govedima čiste se, peru i dezinfikuju pod nadzorom veterinarskog inspektora. Sva prevozna sredstva i mesta na kojima je izvršen utovar životinja peru se i dezinfikuju nakon upotrebe, utovara i prevoza goveda iz zaraženog stada, kao i prateći predmeti koji su bili u kontaktu sa zaraženim govedima. Sredstva za dezinfekciju koja se koriste i njihove koncentracije moraju biti odobrene za upotrebu, u skladu s posebnim propisom.

Prestanak tuberkuloze goveda na gazdinstvu

Posle uklanjanja goveda obolelih od tuberkuloze, obavljene dezinfekcije i sprovedene simultane tuberkulinizacije, kao i posle isteka perioda od najmanje šest nedelja od prethodne tuberkulinizacije bovinim tuberkulinom koja je dala pozitivan rezultat, smatra se da je tuberkuloza goveda prestala na gazdinstvu.

Način utvrđivanja statusa gazdinstva slobodnog od tuberkuloze goveda

Stado je službeno slobodno od tuberkuloze goveda, ako: 1) nijedno goveče nema kliničkih simptoma tuberkuloze goveda; 2) nijedno goveče starije od šest nedelja nema pozitivnu reakciju na najmanje dva intradermalna tuberkulinska testa koji se sprovedu u skladu sa ovim pravilnikom, od kojih se prvi test sprovodi šest meseci nakon isključenja svake pozitivne životinje iz stada, dok se drugi tuberkulinski test sprovodi šest meseci nakon prethodnog, ili je stado sastavljeno isključivo od goveda poreklom iz stada koja su službeno slobodna od tuberkuloze, a prvi test sprovodi se najmanje 60 dana nakon formiranja stada, dok drugi test nije obavezan; 3) nakon završetka prvog testa iz tačke 2 nijedno goveče starije od šest nedelja nije uvedeno u stado, izuzev ako je imalo negativnu reakciju na intradermalni tuberkulinski test sproveden i tumačen u skladu sa ovim pravilnikom, koji je obavljen u toku 30 dana pre ili u toku 30 dana nakon uvođenja u stado, kada se moraju fizički odvojiti od drugih goveda iz stada tako da se izbegne direktan ili indirektan kontakt s drugim životinjama, sve dok se ne utvrdi da je test negativan. Test iz tačke 2 ne mora se sprovoditi ako goveda koja se stavljaju u promet potiču iz stada službeno slobodnih od tuberkuloze goveda, osim ako potiču iz područja kome nije dodeljen status službeno slobodan od tuberkuloze goveda.

Ministarstvo može proglasiti određeno područje ili državu službeno slobodnom od tuberkuloze ako su ispunjeni sledeći uslovi: 1) da udeo stada goveda koja su potvrđena kao stada zaražena tuberkulozom ne prelazi 0,1% godišnje svih stada u toku šest uzastopnih godina i ako je najmanje 99,9% stada dobilo status stada službeno slobodnog od tuberkuloze svake godine u toku šest uzastopnih godina, pri čemu se udeo ovog drugog procenta izvrši 31. decembra svake kalendarske godine; 2) da se goveda obeležavaju i evidentiraju u skladu s posebnim propisom; 3) da zaklana goveda podležu pregledu posle klanja; 4) da su postupci za ukidanje statusa stada službeno slobodnog od tuberkuloze ispunjeni.

PRAVILNIK O UTVRĐIVANJU MERA ZA RANO OTKRIVANJE, DIJAGNOSTIKU, SPREČAVANJE ŠIRENJA, SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE ZARAZNE BOLESTI ENZOOTSKE LEUKOZE GOVEDA, NAČINU NJIHOVOG SPROVOĐENJA, KAO I NAČINU UTVRĐIVANJA STATUSA GAZDINSTVA SLOBODNOG OD ENZOOTSKE LEUKOZE GOVEDA

Dijagnostičko ispitivanje na prisustvo leukoze se sprovodi kod goveda starijih od dve godine i goveda koja se izlažu na sajmovima, smotrama i izložbama, ili se uvoze iz drugih zemalja.

Goveda sumnjiva na enzootsku leukozu (EL) su goveda kod kojih: 1) su utvrđene klinički manifestne promene (otok limfnih čvorova i sl) karakteristične za EL; 2) nisu ustanovljene tumorozne promene na koži, limfnim čvorovima i organima, a serološko ispitivanje daje sumnjivu reakciju; 3) koja potiču iz zapata u kojima je utvrđena enzootska leukoza goveda ili sumnja na enzootsku leukozu; 4) su prilikom klanja ili uginuća utvrđene karakteristične tumorozne promene, a nije izvršeno patohistološko ispitivanje; 5) je prilikom hematološkog ispitivanja utvrđena leukocitoza sa izrazitom limfocitozom (65%). Kada se pojavi sumnja na EL goveda, sprovedu se sledeće mere: 1) stavljanje stada pod nadzor; 2)

izdvajanje i izolacija unutar stada goveda sumnjivih na enzoosku leukozu; 3) zabrana osemenjavanja i pripusta goveda sumnjivih na enzoosku leukozu; 4) zabrana korišćenja i isporuke mleka krava iz stada sumnjivog na enzoosku leukozu u objekte za obradu i preradu mleka osim radi odgovarajuće termičke obrade, ne dovodeći u pitanje posebne propise; 5) zabranu iznošenja hrane za životinje koja je bila ili je mogla biti u kontaktu s govedima sumnjivim na enzoosku leukozu goveda; 6) zabranu upotrebe zajedničkih napajališta; 7) zabranu iznošenja stajskog đubriva i osoke sa gazdinstva; 8) zabranu uvođenja u stado ili stavljanja u promet goveda iz stada, osim upućivanja na prinudno klanje.

Dijagnostičko ispitivanje goveda na EL se vrši jednom od metoda, i to: 1) imunodifuzionog testa; 2) imunoenzimskog testa (ELISA). Metoda imunodifuzije može se primeniti samo za pojedinačne testove.

Gazdinstvo na kojem se uzgajaju goveda se smatra zaraženim EL ako se kod jednog ili više goveda potvrdi EL goveda. Obolelim od EL se smatraju goveda kod kojih se: 1) serološkim ispitivanjem, primenom agar-gel imunodifuziona ili ELISA metode utvrdi pozitivna reakcija; 2) prilikom klanja, u organima ili tkivima utvrde morfološke i patohistološke promene karakteristične za EL.

Protiv EL nema vakcinacije i goveda obolela od EL se ne leče.

Kada se potvrdi EL goveda, sprovode se iste mere kao i kod sumnje na EL, kao i: 1) ishrana životinja mlekom od zaraženih krava dozvoljena je samo nakon odgovarajuće termičke obrade ili nakon što je mleko upućeno u mlekaru gde se termički obrađuje, dok se hranjenje goveda mlekom koje nije prošlo termičku obradu može vršiti samo u stadima u kojima su sva goveda namenjena klanju; 2) obrada celih trupova, polutki, četvrtina, komada trupova i iznutrica zaraženih goveda koje su namenjene hranjenju životinja, na način kojim se sprečava širenje EL goveda.

Kada je EL goveda službeno potvrđena u stadu, veterinarski inspektor mora sprovesti nadzor nad objektima za preradu otpadaka životinjskog porekla kako bi utvrdio da nema opasnosti od širenja EL goveda putem životinjskih proizvoda proizvedenih u navedenim objektima. Vlasnik je dužan da obavesti veterinara ili veterinarskog inspektora o svakom uginuću ili prinudnom klanju goveda na svom gazdinstvu.

U uverenje o zdravstvenom stanju koje prati goveda upućena na klanje kod kojih je utvrđena EL upisuje se: „Enzooska leukoza goveda“.

U cilju iskorenjavanja EL izvršice se klanje svih goveda iz stada u kome je EL potvrđena, najkasnije u roku od 30 dana nakon što je vlasnik ili držalac životinja obavešten o rezultatima testiranja. Govedo može napustiti zapat i otići na klanje samo sa odobrenjem veterinarskog inspektora. Sva goveda koja potiču iz stada u kome je potvrđena EL goveda moraju se dijagnostički ispitati na tu bolest.

Posle klanja goveda obolelih od EL a pre uvođenja novih životinja u stado, vrši se čišćenje, pranje, dezinfekcija štale i drugih objekata u kojima se drže goveda, kao i kontejnera i opreme, pod nadzorom veterinarskog inspektora.

Način utvrđivanja statusa gazdinstva slobodnog od enzooske leukoze goveda

Status gazdinstva službeno slobodnog od EL goveda stiče se ako se utvrdi da je stado službeno slobodno od EL goveda, u skladu sa ovim pravilnikom.

Stado je službeno slobodno od EL ako: 1) nema dokaza, kliničkih ili na osnovu rezultata laboratorijskih ispitivanja o postojanju EL goveda u stadu i nijedan ovakav slučaj nije potvrđen prethodne dve godine; 2) su sva goveda starija od 24 meseca reagovala

negativno tokom prethodnih 12 meseci na dva testa obavljena u skladu sa ovim pravilnikom u intervalima od najmanje 4 meseca ili stado ispunjava uslove iz tačke 1. i nalazi se u području službeno slobodnom od enzootske leukoze goveda.

Ministarstvo može proglasiti područje ili državu službeno slobodnom od EL goveda ako je ispunjen jedan od sledećih uslova: 1) ako su ispunjeni uslovi neophodni za stado slobodno od EL iz ovog pravilnika i ako je najmanje 99,8% stada službeno slobodno od EL goveda; 2) ako nije potvrđen nijedan slučaj EL goveda u području ili državi u poslednje tri godine, a prisustvo tumora, za koje se sumnja da su posledica EL se obavezno prijavljuje, uz ispitivanje uzroka njihovog nastanka, a u slučaju države, sve životinje starije od 24 meseca u najmanje 10% svih stada testirane metodom slučajnog odabira imale su negativan rezultat, a u slučaju određenog područja zemlje, sve životinje starije od 24 meseca su testirane i imale su negativan rezultat u prethodna 24 meseca; 3) ako svaka druga metoda pokazuje sa sigurnošću od 99% da je manje od 0,2% stada zaraženo.

PRAVILNIK O UTVRĐIVANJU MERA ZA RANO OTKRIVANJE, DIJAGNOSTIKU, SPREČAVANJE ŠIRENJA, SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE ZARAZNE BOLESTI PLAVOG JEZIKA, KAO I NAČINU NJIHOVOG SPROVOĐENJA

Slučaj bolesti plavog jezika kod životinje, u smislu ovog pravilnika, jeste pojava bolesti kod prijemčive životinje, ako je ispunjen jedan od sledećih uslova: 1) kod životinje su utvrđeni klinički znaci bolesti karakteristični za bolest plavog jezika; 2) kod kontrolnih – „sentinel“ životinja kod kojih je u prethodnom serološkom ispitivanju utvrđen negativan nalaz, u poslednjem serološkom ispitivanju utvrđen je pozitivan nalaz specifičnih antitela protiv bar jednog serotipa virusa bolesti plavog jezika; 3) kod životinje je izolovan i identifikovan virus bolesti plavog jezika; 4) kod životinje su primenom seroloških metoda utvrđena specifična antitela protiv virusa bolesti plavog jezika ili je utvrđen virusni antigen, odnosno virusna ribonukleinska kiselina (RNK) specifična za najmanje jedan serotip virusa bolesti plavog jezika. Pored ovih uslova, potrebno je da skup epizootioloških podataka ukazuje da su klinički simptomi odnosno rezultati laboratorijskih analiza posledica cirkulacije virusa bolesti plavog jezika, a ne rezultat uvođenja vakcinisanih ili seropozitivnih životinja iz restriktivnih zona na gazdinstvo.

Kada se pojavi sumnja na bolest plavog jezika, sprovode se sledeće mere: 1) popis gazdinstava na kojima se drže ili uzgajaju prijemčive životinje, popis prijemčivih životinja na gazdinstvu, kao i popis uginulih, zaraženih životinja, odnosno životinja sumnjivih na zarazu; 2) popis mesta na i oko gazdinstva na kojima je utvrđena sumnja, a koja predstavljaju potencijalna staništa za vektore; 3) sprovođenje epizootiološkog uviđaja, u skladu sa ovim pravilnikom; 4) obilaženje gazdinstva uz sprovođenje kliničkog pregleda životinja, odnosno patoanatomskog pregleda uginulih životinja, kao i laboratorijska ispitivanja radi potvrde postojanja bolesti; 5) zabranu kretanja prijemčivih životinja sa gazdinstva; 6) zatvaranje prijemčivih životinja u objekte, gde je to moguće, u periodu aktivnosti vektora; 7) tretiranje životinja, objekata i okoline u kojima one borave, kao i prevoznih sredstava kojima se vrši prevoz životinja za tu svrhu odobrenim insekticidom, uzimajući u obzir postojanost insekticida i klimatske uslove; 8) uklanjanje leševa životinja na neškodljiv način. Ove mere

je dužan da preduzme vlasnik odnosno držalac životinja i da ih sprovodi sve dok se ne isključi sumnja na bolest plavog jezika.

Prisustvo bolesti plavog jezika potvrđuje Ministarstvo na osnovu rezultata dijagnostičkih ispitivanja. Izuzetno, u slučaju epizootije, Ministarstvo može potvrditi prisutnost bolesti plavog jezika bez rezultata dijagnostičkog ispitivanja i na osnovu kliničkih simptoma, odnosno epizootioloških podataka.

Kad se potvrdi bolest plavog jezika, sprovode se sledeće mere: 1) klanje životinja kada se to smatra potrebnim kako bi se sprečilo širenje epizootije ili ubijanje životinja sa izraženim kliničkim simptomima; 2) neškodljivo uklanjanje leševa uginulih i ubijenih životinja; 3) sve mere koje se sprovode kod sumnje na bolest plavog jezika iz ovog pravilnika i na drugim gazdinstvima u krugu od 20 km od zaraženog gazdinstva; 4) vakcinaciju, u skladu sa posebnim programom vakcinacije; 5) epizootiološki uviđaj, u skladu sa ovim pravilnikom.

Način određivanja granica zaraženog i ugroženog područja

Kada se na osnovu rezultata dijagnostičkih ispitivanja potvrdi prisustvo bolesti plavog jezika, određuju se granice zaraženog i ugroženog područja, a na osnovu geografskih, administrativnih, ekoloških i epizootioloških faktora.

Zaraženo područje je deo teritorije Republike Srbije poluprečnika od najmanje 100 km od gazdinstva na kojem je utvrđena bolest plavog jezika. Ugroženo područje je deo teritorije Republike Srbije poluprečnika od najmanje 50 km od granice zaraženog područja, na kojem nije sprovedena vakcinacija najmanje poslednjih 12 meseci. Ako se zaraženo ili ugroženo područje nalazi na granici sa susednom državom, ministar, u saradnji s nadležnim organima susedne države, određuje granice zaraženog i ugroženog područja. Granice zaraženog i ugroženog područja mogu se promeniti zavisno od: 1) geografskog položaja, naročito prirodnih ili veštačkih granica; 2) ekoloških faktora; 3) meteoroloških uslova; 4) prisutnosti, raširenosti i vrsti vektora; 5) rezultata epizootiološkog uviđaja; 6) sprovođenja naloženih mera, naročito dezinfekcije; 7) rezultata laboratorijskih ispitivanja.

Dijagnostikovanje bolesti plavog jezika

Koordiniranu primenu propisanih standarda i dijagnostičkih metoda za bolest plavog jezika, sprovođenje dijagnostike bolesti plavog jezika, upotrebu referentnih seruma i drugih reagenasa, zaštitu i čuvanje izolata virusa bolesti plavog jezika, uvođenje nove dijagnostičke metode, testiranje vakcina, proveru kvaliteta dijagnostičkih reagenasa, sprovođenje uporednih međulaboratorijskih testiranja, kao i potvrdna ispitivanja pozitivnih rezultata testiranja u drugim laboratorijama, vrši laboratorija ovlašćena u skladu sa zakonom kojim se uređuje zdravstvena zaštita životinja.

PRAVILNIK O MERAMA ZA SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE INFEKTIVNOG BOVINOGRINOTRAHEITISA I INFEKTIVNOG PUSTULARNOG VULVOVAGINITISA

Dijagnostičkom ispitivanju na infektivni bovini rinotraheitis i infektivni pustularni vulvovaginitis (IBR/IPV) podležu, jedanput godišnje, svi centri za veštačko osemenjavanje, centri za testiranje priplodnih bikova i objekti za reprodukciju (farme). U centrima za

testiranje priplodnih bikova i objektima za reprodukciju uzima se najmanje 20% uzoraka u odnosu na ukupan broj životinja. U centrima za veštačko osemenjavanje, dijagnostičkom ispitivanju podležu svi priplodnjaci, jedanput godišnje, a seme svakog priplodnjaka – najmanje jedanput u tri meseca.

Za dijagnostičko ispitivanje na IBR/IPV koriste se laboratorijske virusološke metode: 1) serum-neutralizacioni test; 2) ELISA test.

U centrima za veštačko osemenjavanje, centrima za testiranje priplodnih bikova i objektima za reprodukciju u kojima je dijagnostičkim ispitivanjem utvrđeno da ne postoji infekcija virusom IBR/IPV, nije dozvoljena upotreba vakcina protiv ove zarazne bolesti.

U centrima za veštačko osemenjavanje, centrima za testiranje priplodnih bikova i objektima za reprodukciju u kojima je utvrđena infekcija IBR/IPV, sve životinje se podvrgavaju redovnom zaštitnom cepljenju mrtvom vakcinom na način predviđen uputstvom proizvođača.

Prethodno nevakcinisane životinje u centrima za veštačko osemenjavanje, centrima za testiranje i objektima za reprodukciju, kod kojih se laboratorijskim pregledom utvrdi infekcija IBR/IPV, mogu se stavljati u promet po isteku 14 dana od dana cepljenja mrtvom vakcinom.

Seme za veštačko osemenjavanje u kome se utvrdi prisustvo virusa IBR/IPV mora se uništiti.

PRAVILNIK O MERAMA ZA SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE LEPTOSPIROZE ŽIVOTINJA

Životinje obolele od leptospiroze su životinje kod kojih se: 1) serološkim ispitivanjem krvi reakcijom mikroskopske aglutinacije i lize utvrdi titar antitela od 1:100 i veći od 1:100 za bilo koji serotip *Leptospira interrogans*; 2) uzročnik leptospiroze izoluje iz krvi, urina ili iz pobačenih fetusa, odnosno njihovih leševa i organa; 3) prilikom klanja utvrde karakteristične patomorfološke promene, a dijagnostičkim ispitivanjem dokaže uzročnik leptospiroze.

Dijagnostičko ispitivanje se vrši reakcijom mikroskopske aglutinacije i lize i to najmanje jedanput godišnje kod priplodnih goveda, svinja i konja u društvenoj svojini, a najmanje jedanput u tri godine kod individualnih držalaca. Dijagnostičko ispitivanje se vrši i: 1) u slučaju pobačaja – u roku od 12 časova; 2) u slučaju uginuća životinja koje su bolovale, sa kliničkim znacima leptospiroze; 3) ako se prilikom klanja životinja utvrde promene sumnjive na leptospirozu.

Kada se utvrdi leptospiroza, u gazdinstvu se sprovede sledeće mere: 1) izdvajanje obolelih životinja od zdravih; 2) lečenje obolelih životinja i svih životinja sa titrovima antitela nižim od 1:100, odgovarajućim antibiotikom; 3) zabrana kretanja obolelih životinja van zaraženog dvorišta, odnosno zaraženog objekta; 4) dezinfekcija i deratizacija zaraženog dvorišta odnosno zaraženog objekta, uz obavezu odstranjivanja otpadnih voda iz tog dvorišta odnosno objekta, popravka kanalizacije, oštećenih podova i drenažnog sistema i isušivanje okoline zaraženog dvorišta odnosno zaraženog objekta; 5) kontrola napajališta radi sprečavanja zagađivanja bunara i kontrola sistema za napajanje u zaraženom dvorištu i zaraženom objektu i njihovoj bližoj okolini; 6) dezinfekcija bunara i sistema za napajanje

vodom; 7) dijagnostičko ispitivanje na leptospirozu svih drugih životinjskih vrsta; 8) dijagnostičko-serološko ispitivanje krvi svih životinja u zaraženom dvorištu odnosno zaraženom objektu dva puta u razmaku od po 21 dan posle završenog lečenja i sprovođenja svih naređenih mera.

U zapatu u kome je utvrđena leptospiroza, i šest meseci posle saniranja bolesti, obavezno se vrši dijagnostičko ispitivanje 20% ukupnog broja životinja tog zapata. Ako je rezultat dijagnostičkog ispitivanja negativan, grla za priplod iz tog zapata mogu se staviti u promet bez ograničenja.

Leptospiroza se smatra prestalom u zaraženom dvorištu, odnosno zaraženom objektu, ako su izvršene sve naređene mere ovog pravilnika, ako je izvršena završna dezinfekcija i ako je od te dezinfekcije protekao 21 dan.

PRAVILNIK O MERAMA ZA SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE BEDRENICE KOD ŽIVOTINJA

Područje bedrenice, u smislu ovog pravilnika, jeste područje u kome je u poslednjih 20 godina ustanovljena bedrenica. Geografske granice područja bedrenice određuje organ nadležan za poslove veterinarske inspekcije.

Ako se ustanovi pojedinačni slučaj bedrenice, zabraniće se puštanje životinja iz zaraženog dvorišta za vreme dok traje zaraza, odnosno dok traje opasnost od zaraze. Ako se ustanovi bedrenica u više od tri slučaja i sa većim brojem žarišta, zavisno od epizootiološke situacije, veterinarski inspektor zabraniće izdavanje uverenja o zdravstvenom stanju za prijemčive životinje i ograničiti njihovo kretanje na teritoriji naseljenog mesta 14 dana od dana poslednjeg uginuća ili prezdravljenja obolele životinje i završene poslednje dezinfekcije.

Životinje koje boluju od bedrenice i životinje za koje postoji sumnja da su zaražene bedrenicom, ne smeju se klati. Zabranjena je upotreba, iskorišćavanje i otuđivanje zaraženih i na zarazu sumnjivih životinja, kao i prodaja mleka i mlečnih proizvoda od tih životinja.

Leševi životinja uginulih od bedrenice, kao i meso i delovi zaklanih životinja kod kojih se bedrenica utvrdi, posle klanja moraju se čuvati da ne dođu u dodir s ljudima i životinjama i moraju se učiniti neškodljivim zajedno s kožom, unutrašnjim organima i otpacima. Trupovi životinja za koje se sumnja da su obolele od bedrenice prevoze se isključivo sredstvima i u posudama iz kojih ne mogu ispadati otpaci i delovi u čvrstom ili tečnom stanju.

Lečenje, serumizaciju zaraženih i vakcinaciju na zarazu sumnjivih životinja može vršiti samo veterinar.

U zaraženom i na zarazu sumnjivom prostoru preduzimaju se sledeće mere: 1) aktivna zaštita goveda, bivola, ovaca, koza i kopitara u skladu sa uputstvom proizvođača vakcine protiv bedrenice; 2) zabrana sekcije leševa životinja uginulih od bedrenice, kao i leševa životinja za koje postoji sumnja da su uginule od bedrenice, ako nisu obezbeđeni uslovi za sprečavanje širenja zaraze; 3) pooštrena dezinfekcija mesta na kome je uginula životinja obolela od bedrenice ili sumnjiva na bedrenicu. Ako je životinja uginula na zemljištu, površinski sloj zemlje mora se skinuti u dubini od 30 cm i zakopavanjem neškodljivo ukloniti; 4) sekcija leševa i uzimanje materijala sa leševa životinja uginulih od

bedrenice ili sumnjivih na bedrenicu samo u prisustvu veterinarara. Lica s povredama na rukama ne smeju da vrše sekciju i uzimanje materijala za laboratorijske preglede.

Dijagnostika bedrenice vrši se: 1) patomorfološkim pregledom leševa uginulih životinja; 2) laboratorijskim pregledom (bakteriološkim i serološkim).

Kod svakog utvrđenog slučaja bedrenice, organ nadležan za poslove veterinarske inspekcije dužan je da ispita izvor zaraze i da preduzme mere za sprečavanje daljeg širenja zaraze. U mestima u kojima se laboratorijski utvrdi bedrenica, a izvor zaraze se ne može utvrditi i učiniti bezopasnim za dalje širenje zaraze, organ nadležan za poslove veterinarske inspekcije u opštini utvrdiće područja i narediće vakcinaciju goveda, ovaca i konja protiv bedrenice. Obaveznoj vakcinaciji protiv bedrenice podležu goveda, bivoli, ovce, koze i kopitari koji koriste hranu s područja bedrenice. Organ nadležan za poslove veterinarske inspekcije u republici utvrđuje obim i vreme vakcinacije i vrstu životinja koje će se vakcinisati protiv bedrenice.

Kad ozdravi poslednja obolela životinja i posle neškodljivog uklanjanja leševa, sirovina i otpadaka zaraženih ili na zarazu sumnjivih životinja, mora se izvršiti čišćenje i pojačana završna dezinfekcija prostorija, klanica i dvorišta u kojima su bile smeštene te životinje, odgovarajućim dezinficijensom. Stajnjak i smeće zatečeni u prostorijama moraju se neškodljivo uništiti. U prostorijama, klanicama i dvorištima zaraženim bedrenicom mora se izvršiti propisana dezinfekcija oruđa i opreme koji su bili u dodiru s bolesnim ili sumnjivim životinjama, odnosno njihovim leševima ili delovima leševa.

PRAVILNIK O UTVRĐIVANJU MERA ZA RANO OTKRIVANJE, DIJAGNOSTIKU, SPREČAVANJE ŠIRENJA, SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE ZARAZNE BOLESTI SLINAVKA I ŠAP

Vlasnik odnosno držalac životinje ili bilo koje drugo lice koje prati životinje tokom prevoza ili se brine o njima, mora bez odlaganja da prijavi sumnju na pojavu ili pojavu slinavke i šapa (SiŠ) i da zaražene životinje ili životinje za koje postoji sumnja da su zaražene drži daleko od mesta gde su druge životinje prijemčive vrste koje mogu da budu u opasnosti da se zaraze virusom SiŠ. Svaka sumnja na pojavu i pojava SiŠ mora se obavezno i bez odlaganja prijaviti ministarstvu nadležnom za poslove veterinarstva. Svaka sumnja na pojavu i pojava SiŠ mora se prijaviti i Evropskoj komisiji.

Mere koje se sprovode u slučaju sumnje na pojavu slinavke i šapa na gazdinstvu

Kada se na gazdinstvu nalazi jedna ili više životinja kod kojih postoji sumnja da su zaražene ili kontaminirane virusom SiŠ, sprovodi se odmah epizootiološki uviđaj i uzimaju odgovarajući uzorci za laboratorijsko ispitivanje, kako bi se potvrdilo ili isključilo prisustvo SiŠ.

Odmah po prijavi sumnje na SiŠ, gazdinstvo se stavlja pod nadzor i sprovode se sledeće mere: 1) popis svih životinja na gazdinstvu po kategorijama prijemčivih vrsta životinja, broj uginulih životinja u svakoj kategoriji, kategorije životinja kod kojih postoji sumnja da su zaražene ili kontaminirane; 2) popis zaliha mleka, mlečnih proizvoda, mesa, proizvoda od mesa, leševa, krzna i kože, vune, semena, embriona, jajnih ćelija, stajnjaka i stočne hrane na gazdinstvu; 3) zabrana kretanja na ili sa gazdinstva bilo koje životinje prijemčive vrste, osim kada se gazdinstvo sastoji od različitih epizootioloških proizvodnih

jedinica i kada se sve prijemčive vrste životinja na gazdinstvu drže na mestu gde stalno žive ili na drugim mestima na kojima mogu biti izolovane; 4) postavljanje dezinfekcionih barijera na ulazu i izlazu iz objekta u kome se drže prijemčive vrste životinja i na ulazu i izlazu sa gazdinstva. Takođe, pored ovih mera sprovode se mere zabrane premeštanja sa ili na gazdinstvo na kome postoji sumnja na pojavu SiŠ, a posebno: 1) leševa, proizvoda od životinja putem kojih se može preneti virus SiŠ; 2) premeštanje životinja koje nisu prijemčive na SiŠ; 3) kretanje osoba na i sa gazdinstva; 4) premeštanje vozila na i sa gazdinstva.

Sprovođenje preventivnog programa iskorenjivanja, uključujući i preventivno ubijanje na human način prijemčivih vrsta životinja koje su kontaminirane i životinja iz drugih proizvodnih jedinica ili susednih gazdinstava koje su sa njima epizootiološki povezane, može se dozvoliti kada na to upućuju epizootiološki podaci ili drugi dokazi.

Mere koje se sprovode u slučaju potvrde slinavke i šapa na gazdinstvu

Kada je SiŠ potvrđena, pored mera koje se primenjuju kod sumnje na SiŠ, primenjuju se i sledeće mere: 1) ubijanje na human način svih prijemčivih vrsta životinja na licu mesta; 2) uzimanje odgovarajućeg broja uzoraka pre ili tokom ubijanja prijemčivih vrsta životinja radi epizootiološkog ispitivanja; 3) neškodljivo uklanjanje leševa životinja prijemčivih vrsta uginulih na gazdinstvu ili ubijenih; 4) sakupljanje i izolovanje u poseban prostor svih proizvoda i materija iz ovog pravilnika dok se ne utvrdi da nisu kontaminirani ili dok nisu obrađeni tako da je sigurno uništen virus SiŠ.

Posle ubijanja i neškodljivog uklanjanja prijemčivih vrsta životinja i sprovođenja mera ovog pravilnika, sprovodi se: 1) čišćenje i dezinfekcija svih objekata koji su korišćeni za smeštaj prijemčivih vrsta životinja, okoline objekata i sredstava koja su korišćena za njihov prevoz i opreme ako se sumnja da je kontaminirana; 2) dezinfekcija prostora u kome žive ljudi ili kancelarijskih prostorija na gazdinstvu ako postoji sumnja da su kontaminirane; 3) ponovno uvođenje ili naseljavanje životinja na gazdinstvo.

Proizvodi i materije koji potiču od prijemčivih vrsta životinja i koji su prikupljeni na gazdinstvu na kome je potvrđena SiŠ, kao i seme, jajne ćelije i embrioni prikupljeni od prijemčivih vrsta životinja na tom gazdinstvu tokom perioda između unošenja uzročnika bolesti na gazdinstvo i sprovođenja naredenih mera moraju se pronaći i preraditi ili u slučaju drugih materija, osim semena, jajnih ćelija i embriona, obraditi tako da je sigurno uništen virus SiŠ i da je sprečena svaka opasnost od njegovog daljeg širenja.

Epizootiološki uviđaj obavežno obuhvata sledeće podatke: 1) vremenski period tokom koga je virus SiŠ mogao biti prisutan na gazdinstvu pre nego što je ova bolest prijavljena ili pre nego što je postavljena sumnja na bolest; 2) mogući izvor SiŠ na gazdinstvu i utvrđivanje svih ostalih gazdinstava gde su životinje smeštene i ako su zaražene ili kontaminirane iz istog izvora; 3) moguće zaražavanje ili kontaminacija drugih prijemčivih vrsta životinja, osim goveda i svinja; 4) kretanje ljudi i premeštanje životinja, vozila i materija kojim virus može da se prenese sa ili na gazdinstvo.

Na gazdinstvu na kome je potvrđena SiŠ mogu se, osim ubijanja i neškodljivog uklanjanja prijemčivih vrsta životinja, narediti kao dodatne mere ubijanje i prerada životinja koje nisu prijemčive na SiŠ, tako da se izbegne svaka opasnost od širenja virusa SiŠ.

Kada se potvrdi prvo izbijanje slinavke i šapa, vrši se priprema za primenu hitne vakcinacije na području najmanje veličine ugroženog područja.

Zaraženo i ugroženo područje

Kada je potvrđeno izbijanje SiŠ na gazdinstvu, određuju se granice zaraženog područja u krugu poluprečnika od najmanje 3 km oko mesta izbijanja bolesti i ugroženog područja u krugu poluprečnika od najmanje 10 km od mesta izbijanja SiŠ.

Kod određivanja granice zaraženog i ugroženog područja uzimaju se u obzir administrativne granice i prirodne barijere. Granice područja mogu se menjati ako je to potrebno. Zaraženo i ugroženo područje mora se označiti vidljivim znakovima na prilaznim putevima tih područja. Pronalaženje svih životinja koje su otpremljene iz zaraženog ili ugroženog područja vrši se tokom perioda od najmanje 21 dan pre procenjenog najranijeg datuma unošenja uzročnika zaraze na gazdinstvo u zaraženom području.

Mere koje se sprovode na zaraženom području

Na zaraženom području sprovode se sledeće mere: 1) popis svih gazdinstava na kojima se drže prijemčive vrste životinja i popis svih životinja na gazdinstvima i redovno ažuriranje tih podataka; 2) redovna kontrola svih gazdinstava na kojima se drže prijemčive vrste životinja tako da se izbegava širenje mogućeg prisutnog virusa SiŠ na gazdinstvu i koja uključuje pregled odgovarajuće dokumentacije i mere koje su sprovedene radi sprečavanja unošenja ili iznošenja virusa SiŠ, a koje uključuju klinički pregled ili uzimanje uzoraka za serološko ispitivanje od prijemčivih vrsta životinja; 3) zabrana premeštanja prijemčivih vrsta životinja sa gazdinstava na kojima se drže ili uzgajaju.

U zaraženom području ne može se: 1) vršiti premeštanje životinja između gazdinstava i prevoz prijemčivih vrsta životinja; 2) održavati sajam, izložba, pijaca i druga okupljanja životinja; 3) vršiti veštačko osemenjavanje i sakupljanje jajnih ćelija i embriona od prijemčivih vrsta životinja.

Ukidanje mera u zaraženom području

Mere u zaraženom području ostaju na snazi: 1) dok ne protekne 15 dana od ubijanja i neškodljivog uklanjanja prijemčivih vrsta životinja sa gazdinstva i sprovedenog čišćenja i dezinfekcije na gazdinstvu; 2) dok se na svim gazdinstvima u zaraženom području na kojima se drže prijemčive vrste životinja ne završi ispitivanje s negativnim rezultatima.

Posle ukidanja mera, u zaraženom području nastavlja se primena mera koje se primenjuju u ugroženom području.

Ukidanje mera u ugroženom području

Mere koje se primenjuju u ugroženom području ostaju na snazi dok se ne ispune sledeći uslovi: 1) da je prošlo najmanje 30 dana od ubijanja i neškodljivog uklanjanja svih životinja prijemčivih vrsta sa gazdinstva i da je sprovedeno čišćenje i tekuća dezinfekcija na tom gazdinstvu; 2) da su u zaraženom području ispunjeni uslovi za ukidanje mera u zaraženom području; 3) da je obavljeno ispitivanje sa negativnim rezultatom.

Vakcinacija

Protiv SiŠ ne vrši se vakcinacija životinja, kao ni davanje hiperimunog seruma, osim u slučajevima propisanim ovim pravilnikom. Proizvodnja, skladištenje, nabavka, distribucija i prodaja vakcine protiv SiŠ obavlja se pod službenim nadzorom. Upotreba vakcine protiv SiŠ u druge svrhe, osim za stvaranje aktivnog imuniteta kod životinja prijemčivih vrsta, posebno u okviru laboratorijskih ispitivanja, naučnih istraživanja ili testiranja vakcine može se odobriti i takva upotreba i mora se odvijati u odgovarajućim biosigurnosnim uslovima.

Zaštitna vakcinacija je hitna vakcinacija koja se sprovodi na gazdinstvu na određenom području radi zaštite životinja prijemčivih vrsta unutar tog područja od širenja

virusa SiŠ vazduhom ili opremom i predmetima, i gde se posle vakcinacije ne sprovodi izdvajanje vakcinisanih životinja.

Supresivna vakcinacija je hitna vakcinacija koja se sprovodi isključivo uz sprovođenje „stamping-out“ metode na gazdinstvu ili području gde je hitno potrebno smanjiti količinu virusa SiŠ u okruženju i smanjiti opasnost od širenja virusa SiŠ izvan granica gazdinstva ili područja, s tim da se posle vakcinacije životinje moraju ubiti na human način i neškodljivo ukloniti.

Odluka o sprovođenju hitne vakcinacije donosi se: 1) kada je potvrđeno izbijanje SiŠ i preči opasnost od daljeg širenja bolesti; 2) kada su druge države u opasnosti zbog geografskog položaja ili zbog meteoroloških uslova na području mesta izbijanja SiŠ; 3) kada su druge države u opasnosti zbog epizootiološkog kontakta između gazdinstava smeštenih na njihovom području i gazdinstava koja drže životinje prijemčivih vrsta, a koja se nalaze na području gde je izbila SiŠ.

Odluka o sprovođenju hitne vakcinacije sadrži: 1) granice geografskog područja na kojima će se sprovođiti hitna vakcinacija; 2) vrstu i starost životinja koje će biti vakcinisane; 3) trajanje vakcinacije; 4) posebne zabrane kretanja vakcinisanih i nevakcinisanih životinja prijemčivih vrsta i njihovih proizvoda; 5) dodatno i trajno obeležavanje i posebno registrovanje vakcinisanih životinja.

Slinavka i šap kod drugih vrsta životinja

Pomije se ne mogu koristiti u ishrani životinja bez obzira na njihovu upotrebu i mesto držanja.

Kada postoji sumnja da su divlje životinje zaražene SiŠ-om, preduzimaju se odgovarajuće mere kojima se potvrđuje ili isključuje prisustvo bolesti ispitivanjem svih odstreljenih ili uginulih divljih životinja prijemčivih vrsta, i o tome se obaveštava vlasnik životinja prijemčivih vrsta i nadležni organ za poslove lovstva. Kada se potvrdi primarno izbijanje SiŠ kod divljih životinja, preduzimaju se odmah mere kako bi se smanjila opasnost od širenja bolesti i izrađuje plan iskorenjivanja SiŠ. O potvrdi SiŠ obaveštavaju se vlasnici životinja prijemčivih vrsta i organi nadležni za poslove lovstva.

Kada se prilikom sprovođenja mera predviđenih ovim pravilnikom utvrdi da određena mera ne odgovara epizootiološkom stanju ili kad se virus slinavke i šapa širi i pored preduzetih mera iz ovog pravilnika, može se dozvoliti sprovođenje i drugih mera koje imaju isti efekat u ograničenom periodu koji odgovara epizootiološkom stanju.

PRAVILNIK O UTVRĐIVANJU MERA ZA RANO OTKRIVANJE, DIJAGNOSTIKU, SPREČAVANJE ŠIRENJA, SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE ZARAZNE BOLESTI KLASIČNE KUGE SVINJA, KAO I NAČINU NJIHOVOG SPROVOĐENJA

Prijavljivanje klasične kuge svinja

Svaka sumnja na pojavu i pojava klasične kuge svinja mora obavezno i bez odlaganja da se prijavi Ministarstvu.

U slučaju kada je potvrđena pojava klasične kuge svinja, Ministarstvo dostavlja Međunarodnoj organizaciji za zdravstvenu zaštitu zdravlja životinja (OIE), Evropskoj komisiji, zemljama u okruženju i drugim zainteresovanim državama informacije koje sadrže

elemente iz Priloga I (koji se nalazi u Pravilniku) – Prijava klasične kuge svinja i druge epizootiološke informacije koje se dostavljaju OIE i Evropskoj komisiji u slučaju kada je potvrđena pojava klasične kuge svinja, koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni deo, i: 1) prijavljuje bolest i dostavlja relevantne podatke uključujući i podatke o: a) izbijanju klasične kuge svinja koje je potvrđeno na gazdinstvu; b) slučaju klasične kuge svinja koji je potvrđen u klanici ili transportnom sredstvu; c) primarnoj pojavi klasične kuge svinja kod divljih svinja; d) rezultatima epizootiološkog uviđaja sprovedenog u skladu sa ovim pravilnikom; 2) prosleđuje podatke o novim potvrđenim slučajevima klasične kuge svinja kod divljih svinja na zaraženom području.

Mere u slučaju sumnje na pojavu klasične kuge svinja na gazdinstvu

Kada se na gazdinstvu nalazi jedna ili više svinja sumnjivih da su zaražene virusom klasične kuge svinja, veterinarski inspektor, bez odlaganja, vrši epizootiološki uviđaj u skladu sa ovim pravilnikom, stavlja gazdinstvo pod nadzor i naređuje sledeće mere: 1) popis svih svinja na gazdinstvu prema kategorijama i broju bolesnih, uginulih ili svinja sumnjivih da su zaražene virusom klasične kuge svinja u svakoj kategoriji, kontrolu sprovedenih vakcinacija protiv klasične kuge svinja, obeležavanja i prometa svinja u poslednjih 12 meseci; 2) ograničavanje kretanja svinja na gazdinstvu tako da svinje moraju biti zadržane u svojim boksovima ili izdvojene na izolovanom mestu u objektu; 3) zabranu prometa svinja sa gazdinstva i na gazdinstvo, a ako je potrebno i zabranu stavljanja u promet drugih životinja sa gazdinstva; 4) zabranu iznošenja leševa uginulih svinja osim u slučaju pisanog naloga veterinarskog inspektora; 5) zabranu stavljanja u promet mesa i drugih proizvoda od svinja, semena, jajnih ćelija i embriona svinja, stočne hrane, otpadaka i opreme kojom se može širiti virus klasične kuge svinja, osim u slučaju pisanog naloga veterinarskog inspektora; 6) zabranu kretanja ljudi sa gazdinstva i na gazdinstvo bez pisanog odobrenja veterinarskog inspektora; 7) zabranu kretanja vozila sa gazdinstva i na gazdinstvo bez pisanog odobrenja veterinarskog inspektora; 8) postavljanje dezinfekcionih barijera na ulazu i izlazu iz objekata u kojima se drže svinje i na ulazu i izlazu sa gazdinstva. Pored toga, sva transportna sredstva moraju da budu dezinfikovana pre izlaska sa gazdinstva.

Mere koje se sprovode u slučaju potvrde klasične kuge svinja na gazdinstvu

Ako je klasična kuga svinja službeno potvrđena na gazdinstvu, veterinarski inspektor, pored vršenja epizootiološkog uviđaja i drugih mera koje se primenjuju u slučaju sumnje na pojavu klasične kuge svinja, na zaraženom gazdinstvu naređuje sprovođenje sledećih mera: 1) ubijanje (eutanaziju) svih svinja na zaraženom gazdinstvu, bez odlaganja, pod nadzorom veterinarske inspekcije, na način koji obezbeđuje da se tokom uništavanja i prevoza leševa i materijala spreči širenje virusa klasične kuge svinja; 2) uzimanje dovoljnog broja uzoraka od uništenih svinja u skladu sa odredbama Dijagnostičkog priručnika, kako bi se utvrdio način unošenja virusa klasične kuge svinja na gazdinstvo i odredilo koliko je dugo virus bio prisutan na gazdinstvu pre nego što je ova bolest prijavljena; 3) neškodljivo uklanjanje leševa uginulih i uništenih svinja, pod nadzorom veterinarske inspekcije; 4) pronalaženje i neškodljivo uklanjanje, pod nadzorom veterinarske inspekcije, proizvoda, sirovina i otpadaka poreklom od svinja koje su zaklane u periodu između verovatnog unosa virusa klasične kuge svinja na gazdinstvo i početka sprovođenja naređenih mera; 5) pronalaženje i neškodljivo uklanjanje pod nadzorom veterinarske inspekcije semena, jajnih ćelija i embriona svinja koji su bili uzeti u periodu između verovatnog unosa virusa klasične kuge svinja na gazdinstvo i početka sprovođenja naređenih mera, na način da se spreči širenje virusa klasične kuge svinja; 6) obradu svih materija i otpadaka koji su mogli biti kontaminirani (npr. hrane za

životinje), na način da se uništi virus klasične kuge svinja; 7) uništavanje pod nadzorom veterinarske inspekcije svih materijala koji se koriste za jednokratnu upotrebu a koji su mogli biti kontaminirani, posebno onih koji se koriste pri klanju; 8) čišćenje i dezinfekciju objekata u kojima su svinje držane, vozila kojima je vršen prevoz, opreme, stelje i stajnjaka, a nakon što su svinje neškodljivo uklonjene.

U slučaju primarnog izbijanja klasične kuge svinja izvršiće se genetska tipizacija izolovanog virusa klasične kuge svinja, u skladu sa Dijagnostičkim priručnikom.

Epizootiološki uviđaj

Epizootiološki uviđaj vrši se kada postoji sumnja na pojavu klasične kuge svinja na osnovu epizootiološkog upitnika koji je sastavni deo Nacionalnog plana za iskorenjivanje klasične kuge svinja (Krizni plan).

Epizootiološki uviđaj obavezno obuhvata sledeće podatke: 1) vremenski period tokom koga je virus klasične kuge svinja mogao biti prisutan na gazdinstvu pre nego što je ova bolest prijavljena ili pre nego što je postavljena sumnja na bolest; 2) mogući izvor klasične kuge svinja na gazdinstvu i utvrđivanje svih ostalih gazdinstava, gde su se svinje mogle zaraziti iz istog izvora; 3) kretanje ljudi, vozila, svinja, leševa, semena, proizvoda od svinja ili bilo kog drugog materijala kojim se virus može preneti sa ili na gazdinstvo.

Ako se prilikom epizootiološkog uviđaja utvrdi da bi klasična kuga svinja mogla da se proširi sa ili na gazdinstva koja se nalaze na području drugih država, o tome se obaveštavaju te države.

Zaraženo i ugroženo područje

Nakon službenog potvrđivanja klasične kuge svinja na gazdinstvu, Ministarstvo određuje granice zaraženog i ugroženog područja. Granice zaraženog područja određuju se u krugu poluprečnika od najmanje 3 km oko mesta izbijanja bolesti. Zaraženo područje nalazi se u okviru ugroženog područja u krugu poluprečnika najmanje 10 km oko mesta izbijanja bolesti. Kod određivanja granica zaraženog i ugroženog područja uzimaju se u obzir: 1) rezultati epizootiološkog uviđaja; 2) geografske karakteristike, naročito prirodne ili veštačke granice; 3) položaj i međusobna udaljenost gazdinstava; 4) podaci o prometu i trgovini svinjama i podaci o postojećim klanicama; 5) sredstva i osoblje kojima se raspolaže za kontrolu prometa svinja unutar područja, naročito ukoliko uginule ili uništene svinje moraju biti uklonjene sa gazdinstva s kojeg potiču.

Ako zaraženo i/ili ugroženo područje uključuje deo teritorije drugih država, granice zaraženog i ugroženog područja određuju se u saradnji s nadležnim organima tih država.

Mere koje se sprovode na zaraženom području

Na zaraženom području sprovode se sledeće mere: 1) popis svih gazdinstava na kojima se drže i uzgajaju svinje u što kraćem roku, vakcinacija svih nevakcinisanih svinja, kao i svinja kod kojih je od poslednje vakcinacije prošlo više od šest meseci, obeležavanje i registracija svih neobebeženih svinja; 2) zabrana premeštanja i prometa svinja, osim u posebnim slučajevima; 3) čišćenje i dezinfekcija kamiona i drugih prevoznih sredstava i opreme korišćenih za prevoz svinja ili drugih životinja ili materijala koji je mogao biti zaražen što je pre moguće nakon kontaminacije; 4) zabrana ulaza i izlaza drugih domaćih životinja na i sa gazdinstva bez odobrenja veterinarskog inspektora; 5) prijava veterinarskom inspektoratu, bez odlaganja, svake uginule ili bolesne svinje na gazdinstvu; 6) zabrana premeštanja svinja sa gazdinstva na kome se drže dok ne istekne najmanje 30 dana od sprovedenog čišćenja i prve dezinfekcije zaraženih gazdinstava, odnosno najmanje 15 dana

od sprovedene vakcinacije na tom gazdinstvu; 7) zabrana prometa semena, jajnih ćelija i embriona svinja sa gazdinstava unutar zaraženog područja; 8) obavezno sprovođenje odgovarajućih biosigurnosnih mera koje su potrebne za smanjivanje opasnosti od širenja virusa klasične kuge svinja od strane svake osobe koja ulazi ili izlazi sa gazdinstva.

Mere na zaraženom području ostaju na snazi sve dok se na zaraženim gazdinstvima ne sprovede čišćenje i prva dezinfekcija i klinički pregled svinja, a po potrebi i laboratorijska ispitivanja životinja.

Mere na ugroženom području

Na ugroženom području sprovode se sledeće mere: 1) popis svih gazdinstava; 2) vakcinacija svih nevakcinisanih svinja, kao i svinja kod kojih je od poslednje vakcinacije prošlo više od šest meseci; 3) obeležavanje i registracija svih neobebeženih svinja; 4) zabrana kretanja i prevoza svinja javnim i privatnim putevima, osim uz odobrenje Ministarstva koje se može dati za svinje koje se provoze putem ili železnicom kroz ugroženo područje, pod uslovom da se provoz obavlja bez zaustavljanja i istovara životinja, kao i za svinje koje potiču izvan ugroženog područja, a upućene su na neodložno (hitno) klanje u klanicu koja se nalazi na ugroženom području; 5) čišćenje i dezinfekcija kamiona i drugih prevoznih sredstava i opreme koja je korišćena pri prevozu svinja ili drugih životinja ili materijala koji je mogao biti zaražen virusom klasične kuge svinja (npr. leševi, hrana za životinje, stajnjak) što je moguće pre nakon kontaminacije. Prevozna sredstva korišćena za prevoz svinja ne mogu napustiti ugroženo područje ukoliko nisu prethodno očišćena i dezinfikovana; 6) zabrana ulaza i izlaza na i sa gazdinstva svim životinjama tokom prvih sedam dana od određivanja granica ugroženog područja, bez odobrenja veterinarskog inspektora; 7) prijava, bez odlaganja, svake uginule ili obolele svinje i sprovođenje odgovarajućih mera u skladu sa ovim pravilnikom; 8) zabrana stavljanja u promet svinja sa gazdinstva najmanje 21 dan od sprovedenog čišćenja i završne dezinfekcije zaraženih gazdinstava, odnosno 15 dana od sprovedene vakcinacije svinja; 9) zabrana prometa semena, jajnih ćelija i embriona svinja sa gazdinstava unutar ugroženog područja; 10) odgovarajuće biosigurnosne mere koje su potrebne za smanjivanje opasnosti od širenja virusa klasične kuge svinja od strane osoba koje ulaze ili izlaze sa gazdinstva.

Vakcinacija protiv klasične kuge svinja

Klasična kuga svinja sprečava se i suzbija stalnim održavanjem imuniteta svinja protiv klasične kuge svinja na svim gazdinstvima na kojima se drže i uzgajaju svinje tokom cele godine, vakcinacijom svih svinja vakcinom od atenuiranog K-soja virusa, prema uputstvu proizvođača vakcine, tako što se vrše: 1) prve vakcinacije prasadi starosti od 45 do 60 dana najkasnije 15 dana pre stavljanja u promet; 2) vakcinacije nazimica i krmača najkasnije 15 dana pre svakog pripusta; 3) vakcinacije svih nerastova dva puta godišnje u razmaku od šest meseci. Svinje koje se izvode na zajedničku ispašu kao i divlje svinje u ograđenim odgajalištima moraju biti vakcinisane jedanput godišnje, i to najkasnije 15 dana pre puštanja na ispašu.

Ministarstvo može da odobri prestanak vakcinacije na gazdinstvima koja poseduju rešenje o ispunjenosti veterinarsko-sanitarnih uslova za držanje svinja (farme) pod uslovima da: 1) na teritoriji Republike Srbije nije ustanovljen nijedan slučaj klasične kuge svinja u poslednjih 12 meseci; 2) farma ima zatvoren ciklus proizvodnje svinja; 3) farma ima registrovanu veterinarsku službu za potrebe sopstvenog stočarstva; 4) je na farmi obezbeđeno sprovođenje higijenskih i bio-sigurnosnih mera; 5) farma poseduje plan mera koje će

sprovoditi u cilju sprečavanja pojave klasične kuge svinja izrađen u saradnji sa epizootiološkom službom.

Ministarstvo može da odobri sprovođenje vakcinacije svinja primenom marker vakcine na farmama sa zatvorenim ciklusom proizvodnje svinja ako su obezbeđeni odgovarajući dijagnostikumi kojima može da se razlikuje vakcinalni titar protiv marker vakcine od vakcinalnog titra protiv konvencionalne vakcine ili divljeg soja virusa.

Vakcina protiv klasične kuge svinja mora da bude proizvedena u skladu s poslednjim izdanjem OIE - Manual of Standards for Diagnostic Tests and Vaccines.

Vakcinacija divljih svinja

U slučaju službene potvrde prisustva klasične kuge svinja kod divljih svinja ili u cilju sprečavanja pojave klasične kuge svinja kod divljih svinja, Ministarstvo može da sprovede vakcinaciju divljih svinja i tada izrađuje plan vakcinacije koji naročito sadrži podatke o: 1) epizootiološkoj situaciji koja zahteva hitnu vakcinaciju; 2) veličini i granicama geografskog područja na kome je potrebno sprovesti vakcinaciju; 3) tipu vakcine koja će se koristiti, i postupku vakcinacije; 4) posebnim merama koje treba sprovesti u slučaju vakcinacije prasadi; 5) očekivanom trajanju kampanje vakcinacije; 6) približnom broju divljih svinja koje treba vakcinisati; 7) merama koje treba preduzeti kako bi se izbeglo narušavanje populacije divljih svinja; 8) merama koje treba preduzeti kako bi se izbegla mogućnost širenja vakcinalnog virusa na svinje na gazdinstvu ukoliko postoji takva mogućnost; 9) očekivanim rezultatima i parametrima koji govore o uspešnosti sprovedene vakcinacije; 10) nadležnoj službi koja koordinira sprovođenje vakcinacije; 11) načinu na koji će se razmenjivati informacije; 12) drugim poslovima koji se preduzimaju pri sprovođenju vakcinacije.

Plan hitne vakcinacije može se sačiniti tako da se prilagođava razvoju situacije.

Krizni plan

Ministarstvo donosi Krizni plan koji sadrži mere koje se sprovode u slučaju pojave klasične kuge svinja i koji određuje način na koji će se obezbediti pristup objektima, opremi, osoblju i drugom materijalu neophodnom za brzo i efikasno iskorenjivanje bolesti.

Krizni plan sadrži precizan broj doza vakcine neophodne za vakcinaciju i upravne okruge na kojima se nalaze područja s velikom gustom svinja, kako bi se u tim upravnim okruzima obezbedio najviši nivo informisanosti o opasnosti od izbijanja klasične kuge svinja i spremnosti u slučaju izbijanja ove bolesti.

Krizni plan može da se izmeni ili dopuni u zavisnosti od razvoja situacije. Ministarstvo ažurira Krizni plan svake pete godine.

Upotreba pomija

Da bi se sprečila pojava klasične kuge svinja, zabranjena je upotreba pomija u ishrani svinja, uključujući i pomije iz zdravstvenih ustanova i međunarodnog transporta. Pomije iz međunarodnih prevoznih sredstava kao što su brodovi, autobusi, automobili i avioni prikupljaju se i neškodljivo uklanjaju pod nadzorom veterinarskog inspektora. Na gazdinstvima na kojima se drži manje od 10 svinja dozvoljena je ishrana svinja pomijama, ukoliko su termički obrađene pri temperaturi od 90° C u trajanju od najmanje 60 minuta.

PRAVILNIK O MERAMA ZA RANO OTKRIVANJE, DIJAGNOSTIKU, SPREČAVANJE ŠIRENJA, SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE ZARAZNE BOLESTI AFRIČKE KUGE SVINJA

Prijavljivanje afričke kuge svinja

Svaka sumnja na pojavu i pojava afričke kuge svinja mora obavezno i bez odlaganja da se prijavi Ministarstvu.

U slučaju kada je potvrđena afrička kuga svinja, Ministarstvo dostavlja Međunarodnoj organizaciji za zdravstvenu zaštitu životinja (OIE), Evropskoj komisiji, zemljama u okruženju i drugim zainteresovanim državama informacije koje sadrže elemente iz Priloga I ovog pravilnika – Prijava bolesti i druge epizootiološke informacije koje se dostavljaju OIE i Evropskoj komisiji u slučaju kada je potvrđena pojava afričke kuge svinja koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni deo, i: 1) prijavljuje bolest i dostavlja podatke o: a) izbijanju afričke kuge svinja koja je potvrđena na gazdinstvu; b) slučaju afričke kuge svinja koji je potvrđen u klanici ili transportnom sredstvu; c) primarnoj pojavi afričke kuge svinja kod divljih svinja; d) rezultatima epizootiološkog uviđaja sprovedenog u skladu sa ovim pravilnikom; 2) prosleđuje podatke o novim potvrđenim slučajevima afričke kuge svinja kod divljih svinja na zaraženom području.

Mere u slučaju sumnje na pojavu afričke kuge svinja na gazdinstvu

Kada se na gazdinstvu nalazi jedna ili više svinja sumnjivih da su zaražene virusom afričke kuge svinja, veterinarski inspektor, bez odlaganja, vrši epizootiološki uviđaj u skladu sa ovim pravilnikom, stavlja gazdinstvo pod nadzor i: 1) naređuje da se popišu sve svinje na gazdinstvu prema kategorijama i broju bolesnih, uginulih ili svinja sumnjivih da su zaražene virusom afričke kuge svinja; 2) naređuje da se ograniči kretanje svinja na gazdinstvu i da se svinje zadrže u svojim boksovima ili izdvoje na izolovanom mestu u objektu; 3) zabranjuje promet svinja sa gazdinstva i na gazdinstvo, a ako je potrebno zabranjuje i stavljanje u promet drugih životinja sa gazdinstva i naređuje primenu odgovarajućih mera za uništavanje glodara ili insekata; 4) zabranjuje iznošenje leševa uginulih svinja osim u slučaju pisanog odobrenja veterinarskog inspektora; 5) zabranjuje stavljanje u promet mesa i drugih proizvoda od svinja, semena, jajnih ćelija i embriona svinja, stočne hrane, otpadaka i opreme kojom može da se širi virus afričke kuge svinja bez pisanog odobrenja veterinarskog inspektora; 6) zabranjuje kretanje ljudi sa gazdinstva i na gazdinstvo bez pisanog odobrenja veterinarskog inspektora; 7) zabranjuje kretanje vozila sa gazdinstva i na gazdinstvo bez pisanog odobrenja veterinarskog inspektora; 8) naređuje da se postave dezinfekcione barijere na ulazima i izlazima iz objekta u kojima se drže svinje i na ulazu i izlazu sa gazdinstva. Ove mere se sprovode dok se ne isključi sumnja na afričku kugu svinja.

Mere koje se sprovode u slučaju potvrde afričke kuge svinja na gazdinstvu

Ako je afrička kuga svinja službeno potvrđena na gazdinstvu, veterinarski inspektor, pored mera koje se primenjuju u slučaju sumnje na pojavu afričke kuge svinje ovog pravilnika, na zaraženom gazdinstvu naređuje da se: 1) ubiju sve svinje (eutanzija) na zaraženom gazdinstvu, bez odlaganja, pod nadzorom veterinarskog inspektora, na način koji obezbeđuje da se tokom uništavanja i prevoza leševa i materijala spreči širenje virusa afričke kuge svinja; 2) uzme dovoljan broj uzoraka od ubijenih svinja kako bi se utvrdio način unošenja virusa afričke kuge svinja na gazdinstvo i odredilo koliko je dugo virus bio prisutan na gazdinstvu pre nego što je ova bolest prijavljena; 3) neškodljivo uklone leševi uginulih i

ubijenih svinja, pod nadzorom veterinarskog inspektora; 4) pronadu i neškodljivo uklone, pod nadzorom veterinarskog inspektora, proizvodi, sirovine i otpaci poreklom od svinja koje su zaklane u periodu između verovatnog unosa virusa afričke kuge svinja na gazdinstvo i početka sprovođenja naređenih mera; 5) pronadu i neškodljivo uklone, pod nadzorom veterinarskog inspektora, seme, jajne ćelije i embrioni svinja koji su uzeti u periodu između verovatnog unosa virusa afričke kuge svinja na gazdinstvo i početka sprovođenja naređenih mera; 6) obrade sve materije i otpaci (npr. hrane za životinje), odnosno unište svi materijali za jednokratnu upotrebu za koje postoji verovatnoća da su kontaminirani, a posebno oni koji su korišćeni za ubijanje, na način da se uništi virus afričke kuge svinja; 7) izvrši čišćenje i dezinfekcija, a ako je potrebno i dezinsekcija objekata u kojima su svinje držane, vozila u kojima je vršen prevoz, opreme, stelje i stajnjaka, u skladu sa ovim pravilnikom, a nakon neškodljivog uklanjanja leševa svinja.

U slučaju primarnog izbijanja afričke kuge svinja vrši se genetska tipizacija izolovanog virusa afričke kuge svinja.

Epizootiološki uviđaj

Epizootiološki uviđaj vrši se kada postoji sumnja na pojavu afričke kuge svinja na osnovu epizootiološkog upitnika koji je sastavni deo Kriznog plana za iskorenjivanje afričke kuge svinja (Krizni plan). Epizootiološki uviđaj obuhvata: 1) vremenski period tokom koga je virus afričke kuge svinja mogao da bude prisutan na gazdinstvu pre nego što je bolest prijavljena ili pre nego se na bolest posumnjalo; 2) mogući izvor virusa afričke kuge svinja na gazdinstvu i utvrđivanje drugih gazdinstava na kojima su svinje mogle biti zaražene ili kontaminirane iz istog izvora; 3) kretanje ljudi, vozila, svinja, leševa, semena, mesa ili bilo kakvih drugih materijala ili sredstava koji su mogli da prenesu virus na gazdinstvo ili sa njega; 4) mogućnost da širenje bolesti uzrokuju vektori ili divlje svinje.

Ako rezultati epizootiološkog uviđaja ukazuju da je afrička kuga svinja mogla da se proširi sa gazdinstva na gazdinstva koja se nalaze na teritoriji druge države, o tome se obaveštava ta država.

Zaraženo i ugroženo područje

Nakon službene potvrde bolesti na gazdinstvu, određuje se zaraženo područje u krugu poluprečnika od najmanje 3 km koje je uključeno u ugroženo područje u krugu poluprečnika od najmanje 10 km oko žarišta.

Kod određivanja granica zaraženog i ugroženog područja, uzimaju se u obzir: 1) rezultati epizootiološkog uviđaja; 2) geografski položaj, posebno prirodne ili veštačke granice; 3) položaj i međusobna udaljenost gazdinstva; 4) podaci o prometu i trgovini svinjama, kao i broj klanica i objekata za preradu i uklanjanje leševa životinjskog porekla; 5) objekti i oprema, kao i broj osoblja koje je na raspolaganju za kontrolu kretanja i premeštanja svinja unutar ovih područja, a naročito svinja koje moraju da se premeštaju sa gazdinstva porekla radi ubijanja.

Ako zaraženo i/ili ugroženo područje uključuje delove teritorije jedne ili više susednih država, granice zaraženog i ugroženog područja određuju se u saradnji s nadležnim organima tih država.

Mere koje se sprovode na zaraženom području

Na zaraženom području ministar: 1) naređuje popis svih gazdinstava na kojima se drže i uzgajaju svinje, u što kraćem roku, obeležavanje i registraciju svih neobeležanih svinja, nakon čega, u roku od sedam dana, veterinarski inspektor vrši nadzor svih gazdinstava

u zaraženom području kako bi klinički pregledao svinje, proverio registar svinja na gazdinstvima i sprovedeno obeležavanje svinja; 2) zabranjuje premeštanje i prevoz svinja javnim ili privatnim putevima. Od navedene zabrane može da se odstupa kada se svinje za klanje dopremaju izvan zaraženog područja u klanicu koja se nalazi u zaraženom području na hitno klanje; 3) naređuje čišćenje, dezinfekciju i po potrebi dezinfekciju kamiona, drugih vozila i opreme koji se koriste za prevoz svinja, drugih životinja ili materijala koji mogu da budu kontaminirani (kao što su leševi, stočna hrana, stajnjak i drugo) što je pre moguće nakon kontaminacije; 4) zabranjuje ulazak i izlazak drugih domaćih životinja na i sa gazdinstva bez odobrenja veterinarskog inspektora; 5) naređuje da se prijavljuje veterinarskom inspektor, bez odlaganja, svaka obolela ili uginula svinja sa gazdinstva, koji nalaže odgovarajuća ispitivanja; 6) zabranjuje premeštanje svinja sa gazdinstva na kome se drže dok ne protekne najmanje 40 dana od sprovedenog čišćenja i prve dezinfekcije, po potrebi i dezinfekcije zaraženih gazdinstva; 7) zabranjuje promet semena, jajnih ćelija i embriona svinja sa gazdinstava koja se nalaze u zaraženom području; 8) naređuje primenu biosigurnosnih postupaka koje mora da sprovodi svaka osoba koja ulazi ili izlazi sa gazdinstva u zaraženom području u cilju smanjenja rizika od širenja virusa afričke kuge svinja.

Mere u zaraženom području primenjuju se najmanje dok se: 1) ne obavi čišćenje, dezinfekcija, a po potrebi i dezinfekcija zaraženog gazdinstva; 2) svinje na svim gazdinstvima klinički i laboratorijski ne pregledaju kako bi se potvrdilo ili isključilo prisustvo virusa afričke kuge svinja. Navedeni pregledi obavljaju se 45 dana posle sprovedenog čišćenja i prve dezinfekcije, a po potrebi i dezinfekcije na zaraženim gazdinstvu.

Mere koje se sprovode na ugroženom području

Na ugroženom području ministar: 1) naređuje popis svih gazdinstava na kojima se drže svinje; 2) naređuje obeležavanje i registraciju svih neobeležanih svinja; 3) zabranjuje premeštanje i prevoz svinja javnim ili privatnim putevima, osim ako je neophodno putevima na gazdinstvima, kada takvo premeštanje i prevoz odobri veterinarski inspektor; 4) naređuje čišćenje i dezinfekciju, a po potrebi i dezinfekciju kamiona i drugih prevoznih sredstava i opreme koja je korišćena za prevoz svinja, drugih životinja ili materijala koji mogu da budu kontaminirani (npr. leševi, hrana za životinje, stajnjak i drugo), što je pre moguće nakon kontaminacije; 5) zabranjuje ulazak i izlazak na i sa gazdinstva svim životinjama tokom prvih sedam dana od određivanja ugroženog područja, bez odobrenja veterinarskog inspektora; 6) naređuje da se prijavljuje veterinarskom inspektor, bez odlaganja, svaka obolela ili uginula svinja sa gazdinstva, koji nalaže odgovarajuća ispitivanja; 7) zabranjuje premeštanje svinja sa gazdinstva dok ne protekne najmanje 30 dana od sprovedenog čišćenja i prve dezinfekcije, a po potrebi i dezinfekcije zaraženog gazdinstva; 8) zabranjuje promet semena, jajnih ćelija i embriona svinja sa gazdinstava koja se nalaze u ugroženom području; 9) naređuje primenu biosigurnosnih postupaka koje mora da sprovodi svaka osoba koja ulazi ili izlazi sa gazdinstva u ugroženom području u cilju smanjenja rizika od širenja virusa afričke kuge svinja.

Mere u ugroženom području primenjuju se najmanje dok se: 1) ne obavi čišćenje, prva dezinfekcija, a po potrebi i dezinfekcija zaraženog gazdinstva; 2) svinje na svim gazdinstvima klinički, a ako je potrebno i laboratorijski ispituju kako bi se potvrdilo ili isključilo prisustvo virusa afričke kuge svinja. Navedeni pregledi obavljaju se 40 dana posle

sprovedenog čišćenja i prve dezinfekcije, a po potrebi i dezinsekcije na zaraženom gazdinstvu.

Upotreba, proizvodnja i prodaja vakcine za afričku kugu svinja

Korišćenje vakcine za afričku kugu svinja je zabranjeno. Rukovanje, skladištenje, snabdevanje, distribucija ili prodaja vakcine afričke kuge svinja na teritoriji Republike Srbije obavlja se pod nadzorom Ministarstva.

PRAVILNIK O UTVRĐIVANJU MERA ZA RANO OTKRIVANJE, DIJAGNOSTIKU, SPREČAVANJE ŠIRENJA, SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE ZARAZNE VEZIKULARNE BOLESTI SVINJA, KAO I NAČINU NJIHOVOG SPROVOĐENJA

Mere za rano otkrivanje i dijagnostiku vezikularne bolesti svinja

Svaka sumnja na pojavu i pojava vezikularne bolesti svinja mora se obavezno i bez odlaganja prijaviti Ministarstvu.

U slučaju sumnje da su svinje zaražene uzročnikom vezikularne bolesti, veterinarski inspektor odmah vrši epizootiološki uviđaj u skladu sa ovim pravilnikom kako bi se potvrdilo ili isključilo prisustvo vezikularne bolesti i stavlja gazdinstvo pod nadzor.

Odmah po prijavi sumnje na vezikularnu bolest na gazdinstvu, sprovode se sledeće mere: 1) popis svinja po kategorijama sa brojem uginulih životinja u svakoj kategoriji, kategorijama životinja sa vidljivim kliničkim znacima i kategorijama životinja bez kliničkih znakova bolesti; 2) zatvaranje svih prijemčivih životinja na gazdinstvu ili njihovo izolovanje na neki drugi način u okviru gazdinstva, uzimajući u obzir ulogu vektora; 3) zabrana prometa životinja prijemčive vrste sa gazdinstva i na gazdinstvo; 4) postavljanje dezinfekcionih barijera na ulazu i izlazu iz objekata ili prostora na kojima su smeštene životinje prijemčive vrste, kao i na ulazu i izlazu sa gazdinstva; 5) uzimanje uzoraka neophodnih za laboratorijska ispitivanja.

Mere iz ovog člana primenjuju se sve dok se sumnja na pojavu vezikularne bolesti službeno ne isključi.

Dijagnostika vezikularne bolesti svinja

Dijagnostička ispitivanja na vezikularnu bolest svinja vrše se u laboratoriji koja je akreditovana od organizacije nadležne za akreditaciju i ovlašćena od strane Ministarstva za sprovođenje dijagnostičkih ispitivanja na vezikularnu bolest svinja (ovlašćena laboratorija). Laboratorija ostvaruje stručnu saradnju sa referentnom laboratorijom Evropske unije za vezikularnu bolest svinja (Community reference laboratory AFRC Institute for Animal Health, Pirbright Laboratory, Ash Road, Pirbright, Woking, Surrey GU 24 ONF, United Kingdom).

Mere za sprečavanje širenja, suzbijanje i iskorenjivanje vezikularne bolesti svinja

Potvrda vezikularne bolesti svinja

Pojava vezikularne bolesti svinja mora se potvrditi u sledećim slučajevima: 1) na gazdinstvima na kojima je virus vezikularne bolesti svinja izolovan iz životinja ili njihove okoline; 2) na gazdinstvima na kojima se nalaze svinje koje su seropozitivne na vezikularnu

bolest svinja ako te svinje ili druge svinje na gazdinstvu pokazuju promene karakteristične za vezikularnu bolest svinja; 3) na gazdinstvima na kojima se nalaze svinje koje pokazuju kliničke znake bolesti ili koje su seropozitivne ako postoji direktna epizootiološka povezanost sa potvrđenom pojavom bolesti; 4) na gazdinstvima na kojima se nalaze svinje za koje je ponovnim dijagnostičkim ispitivanjem koje je sprovedeno u razmaku od 28 dana od prethodnog ispitivanja kojim je utvrđeno da su svinje seropozitivne na vezikularnu bolest ustanovljeno prisustvo antitela protiv vezikularne bolesti svinja, bez obzira na prisustvo kliničkih znakova bolesti.

Mere u slučaju potvrde vezikularne bolesti svinja na gazdinstvu

Kad se na gazdinstvu potvrdi vezikularna bolest svinja, pored mera koje se sprovode u slučaju sumnje na vezikularnu bolest svinja iz ovog pravilnika, vrši se epizootiološki uviđaj i sprovode sledeće mere: 1) lišavanje života na licu mesta na human način svih svinja bez odlaganja i neškodljivo uklanjanje leševa životinja; 2) uništavanje ili odgovarajući tretman svih predmeta, otpadaka, hrane za životinje, prostirki ili izlučevina koji su mogli biti kontaminirani, na način da se obezbedi uništavanje uzročnika vezikularne bolesti svinja; 3) čišćenje i dezinfekcija objekata za smeštaj životinja prijemčive vrste, njihove okoline, vozila koja se koriste za prevoz i opreme koja je mogla biti kontaminirana; 4) pronalaženje i neškodljivo uklanjanje mesa svinja koje su zaklane u vreme koje je proteklo između verovatnog unosa virusa vezikularne bolesti svinja na gazdinstvo i početka sprovođenja naređenih mera.

Smatra se da je na gazdinstvu sprečeno širenje vezikularne bolesti svinja ako su preduzete sve neophodne mere i sprovedeno završno čišćenje i dezinfekcija.

Epizootiološki uviđaj

Epizootiološki uviđaj obuhvata: 1) utvrđivanje perioda u kojem je virus vezikularne bolesti svinja mogao biti prisutan na gazdinstvu pre nego što je ova bolest prijavljena ili pre nego što je postavljena sumnja na bolest; 2) utvrđivanje izvora vezikularne bolesti svinja na gazdinstvu i utvrđivanje svih ostalih gazdinstava na kojima su smeštene životinje koje spadaju u prijemčive vrste, a koje su mogle da budu zaražene ili kontaminirane iz istog izvora; 3) praćenje kretanja ljudi, premeštanja životinja, leševa, prevoznih sredstava, opreme ili bilo kog drugog predmeta kojim se virus vezikularne bolesti svinja može preneti sa ili na gazdinstvo; 4) praćenje prisustva i rasprostranjenosti mogućih vektora bolesti.

Način određivanja granica zaraženog i ugroženog područja i mere za sprečavanje širenja, suzbijanje i iskorenjivanje vezikularne bolesti svinja na zaraženom i ugroženom području

Kada se na osnovu rezultata dijagnostičkih ispitivanja potvrdi prisustvo vezikularne bolesti svinja, ministar nadležan za poslove veterinarstva određuje granice zaraženog i ugroženog područja na osnovu epizootioloških, geografskih, administrativnih, ekoloških i epizootioloških faktora.

Zaraženo područje je deo teritorije Republike Srbije poluprečnika od najmanje tri kilometra oko gazdinstva na kojem je potvrđena vezikularna bolest svinja.

Ugroženo područje je deo teritorije Republike Srbije poluprečnika od najmanje 10 kilometara oko gazdinstva na kojem je potvrđena vezikularna bolest svinja.

Mere koje se sprovode u zaraženom području

U zaraženom području sprovode se sledeće mere: 1) popis svih gazdinstava na kojima se drže prijemčive vrste životinja; 2) redovna kontrola svih gazdinstva na kojima se drže prijemčive vrste životinja, klinički pregled tih životinja uključujući i uzimanje statističkog

broja uzoraka za laboratorijsko ispitivanje, vođenje evidencije kontrola i nalaza, s tim da učestalost kontrola treba da bude proporcionalna ozbiljnosti epizootiološke situacije na gazdinstvima sa najvećim rizikom; 3) zabrana prevoza životinja prijemčive vrste, javnim ili drugim putevima, osim uslužnim putevima na gazdinstvu; 4) zabrana prometa životinja prijemčive vrste sa gazdinstva na kome se drže i na to gazdinstvo.

U zaraženom području, posle isteka maksimalnog perioda inkubacije, sprovodiće se mere koje se sprovode u ugroženom području.

Mere koje se sprovode u ugroženom području

U ugroženom području sprovode se sledeće mere: 1) popis svih gazdinstava na kojima se drže životinje prijemčive vrste; 2) zabrana prevoza životinja prijemčive vrste javnim putevima, osim na pašnjake ili u objekte u ugroženom području u kojem se drže zatvorene, pod nadzorom veterinarskog inspektora; 3) zabrana provoza životinja prijemčive vrste, osim provoza putevima ili železnicom bez istovara ili zaustavljanja po odobrenju veterinarskog inspektora; 4) zabrana prometa životinja prijemčive vrste iz ugroženog područja; 5) zabrana napuštanja ugroženog područja za kamione i druga prevozna sredstva i opremu koji su korišćeni za prevoz svinja ili drugih životinja ili materijala koji mogu biti kontaminirani pre nego što se izvrši njihovo čišćenje i dezinfekcija u skladu sa ovim pravilnikom.

Ove mere se primenjuju najmanje tokom perioda koji je jednak maksimalnom periodu inkubacije, nakon što su životinje iz zaraženog gazdinstva uklonjene u skladu sa ovim pravilnikom, kao i posle izvršenog čišćenja i dezinfekcije u skladu sa ovim pravilnikom.

Prestanak bolesti na zaraženom ili ugroženom području

Smatra se da je vezikularna bolest svinja prestala ako su u zaraženom i ugroženom području sprovedene sve propisane mere, završno čišćenje i dezinfekcija i ako je od poslednjeg slučaja bolesti protekao maksimalni period inkubacije, a da se za to vreme nije pojavio novi slučaj bolesti.

Vakcinacija protiv vezikularne bolesti svinja

Vakcinacija protiv vezikularne bolesti svinja se ne sprovodi, kao ni lečenje bolesnih ili sumnjivih životinja na vezikularnu bolest svinja. Ministarstvo može dozvoliti odstupanje od ovog stava radi naučnih istraživanja i ako je epizootiološka situacija takva da zahteva vakcinaciju.

PRAVILNIK O MERAMA ZA SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE INFEKTIVNE ANEMIJE KONJA

Konji se smatraju obolelim od infektivne anemije ako serološki pregled uzoraka njihove krvi gelprecipitinskim testom (Coggins-test) dâ pozitivnu reakciju.

Ako se kod konja utvrdi pozitivna reakcija, na levoj strani vrata se utiskuju slova IAK, vrućim žigom. Veličina utisnutih slova iznosi 8 cm.

Konjima sumnjivim na infektivnu anemiju smatraju se konji koji su u poslednja tri meseca bili u direktnom ili indirektnom dodiru sa kopitarima zaraženim tom bolešću. Konji sumnjivi na oboljenje moraju se podvrgnuti dijagnostičkom ispitivanju u skladu sa ovim

pravilnikom, tako da se pregled uzoraka njihove krvi vrši najviše tri puta. Treći pregled vrši se po isteku četiri meseca od dodira sa obolelim kopitarima, ako prilikom prethodnih pregleda nije utvrđena pozitivna reakcija. Sumnjivi konji smatraće se nezaraženim ako po isteku četiri meseca od dodira sa obolelim kopitarima rezultat pregleda bude negativan.

Radi utvrđivanja infektivne anemije konja vrši se pregled krvi svih konja najmanje jedanput u pet godina. Izuzetno od ove odredbe, pregled krvi konja mora se vršiti u sledećim slučajevima: 1) jedanput godišnje – u priplodnim ergelama, ergelama vojske, sportskim ergelama, pastuvarnicama, šumskim i drugim radilištima, kao i u svim zapatima gde ima više od 10 konja; 2) svakih šest meseci – u zavodima koji kopitare drže radi proizvodnje bioloških preparata; 3) na 90 dana pre dana dovođenja konja na hipodrome, sajmove, izložbe, smotre, sportska takmičenja i opasivanje u drugim ergelama.

Ako držalac životinja prodaje ili na drugi način otuđuje konje, potvrda o izvršenom pregledu na infektivnu anemiju ne sme biti starija od 30 dana.

Radi suzbijanja infektivne anemije, konji kod kojih je utvrđena pozitivna reakcija prilikom ispitivanja uzoraka krvi moraju se: 1) odmah ubiti i neškodljivo ukloniti ako je klinička slika njihove infektivne anemije izražena; 2) ukloniti klanjem ako nisu izraženi klinički znaci oboljenja.

Klanje zaraženih konja bez izraženih kliničkih znakova oboljenja dozvoljava se samo u klanicama koje odredi nadležni veterinarski inspektor.

U stajama u kojima je utvrđena infektivna anemija konja mora se izvršiti dezinfekcija, a prostorije i pribor moraju se dezinfikovati odgovarajućim dezinficijensom.

Smatra se da je infektivna anemija konja prestala kad od ubijanja, klanja ili uginuća poslednjeg obolelog konja i završne dezinfekcije proteknu najmanje četiri meseca, a svi ostali konji iz odnosnog zapata budu u tom roku serološki negativni.

PRAVILNIK O UTVRĐIVANJU MERA ZA RANO OTKRIVANJE, DIJAGNOSTIKU, SPREČAVANJE ŠIRENJA, SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE ZARAZNE BOLESTI KUGA KONJA, KAO I NAČINU NJIHOVOG SPROVOĐENJA

Mere za rano otkrivanje i dijagnostiku zarazne bolesti kuga konja

Svaka sumnja na pojavu i pojava zarazne bolesti kuga konja mora se obavezno i bez odlaganja prijaviti Ministarstvu.

U slučaju sumnje na pojavu zarazne bolesti kuga konja gazdinstvo se stavlja pod nadzor, vrši se epizootiološki uviđaj i sprovode sledeće mere: 1) popis svih vrsta kopitara na gazdinstvu sa brojem kopitara koji su oždrebljeni, uginuli, zaraženi ili su mogli biti zaraženi tokom perioda sumnje na bolest; 2) klinički pregled svih kopitara na gazdinstvu, naročito kopitara sumnjivih na bolest, post mortalni pregled uginulih kopitara i uzimanje uzoraka neophodnih za laboratorijska ispitivanja; 3) evidentiranje mesta na kojima se vektori mogu zadržavati i preživljavati; 4) zatvaranje svih kopitara u objekte na gazdinstvu ili njihovo izolovanje na neki drugi način u okviru gazdinstva, tako da budu zaštićeni od vektora; 5) zabrana izlaska i ulaska kopitara sa gazdinstva i na gazdinstvo; 6) uništavanje insekata u prostorijama u kojima se drže kopitari i u okolini tih prostorija; 7) neškodljivo uklanjanje,

spaljivanje ili zakopavanje leševa uginulih kopitara na gazdinstvu na način da se rizik od mogućeg širenja uzročnika bolesti svede na najmanju moguću meru.

Ove mere se primenjuju dok se ne isključi sumnja na pojavu zarazne bolesti kuga konja.

Dijagnostička ispitivanja na zaraznu bolest kuga konja obavljaju se u ovlašćenoj laboratoriji.

Mere za sprečavanje širenja, suzbijanje i iskorenjivanje zarazne bolesti kuga konja

Kada se zarazna bolest kuga konja na gazdinstvu službeno potvrdi, pored mera koje se sprovode kod sumnje na kugu konja, vrši se epizootiološki uviđaj i sprovode sledeće mere: 1) ubijanje na human način svih kopitara koji su zaraženi ili pokazuju kliničke simptome bolesti; 2) neškodljivo uklanjanje, spaljivanje ili zakopavanje leševa ubijenih kopitara na način da se rizik od širenja uzročnika bolesti svede na najmanju moguću meru; 3) sistematska vakcinacija odobrenom vakcinom svih kopitara na gazdinstvima smeštenim unutar poluprečnika od 20 km (uključujući deo zaraženog područja) od zaraženog gazdinstva, kao i posebno obeležavanje na propisan način vakcinisanih kopitara.

Epizootiološki uviđaj obuhvata sledeće: 1) utvrđivanje perioda tokom koga je virus zarazne bolesti kuga konja mogao biti prisutan na gazdinstvu pre nego što je ova bolest prijavljena ili pre nego što je postavljena sumnja na bolest; 2) utvrđivanje mogućeg izvora bolesti na gazdinstvu i identifikacija drugih gazdinstava na kojima se drže kopitari, a koja su mogla biti zaražena ili kontaminirana iz istog izvora; 3) utvrđivanje podataka o prisustvu i rasprostranjenosti vektora zarazne bolesti kuga konja; 4) praćenje kretanja kopitara sa gazdinstva ili na gazdinstvo, uključujući i uklanjanje leševa kopitara sa tog gazdinstva.

Mere na zaraženom i ugroženom području

Kada se potvrdi prisustvo zarazne bolesti kuga konja, ministar nadležan za poslove veterinarstva određuje granice zaraženog područja u poluprečniku od najmanje 100 km oko zaraženog gazdinstva i granice ugroženog područja u poluprečniku od najmanje 50 km oko zaraženog područja u kojem u poslednjih 12 meseci nije sprovedena zaštitna vakcinacija.

U zaraženom području sprovode se sledeće mere: 1) popis svih gazdinstava na kojima se drže kopitari; 2) redovna kontrola svih gazdinstava na kojima se drže kopitari; 3) klinički pregled kopitara i prema potrebi uzimanje uzoraka za laboratorijsko ispitivanje, o čemu se mora voditi evidencija; 4) zabrana izlaska kopitara sa gazdinstva na kome se drže, osim u slučaju prevoza pod nadzorom direktno u klanicu koja se nalazi u zaraženom području radi hitnog klanja ili ako se u zaraženom području ne nalazi klanica, u klanicu u ugroženom području koju je odobrilo Ministarstvo.

Pored ovih mera, može se sprovesti i sistematska vakcinacija protiv zarazne bolesti kuga konja i posebno obeležavanje kopitara na propisan način u zaraženom području. Vakcinacija protiv zarazne bolesti kuga konja sprovodi se u skladu sa odredbama ovog pravilnika.

U ugroženom području sprovode se mere kao i u zaraženom području. Vakcinacija protiv zarazne bolesti kuga konja u ugroženom području nije dozvoljena.

PRAVILNIK O MERAMA ZA SUZBIJANJE TRIHINELOZE ŽIVOTINJA

U područjima u kojima se trihinelozna često pojavljuje, kao i u slučaju potrebe, vrši se dijagnostičko ispitivanje domaćih svinja i drugih životinja na trihinelozu. Radi utvrđivanja stepena raširenosti trihineloze kod divljih sisara, organizacije koje gazduju lovištima odnosno koje organizuju lov, dužne su da odstreljene mesojede i svaštojede podvrgnu pregledu na trihinelozu.

Dijagnostičko ispitivanje životinja na trihinelozu vrši se: 1) serološkim ispitivanjem (ELISA); 2) utvrđivanjem larvi parazita u uzorcima tkiva (biopsija).

Posle klanja ili uginuća životinje, za pregled na trihinelozu koriste se sledeće metode: 1) trihinoskopija ili kompresija; 2) veštačka digestija.

Sumnjivim na trihinelozu smatraju se životinje kod kojih se serološkim testom (ELISA) dobije pozitivna reakcija. Inficiranim se smatraju one životinje kod kojih se direktnim putem u uzorcima tkiva (biopsija) utvrdi prisustvo larvi parazita.

Dijagnoza se obavezno potvrđuje jednom od propisanih metoda za utvrđivanje trihineloze posle klanja ili uginuća životinje. Sumnjive i inficirane životinje smatraju se trihineloznim i na njih se primenjuju mere iz ovog pravilnika. Ove životinje se moraju trajno obeležiti i ne mogu se otuđivati.

U zaraženom području narediće se sledeće mere: 1) popis svinja; 2) zabrana otuđivanja i prometa svinja iz dvorišta; 3) dijagnostičko ispitivanje svinja ELISA testom, a u slučaju potrebe i drugih životinja; 4) sistematska deratizacija na propisani način; 5) obavezan pregled svinja zaklanih za potrebe domaćinstva jednom od propisanih metoda; 6) uništavanje pasa i mačaka lotalica.

Kad se utvrdi trihinelozna životinja, u zaraženom dvorištu narediće se sledeće mere: 1) zabrana prometa svinja, proizvoda, sirovina i otpadaka od zaklanih svinja; 2) zabrana upotrebe neprokuvanih pomija; 3) prijavljivanje klanja svinja svih kategorija za potrebe domaćinstva nadležnom veterinarskom inspektor; 4) uništavanje larvi trihinele u svim delovima trupa zaklanih životinja i uginulih životinja.

Uništavanje larvi trihinele vrši se: 1) topljenjem masnog tkiva; 2) kuvanjem komada mesa ne debljih od 10 cm u vodi, odnosno vodenoj pari najmanje 2,5 sata tako da se u sredini komada postigne temperatura od najmanje 80° C i održi najmanje 30 minuta; 3) spaljivanjem.

Smatra se da je trihinelozna suzbijena ako se posle klanja ili uginuća trihineloznih životinja sprovedu mere iz ovog pravilnika i izvrši deratizacija.

PRAVILNIK O UTVRĐIVANJU MERA RANOG OTKRIVANJA I DIJAGNOSTIKE ZARAZNE BOLESTI TRANSMISIVNIH SPONGIOFORMNIH ENCEFALOPATIJA, NAČINU NJIHOVOG SPROVOĐENJA, KAO I MERAMA ZA SPREČAVANJE ŠIRENJA, SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE OVE ZARAZNE BOLESTI

Mere ranog otkrivanja i dijagnostike zarazne bolesti tse i način njihovog sprovođenja

U cilju ranog otkrivanja i dijagnostike transmisivnih spongiformnih encefalopatija (TSE) sprovodi se monitoring TSE na govedima, ovcama i kozama, a po potrebi i drugim kategorijama i vrstama životinja, u skladu sa ovim pravilnikom i programom mera zdravstvene zaštite životinja. Monitoring obuhvata aktivnu kontrolu i zasniva se na dijagnostičkom ispitivanju uzorkovanog dela mozga.

Monitoring goveda

Monitoring goveda zasniva se na dijagnostičkom ispitivanju autohtonih goveda, goveda iz uvoza i potomstva majke iz uvoza, i to goveda koja su zaklana za ishranu ljudi i goveda koja nisu namenjena za ishranu ljudi.

Dijagnostičko ispitivanje goveda koja su zaklana za ishranu ljudi odnosi se na goveda: 1) starija od 24 meseca, i to: a) koja su podvrgnuta posebnom hitnom klanju; b) kod kojih je potvrđena zarazna bolest i koja su zaklana u cilju suzbijanja i iskorenjivanja te bolesti, osim životinja koje ne pokazuju kliničke simptome; c) kod kojih nije potvrđena zarazna bolest, ali pokazuju kliničke simptome ili je njihovo opšte stanje takvo da postoji sumnja na zaraznu bolest; 2) starija od 30 meseci, i to: a) kod kojih je potvrđena zarazna bolest i koja su zaklana u cilju suzbijanja i iskorenjivanja te bolesti, a ne pokazuju kliničke simptome; b) koja su zdrava, pri čemu se broj goveda na kojima se vrši ispitivanje određuje programom mera zdravstvene zaštite životinja.

Dijagnostičko ispitivanje goveda koja nisu namenjena za ishranu ljudi odnosi se na sve uginule ili ubijene životinje starije od 24 meseca, osim životinja koje su uginule ili ubijene u okviru mera za sprečavanje širenja zaraznih bolesti koje imaju karakter epidemije (npr. slinavka i šap).

U postupku dijagnostičkog ispitivanja goveda koja su zaklana za ishranu ljudi, trup životinje od koje je uzet uzorak za dijagnostičko ispitivanje na BSE (bovina spongiformna encefalopatija) obeležava se, u skladu s posebnim propisom kojim se uređuje obeležavanje hrane životinjskog porekla, po dobijanju negativnog rezultata dijagnostičkog ispitivanja koji se vrši metodom brzog testa. Ostali delovi tela životinja, uključujući kožu, zadržavaju se pod nadzorom do dobijanja negativnog rezultata brzog testa, osim ako se, u skladu s propisom kojim se uređuju sporedni proizvodi životinjskog porekla, ne unište kao materijal Kategorije 1.

Trup i ostali delovi tela životinje za koje je rezultat brzog testa pozitivan ili se ne može izvesti zaključak uništavaju se kao materijal Kategorije 1, u skladu s propisom kojim se uređuju sporedni proizvodi životinjskog porekla, osim materijala koji se u vezi sa dijagnostičkim postupcima čuva u laboratorijama, u skladu sa ovim pravilnikom.

Monitoring ovaca i koza

Monitoring ovaca i koza zasniva se na dijagnostičkom ispitivanju: 1) autohtonih životinja i životinja iz uvoza koje: a) su zaklane za ishranu ljudi, pri čemu se broj ovaca i

koza na kojima se vrši ispitivanje određuje programom mera; b) nisu namenjene za ishranu ljudi, a uginule su ili su ubijene, osim životinja koje su uginule ili su ubijene u okviru mera za suzbijanje i iskorenjivanje zaraznih bolesti; 2) ovaca i koza u stadima u kojima je dijagnostikovana TSE; 3) koje se sprovodi radi genotipizacije.

Dijagnostičko ispitivanje ovaca i koza koje su zaklane za ishranu ljudi, kao i ovaca i koza koje nisu namenjene za ishranu, odnosi se na životinje starije od 18 meseci ili životinje koje imaju više od dva stalna sekutića koja su izbila kroz desni. Uzrast ovih životinja se procenjuje pregledom zuba, očiglednih znaka zrelosti ili bilo kakvog pouzdanog podatka.

Uzorkovanje radi dijagnostičkog ispitivanja treba da bude reprezentativno, za svako epizootiološko područje i sezonu, pri čemu se, ako je to moguće, izbegava višestruko uzorkovanje iz istog stada. Monitoring tokom uzastopnih godina uzorkovanja, ako je to moguće, obuhvata uzorkovanje sa svih registrovanih gazdinstava koja imaju više od 100 životinja, kao i gazdinstava u kojima nikada nije potvrđen slučaj TSE.

Dijagnostičko ispitivanje u stadu u kome je potvrđen slučaj TSE zasniva se na uzorkovanju životinja koje su uginule u tom stadu ili su ubijene u okviru mera za sprečavanje širenja i suzbijanje i iskorenjivanje zarazne bolesti TSE, a koje su starije od 18 meseci ili imaju više od dva stalna sekutića koji su izbili kroz desni. Ove životinje se odabiraju za uzorkovanje po principu slučajnog uzorka.

U postupku dijagnostičkog ispitivanja ovaca i koza koje su zaklane za ishranu ljudi, trup životinje od koje je uzet uzorak za dijagnostičko ispitivanje na TSE obeležava se u skladu sa propisom kojim se uređuje obeležavanje hrane životinjskog porekla, po dobijanju negativnog rezultata dijagnostičkog ispitivanja metodom brzog testa. Ostali delovi tela životinja, uključujući kožu, zadržavaju se pod nadzorom do dobijanja negativnog rezultata brzog testa, osim ako se, u skladu s propisom kojim se uređuju sporedni proizvodi životinjskog porekla, ne unište kao materijal Kategorije 1. Trup životinje i ostali delovi tela životinje za koje je rezultat brzog testa pozitivan ili se ne može izvesti zaključak, uništavaju se kao materijal Kategorije 1, u skladu sa propisom kojim se uređuju sporedni proizvodi životinjskog porekla, osim materijala koji se u vezi sa dijagnostičkim postupcima čuva u laboratorijama, u skladu sa ovim pravilnikom.

Monitoring drugih životinja

Monitoring drugih životinja zasniva se na dijagnostičkom ispitivanju: 1) goveda bez obzira na starost: a) koja su rođena ili potiču iz stada u kome je potvrđen slučaj BSE, b) u čijoj ishrani je korišćena hrana za životinje suprotno odredbama ovog pravilnika; 2) ovaca i koza: a) koje se koriste za proizvodnju mleka, b) bez obzira na starost: – koje su rođene ili potiču iz stada u kome je potvrđen slučaj TSE, – u čijoj ishrani je korišćena hrana za životinje suprotno odredbama ovog pravilnika; 3) drugih vrsta životinja.

Mere za sprečavanje pojave, širenja, suzbijanje i iskorenjivanje TSE

Mere koje se primenjuju u ishrani životinja

Radi sprečavanja pojave i širenja, kao i radi suzbijanja i iskorenjivanja TSE, u ishrani životinja koristi se hrana za životinje koja ne predstavlja rizik, a prilikom proizvodnje, prevoza i skladištenja hrane za životinje, kao i prilikom ishrane pojedinih vrsta i kategorija životinja hranom za životinje koja može da predstavlja rizik, preduzimaju se mere kojima se taj rizik svodi na najmanju meru.

U ishrani preživara ne koriste se proteini životinjskog porekla, kao ni hrana za životinje koja sadrži te proteine, dikalcijum fosfat i trikalcijum fosfat životinjskog porekla, kao ni hrana za životinje koja sadrži te proizvode. U ishrani nepreživara iz uzgoja, osim krznašica, ne koriste se sledeći proizvodi, kao ni hrana za životinje koja sadrži te proizvode, i to: 1) prerađen protein životinjskog porekla; 2) kolagen i želatin poreklom od preživara; 3) proizvodi od krvi; 4) hidrolizovan protein životinjskog porekla; 5) dikalcijum fosfat i trikalcijum fosfat životinjskog porekla. Izuzetno od ovog: 1) u ishrani preživara koriste se sledeći proteini životinjskog porekla, kao i hrana za životinje koja sadrži te proteine, i to: a) mleko, proizvodi na bazi mleka, proizvodi dobijeni od mleka, kolostrum i proizvodi od kolostruma, b) jaja i proizvodi od jaja, c) kolagen i želatin poreklom od nepreživara, d) hidrolizovani proteini dobijeni od delova tela nepreživara ili krzna i koža preživara; 2) u ishrani nepreživara iz uzgoja koriste se sledeća hraniva i hrana za životinje koja sadrži ta hraniva, i to: a) hidrolizovani proteini dobijeni od delova tela nepreživara ili od krzna i kože preživara, b) riblje brašno, c) dikalcijum fosfat i trikalcijum fosfat životinjskog porekla, d) proizvodi od krvi dobijeni od nepreživara; 3) u ishrani ribe i drugih vodenih životinja koriste se prerađeni proteini životinjskog porekla, osim ribljeg brašna, koji su dobijeni od nepreživara kao i hrana za životinje koja sadrži takve prerađene proteine; 4) u ishrani neodlučenih preživara koristi se zamena za mleko koje sadrži riblje brašno.

Hrana za životinje koja je namenjena ishrani preživara prevozi se vozilima i kontejnerima koji se ne koriste za prevoz sledećih proizvoda za ishranu nepreživara iz uzgoja: 1) prerađeni proteini životinjskog porekla u rasutom stanju uključujući riblje brašno, dobijeni od nepreživara; 2) dikalcijum fosfat i trikalcijum fosfat životinjskog porekla u rasutom stanju; 3) proizvodi od krvi dobijeni od nepreživara, u rasutom stanju; 4) smeše u rasutom stanju koje sadrže navedena hraniva pod 1–3.

U objektima u kojima se proizvode smeše koje su namenjene ishrani nepreživara iz uzgoja, koje sadrže riblje brašno, dikalcijum fosfat i trikalcijum fosfat životinjskog porekla i proizvode od krvi dobijene od nepreživara, a koji su odobreni za upotrebu tih hraniva, ne proizvode se smeše koje su namenjene ishrani preživara. Izuzetno od ovog stava: 1) u objektu u kojem se proizvode smeše namenjene ishrani nepreživara iz uzgoja, koje sadrže hraniva navedena u ovom stavu, mogu se proizvoditi i smeše za ishranu preživara ako je to odobreno i ako je utvrđeno da su ispunjeni najmanje sledeći uslovi: a) smeše za preživare se proizvode i drže tokom skladištenja, prevoza i pakovanja fizički odvojeno od smeša za nepreživare, b) o nabavci, prijemu i upotrebi hraniva navedenih u ovom stavu, kao i prodaji smeša koje sadrže ta hraniva vodi se evidencija koja se čuva najmanje pet godina, c) radi provere odsutnosti nedozvoljenih sastojaka životinjskog porekla redovno se sprovodi uzorkovanje i analiza smeša namenjenih preživarima, koristeći analitičke metode za određivanje sastojaka životinjskog porekla za kontrolu hrane za životinje navedene u ovom pravilniku; 2) za proizvodnju potpunih smeša koje se proizvode od smeša koje sadrže hraniva navedena u ovom stavu nije potrebno posebno odobrenje u slučaju proizvodnje za sopstvene potrebe, ako su ispunjeni sledeći uslovi: a) da je objekat u kome se proizvode te smeše upisan u odgovarajući registar objekata, b) da se na gazdinstvu mogu uzgajati i držati samo nepreživari, c) da se potpune smeše koje se tu proizvedu mogu koristiti samo na istom gazdinstvu, d) da smeše sa ribljim brašnom koje se koriste u proizvodnji potpune smeše sadrže manje od 50% sirovih proteina, e) da smeše sa dikalcijum i trikalcijum fosfatom životinjskog porekla koje se koriste u proizvodnji potpunih smeša sadrže manje od 10%

ukupnog fosfora, f) da smeše sa proizvodima od krvi poreklom od nepreživara koje se koriste u proizvodnji potpunih smeša sadrže manje od 50% ukupnih proteina.

Mere koje se primenjuju u ishrani životinja prilikom prevoza, proizvodnje, upotrebe i skladištenja

Smeše koje sadrže dobijene proizvode poreklom od preživara, osim mleka, proizvoda na bazi mleka, proizvoda dobijenih od mleka, kolostruma i proizvoda od kolostruma, dikalcijum i trikalcijum fosfat životinjskog porekla i hidrolizovanog proteina od krzna i kože preživara, ne proizvode se objektima koji proizvode hranu za životinje, osim krznašica, a ne skladište se na gazdinstvu, na kome se drže životinje iz uzgoja, osim krznašica.

Mere koje se primenjuju za specifični rizični materijal (SRM)

Radi sprečavanja pojave i širenja, kao i radi suzbijanja i iskorenjivanja TSE, kao SRM određuju se sledeća tkiva, i to: 1) kod goveda: a) bez obzira na starost: krajnici i zadnja četiri metra tankog creva, slepo crevo i mezenterijum, b) starijih od 12 meseci: krajnici, zadnja četiri metra tankog creva, slepo crevo i mezenterijum, lobanja – osim kosti donje vilice, uključujući mozak, oči i kičmenu moždinu sa ovojnicom; c) starijih od 30 meseci: krajnici, zadnja četiri metra tankog creva, slepo crevo i mezenterijum, lobanja – osim kosti donje vilice, uključujući mozak, oči i kičmenu moždinu sa ovojnicom, kosti kičmenog stuba – osim transverzalnih i spinalnih izdanaka cervikalne, torakalne i lumbalne regije, kosti repa i medijalnog grebena i krila krsne kosti, uključujući dorzalni koren ganglija; 2) kod ovaca i koza: a) bez obzira na starost: slezina i ileum, b) starijih od 12 meseci odnosno kod kojih su izbili stalni sekutići: slezina, ileum, kosti lobanje, mozak, oči, krajnici i kičmena moždina sa ovojnicom.

SRM se odstranjuje: 1) u klanicama ili, ako je to moguće, na drugim mestima na kojima se obavlja klanje; 2) u objektima za rasecanje, u slučaju kičmenog stuba goveda; 3) ako je to moguće, u međuobjektima za sporedne proizvode životinjskog porekla, centrima za sakupljanje i kod korisnika sporednih proizvoda životinjskog porekla. Izuzetno od ovog stava: 1) kičmena moždina ovaca i koza može da se odstranjuje u objektima za rasecanje koji su posebno odobreni za tu namenu; 2) kičmeni stub trupa ili dela trupa goveda može da se odstranjuje u objektima za prodaju na malo, koji su posebno odobreni za tu namenu i koji su pod stalnim nadzorom veterinarskog inspektora.

Neposredno po odstranjivanju, SRM se označava bojom i uništava u skladu sa propisom kojim se uređuju sporedni proizvodi životinjskog porekla.

Mere koje se primenjuju u slučaju sumnje na pojavu TSE

U slučaju sumnje na pojavu TSE vrši se epizootiološki uviđaj i zabranjuje kretanje životinja sumnjivih na TSE do dobijanja rezultata kliničkog ispitivanja, a sumnjivo gazdinstvo stavlja se pod službenu kontrolu. Ako se kliničkim ispitivanjem TSE ne može isključiti, životinja se ubija, a njen mozak, ako to nadležni organ, u skladu sa zakonom kojim se uređuje veterinarstvo odredi, i druga tkiva, odstranjuju se i šalju na dijagnostička ispitivanja, u skladu sa ovim pravilnikom. Ostalim govedima, ovcama ili kozama sa istog gazdinstva zabranjuje se kretanje do dobijanja rezultata ispitivanja, osim ako se na osnovu epizootiološkog uviđaja utvrdi da životinja sumnjiva na TSE nije bila izložena zarazi na TSE na tom gazdinstvu.

Mleko i mlečni proizvodi ovaca i koza na gazdinstvu koje je pod službenom kontrolom i na kome su ovce i koze prisutne od datuma postavljanja sumnje na TSE do dobijanja potvrdnih rezultata ispitivanja, mogu da se koriste samo na tom gazdinstvu. Trup i

ostali delovi tela životinje sumnjive na TSE stavljaju se pod službenu kontrolu do dobijanja negativnog rezultata dijagnostičkog ispitivanja ili se uništavaju u skladu s propisom kojim se uređuju sporedni proizvodi životinjskog porekla.

Mere posle službene potvrde TSE

Kada se TSE službeno potvrdi, u najkraćem mogućem roku sprovode se sledeće mere: 1) trup i ostali delovi tela životinje uništavaju se u skladu s propisom kojim se uređuju sporedni proizvodi životinjskog porekla, osim materijala koji se, u skladu sa ovim pravilnikom, zadržava radi evidencije; 2) epizootiološki uviđaj; 3) sve životinje i proizvodi koji predstavljaju rizik, a koji su utvrđeni epizootiološkim uviđajem iz tačke 2. ovog stava ubijaju se, a uništavaju se u skladu s propisom kojim se uređuju sporedni proizvodi životinjskog porekla.

Dijagnostički postupci

Prikupljanje uzoraka za dijagnostičko ispitivanje vrši se primenom metoda i protokola u skladu s Priručnikom o standardima za dijagnostičke testove i vakcine za kopnene životinje Međunarodne organizacije za zaštitu zdravlja životinja (Priručnik OIE). Ako u Priručniku OIE ne postoje odgovarajuće metode i protokoli, primenjuju se metode i protokoli Referentne laboratorije Evropske unije za TSE, kako bi se obezbedilo da se uzorkovanje vrši u skladu sa ovim pravilnikom.

PRAVILNIK O UTVRĐIVANJU MERA ZA RANO OTKRIVANJE, DIJAGNOSTIKU, SPREČAVANJE ŠIRENJA, SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE INFEKCIJA ŽIVINE ODREĐENIM SEROTIPOVIMA SALMONELA

Prema ovom pravilniku, salmonele su: 1) salmonela kategorije 1: *Salmonella enteritidis* i *Salmonella typhimurium*, osim kulture vakcinalnih sojeva; 2) salmonela kategorije 2: *Salmonella hadar*, *Salmonella virchow* i *Salmonella infantis*; 3) *Salmonella gallinarium pullorum*.

Samokontrola je dijagnostičko ispitivanje koje vlasnik ili odgovorno lice gazdinstva sprovodi u okviru internog kontrolnog programa radi otkrivanja i suzbijanja salmonele i o tome vodi evidenciju, u skladu sa ovim pravilnikom. Službena kontrola je postupak koji sprovodi veterinarski inspektor radi otkrivanja i suzbijanja infekcije salmonelom, u skladu sa ovim pravilnikom.

Sumnja na infekciju salmonelom kategorije 1 ili kategorije 2 postoji ako je posle sprovedene samokontrole od strane vlasnika gazdinstva na gazdinstvu izolovana salmonela od strane ovlašćene laboratorije.

Infekcija salmonelom kategorije 1 ili kategorije 2 postoji ako je infekcija potvrđena od strane ovlašćene laboratorije prilikom sprovođenja službene kontrole.

Vlasnik živine za uzgoj i odgoj podmlatka živine može da izvrši vakcinaciju pilića i mladih nosilja protiv salmonele kategorije 1, prema programu koji sačinjava nadležna epizootiološka služba veterinarskog instituta.

Vakcinacija protiv *Salmonella gallinarium pullorum* nije dozvoljena.

Vlasnik živine mora da obavesti veterinarskog inspektora o prijemu novouseljene živine na gazdinstvo, odnosno da od nadležne epizootiološke službe zatraži izradu programa samokontrole.

Gazdinstvo za uzgoj živine

Samokontrola na gazdinstvu

Vlasnik živine za uzgoj i reprodukciju mora da obezbedi da se na njegovom gazdinstvu: 1) ispituje podmladak roditeljskog jata tako što će se uzorkovati: a) jednodnevni pilići, i to: – ako ima pilića uginulih tokom transporta, uzima se uzorak od svih uginulih pilića, ali ne više od 20 jedinki, uzima se zbirni uzorak prve stolice (mekonijuma) od najmanje 300 jednodnevnih pilića iz najmanje tri različite transportne kutije, ili se uzima po 10 grama podložaka (papir koji se koristio kao podloga u transportnim kutijama) sa ostacima izmeta iz 25 različitih kutija pilića (ako postoji manje od 25 transportnih kutija onda se uzorci moraju uzeti iz svih kutija); 2) roditeljsko jato za eksploataciju tokom perioda nosivosti, a uzorkovanje se obavlja svake druge nedelje tokom perioda nošenja; 3) svaka pošiljka isporučene hrane i da ima rezultate ispitivanja na salmonele od strane proizvođača hrane.

Vlasnik živine mora da čuva zapisnike o uzorkovanju i rezultatima ispitivanja tri godine počev od dana dobijanja rezultata ispitivanja i da ih dostavi na zahtev veterinarskog inspektora.

Gazdinstvo ili proizvodna jedinica stavlja se u karantin ako posle sprovedene samokontrole i dalje postoji sumnja na infekciju salmonelom. Živina i jaja se mogu iznositi samo u dijagnostičke svrhe.

U slučaju prijavljivanja sumnje na infekciju salmonelom kategorije 1 i kategorije 2, veterinarski inspektor sprovodi odmah službenu kontrolu sumnjivih gazdinstava u svim fazama proizvodnje na gazdinstvima za uzgoj.

Mere posle potvrđene infekcije

Gazdinstvo se stavlja u karantin kada je na osnovu službene kontrole potvrđena infekcija salmonelom kategorije 1. Sa gazdinstava ili gazdinstva s više proizvodnih jedinica iz zaražene proizvodne jedinice mogu se iznositi: 1) živina – u dijagnostičke svrhe, radi klanja na osnovu analize rizika i posle odobrenja Ministarstva kada su preduzete sve mere za sprečavanje širenja infekcije u toku transporta do objekta za klanje i pod uslovom da se tako zaklana živina termički obradi; – kokoške nosilje radi lišavanja života i neškodljivog uklanjanja; 2) neinkubirana jaja – u objekte za preradu jaja radi prerade, ukoliko je obezbeđeno da će biti tretirana na način kojim se garantuje da su salmonele kategorije 1 uništene u skladu s posebnim propisom – radi neškodljivog uklanjanja.

Gazdinstvo se stavlja u karantin kada je na osnovu službene kontrole potvrđena zaraza salmonelom kategorije 2. Sa gazdinstava ili gazdinstva s više proizvodnih jedinica iz zaražene proizvodne jedinice mogu se iznositi: 1) kokoške – u dijagnostičke svrhe, posle lečenja, vakcinacije ili drugih vrsta tretmana radi premeštanja u drugu očišćenu i dezinfikovanu proizvodnu jedinicu na istom gazdinstvu, radi klanja – na osnovu analize rizika i posle odobrenja Ministarstva kada su preduzete sve mere za sprečavanje širenja infekcije u toku transporta do objekta za klanje i pod uslovom da se tako zaklana živina termički obradi – radi neškodljivog uklanjanja; 2) neinkubirana jaja – radi prerade u objektu za preradu jaja, ukoliko je obezbeđeno da će biti tretirana na način kojim se garantuje da su

salmonele kategorije 2 uništene, u skladu sa posebnim propisom – radi neškodljivog uklanjanja.

Veterinarski inspektor sprovodi epizootiološki uviđaj radi utvrđivanja izvora infekcije.

Priplodna jaja koja se nalaze u inkubatorskoj stanici, a koja potiču sa gazdinstva za uzgoj ili su iz proizvodne jedinice sa gazdinstva na kome je potvrđena zaraza salmonelom kategorije 1 ili kategorije 2, neškodljivo se uništavaju. Izleženi pilići lišavaju se života i neškodljivo uklanjaju. Izuzetno, može se dozvoliti da se tek izleženi pilići premeste u drugu očišćenu i dezinfikovanu proizvodnu jedinicu na istom gazdinstvu gde će biti vakcinisani ili na drugi način tretirani, a za to vreme farma za uzgoj stavlja se u karantin.

Ukidanje zaštitnih mera

Određeni karantin gazdinstva za uzgoj roditeljskih jata ukida se kada je zaraza salmonelom prestala da postoji.

Zaraza salmonelom prestaje da postoji ako: 1) su sve kokoške, neinkubirana jaja i pilići uklonjeni iz objekta ili zaražene proizvodne jedinice i ako su zaražena priplodna jaja uklonjena iz inkubatorskih stanica; 2) je sprovedeno čišćenje i dezinfekcija objekata ili proizvodnih jedinica ili inkubatorske stanice, izvršena deratizacija i ako je potvrđen negativan nalaz na salmonelu (kontrolni brisevi) od ovlašćene laboratorije; 3) je sprovedeno dvostruko laboratorijsko ispitivanje s negativnim nalazom u razmaku od dve nedelje u objektu ili proizvodnoj jedinici gde je sprovedeno lečenje ili izvršena vakcinacija kokošaka na salmonelu kategorije 1 ili kategorije 2. Prva kontrola sprovodi se posle isteka vremena karence.

Gazdinstvo za odgoj podmlatka

Samokontrola na gazdinstvu za odgoj podmlatka

Vlasnik živine za odgoj podmlatka mora da obezbedi da se na njegovom gazdinstvu: 1) ispituju jednodnevni pilići i da se uzorkovanje vrši na sledeći način: da se uzmu zbirni uzorci prve stolice (mekonijuma) od 300 jednodnevnih pilića iz najmanje tri različite transportne kutije koji moraju biti reprezentativni za celokupnu isporuku i da se ispitivanje izvrši u ovlašćenoj laboratoriji; da se zbirni uložak usitni i od njega pripremi poduzorak od 25 grama za ispitivanje u laboratoriji, ako postoji manje od 25 kutija za piliće, uzorci se moraju uzeti iz svih kutija. Ako ima pilića koji su uginuli tokom transporta, uzima se uzorak od svih uginulih pilića, ali ne više od 20 jedinki; 2) ispituju jedinke na prisustvo salmonela dve nedelje pre ponošenja ili premeštanja u jedincu za proizvodnju; 3) za svaku isporučenu proizvodnu partiju hrane postoje rezultati ispitivanja na salmonelu.

Vlasnik na gazdinstvu za odgoj podmlatka radi proizvodnje konzumnih jaja može da stavi u promet isključivo mlade nosilje koje su ispitane na salmonelu kategorije 1 i imaju negativan rezultat ili ako su vakcinisane i imaju potvrdu o vakcinaciji.

Mere pre službenog utvrđivanja

Ako posle sprovedene samokontrole postoji sumnja na infekciju salmonelom, kokoške sa gazdinstva za odgoj podmlatka nosilja ili iz sumnjivih proizvodnih jedinica stave se u karantin, a mogu se iznositi samo: 1) u dijagnostičke svrhe; 2) radi klanja na osnovu analize rizika i posle odobrenja resornog ministarstva, kada su preduzete sve mere za sprečavanje širenja infekcije u toku transporta do objekta za klanje i pod uslovom da se tako zaklana živina termički obradi; 3) radi lišavanja života i neškodljivog uklanjanja.

Veterinarski inspektor sprovodi epizootiološki uviđaj radi utvrđivanja izvora infekcije.

Službena kontrola na gazdinstvu

U slučaju sumnje na infekciju salmonelom kategorije 1 ili kategorije 2, veterinarski inspektor nalaže ispitivanje živine, i to: 1) u svim proizvodnim jedinicama na gazdinstvu u slučaju da su *Salmonella enteritidis* ili *Salmonella tumphimurium* utvrđene makar kod jedne proizvodne jedinice nosilja na gazdinstvu; 2) u slučaju kada smatra da je neophodno.

Mere posle potvrde zaraze

Gazdinstvo se stavlja u karantin kada je na osnovu službene kontrole potvrđena zaraza salmonelom kategorije 1. Sa gazdinstava ili gazdinstva sa više proizvodnih jedinica iz zaražene proizvodne jedinice mogu se iznositi: 1) mlade koke nosilje: u dijagnostičke svrhe, radi klanja na osnovu analize rizika i posle odobrenja Ministarstva kada su preduzete sve mere za sprečavanje širenja infekcije u toku transporta do objekta za klanje i pod uslovom da se tako zaklana živina termički obradi, radi lišavanja životinja i neškodljivog uklanjanja; 2) jaja: radi prerade u objektu za preradu jaja, ukoliko je obezbeđeno da će biti tretirana na način kojim se garantuje da je salmonela kategorije 1 uništena u skladu s posebnim propisom, radi neškodljivog uklanjanja.

Gazdinstvo se stavlja u karantin kada je na gazdinstvu za odgoj na osnovu kontrole potvrđena zaraza salmonelom kategorije 2. Sa gazdinstva ili sa gazdinstva sa proizvodnim jedinicama iz zaražene proizvodne jedinice mogu se iznositi samo: 1) mlade koke nosilje – u dijagnostičke svrhe, posle vakcinacije ili lečenja radi premeštanja u drugu očišćenu i dezinfikovanu proizvodnu jedinicu na istom gazdinstvu, radi klanja na osnovu analize rizika i posle odobrenja Ministarstva kada su preduzete sve mere za sprečavanje širenja infekcije u toku transporta do objekta za klanje i pod uslovom da se tako zaklana živina termički obradi, radi lišavanja života i neškodljivog uklanjanja; 2) jaja – radi prerade u objektu za preradu jaja ukoliko je obezbeđeno da će biti tretirana na način kojim se garantuje da su salmonele kategorije 2 uništene u skladu s posebnim propisom i radi neškodljivog uklanjanja.

Ukidanje zaštitnih mera

Naloženi karantin gazdinstva ukida se kada je zaraza salmonelom prestala da postoji. Smatra se da je zaraza salmonelom prestala da postoji ako: 1) su sve jedinice uklonjene sa gazdinstva ili zaražene proizvodne jedinice; 2) je sprovedeno čišćenje i dezinfekcija objekata ili proizvodnih jedinica i deratizacija i kada je od strane ovlašćene laboratorije potvrđen negativan nalaz na salmonele (kontrolni bris); 3) je sprovedeno dvostruko laboratorijsko ispitivanje s negativnim nalazom u razmaku od dve nedelje na gazdinstvu ili proizvodnoj jedinici gde je izvršena vakcinacija ili lečenje na salmonelu kategorije 1 ili kategorije 2. Prva kontrola se sprovodi posle isteka perioda u kome će se prema uputstvu proizvođača stvoriti dovoljno visok imunološki zaštitni odgovor na vakcinu.

Gazdinstvo koka nosilja

Samokontrola na gazdinstvu koka nosilja

Ispitivanje na salmonelu vrši se svake dve nedelje, a u roku kada se sprovodi službena kontrola, samokontrola od strane vlasnika ne mora da se sprovodi. Odredbe ovog člana ne odnose se na objekte u kojima se konzumna jaja proizvode isključivo za sopstvene potrebe.

Mere pre službenog utvrđivanja zaraze

Gazdinstvo ili sumnjiva proizvodna jedinica stavlja se u karantin kada pozitivni rezultati samokontrole ili drugi pokazatelji ukazuju da postoji sumnja na infekciju salmonelom kategorije 1, a kokoške i jaja mogu se iznositi samo u dijagnostičke svrhe dok se ne obavi službena kontrola na gazdinstvu.

Službena kontrola na gazdinstvu

Veterinarski inspektor na gazdinstvu koka nosilja u periodu eksploatacije vrši službenu kontrolu na salmonelu. U slučaju službene kontrole, samokontrola gazdinstva nije neophodna. Odredbe ovog člana ne odnose se na gazdinstva koja proizvode konzumna jaja isključivo za sopstvene potrebe.

U slučaju prijavljivanja sumnje na infekciju salmonelom, veterinarski inspektor vrši službenu kontrolu sumnjivog jata i nalaže: 1) da se jaja koja potiču sa gazdinstva na kome se pojavila sumnja na infekciju salmonelom ne smeju stavljati u promet kao konzumna jaja, već moraju proći termičku obradu; 2) da jaja koja potiču sa gazdinstva na kome je potvrđena zaraza *S. enteritidis* ili *S. typhimurium* ili jaja sa gazdinstva koja nisu ispitana na salmonelu moraju proći termičku obradu; 3) da se kokoške nosilje sa gazdinstva koje su ispitane na *S. Enteritidis* ili *S. Typhimurium* a rezultati analiza su pozitivni leče ili da se lišavaju života i neškodljivo uklanjaju ili da se šalju na klanje u skladu s posebnim propisima, kada je neophodno preduzeti sve mere da se smanji rizik od širenja zaraze.

Mere posle potvrde zaraze

Objekat se stavlja u karantin kada se prilikom službene kontrole na gazdinstvu koka nosilja potvrdi zaraza salmonelom kategorije 1. Sa gazdinstva ili zaražene proizvodne jedinice mogu se iznositi: 1) kokoške – u dijagnostičke svrhe radi klanja na osnovu analize rizika i posle odobrenja Ministarstva kada su preduzete sve mere za sprečavanje širenja infekcije u toku transporta do objekta za klanje i pod uslovom da se tako zaklana živina termički obradi i radi neškodljivog uklanjanja leševa; 2) jaja – radi prerade u objektu za preradu jaja ukoliko je obezbeđeno da će biti tretirana na način kojim se garantuje da su salmonele kategorije 1 uništene u skladu s posebnim propisom i radi neškodljivog uklanjanja.

Veterinarski inspektor sprovodi epizootiološki uviđaj radi utvrđivanja izvora infekcije.

Ukidanje zaštitnih mera

Naloženi karantin gazdinstva ukida se kada je zaraza salmonelom kategorije 1 prestala da postoji. Zaraza salmonelom kategorije 1 prestaje ako: 1) su zaražene kokoške i jaja uklonjeni sa gazdinstva ili iz zaražene proizvodne jedinice; 2) je sprovedeno čišćenje i dezinfekcija gazdinstva ili proizvodnih jedinica, pretprostoriya, prilaza, postrojenja, uređaja i drugih predmeta koji mogu biti prenosioci salmonele i kada je od strane nadležne laboratorije potvrđen negativan nalaz na salmonelu (kontrolni brisevi). Na gazdinstvu i u neposrednom okruženju obavezno se vrši deratizacija; 3) se posle sprovedenog lečenja sprovede dvostruko laboratorijsko ispitivanje sa negativnim nalazom u razmaku od dve nedelje. Prva kontrola sprovodi se posle isteka vremena karence.

Inkubatorske stanice

Samokontrola inkubatorskih stanica

Vlasnik inkubatorske stanice mora da na svom gazdinstvu obezbedi da se iz svake proizvodne partije jaja za nasad jednog roditeljskog jata uzima najmanje jedan mešoviti

uzorak po inkubatoru. Zbirni uzorak uzima se po principu slučajnog uzorka sa pet različitih tacni ili mesta valjaonika tako da je pokrivena površina od najmanje 1 m². Zbirni uzorak ispituje se na salmonele u ovlašćenoj laboratoriji. Kada se jaja za nasad jednog priplodnog jata za proces inkubacije raspoređuju na nekoliko inkubatora, jaja iz svakog inkubatora treba uzorkovati u skladu sa ovim pravilnikom. Jaja koja se stavljaju u inkubator moraju da se obeleže radi lakše identifikacije.

Mere kod sumnje na infekciju

Inkubator ili sumnjiva inkubatorska jedinica stavlja se u karantin ako postoji sumnja da se u inkubatoru nalaze priplodna jaja sa inficiranog gazdinstva salmonelom kategorije 1 ili kategorije 2 ili da se nalaze upravo izleženi pilići iz takvih jaja. Iz inkubatora ili iz sumnjive inkubatorske jedinice priplodna jaja ili jednodnevni pilići mogu se iznositi samo u dijagnostičke svrhe.

Vlasnik inkubatorske stanice mora da sprovodi mere dezinfekcije i deratizacije.

Jednodnevni pilići ili jaja za nasad iz inkubatorske stanice ili inkubatorske jedinice sa pozitivnim rezultatom ispitivanja na salmonele kategorije 1 ili kategorije 2 ne smeju se stavlјati u promet. Izuzetno, može se dozvoliti da se tek izleženi pilići premeste u drugu očišćenu i dezinfikovanu proizvodnu jedinicu na istom gazdinstvu gde će biti vakcinisani ili na drugi način tretirani, a za to vreme farma za uzgoj stavlja se u karantin.

Veterinarski inspektor sprovodi epizootiološki uviđaj radi utvrđivanja izvora infekcije.

Ukidanje zaštitnih mera

Zaraza salmonelom prestaje i karantin se ukida ako: 1) su svi zaraženi jednodnevni pilići i jaja za nasad uklonjeni iz inkubatorske stanice ili zaražene inkubatorske jedinice; 2) je sprovedeno čišćenje i dezinfekcija inkubatorske stanice ili inkubatorskih jedinica i deratizacija i kada je od strane ovlašćene laboratorije dobijen negativan nalaz na salmonelu (kontrolni brisevi).

Gazdinstva za tov živine

Samokontrola na gazdinstvu za tov živine

Vlasnik gazdinstva za tov živine odnosno brojlera na svom gazdinstvu mora da vrši ispitivanje brojlera radi određivanja serotipova salmonela. Jato brojlera mora da bude ispitano na prisustvo salmonele pre nego što se uputi na klanje. Rezultati ispitivanja treba da budu poznati 14 dana pre nego što se životinje upute u klanicu.

Ispitivanja uzoraka brojlera sprovodi se u skladu sa ovim pravilnikom i čini njegov sastavni deo.

Mere sumnje na infekciju

Gazdinstvo ili proizvodna jedinica stavlja se u karantin ako posle ispitivanja na prisustvo salmonela na gazdinstvu za tov živine od strane vlasnika postoji sumnja na infekciju salmonelom kategorije 1. Sa sumnjivog gazdinstva ili proizvodne jedinice mogu se iznositi samo: 1) brojleri u dijagnostičke svrhe; 2) brojleri radi klanja na osnovu analize rizika i posle odobrenja ministarstva nadležnog za poslove veterinarstva kada su preduzete sve mere za sprečavanje širenja infekcije u toku transporta do objekta za klanje i pod uslovom da se tako zaklana živina termički obradi; 3) brojleri radi lišavanja života i neškodljivog uklanjanja. Mere iz ovog člana primenjuju se na svu tovnu živinu koja ide u promet, osim one koja se nalazi na gazdinstvima i koristi se za sopstvene potrebe.

Službena kontrola

U slučaju sumnje na infekciju salmonelom kategorije 1, ovlašćena laboratorija i vlasnik živine dužni su da je prijave veterinarskom inspektorstu koji će sprovesti službenu kontrolu.

Mere posle potvrde zaraze

Kada se na osnovu službene kontrole na gazdinstvu za tov živine potvrdi zaraza salmonelom kategorije 1, sve jedinice u jatima moraju biti lišene života i neškodljivo uklonjene kako bi se smanjio rizik širenja salmonele. Ove mere neće se primenjivati: 1) na brojlere koji se upućuju u ovlašćenu laboratoriju u dijagnostičke svrhe; 2) na brojlere radi klanja na osnovu analize rizika i posle odobrenja ministarstva nadležnog za poslove veterinarstva kada su preduzete sve mere za sprečavanje širenja infekcije u toku transporta do objekta za klanje i pod uslovom da se tako zaklana živina termički obradi.

Ukidanje zaštitnih mera

Zaraza salmonelom je prestala da postoji ako je sa gazdinstva ili iz proizvodne jedinice uklonjena sva živina, ako je sprovedeno čišćenje, dezinfekcija i deratizacija i kada je od strane ovlašćene laboratorije potvrđen negativan nalaz na salmonelu (kontrolni brisevi).

Zaštitne mere kod salmonele Gallinarum pullorum

Ovlašćena laboratorija i vlasnik gazdinstva u svim vrstama proizvodnje živine dužni su da nalaz o postojanju infekcije *Sallmonelom gallinarum pullorum* koja je izolovana i potvrđena u okviru samokontrole i službene kontrole, odmah prijave veterinarskom inspektorstu. Veterinarski inspektor mora da naredi lišavanje života i neškodljivo uklanjanje živine sa gazdinstva ako je potvrđena infekcija *Sallmonelom gallinarum pullorum*.

Vakcinacija protiv *Sallmonele gallinarum pullorum* nije dozvoljena, kao ni vakcina koja sadrži antigen *Sallmonele gallinarum pullorum* u bilo koje svrhe (testovi u naučne svrhe, ogledne farme). Izuzetno, Ministarstvo može odobriti odstupanje od ovog stava ukoliko se ne dovodi u pitanje širenje zaraze.

Dezinfekcija

U slučaju pojave salmonele, kod svih kategorija živine potrebno je uraditi dezinfekciju, i to: 1) izvršiti mehaničko čišćenje i pranje, dezinfekciju proizvodnih objekata, prilaza, postrojenja, uređaja i drugih predmeta koji mogu biti kontaminirani salmonelama kategorije 1 i/ili 2 i sprovesti deratizaciju; 2) spaliti hranu i prostirku koja može biti nosilac salmonele kategorije 1 i/ili 2 ili spakovati zajedno sa živinskim đubrivom. Hrana se može podvrgnuti tretmanu kojim je obezbeđeno uništavanje salmonele kategorije 1 i/ili 2 pod uslovom da ne postoji opasnost od širenja infektivnog agensa; 3) spakovati đubrivo na mesto koje je nedostupno za živinu, dezinfikovati i skladištiti najmanje tri nedelje. Tačne izlučevine iz živinskih objekata ili ostalih lokacija za čuvanje živine treba dezinfikovati; 4) spaliti i neškodljivo ukloniti inficirani materijal iz inkubatora (kartonske kutije, ulošci za jaja i drugi otpad) i sve zaprljane površine očistiti i dezinfikovati kako bi se sprečilo širenje salmonela.

PRAVILNIK O UTVRĐIVANJU MERA ZA RANO OTKRIVANJE, DIJAGNOSTIKU, SPREČAVANJE ŠIRENJA, SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE ZARAZNE BOLESTI ATIPIČNA KUGA ŽIVINE

Odredbе ovog pravilnika ne odnose se na divlje ptice koje žive slobodno.

Mere za rano otkrivanje Newcastle bolesti kod živine

Svaka sumnja na pojavu i pojava Newcastle bolesti mora se obavezno i bez odlaganja prijaviti Ministarstvu. U slučaju sumnje da je živina zaražena ili kontaminirana uzročnikom Newcastle bolesti, veterinarski inspektor odmah vrši epizootiološki uviđaj kako bi se potvrdilo ili isključilo prisustvo Newcastle bolesti i nalaže uzimanje uzoraka za laboratorijsko ispitivanje.

Odmah po prijavi sumnje na Newcastle bolest, sprovode se sledeće mere: 1) stavljanje gazdinstva pod nadzor; 2) utvrđivanje podataka o broju živine na gazdinstvu po kategorijama, broju uginulih životinja u svakoj kategoriji, kategorijama živine s vidljivim kliničkim znacima i kategorijama živine bez kliničkih znakova bolesti. Ti podaci moraju biti dnevno ažurirani, uzimajući u obzir broj izvođenja pilića ili uginuća u periodu dok traje sumnja na bolest; 3) sva živina na gazdinstvu mora ostati na mestu gde se drži ili se mora zatvoriti na nekom drugom mestu u karantinu; 4) zabrana uvođenja živine na gazdinstvo ili stavljanje u promet; 5) zabrana kretanja ili premeštanja ljudi, životinja ili vozila sa gazdinstva ili na gazdinstvo bez odobrenja veterinarskog inspektora; 6) zabrana iznošenja mesa živine ili leševa, hrane za životinje, opreme, otpadaka, izmeta, prostirke, odnosno svega čime se može preneti virus Newcastle bolesti, bez odobrenja veterinarskog inspektora; 7) zabrana stavljanja u promet jaja sa gazdinstva, osim jaja koja su otpremljena direktno u objekat za proizvodnju proizvoda od jaja i prevezena uz odobrenje veterinarskog inspektora; 8) postavljanje odgovarajućih dezinfekcionih barijera na ulazu i izlazu iz objekata gde se drži živina i na ulazu na gazdinstvo i izlazu sa gazdinstva.

Vlasnik ili držalac živine za koju se sumnja da je zaražena ili kontaminirana virusom Newcastle bolesti, za vreme trajanja mera koje se primenjuju kod sumnje na Newcastle bolest, mora preduzeti sve radnje kako bi se sprovele mere koje naloži veterinarski inspektor. Sprovođenje ovih mera veterinarski inspektor može naložiti i na drugim gazdinstvima, ako njihov položaj ili kontakti sa gazdinstvom na kome je postavljena sumnja na Newcastle bolest ukazuju na mogućnost kontaminacije.

Ove mere se primenjuju sve dok se sumnja na pojavu Newcastle bolesti službeno ne isključi.

Mere za sprečavanje širenja, suzbijanja i iskorenjivanja Newcastle bolesti kod živine

Kad se potvrdi Newcastle bolest, pored mera koje se sprovode kod sumnje na bolest, sprovode se i sledeće mere: 1) lišavanje života na licu mesta sve živine na gazdinstvu bez odlaganja i neškodljivo uklanjanje leševa živine i svih jaja tako da se što je više moguće smanji opasnost od širenja bolesti; 2) uništavanje ili odgovarajući tretman svih predmeta, otpadaka, hrane za životinje, prostirke ili izmeta koji su mogli biti kontaminirani, tako da se obezbedi uništavanje virusa Newcastle bolesti; 3) neškodljivo uništavanje mesa živine koja je zaklana u periodu pretpostavljenog vremena inkubacije bolesti; 4) uništavanje priplodnih jaja proizvedenih u periodu pretpostavljenog vremena inkubacije bolesti na gazdinstvu i drugim gazdinstvima za koja se utvrdi da potiču sa zaraženog gazdinstva. Živina koja se izlegla u

periodu pretpostavljenog perioda inkubacije mora biti stavljena pod službeni nadzor. Konzumna jaja koja su proizvedena u periodu pretpostavljenog vremena inkubacije bolesti, a potiču sa zaraženog gazdinstva moraju biti neškodljivo uništena, osim ako prethodno nisu bila na odgovarajući način dezinfikovana; 5) čišćenje i dezinfekcija objekata za smeštaj živine, njihove okoline, vozila koja se koriste za prevoz i opreme koja je mogla biti kontaminirana na način propisan ovim pravilnikom; 6) zabrana ponovnog uvođenja živine na imanje najmanje 21 dan posle sprovođenja mera ovoga člana; 7) sprovođenje epizootiološkog uviđaja u skladu sa ovim pravilnikom.

Epizootiološki uviđaj

Epizootiološki uviđaj obuhvata: 1) utvrđivanje perioda u kojem je virus Newcastle bolesti mogao biti prisutan na gazdinstvu ili u golubarniku pre nego što je bolest prijavljena ili pre nego što je postavljena sumnja na bolest; 2) utvrđivanje izvora Newcastle bolesti na gazdinstvu ili u golubarniku i drugim gazdinstvima ili golubarnicima u kojima je smeštena živina, golubovi ili druge ptice koje se drže u zatočeništvu, a postoji mogućnost da su zaražene ili kontaminirane iz istog izvora; 3) praćenje kretanja ljudi i premeštanja živine, golubova ili drugih ptica koje se drže u zatočeništvu ili drugih životinja, vozila, jaja, mesa i leševa i bilo koje druge opreme ili predmeta koje su mogle preneti virus Newcastle bolesti na predmetno gazdinstvo ili golubarnik ili sa njega.

Mere na zaraženom i ugroženom području

Kada se na osnovu rezultata laboratorijskih ispitivanja potvrdi prisustvo Newcastle bolesti, ministar nadležan za poslove veterinarstva rešenjem određuje zaraženo i ugroženo područje. Na osnovu rešenja ministra, veterinarski inspektor neposredno na terenu određuje granicu zaraženog i ugroženog područja, u skladu sa geografskim, administrativnim, ekološkim i epizootiološkim parametrima povezanim sa Newcastle bolešću i mogućnostima sprovođenja, praćenja i nadzora.

Kad zaraženo odnosno ugroženo područje prelazi na teritoriju susedne države, Ministarstvo, u saradnji s nadležnim ministarstvom susedne države, uspostavlja zaraženo i ugroženo područje.

U zaraženom području sprovode se sledeće mere: 1) popis svih gazdinstva na kojima se drži živina i evidentiranje broja živine na svakom gazdinstvu; 2) redovne kontrole svih gazdinstva na kojima se drži živina, klinički pregled živine uključujući, prema potrebi, uzimanje uzoraka za laboratorijsko ispitivanje, o čemu se mora voditi i čuvati evidencija; 3) držanje živine u objektu ili prostoru za uzgoj ili na nekom drugom mestu gde može biti izolovana; 4) korišćenje odgovarajućih sredstava za dezinfekciju na ulazima i izlazima sa gazdinstva; 5) kontrola kretanja ljudi koji rade sa živinom, leševima živine i jajima, kontrola vozila koja prevoze živinu, leševe i jaja unutar zaraženog područja, uz zabranu prevoza živine kroz zaraženo područje, osim provoza živine po glavnim putevima i železnicom; 6) zabrana prometa živine i priplodnih jaja sa gazdinstva na kojem se drže, osim ako to odobri veterinarski inspektor; 7) zabrana iznošenja ili raznošenja korišćene prostirke ili stajnjaka bez odobrenja; 8) zabrana održavanja sajмова, pijaca, izložbi ili drugih okupljanja živine ili drugih ptica.

Mere koje se primenjuju u zaraženom području ostaju na snazi najmanje 21 dan nakon sprovođenja tekuće dezinfekcije na zaraženom gazdinstvu, u skladu sa ovim pravilnikom.

Posle sprovedenih ovih mera, zaraženo područje postaje deo ugroženog područja.

U ugroženom području sprovode se sledeće mere: 1) popis svih gazdinstava unutar ugroženog područja na kojima se drži živina; 2) kontrola prometa živine i priplodnih jaja unutar ugroženog područja; 3) zabrana prometa živine izvan ugroženog područja za vreme od prvih 15 dana, osim prevoza direktno u klanicu izvan ugroženog područja, koju je odobrilo Ministarstvo; 4) zabrana prometa priplodnih jaja izvan ugroženog područja, osim u inkubatorsku stanicu koju je odobrilo Ministarstvo; 5) zabrana iznošenja ili raznošenja korišćene prostirke ili stajnjaka izvan ugroženog područja; 6) zabrana održavanja sajмова, pijaca, izložbi ili drugih okupljanja živine ili drugih ptica; 7) zabrana transporta živine, osim provoza živine po glavnim putevima i železnicom.

Mere koje se primenjuju u ugroženom području ostaju na snazi najmanje 30 dana nakon sprovođenja dezinfekcije na zaraženom gazdinstvu u skladu sa ovim pravilnikom.

Vakcinacija

Vakcinacija protiv Newcastle bolesti dozvoljena je isključivo vakcinom koja je odobrena za stavljanje u promet, a primenjuje se u profilaktičke svrhe ili kao dopuna merama kontrole koje se sprovode kad se pojavi bolest. Profilaktička vakcinacija protiv Newcastle bolesti vrši se u skladu s posebnim propisom.

Mere za rano otkrivanje, sprečavanje širenja, suzbijanja i iskorenjivanja Newcastle bolesti kod sportskih golubova i ptica koje se drže u zatočeništvu

Kad postoji sumnja da su golubovi ili ptice koje se drže u zatočeništvu zaražene virusom Newcastle bolesti, veterinarski inspektor mora odmah započeti sa postupcima u cilju potvrde ili isključenja prisustva bolesti.

Odmah po prijavi sumnje, gazdinstvo ili golubarnik se stavlja pod službeni nadzor.

Veterinarski inspektor nalaže zabranu napuštanja golubarnika ili gazdinstva za sve golubove ili ptice koje se drže u zatočeništvu kao i zabranu iznošenja bilo čega drugog čime bi se mogao preneti virus Newcastle bolesti.

Ove mere se sprovode dok sumnja na Newcastle bolest ne bude službeno isključena.

PRAVILNIK O UTVRĐIVANJU MERA ZA RANO OTKRIVANJE, DIJAGNOSTIKU, SPREČAVANJE ŠIRENJA, SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE ZARAZNE BOLESTI AVIJARNA INFLUENCA, KAO I NAČINU NJIHOVOG SPROVOĐENJA

Mere ranog otkrivanja zarazne bolesti avijarna influenza kod živine i ptica, dijagnostike i način sprovođenja tih mera

Stalni nadzor

Na teritoriji Republike Srbije sprovode se mere nadzora radi: 1) određivanja prevalencije infekcije virusom avijarne influence podtipa H5 i H7 kod različitih vrsta živine i ptica; 2) procene rizika o mogućnosti širenja infekcije virusom poreklom od divljih ptica.

U skladu s međunarodnim obavezama koje se odnose na prijavljivanje zaraznih bolesti i međunarodni promet živine i ptica, Ministarstvo će obavestiti Komisiju EU i OIE o svakoj pojavi zarazne bolesti avijarne influence kod živine i ptica (AI). Mere nadzora iz ovog stava sprovode se u skladu s posebnim programom koji donosi Ministarstvo.

Svaka sumnja na pojavu bolesti AI mora se bez odlaganja prijaviti Ministarstvu.

Epizootiološki uviđaj

U slučaju sumnje na pojavu bolesti AI, veterinarski inspektor sprovodi epizootiološki uviđaj u skladu s Kriznim planom. Epizootiološki uviđaj obuhvata sledeće podatke: 1) utvrđivanje vremenskog perioda u kojem je virus avijarne influence mogao biti prisutan na gazdinstvu ili drugim prostorijama ili prevoznim sredstvima; 2) utvrđivanje mogućeg porekla virusa avijarne influence; 3) identifikovanje svih kontaktnih gazdinstava; 4) praćenje kretanja živine, ptica, ljudi, sisara, prevoznih sredstava ili bilo kog materijala kojim je virus avijarne influence mogao biti raširen.

Mere na gazdinstvu u slučaju sumnje na pojavu bolesti AI – visoko patogene avijarne influence

U slučaju sumnje na pojavu zarazne bolesti AI – visoko patogene avijarne influence (bolesti visoko patogene AI), sprovodi se epizootiološki uviđaj u skladu sa ovim pravilnikom i uzimanje uzoraka radi laboratorijskog ispitivanja kako bi se potvrdilo ili isključilo prisustvo te bolesti, a gazdinstvo stavlja pod službeni nadzor.

U slučaju sumnje na pojavu bolesti visoko patogene AI, sprovode se sledeće mere: 1) popis živine, ptica i domaćih životinja sisara ili, ako je neophodno, procena broja po vrsti živine ili ptica koje se drže zatvorene; 2) popis približnog broja obolele, uginule ili verovatno inficirane živine, ptica i domaćih sisara po svim kategorijama na gazdinstvu, i dostavlja se veterinarskom inspektoru na njegov zahtev; 3) zatvaranje živine i ptica u objekte na gazdinstvu. Ako to nije praktično moguće ili radi dobrobiti životinja, mogu biti zatvorene u drugim prostorima na istom gazdinstvu, tako da ne dođu u kontakt sa drugom živinom ili pticama sa susednih gazdinstava. Preduzimaju se potrebne mere da se spreči njihov kontakt sa divljim pticama; 4) zabrana uvođenja živina i ptica na gazdinstvo ili njihovo napuštanje gazdinstva; 5) zabrana iznošenja trupova živine ili ptica, mesa živine uključujući iznutrice („meso živine“), hrane za živinu („hrana“), alatki, materijala, otpada, izmeta, stajskog đubriva živine ili ptica koje se drže zatvorene („stajsko đubrivo“), osoke, upotrebljene prostirke i ostalog što može preneti virus avijarne influence, bez prethodnog pismenog odobrenja veterinarskog inspektora, uz poštovanje odgovarajućih biosigurnosnih mera, kako bi se svaki rizik od širenja bolesti visokopatogene AI sveo na najmanju moguću meru; 6) zabrana iznošenja i stavljanja u promet jaja poreklom od živine i ptica; 7) kontrola kretanja ljudi, domaćih sisara, prevoznih sredstava ili opreme prema gazdinstvu ili van gazdinstva; 8) dezinfekcija ulaza u objekte i izlaza iz objekata u kojima se drži živina ili ptice, kao i ulaza na gazdinstvo i izlaza iz gazdinstva, u skladu sa uputstvom veterinarskog inspektora.

Ove mere se primenjuju dok se laboratorijskim ispitivanjem ne isključi sumnja na bolest visokopatogene AI.

Način određivanja granica zaraženog i ugroženog područja i mere za sprečavanje širenja, suzbijanje i iskorenjivanje bolesti visoko patogene AI

Potvrda bolesti visoko patogene AI i mere na gazdinstvu

Kada se potvrdi bolest visoko patogene AI, na gazdinstvu, pored mera koje se sprovode u slučaju sumnje na bolest iz ovog pravilnika, sprovode se i sledeće mere: 1) epizootiološki uviđaj u skladu sa ovim pravilnikom; 2) lišavanje života živine i ptica na licu mesta, na human način i bez odlaganja; 3) neškodljivo uništavanje leševa i jaja živine i ptica; 4) uništavanje glodara i insekata; 5) uništavanje ili podvrgavanje tretmanu koji će uništiti

uzročnike bolesti svih potencijalno kontaminiranih supstanci ili otpada kao što je životinjska hrana, stajsko đubrivo, osoka, prostirka i druge materije; 6) uništavanje mesa i jaja dobijenih od živine i ptica koje potiču sa zaraženog gazdinstva, u periodu između unošenja uzročnika na gazdinstvo i početka preduzimanja naređenih mera; 7) laboratorijsko dijagnostičko ispitivanje i stavljanje pod nadzor živina i ptica koje su izležene iz priplodnih jaja, poreklom sa zaraženog gazdinstva, u periodu između unošenja uzročnika na gazdinstvo i početka preduzimanja naređenih mera; 8) čišćenje i dezinfekcija objekata na gazdinstvu, vozila, opreme, pribora i delova gazdinstva preko kojih je prenošena ubijena živina ili preko kojih su se kretale životinje; 9) zabrana ponovnog naseljavanja živine i ptica na gazdinstvo, najmanje 21 dan posle sprovođenja završne dezinfekcije.

Ako u objektima na gazdinstvu odnosno delu gazdinstva nije moguće sprovesti čišćenje i dezinfekciju, odnosno ako veterinarski inspektor utvrdi da nije sproveden postupak koji garantuje uništavanje uzročnika bolesti AI, može se zabraniti ulazak u te objekte, odnosno deo gazdinstva, za period od najmanje 12 meseci od potvrde bolesti visokopatogene AI.

Zaraženo i ugroženo područje

Kada se na osnovu rezultata laboratorijskog ispitivanja potvrdi bolest visokopatogene AI, ministar nadležan za poslove veterinarstva određuje granice zaraženog područja u poluprečniku od najmanje 3 km i ugroženog područja u poluprečniku od najmanje 10 km oko žarišta zaraze.

Mere u zaraženom i ugroženom području

U zaraženom i ugroženom području sprovodiće se sledeće mere: 1) određivanje puteva kretanja živine i ptica, proizvoda od živinskog mesa, hrane za životinje, stajnjaka, osoke, upotrebljene prostirke, osoblja i predmeta koji su bili ili mogli biti u kontaktu sa zaraženom živinom i pticama, kao i vozila koja se koriste za potrebe u živinarskoj proizvodnji; 2) prikupljanje informacija od vlasnika i držaoca živine i ptica o ulasku i izlasku živine, ptica i jaja sa gazdinstva u sastavu epizootiološkog uviđaja.

Mere u zaraženom području

U zaraženom području sprovode se sledeće mere: 1) popis svih gazdinstva na kojima se gaji živina i ptice u što kraćem roku, počevši od rubnih delova zaraženog područja prema središtu područja, odnosno žarištu zaraze; 2) biosigurnosne mere na gazdinstvima, uključujući postavljanje dezinfekcionih barijera na ulazima i izlazima sa gazdinstva, držanje živine i ptica zatvorene u objektima i sprečavanje kontakta sa divljim pticama i drugom živinom i pticama; 3) klinički pregled živine i ptica, a po potrebi uzorkovanje materijala i upućivanje na laboratorijska ispitivanja, u skladu s Kriznim planom; 4) klinički pregled živine i ptica na gazdinstvima sa intenzivnom živinarskom proizvodnjom, uz primenu mera predostrožnosti od strane veterinara koji prethodno nije bio u kontaktu sa živinom i pticama na drugim gazdinstvima u zaraženom ili ugroženom području; 6) zabrana naseljavanja lovišta pernatom divljači i prometa pernate divljači za vreme trajanja naređenih mera; 7) zabrana prometa živine i ptica, jednodnevnih pilića, jaja, priplodnih jaja i iznošenja leševa sa gazdinstva; 8) provoz pošiljki živine i ptica, jednodnevnih pilića, jaja i priplodnih jaja isključivo glavnim putevima i železnicom, kao i zabrana zaustavljanja vozila, vršenja pretovara i istovara pošiljki; 9) zabrana prometa živinskog mesa i proizvoda od živinskog mesa iz klanica, prerada i skladištenja unutar zaraženog područja, osim mesa i proizvoda

dobijenih od živine koja potiče izvan zaraženog područja, ili dobijenih od živine koja je zaklana najranije 21 dan od pojave prve infekcije na gazdinstvu.

Na gazdinstvima u zaraženom području sprovodiće se sledeće mere: 1) zatvaranje živine i ptica u objekte na gazdinstvu. Ako to nije praktično moguće i ako razlozi dobrobiti životinja ne dozvoljavaju, mogu biti zatvorene u drugim prostorima na istom gazdinstvu tako da ne dođu u kontakt sa drugom živinom ili pticama sa susednih gazdinstava; 2) hitno uništavanje leševa ptica i živine; 3) dezinfekcija vozila i opreme korišćene za prevoz živine, ptica, proizvoda, otpadaka, stajnjaka, osoke i drugih materijala kojima se može preneti uzročnik bolesti; 4) zabrana prometa živine, ptica i sisara – domaćih životinja bez prethodnog odobrenja Ministarstva, izuzev za sisare i domaće životinje koje nisu imale kontakt sa živinom i pticama; 5) zabrana uvođenja nove živine i ptica na gazdinstvo; 6) hitno prijavljivanje svakog slučaja povećanja morbiditeta i mortaliteta na gazdinstvu, kao pada produktivnosti i nošenja jaja veterinarskom inspektoru. U svim slučajevima pojavljivanja mortaliteta na gazdinstvima u zaraženoj zoni većem od tri puta kao i u slučajevima opadanja proizvodnje jaja ili konzumiranja hrane i vode za više od 5%, nalaže se uzorkovanje i laboratorijsko ispitivanje živine na ovim gazdinstvima; 7) preventivne mere zaštite radi sprečavanja rizika prenošenja uzročnika bolesti od strane lica koja dolaze ili napuštaju gazdinstvo na kome se drži i uzgaja živina i ptice.

Mere sprečavanja širenja, suzbijanja i iskorenjivanja bolesti visokopatogene AI primenjivaće se u zaraženom području najmanje 21 dan od sprovođenja čišćenja, pranja i završne dezinfekcije zaraženih gazdinstava, objekata i opreme, odnosno 21 dan od završetka epizootioloških i laboratorijskih ispitivanja živine i ptica na svim gazdinstvima u zaraženom području i dobijanja negativnog rezultata laboratorijskih ispitivanja. Posle isteka ovog perioda ukida se zaraženo područje i ono postaje deo ugroženog područja. Naređene mere u ugroženom području primenjivaće se i na tom području narednih devet dana. Posle isteka 30 dana od dana kada je sprovedeno čišćenje, pranje i završna dezinfekcija zaraženih gazdinstava i objekata, prestaju da se primenjuju naređene mere i ukidaju se sve zabrane vezane za promet živine, ptica i proizvoda od živine.

Mere koje se preduzimaju u ugroženom području

U ugroženom području sprovode se sledeće mere: 1) popis svih gazdinstava na kojima se drži i uzgaja živina u što kraćem roku, počevši od rubnih delova ugroženog područja prema zaraženom području; 2) biosigurnosne mere na gazdinstvima uključujući postavljanje dezinfekcionih barijera na ulazima i izlazima sa gazdinstva, držanje živine i ptica zatvorene u objektima i sprečavanje kontakta sa divljim pticama i drugom živinom; 3) zabrana prometa živine, ptica i jaja unutar i iz ugroženog područja, kao i sisara izuzev onih koji se upućuju u prostore i prostorije gde nema kontakta sa živinom i pticama; 4) provoz pošiljki živine, ptica i jaja isključivo glavnim putevima i železnicom, kao i zabrana zaustavljanja vozila, pretovara i istovara pošiljki živine; 5) obavezno i hitno prijavljivanje svakog slučaja povećanja morbiditeta i mortaliteta na gazdinstvu, kao i pada produktivnosti i nosivosti veterinarskom inspektoru; 6) čišćenje i dezinfekcija svih delova opreme i vozila koja su koristila lica koja su dolazila i odlazila sa gazdinstva, a mogla su biti kontaminirana uzročnikom bolesti; 7) preventivne mere zaštite radi sprečavanja rizika prenošenja uzročnika bolesti od strane lica koja dolaze ili napuštaju gazdinstvo na kojima se drži i uzgaja živina i ptice; 8) vođenje evidencije od strane vlasnika i držaoca živine i ptica o licima koja su dolazila u kontakt sa živinom i pticama na gazdinstvu; 9) zabrana okupljanja živine i ptica na sajmovima,

izložbama, takmičenjima, pijacama, kao i drugih vidova okupljanja živine i ptica; 10) zabrana naseljavanja lovišta pernatom divljači za vreme trajanja naređenih mera.

Čišćenje, pranje i dezinfekcija

Posle neškodljivog uništavanja leševa živine, sprovode se mere: 1) čišćenje, pranje i dezinfekcija gazdinstva, objekta, opreme i drugih kontaminiranih materijala, pod nadzorom veterinarskog inspektora i njegovim instrukcijama; 2) zabrana upotrebe pašnjaka i drugih kontaminiranih površina koje su korišćene za držanje i gajenje živine i ptica inficiranih virusom avijarne influence, sve dok se ne sprovede čišćenje i dezinfekcija ovih površina pod nadzorom veterinarskog inspektora i ne eliminiše prisustvo infektivnog agensa na njima; 3) čišćenje, pranje i dezinfekcija klanica, vozila i drugih transportnih sredstava, graničnih prelaza, opreme i svih drugih kontaminiranih materijala ili materijala koji su mogli biti kontaminirani virusom avijarne influence, pod nadzorom veterinarskog inspektora.

Ponovno naseljavanje objekata

Ponovno naseljavanje objekata živinom i pticama, u kojima se nalazila živina inficirana avijarnom influencom, Ministarstvo može odobriti posle sprovođenja mera sprečavanja širenja, suzbijanja i iskorenjivanja, u skladu sa ovim pravilnikom, i to najranije 21 dan od dana kada je sprovedeno čišćenje, pranje i završne dezinfekcije opreme, vozila, objekata i gazdinstva. Ponovno naseljavanje objekata živinom i pticama odobrava Ministarstvo. Naseljavanja živine i gajenih ptica, vlasnici odnosno držaoci živine i ptica moraju sprovesti pod nadzorom veterinarskog inspektora.

Vakcinacija

U Republici Srbiji nije dozvoljena vakcinacija živine i ptica protiv bolesti AI.

Izuzetno od odredbe ovog stava, Ministarstvo može odrediti teritoriju i vremenski rok u kojem će se sprovesti brza i sistematska vakcinacija (hitna vakcinacija), u slučaju sumnje na pojavu bolesti AI na teritoriji Republike Srbije i zemljama u okruženju.

PRAVILNIK O MERAMA ZA SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE VRTIČAVOSTI PASTRMKI

Pastrmke se smatraju sumnjivim na vrtičavost pastrmki ako se na osnovu epizootoloških podataka opravdano posumnja na tu zaraznu bolest, odnosno ako se kliničkim pregledom kod njih ustanove znaci te bolesti.

Pastrmke do tri meseca starosti smatraju se obolelim od vrtičavosti pastrmki ako se vegetativni oblici (trofozoiti ili ameboidni stadijumi razvoja) uzročnika vrtičavosti *M. cerebralis* u hrskavičavom tkivu glave dokažu patohistološkim pregledom. Pastrmke starije od tri meseca smatraju se obolelim od vrtičavosti ako se parazitološkim pregledom skeletnih strugotina pastrmki ili homogenizovanog kostura glave pastrmki dokažu spore *M. cerebralis*. Pastrmke se smatraju obolelim od vrtičavosti pastrmki i ako se metodom digestije utvrdi prisustvo uzročnika vrtičavosti pastrmki.

Dijagnostička laboratorijska ispitivanja pastrmki iz odgajivališta vrše se u za to ovlašćenoj specijalističkoj veterinarskoj organizaciji, a obavezno se preduzimaju u slučajevima kada na to upućuju epizootiološki razlozi, odnosno kada se na osnovu kliničkih znakova bolesti pastrmki posumnja na vrtičavost pastrmki.

U odgajivalištu pastrmki u kome je utvrđena vrtičavost pastrmki narediće se sledeće mere: 1) zabrana izlova pastrmki i njihovo prebacivanje iz jednog odgajivališta u drugo odgajivalište, odnosno u druge vodotokove; 2) zabrana ispuštanja pastrmki iz odgajivališta pastrmki, odnosno drugih objekata u otvorene vode; 3) zabrana izdavanja uverenja o zdravstvenom stanju životinja; 4) neškodljivo uklanjanje teže obolelih i uginulih pastrmki; 5) zabrana ili ograničenje pristupa stranih lica i posetilaca odgajivalištu pastrmki; 6) dijagnostičko ispitivanje pastrmki u vodotoku, uzvodno i nizvodno od odgajivališta; 7) mehaničko čišćenje odgajivališta pastrmki, ustava, kanala i drugih predmeta za rad i dezinfekcija odgovarajućim dezinficijensom.

Smatra se da vrtičavosti pastrmki nema u zaraženom odgajivalištu ako su u njemu izvršene sve naređene mere, čišćenje i dezinfekcija i ako kod novonaseljenih mladih pastrmki, na osnovu kliničke slike i laboratorijskih ispitivanja, nema vrtičavosti pastrmki.

PRAVILNIK O MERAMA ZA SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE FURUNKULOZE PASTRMKI

Pastrmke se smatraju sumnjivim na oboljenje od furunkuloze ako se na osnovu epizootioloških podataka opravdano posumnja na tu zaraznu bolest, odnosno ako se kliničkim pregledom ustanove znaci te bolesti, a patoanatomski utvrde promene karakteristične za furunkulozu pastrmki na organima ili tkivima.

Pastrmke se smatraju obolelim od furunkuloze pastrmki ako se osnovano posumnja na furunkulozu, a uzročnik bolesti *Aeromonas salmonicida* dokaže laboratorijskim ispitivanjem. Laboratorijsko ispitivanje radi izolacije uzročnika vrši se: na standardnim podlogama (triptoza – soja agar, mozak, srce, infuzioni agar, triptoza-krvni agar sa 10% seruma), na temperaturi od 20 do 25 0S. Identifikacija uzročnika vrši se citohrom-oksidadza-testom, parafenil-diaminskim testom i testom aglutinacije na mikroskopskoj ploči.

Odgajivališta pastrmki najmanje dva puta godišnje podležu dijagnostičkom ispitivanju na furunkulozu pastrmki. Uzorci za laboratorijska ispitivanja uzimaju se tako da se jedno prikupljanje uzoraka izvrši leti, kada je temperatura vode najviša, a drugo u vreme mrešćenja pastrmki. U letnjem periodu, od svake kategorije pastrmki (izuzev matica) u odgajivalištu uzima se uzorak od 30 živih pastrmki slabije kondicije, uhvaćenih pored ispusta bazena, a u sezoni mresta uzorak čini 10 izmrešćenih matica.

Dijagnostička laboratorijska ispitivanja pastrmki na furunkulozu pastrmki vrši se u za to ovlašćenoj specijalističkoj veterinarskoj organizaciji.

U odgajivalištu pastrmki u kome je utvrđena furunkuloza pastrmki ili se sumnja na furunkulozu pastrmki, narediće se sledeće mere: 1) zabrana izlova pastrmki i njihovog prebacivanja iz tog odgajivališta u drugo odgajivalište, odnosno u druge vodotokove; 2) zabrana puštanja ili izlaženja pastrmki iz odgajivališta, odnosno drugih objekata u otvorene vode; 3) zabrana izdavanja uverenja o zdravstvenom stanju životinja; 4) neškodljivo uklanjanje teže obolelih i uginulih pastrmki; 5) zabrana ili ograničenje pristupa stranih lica i posetilaca odgajivalištu pastrmki; 6) lečenje odgovarajućim lekom; 7) dezinfekcija ikre posle oplodnje odgovarajućim dezinficijensom; 8) mehaničko čišćenje odgajivališta pastrmki, ispusta, kanala i predmeta koji služe za rad u odgajivalištu i njihova dezinfekcija.

Smatra se da furunkuloze pastrmki nema u zaraženom odgajivalištu ako su izvršene sve naređene mere i ako su od tada protekle tri nedelje.

PRAVILNIK O MERAMA ZA SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE ZARAZNIH BOLESTI PČELA

Radi suzbijanja i iskorenjivanja zaraznih bolesti pčela Pestis avium (američka kuga pčelinjeg legla), Acariasis apium (akaroza), Nosemosis (nozemoza) i Varoosis (varooza), primenjuju se mere predviđene ovim pravilnikom.

Američka kuga pčelinjeg legla

Pčelinje leglo smatra se zaraženim američkom kugom pčelinjeg legla ako se kliničkim pregledom utvrde promene karakteristične za tu bolest, a dijagnostičkim ispitivanjem utvrdi *B. Larvae* kao uzročnik ove bolesti.

Dijagnostičkom ispitivanju koje se vrši u za to određenoj specijalističkoj veterinarskoj organizaciji rada podležu sve pčelinje zajednice za koje se posumnja na zarazu. Kontrolno dijagnostičko ispitivanje na američku kugu pčelinjeg legla vrši se u septembru ili oktobru, u svim pčelinjacima u kojima je ta zaraza utvrđena.

Ako se u pčelinjaku utvrdi američka kuga pčelinjeg legla, narediće se sledeće mere: 1) zatvaranje zaraženog pčelinjaka; 2) uništavanje svih zaraženih košnica sa nepokretnim saćem, zajedno sa pčelama i saćem; 3) uništavanje svih dotrajalih košnica, bez obzira na tip izrade, zajedno sa pčelama i saćem; 4) uništavanje zaraženog saća i pčela iz zaraženih košnica spaljivanjem i zakopavanjem, s tim da se pribor i košnice dezinfikuju; 5) zabrana držanja pčelinjih zajednica bez matica i sprečavanje rojenja pčela u zaraženom pčelinjaku; 6) dezinfekcija pčelinjaka i pčelarskog pribora koji se koristi pri izvršavanju mera naređenih u zaraženom pčelinjaku odgovarajućim dezinfekcionim sredstvom ili, zavisno od materijala, opaljivanjem.

U svim pčelinjim zajednicama, u poluprečniku od tri kilometra oko zaraženog pčelinjaka, vrši se dijagnostičko ispitivanje na američku kugu pčelinjeg legla.

Smatra se da je američka kuga pčelinjeg legla u zaraženom pčelinjaku prestala ako su sprovedene sve naređene mere iz ovog pravilnika. U tom pčelinjaku mora se izvršiti kontrolno dijagnostičko ispitivanje dva meseca posle sprovođenja naređenih mera.

Akaroza

Smatra se da su pčele zaražene akarozom ako se kliničkim pregledom utvrde znaci karakteristični za tu bolest, a dijagnostičkim ispitivanjem utvrdi *Acarapis Woodi*.

Dijagnostičkom ispitivanju na akarozu, koje se vrši u za to određenoj specijalističkoj veterinarskoj organizaciji rada podležu, jednom godišnje – do kraja marta, svi pčelinjaci iz kojih se stavljaju u promet pčelinje zajednice, pčelinje zajednice za uzgoj matica, sve pčelinje zajednice u oplodnim stanicama i sve pčelinje zajednice sumnjive na akarozu.

Ako se kod pčela utvrdi akaroza, u zaraženom pčelinjaku narediće se sledeće mere: 1) zabrana premeštanja svih pčelinjih zajednica u poluprečniku od tri kilometra oko zaraženog pčelinjaka; 2) lečenje svih pčelinjih zajednica unutar zaraženog kruga odgovarajućim lekom;

3) kontrolno dijagnostičko ispitivanje u zaraženim pčelinjacima koje se sprovodi sledećeg proleća; 4) zatvaranje zaraženog pčelinjaka do završetka postupka lečenja.

Smatra se da je akaroza u zaraženom pčelinjaku prestala ako su sprovedene sve naređene mere iz ovog pravilnika.

Nozemoza

Smatra se da su pčele zaražene nozemozom ako se kliničkim pregledom utvrde promene karakteristične za tu bolest, a dijagnostičkim ispitivanjem utvrdi *Nosema apis*.

Dijagnostičkom ispitivanju na nozemozu koje se vrši u za to određenoj specijalističkoj veterinarskoj organizaciji rada podležu, jednom godišnje – do kraja marta, svi pčelinjaci iz kojih se stavljaju u promet pčelinje zajednice, pčelinje zajednice za uzgoj matica, sve pčelinje zajednice u oplodnim stanicama i sve pčelinje zajednice sumnjive na nozemozu.

Ako se kod pčela utvrdi nozemoza sa kliničkim znacima, u zaraženom pčelinjaku naređiće se sledeće mere: 1) spaljivanje izrazito slabih pčelinjih zajednica; 2) lečenje pčelinjih zajednica odgovarajućim lekom i prebacivanjem pčela iz zaraženih košnica u dezinfikovane košnice; 3) zatvaranje zaraženog pčelinjaka i zabrana prometa do završetka lečenja; 4) dezinfekcija odgovarajućim dezinfekcionim sredstvom košnica u kojima je utvrđena nozemoza, saća iz tih košnica, pčelarskog pribora i drugih predmeta koji se koriste u zaraženom pčelinjaku; 5) uređivanje higijenskih napajališta za pčele.

Ako se dijagnostičkim ispitivanjem utvrdi u pčelinjaku *Nosema apis* bez kliničkih znakova karakterističnih za tu bolest, preduzeće se lečenje svih pčelinjih zajednica u tom pčelinjaku odgovarajućim lekom i naređiće se i druge mere predviđene ovim pravilnikom.

Smatra se da je nozemoza u zaraženom pčelinjaku prestala ako su sprovedene sve naređene mere iz ovog pravilnika.

Varooza

Smatra se da su pčele zaražene varoozom ako se kliničkim pregledom posumnja na tu bolest, a dijagnostičkim ispitivanjem utvrdi *Varoa Jacobsony*.

Dijagnostičkom ispitivanju na varoozu koje se vrši u za to određenoj specijalističkoj veterinarskoj organizaciji rada podležu, jednom godišnje – do kraja marta, svi pčelinjaci iz kojih se stavljaju u promet pčelinje zajednice, pčelinje zajednice za uzgoj matica, sve pčelinje zajednice u oplodnim stanicama i sve pčelinje zajednice sumnjive na varoozu. Ako se posumnja da je pčelinja zajednica zaražena tom bolešću, dijagnostičko ispitivanje vrši se i u drugim mesecima.

Ako se kod pčela utvrdi varooza, u zaraženom pčelinjaku i u poluprečniku od tri kilometra oko njega naređiće se sledeće mere: 1) lečenje zaraženih pčelinjih zajednica najmanje dva puta godišnje – u proleće i u jesen; 2) uklanjanje poklopljenih trutovskih larvi iz košnica i korišćenje drugih metoda uništavanja parazita; 3) zabrana premeštanja zaraženih pčelinjih zajednica do završetka određenog lečenja.

Smatra se da je varooza u zaraženom pčelinjaku prestala ako su sprovedene sve naređene mere iz ovog pravilnika.

PRAVILNIK O OBRASCU UVERENJA O ZDRAVSTVENOM STANJU ŽIVOTINJA

Obrasci uverenja moraju biti povezani u blokove od po 50 originala, a kopije uverenja koje ostaju u bloku služe kao evidencija o izdatim uverenjima najmanje tri godine od dana izdavanja poslednjeg uverenja u bloku.

Obrazac uverenja popunjava se čitko, hemijskom olovkom ili mastilom. Lice ovlašćeno za izdavanje uverenja mora ga svojeručno potpisati. Uz svojeručni potpis lica ovlašćenog za izdavanje uverenja mora biti čitko ispisano štampanim slovima ili štambiljem utisnuto ime ovlašćenog lica, a potpis mora biti overen pečatom nadležnog organa, odnosno veterinarske organizacije rada koja izdaje uverenje.

Uverenje se može izdati za svaku životinju posebno (pojedinačno uverenje) ili za više životinja ako su iste vrste i pripadaju istom vlasniku, odnosno držaocu (skupno uverenje). Sisančad kopitara, goveda i bivola, pasa ili mačaka mogu se upisati u pojedinačna uverenja majke. Pojedinačna i skupna uverenja za kopitare i papkare izdaju se samo ako su životinje označene tako da se može utvrditi kome sopstveniku, odnosno korisniku pripadaju.

U toku godine u kojoj je uverenje izdato, izdaje se novo uverenje: 1) ako se na osnovu skupnog uverenja izdaju skupna uverenja za manji broj životinja i pojedinačna uverenja, odnosno ako se na osnovu pojedinačnih uverenja izdaje skupno uverenje; 2) ako na uverenju nema mesta za dalje produžavanje njegovog važenja ili ako je uverenje toliko oštećeno da je postalo neupotrebljivo; 3) ako je nastala promena u svojini, odnosno pravu korišćenja životinja – novom sopstveniku odnosno držaocu životinja, pre ponovnog stavljanja životinja u promet. Iz skupnog uverenja mogu se otpisati samo životinje koje su otuđene (poklon, prodaja i sl), zaklane, uginule, ubijene ili nestale. Pri izdavanju uverenja na osnovu ranije izdatog uverenja, rok važenja uverenja se produžava od dana izdavanja novog uverenja.

Duplikat uverenja izdaje se ako je uverenje nestalo (izgubljeno, uništeno i sl). Na duplikat uverenja stavlja se, crvenim slovima, oznaka „Duplikat“.

Uverenje važi 10 dana, a za pčelinje zajednice tri meseca od dana izdavanja, odnosno od dana produžavanja njegovog važenja. Važenje uverenja može se produžavati najduže za jednu godinu od dana izdavanja. O izdatim uverenjima na osnovu ranije pribavljenih uverenja i o produžavanju važenja uverenja vodi se evidencija na način koji je propisao nadležni organ u republici, odnosno autonomnoj pokrajini.

Važenje uverenja produžava se na poleđini uverenja čitko, štampanim slovima ili štambiljem, gde se upisuju: podaci iz evidencije koju vodi veterinarska organizacija rada kao i pri izdavanju uverenja, klauzula: „Produžava se važenje uverenja“, upisuje datum, naziv opštine i mesto izdavanja, službeni pečat nadležnog organa odnosno veterinarske organizacije, potpis lica ovlašćenog za izdavanje uverenja i njegov štampani faksimil. Ako se životinje otpremaju na klanje, sopstvenik, odnosno korisnik životinja, iznad overe kojom se produžava važenje uverenja potpisuje izjavu da životinje u poslednje tri nedelje nisu lečene, niti hranjene hranom u kojoj je bilo lekova.

(Mesto za štampilj organa nadležnog za izdavanje uverenja o zdravstvenom stanju životinja)

Podaci koje daje sopstvenik, odnosno korisnik životinje

Prezime i ime (sopstvenika, odnosno korisnika životinje)					Broj l.k.
Adresa (sopstvenika, odnosno korisnika životinje)					ID broj domaćinstva
Mesto boravka životinje					
Podaci o životinji	Vrsta	Pol	Boja	Starost	
Komada (brojkama).....					
Slovima:.....					
Naročiti znaci na životinjama (za ribe i pčele podaci o ambalaži)					
Oznaka za kopitare i papkare (žig, broj ušne markice i dr.)					
Ranije uverenje za iste životinje (broj, datum, opština, mesto izdavanja)					
<p>NAPOMENA: Sopstvenik odnosno držalac životinje izjavljuje da životinje koje se otpremaju na klanje nisu lečene, niti hranjene hranom u kojoj je bilo lekova odnosno proteklo je propisano vreme karence.</p>					

Podatke dao sopstvenik, odnosno držalac životinja (potpis)

Podaci iz veterinarske evidencije	
(Popunjava lice ovlašćeno za izdavanje uverenja na osnovu potvrde veterinarske službe, odnosno na osnovu evidencije veterinarske organizacije)	
Izvršeno cepljenje (datum i vrsta zarazne bolesti)	
Izvršeno dijagnostičko ispitivanje (vrsta ispitivanja, rezultat, datum)	
Podaci o lečenju životinja na koje se odnosi uverenje	

Na osnovu člana 21. Zakona o zaštiti životinja od zaraznih bolesti koje ugrožavaju celu zemlju ("Službeni list SRJ", br. 43/86) izdaje se

UVERENJE o zdravstvenom stanju životinja

Ovim uverenjem potvrđuje se da u mestu porekla navedenih životinja u vreme izdavanja ovog uverenja nije postojala niti je bila utvrđena zarazna bolest koju mogu preneti životinje te vrste i zbog koje je nadležni organ naredio zabranu ili ograničenje kretanja životinja te vrste. Ovo uverenje važi 10 (deset) dana, a za rojeve pčela tri meseca od dana izdavanja, odnosno od dana produženja važenja, a može se produžavati najduže za jednu godinu od dana izdavanja.

Serijski broj B/16 Blok **560151**

Broj uverenja .....

Datum.....20.....

Opština.....

Mesto.....

M.P.

Potpis lica ovlašćenog za izdavanje uverenja

(Ime i prezime štampanim slovima ili štampani faksimil)

Taksa za ovo uverenje naplaćena je u iznosu od din. ....(slovima: .....)

dinara i proknjižena je u dnevnik naplate taksa pod rednim brojem .....

Distribucija i evidentiranje izdatih uverenja:
Veterinarska komora Srbije, Bulevar oslobođenja 18, Beograd
Obrazac: VKS - 14

Slika 1. Uverenje o zdravstvenom stanju životinja

**PRAVILNIK O NAČINU UTOVARA, PRETOVARA I ISTOVARA
POŠILJAKA ŽIVOTINJA, PROIZVODA, SIROVINA I OTPADAKA
ŽIVOTINJSKOG POREKLA, USLOVIMA KOJE MORA ISPUNJAVATI
PREVOZNO SREDSTVO, HIGIJENSKOTEHNIČKIM USLOVIMA KOJE
MORA ISPUNJAVATI POŠILJKA I OBRASCU UVERENJA O
ZDRAVSTVENOM STANJU POŠILJKE**

Način utovara, pretovara i istovara pošiljaka proizvoda, sirovina i otpadaka životinjskog porekla

Meso se utovara kao ohlađeno, smrznuto i duboko smrznuto, upakovano i neupakovano. Ohlađeno meso u trupovima, polutkama i četvrtima, presvučeno i nepresvučeno stokinetima (vrećama od retko tkanog platna) mora biti okačeno na kuke u prevoznom sredstvu, i to tako da trupovi i polutke mogu biti u vodoravnom položaju, a četvrti obavezno u vertikalnom položaju, s tim što donji delovi ne smeju dodirivati pod. Ako se meso prevozi na udaljenost veću od 500 km i ako se izvozi, trupovi polutke i četvrti mesa moraju biti vezama pričvršćeni za kuke u prevoznom sredstvu. Smrznuto i duboko smrznuto meso u trupovima, polutkama i četvrtima, kao i konfekcionirano meso, prethodno upakovano, utovara se u prevozno sredstvo tako što se slaže na odgovarajuće palete ili na drugi odgovarajući način, a u prevoznom sredstvu mora da se obezbedi, u toku utovara i prevoza, temperatura od najmanje -12°C , odnosno najmanje -18°C ako se prevozi duboko smrznuto meso. Utovar i istovar smrznutog i duboko smrznutog mesa ne smeju da traju duže od 90 min, a u toplim periodima godine treba da se obavljaju u večernjim, noćnim i ranim jutarnjim časovima. Smrznuto konfekcionirano meso i smrznuti drugi jestivi delovi koji se prevoze moraju da budu upakovani u plastične folije i odgovarajuću kartonsku ili drugu ambalažu.

Mleko koje nije upakovano može se prevoziti u specijalnim cisternama, kontejnerima ili posudama. Upakovano mleko utovara se u odgovarajuću plastičnu ili drugu ambalažu. Cisterne, kontejneri i posude kojima se prevozi mleko ne smeju se koristiti za prevoz drugih tečnosti.

Jaja se utovaraju u specijalne papirne kontejnere za jaja, a zatim u kartonske kutije ili sanduke koji se slažu jedan na drugi i prekrivaju termoizolovanim prekrivačem ako se prevoze prevoznim sredstvom koje nije termoizolovano.

Proizvodi od mesa, mleka i jaja, proizvodi od riba, med i proizvodi od meda i jestive masnoće životinjskog porekla utovaraju se u prevozna sredstva upakovani u odgovarajuću ambalažu.

Životinjski otpaci i konfiskati utovaraju se u prevozno sredstvo specijalno pripremljeno za tu namenu.

Uslovi koje moraju ispunjavati prevozna sredstva za prevoz pošiljaka životinja

Železničko i drumsko prevozno sredstvo kojim se prevoze pošiljke životinja mora da ima pod koji ne propušta tečnost, neoštećene površine, bez oštih predmeta i pogodne za čišćenje i dezinfekciju, ventilaciju, alke ili uređaje za vezivanje i mogućnost za napajanje. Prevozno sredstvo za prevoz krupnih životinja, svinja, ovaca i koza, pored ovih uslova, mora imati prostirku. Kao prostirka može se upotrebiti: pesak, pleva pomešana s peskom, vlažna strugotina pomešana s peskom, treset nakvašen vodom ili slama. Prevozno sredstvo koje je

za prevoz sitnih životinja i živine izrađeno sa dva ili više podova, mora ispunjavati uslove iz ovog stava.

Plovni objekt za prevoz pošiljaka životinja mora imati boksove koji su dovoljno prostrani. Ako se utovaraju sitne životinje, boks mora da bude ograđen ogradom koja će sprečiti rasturanje životinja. Ako se životinje utovaraju u potpalublje, mora se obezbediti ventilacija potpaluba, kao i odgovarajuće osvetljenje.

Vazduhoplov kojim se prevoze pošiljke životinja mora da ima čvrste boksove i tapacirane bočne zidove da bi se izbeglo ozleđivanje životinja. Vazduhoplov mora biti opremljen uređajima za regulisanje temperature i ventilacije prostora u koji se smeštaju životinje, kao i odgovarajućim osvetljenjem.

Uslovi koje moraju ispunjavati prevozna sredstva za prevoz pošiljaka proizvoda, sirovina i otpadaka životinjskog porekla

Pošiljke proizvoda, sirovina i otpadaka životinjskog porekla prevoze se običnim i specijalnim prevoznim sredstvima. Prevozna sredstva (železnička i drumska, plovni objekti, vazduhoplovi i kontejneri) za prevoz pošiljaka proizvoda, sirovina i otpadaka životinjskog porekla moraju da budu izrađeni tako da se onemoguću njihovo zagađivanje kontaminantima ili stranim mirisom, a sa unutrašnje strane moraju biti obložena materijalom koji može da se čisti, pere i dezinfikuje.

PRAVILNIK O USLOVIMA I TRAJANJU KARANTINA ZA UVEZENE ŽIVOTINJE

Pod karantinom, u smislu ovog pravilnika, podrazumeva se prostorija ili skup prostorija u kojima se drže životinje, seme za veštačko osemenjavanje, oplođene jajne ćelije i jaja za priplod iz uvoza, pod uslovima potpune izolacije, a radi provere i zvaničnog utvrđivanja zdravstvene ispravnosti uvezene pošiljke.

Karantinski objekt za uvezene konje, goveda, ovce, koze, svinje i pernatu živinu, u pogledu mesta izgradnje, mora ispunjavati uslove: 1) mesto na kome se nalazi karantinski objekt mora biti fizički dovoljno udaljeno od naselja i drugih stočarskih objekata, kafilerija i jama grobnica, a nivo podzemnih voda na mestu izgradnje mora biti najviše dva metra ispod površine; 2) krug oko karantinskog objekta mora biti dovoljno prostran da bi se obezbedila funkcionalna povezanost pojedinih delova i ograđen ogradom visokom najmanje dva metra; 3) karantinski objekt mora biti snabdeven dovoljnim količinama pitke vode i sistemom za prihvatane i epizootiološki bezbedno odvođenje otpadnih i atmosferskih voda; 4) đubrište karantinskog objekta mora biti udaljeno najmanje 50 m od karantinskog objekta i izgrađeno tako da je nemoguće zagađivanje okoline i raznošenje bioloških agenasa; 5) karantinski objekt ne sme biti smešten u krugu u kome se nalaze druge životinje iste vrste, odnosno životinje na koje se može (uzajamno) prenositi bilo koja zarazna bolest; 6) karantinski objekt mora udovoljavati standardnim normativima higijene, smeštaja i držanja za svaku vrstu životinje.

Karantinski objekt, za uvezene konje, goveda, ovce, koze, svinje i pernatu živinu, u pogledu tehničkih uslova i opreme, mora ispunjavati sledeće uslove: 1) mora biti izgrađen od čvrstog materijala i odgovarati tehnološkim uslovima za uzgoj određene vrste životinja; 2) mora imati samo jedan ulaz preko koga se kontroliše kretanje ljudi i životinja i promet hrane

za životinje i drugog materijala; 3) ulaz u krug karantinskog objekta i ulaz u karantinski objekt moraju biti obezbeđeni dezinfekcionom barijerom za vozila i osoblje i punktom sa opremom za dezinfekciju obuće, odeće i ličnu dezinfekciju radnika; 4) karantinski objekt mora raspolagati odgovarajućim prostorijama i opremom za presvlačenje i kupanje radnika, dovoljnim brojem i vrstama zaštitne odeće i obuće; 5) u karantinskom objektu mora postojati posebno uređen veterinarski punkt i posebna prostorija za izolovanje životinja kod kojih se utvrde promene zdravstvenog stanja; 6) karantinski objekt mora raspolagati uređenim mestom za dezinfekciju vozila kojima se u karantin dovoze životinje iz uvoza i hrana za životinje u karantinu.

Karantinski objekt za uvezene divlje životinje: kuniće, ptice, pse, mačke, pčele, svilene bube, ribe, rakove, školjke, kornjače, puževe, žabe, pijavice i laboratorijske životinje, mora biti građen i smešten tako da obezbeđuje zadovoljavajuće tehnološke i veterinarsko-sanitarne uslove za uzgoj tih životinjskih vrsta. Karantinski objekt mora biti pripremljen za prijem životinja iz uvoza najmanje 14 dana pre njihovog prispeća u karantin. Karantinski objekt priprema se tako što se krug karantina, karantinski objekt i oprema za rad temeljno očiste i dezinfikuju odgovarajućim sredstvom. Za vreme karantina, ulaz u karantinski krug zabranjen je svim licima koja nisu zaposlena u karantinu, izuzev veterinarskih inspektora i stručnjaka instituta koji su ovlašćeni da u karantinu sprovode naređena epizootiološka, klinička i laboratorijska ispitivanja.

Karantin za uvezene konje, goveda, ovce, koze, svinje i krupne divlje životinje traje 30 dana. Karantin za ukrasne ptice, pernatu živinu, pse, mačke, ribe, rakove i školjke traje 21 dan. Karantin za uvezeno seme za veštačko osemenjavanje i oplodene jaje ćelije traje do završetka naređenih dijagnostičkih ispitivanja, po pravilu, ne duže od 21 dan. Karantin se može produžiti ako se preduzetim kliničkim patoanatomskim i laboratorijskim ispitivanjem posumnja ili dokaže zarazna bolest kod uvezenih životinja.

OBELEŽAVANJE I REGISTRACIJA ŽIVOTINJA

Obeležavanje i registracija životinja omogućava informacije gde se životinje nalaze, mogućnost praćenja kretanja životinje tokom celog njenog života, što čini jedan od osnovnih preduslova u zaštiti zdravlja životinja, a samim tim i zdravlja ljudi.

Centralna baza

Centralna baza je deo informacionog sistema Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine u kojoj se nalazi registar za sve obeležene životinje. Centralnu bazu vodi Ministarstvo, u skladu sa zakonom kojim se uređuje veterinarstvo. Uvid u Centralnu bazu ima ovlašćeni obeleživač i veterinarski inspektor u skladu sa zakonom kojim se uređuje veterinarstvo. Ministarstvo može odobriti uvid u Centralnu bazu ili dostaviti izvod iz Centralne baze i drugim korisnicima, na njihov zahtev.

U Centralnu bazu upisuju se podaci o: gazdinstvu na kome se drže životinje, obeleženim životinjama, naručenim i utrošenim ušnim markicama, poništenim i izdatim duplikatima ušnih markica, izdatim i poništenim pasošima, ovlašćenim obeleživačima, uvezenim životinjama, izvršenim kontrolama obeležavanja životinja i drugo. Podaci u Centralnoj bazi čuvaju se najmanje deset godina.

PRAVILNIK O NAČINU OBELEŽAVANJA I REGISTRACIJE GOVEDA, KAO I O SLUŽBENOJ KONTROLI OBELEŽAVANJA I REGISTRACIJE GOVEDA

Obeležavanje i registracija goveda je postupak označavanja goveda na trajan način radi identifikacije, registracije i prikupljanja svih podataka u jedinstven informacijski sistem, u skladu sa sistemom obeležavanja i registracije životinja utvrđenim zakonom kojim se uređuje veterinarstvo, i koji obuhvata: 1) Centralnu bazu; 2) Registar gazdinstava na kojima se drže, čuvaju ili prodaju goveda; 3) ušne markice za pojedinačnu identifikaciju goveda; 4) pasoš za goveda; 5) potvrde o prijavi događaja, potvrde o obeležavanju i potvrde o praćenju kretanja goveda; 6) potvrde o registraciji gazdinstva; 7) praćenje kretanja goveda; 8) Registar na gazdinstvu.

Način obeležavanja i registracije goveda

Registrovanje gazdinstva

Sva gazdinstva na kojima se drže, čuvaju ili prodaju goveda trajno ili privremeno, moraju da budu registrovana u Centralnoj bazi u skladu sa zakonom kojim se uređuje veterinarstvo, u okviru Registra gazdinstava.

Svako gazdinstvo prilikom registracije dobija jedinstveni identifikacioni broj koji se unosi u Centralnu bazu. Identifikacioni broj gazdinstva se sastoji od ISO koda Republike Srbije – RS i dvanaestocifrenog broja koji obuhvata: 1) šest cifara koje predstavljaju numerički kod naselja, prema podacima republičke organizacije nadležne za poslove statistike; 2) sledećih pet cifara pojedinačnog broja gazdinstva u naselju; 3) kontrolnu cifru koju utvrđuje Centralna baza.

Obeležavanje goveda

Obeležavanje goveda vrši ovlašćeni obeleživač u skladu sa zakonom i ovim pravilnikom. Obeležavanje goveda obuhvata sledeće aktivnosti: 1) tehničko obeležavanje goveda; 2) izdavanje potvrde o obeležavanju goveda; 3) dostavljanje podataka Centralnoj bazi o obeleženim govedima.

Obeležavanje goveda se vrši identičnim dvostrukim ušnim markicama fiksiranim aplikacijom kroz ušnu školjku, na oba uha. Izbor ušne markice vrši vlasnik, odnosno držalac goveda koji snosi i troškove nabavke ušnih markica i obeležavanja u skladu sa zakonom kojim se uređuje veterinarstvo. Obeležavanju podležu sva goveda na gazdinstvu, novorođena goveda u roku od 20 dana od dana rođenja, odnosno uvek pre napuštanja gazdinstva, kao i uvezena goveda po izlasku iz karantina u roku od 20 dana po prispeću na mesto držanja. Obeležavanje goveda vrši se na osnovu prijave događaja vlasnika, odnosno držaoca goveda koja se podnosi ovlašćenom obeleživaču u roku od sedam dana po rođenju, odnosno izlasku iz karantina i prispeću uvezenih goveda na mesto držanja. Uvezenim govedima iz zemalja članica Evropske unije ostaje nepromenjena originalna ušna markica. Uvezenim govedima iz trećih zemalja se uklanja originalna ušna markica i obeležavaju se u skladu sa ovim pravilnikom, a u Centralnu bazu se pored novog broja ušne markice unosi i postojeći originalni broj ušne markice iz zemlje porekla. Uvezena goveda namenjena klanju ne

podležu obeležavanju propisanom ovim pravilnikom, pod uslovom da se klanje obavi u roku od tri dana od dana ulaska u zemlju.

Zamena ušne markice mora da se vrši u slučaju gubitka jedne ili obe ušne markice ili ako one nisu više čitljive, i to na osnovu obaveštenja vlasnika, odnosno držaoca goveda datog ovlašćenom obeleživaču u roku od sedam dana od dana gubitka ušne markice. Nabavka ušne markice se vrši na osnovu zahteva ovlašćenog obeleživača, preko Centralne baze, upućenom ovlašćenom distributeru naručuje se duplikat ušne markice koji sadrži identične podatke koje je sadržala ušna markica koja se zamenjuje, a zamenjena ušna markica se označava rimskim brojem. Duplikat ušne markice se izdaje u roku od 14 dana od dana podnošenja zahteva. Istovremena zamena obe ušne markice može se izvršiti isključivo kod goveda kod kojih je, bez sumnje, moguća identifikacija na osnovu drugih, trajnih načina obeležavanja (tetoviranje, obeležavanje tečnim azotom i slično). Ako nije moguće izvršiti identifikaciju goveda, moguće je utvrđivanje identiteta grla genetskom tipizacijom – DNK analizom, u akreditovanim laboratorijama o trošku vlasnika. Posle uginuća ili klanja goveda ušne markice se fizički uništavaju, odnosno recikliraju od strane ovlašćenog obeleživača pod nadzorom veterinarskog inspektora, a izveštaj o uništavanju odnosno reciklaži ušnih markica se dostavlja Ministarstvu.

Po izvršenom obeležavanju goveda, vlasniku, odnosno držaocu goveda izdaje se potvrda o obeležavanju goveda, u koju se unose sledeći podaci: 1) identifikacioni broj gazdinstva; 2) jedinstveni identifikacioni broj govečeta; 3) datum rođenja; 4) pol; 5) rasa i boja dlake; 6) jedinstveni identifikacioni broj majke; 7) datum prijave rođenja. Tačnost unetih podataka u potvrdu o obeležavanju se potvrđuje potpisom vlasnika odnosno držaoca goveda, kao i potpisom ovlašćenog obeleživača. Potvrda o obeležavanju goveda se izdaje u dva istovetna primerka od kojih je prvi za vlasnika, odnosno držaoca goveda, a drugi za ovlašćenog obeleživača. Izuzetno, u slučaju da je ovlašćeni obeleživač odgajivač, drugi primerak potvrde o obeležavanju dostavlja se nadležnom veterinaru. Potvrda o obeležavanju goveda čuva se u Registru na gazdinstvu tri godine od dana izdavanja.

Na osnovu potvrde o obeležavanju goveda popunjene u skladu sa ovim pravilnikom, vrši se registracija obeleženog govečeta u Centralnoj bazi. Podaci o obeleženom govečetu dostavljaju se Centralnoj bazi u roku od sedam dana od dana obeležavanja tog govečeta.

Svako kretanje goveda, kao i prinudno klanje, gubitak ili uginuće goveda prijavljuje se nadležnom veterinaru. Podaci o kretanju goveda unose se i u pasoš za goveda, i to na poleđini, pri čemu se popunjavaju sve predviđene rubrike, potpisuju i overavaju pečatom od strane nadležnog veterinarara, a tačnost unetih podataka se potvrđuje potpisom vlasnika odnosno držaoca goveda, u predviđenoj rubrici na poleđini pasoša za goveda.

Svaki odlazak i dolazak goveda na gazdinstvo prijavljuje se nadležnom veterinaru popunjavanjem i dostavljanjem potvrde o prijavi događaja.

Gubitak, uginuće i prinudno klanje goveda prijavljuje se nadležnom veterinaru popunjavanjem i dostavljanjem potvrde o prijavi događaja, najkasnije sedam dana od dana nastanka događaja.

PRAVILNIK O NAČINU OBELEŽAVANJA I REGISTRACIJE OVACA I KOZA, KAO I O SLUŽBENOJ KONTROLI IDENTIFIKACIJE, OBELEŽAVANJA I REGISTRACIJE OVACA I KOZA

Obeležavanju ovaca i koza podležu sve ovce i koze koje se nalaze na teritoriji Republike Srbije na način propisan ovim pravilnikom.

Obeležavanje i registracija ovaca i koza vrši se na osnovu prijave vlasnika, odnosno držaoca ovaca i koza pre navršavanja šest meseci starosti, odnosno nezavisno od starosti pre napuštanja gazdinstva na kome su rođene.

Svaka ovca i koza prilikom obeležavanja i registracije dobija svoj jedinstveni identifikacioni broj koji se dostavlja Centralnoj bazi. Podaci o registrovanoj ovci i kozi čuvaju se najmanje tri godine od dana uginuća ili klanja ovce i koze.

Način obeležavanja ovaca i koza

Ovce i koze obeležavaju se identičnim dvostrukim ušnim markicama, fiksiranim aplikacijom kroz ušnu školjku na oba uva, pri čemu je primarno sredstvo obeležavanja ušna markica koja se aplikuje na levo uvo, a sekundarno sredstvo obeležavanja je ušna markica sa elektronskim transponderom, aplikovana na desno uvo. Elektronskoj identifikaciji podležu sve ovce i koze, osim ovaca i koza koje se drže u ekstenzivnim uslovima, kao i ovce i koze mlađe od 12 meseci koje služe za klanje.

Ušne markice moraju da budu: 1) izrađene od savitljivog plastičnog i otpornog materijala; 2) lake za čitanje tokom celog životnog veka ovce i koze sa zapisom koji se ne može ukloniti; 3) izrađene tako da se ne mogu ponovo iskoristiti; 4) dizajnirane da ostanu trajno pričvršćene i neškodljive za ovce i koze; 5) sa zaštićenim i neizbrisivim natpisom koji je laserski odštampan.

Ušna markica je žute boje, sastavljena iz dva dela, muškog i ženskog, visine najmanje 27 mm i širine najmanje 27 mm. Ušna markica sadrži sledeći zapis u vidu štampanih crnih oznaka, i to: 1) oznaku Republike Srbije (RS) u skladu sa ISO 3166 standardom visine najmanje 5 mm; 2) slova koja predstavljaju oznaku proizvođača ušne markice visine najmanje 5 mm; 3) devetocifreni jedinstveni identifikacioni broj ovce i koze od kojih je prvih pet cifara ispisano oznakama visine najmanje 5 mm, a poslednje četiri cifre oznakama visine najmanje 10 mm. Bar-kod štampan oznakama visine 8 mm nalazi se na poleđini ušne markice i služi kao identifikacioni broj ovce i koze.

Vlasnik, odnosno držalac ovaca i koza obraća se ovlašćenom obeleživaču radi obeležavanja uvezenih ovaca i koza, u roku od sedam dana od dana uvoza. Uvezene ovce i koze registruju se u mestu karantina (prvo gazdinstvo istovara), u roku od 14 dana od dana uvoza. Originalni identifikacioni broj dodeljen u zemlji porekla unosi se u Registar na gazdinstvu. Ovce i koze uvezene iz zemalja članica Evropske unije ili iz država koje primenjuju propise Evropske unije za obeležavanje ovaca i koza zadržavaju postojeće ušne markice. Ovce i koze uvezene za klanje ne podležu obeležavanju propisanom ovim pravilnikom, pod uslovom da se klanje izvrši u roku od tri dana od dana ulaska u zemlju.

U slučaju gubitka ušne markice ili ako nije čitljiva, vlasnik, odnosno držalac ovaca i koza obaveštava o tome ovlašćenog obeleživača u roku od sedam dana radi njene zamene. Ovlašćeni obeleživač ponovo obeležava ovcu ili kozu ušnom markicom koja nosi novi identifikacioni broj, a veza starog (originalnog) i novog identifikacionog broja evidentira se i

čuva u Registru na gazdinstvu. Posle uginuća ili klanja ovaca i koza iskorišćene ušne markice moraju da se fizički unište, a podaci o njima dostavljaju se Centralnoj bazi.

PRAVILNIK O NAČINU OBELEŽAVANJA I REGISTRACIJE KOPITARA, KAO I O SLUŽBENOJ KONTROLI IDENTIFIKACIJE, OBELEŽAVANJA I REGISTRACIJE KOPITARA

Obeležavanje i registracija kopitara vrši se na osnovu prijave vlasnika, odnosno držaoca kopitara najkasnije šest meseci po rođenju, odnosno najkasnije sedam dana pre puštanja u promet.

Podaci o registrovanom kopitaru moraju se čuvati najmanje pet godina od uginuća ili klanja kopitara.

Obeležavanje kopitara vrši ovlašćeni obeleživač. Obeležavanje kopitara vrši se mikročipovima koji moraju biti u skladu sa ISO standardima 11784 i 11785, uz primenu HDX ili FDX-B tehnologije. Mikročipovi moraju biti neškodljivi za kopitare. Mikročip za obeležavanje kopitara sastoji se od jedinstvenog petnaestocifrenog broja, od kojeg su prve tri cifre kôd Republike Srbije u skladu sa ISO standardom 3166. Mikročip se aplikuje parenteralno pod aseptičkim uslovima s leve strane, pod kožu, u predelu srednjeg dela vrata u regiji vratnog ligamenta (ligamentum nuchae) između temena i grebena. Obeležavanje se može izvršiti i na drugom mestu zbog zdravstvenih razloga, i to u predelu vrata, pod uslovom da se time ne ugrožava zdravstveno stanje i dobrobit životinja i ukoliko nije povećan rizik od migriranja mikročipa. Ako je kopitar obeležen mikročipom koji nije u skladu sa standardima i tehnologijama izvršiće se ponovno obeležavanje, pri čemu će se voditi evidencija o prethodnom broju mikročipa i mestu aplikacije.

U slučaju uginuća ili klanja kopitara, mikročip se odstranjuje i uništava od strane ovlašćenog obeleživača ili veterinarskog inspektora. Ako se na liniji klanja ne može pronaći i odstraniti mikročip, veterinarski inspektor će, trup ili deo trupa koji sadrži mikročip kojim je obeležen kopitar, označiti kao neupotrebljiv za ljudsku ishranu.

Podaci o odstranjenim i uništenim mikročipovima upisuju se u Centralnu bazu.

Po izvršenom obeležavanju kopitara, ovlašćeni obeleživač vlasniku, odnosno držaocu kopitara izdaje potvrdu o izvršenom obeležavanju. Potvrda o obeležavanju izdaje se u dva istovetna primerka, od kojih jedan zadržava vlasnik, odnosno držalac kopitara, a drugi ovlašćeni obeleživač. Ovlašćeni obeleživač podatke iz potvrde o obeležavanju dostavlja Centralnoj bazi elektronskim putem radi registracije kopitara. Vlasnik, odnosno držalac kopitara čuva potvrdu o obeležavanju trajno za života kopitara na gazdinstvu.

Pasoš

Za svakog kopitara obeleženog u skladu sa ovim pravilnikom, Ministarstvo izdaje Pasoš na osnovu zakona kojim se uređuje veterinarstvo.

Pasoš se štampa na srpskom, engleskom i francuskom jeziku. Pasoš sadrži: 1) podatke o identifikaciji – poglavlje I i II (u slučaju registrovanih – umatičenih konja, pored jedinstvenog identifikacionog broja i UELN broja, ovo poglavlje sadrži podatke iz pedigrea ili matične knjige koji se unose prema pravilima organizacije koja vodi matičnu evidenciju za određenu rasu); 2) podatke o vlasniku – poglavlje III; 3) podatke o proveru izvršene

identifikacije kopitara – poglavlje IV; 4) podatke o izvršenim vakcinacijama protiv influence konja (equine influenza) – poglavlje V; 5) podatke o drugim izvršenim vakcinacijama (izuzev influence konja) – poglavlje VI; 6) podatke o dijagnostičkim ispitivanjima na zarazne bolesti kopitara – poglavlje VII; 7) važnost dokumenta za potrebe prometa – poglavlje VIII; 8) podatke o primeni veterinarskih lekova – poglavlje IX koje sadrži Deo I, Deo II i Deo III; 9) osnovne zahteve u smislu zdravstvene zaštite kopitara – poglavlje X. Ovlašćeni obeleživač, pre izdavanja Pasoša mora da proveri da li je za kopitara već izdat Pasoš, kao i da spreči izdavanje više primeraka Pasoša za istog kopitara.

Za obeležene i registrovane kopitare može se izdati i smart kartica sa koje se elektronskim putem mogu preneti podaci u kompatibilan računarski sistem. Smart kartica sadrži ugrađeni čip na koji se mogu smestiti vidljivi podaci i podaci dostupni upotrebom standardnog softvera.

U slučaju da je kopitaru aplikovan lek koji se ne sme davati kopitarima namenjenim za ishranu ljudi, u Pasoš za tog kopitara mora se naznačiti da kopitar nije namenjen za ishranu ljudi. Pre lečenja kopitara veterinar mora proverom poglavlja IX, Deo II Pasoša utvrditi da li kopitar jeste ili nije namenjen za klanje i ishranu ljudi. Ako se vrši lečenje lekovima koji nisu dozvoljeni za kopitare namenjene za ishranu ljudi, veterinar će takvog kopitara isključiti iz lanca ishrane ljudi. Veterinar koji leči kopitara mora obavestavati vlasnika kopitara o karenci leka i vremenu isticanja karence za aplikovani lek.

Pasoš se čuva tokom celog života kopitara i prati svako kretanje kopitara.

Ako je kopitar trajno uvezen iz zemlje članice Evropske unije ili druge zemlje i ako poseduje Pasoš ili drugi dokument izdat u skladu s propisima Evropske unije, a obeležavanje i registracija su izvršeni u skladu sa ovim pravilnikom, ne vrši se obeležavanje i ne izdaje se Pasoš, već se u Centralnoj bazi evidentira postojeći Pasoš za kopitare.

U slučaju oštećenja ili nestanka Pasoša, vlasnik, odnosno držalac kopitara mora da obavesti ovlašćenog obeleživača u roku od sedam dana i da podnese zahtev za izdavanje novog Pasoša. Ministarstvo izdaje novi Pasoš u roku od 28 dana. Ako posle gubitka originalnog Pasoša može da se utvrdi identitet kopitara očitavanjem broja mikročipa, proverom podataka u Centralnoj bazi ili dokazom o vlasništvu, Ministarstvo će izdati novi Pasoš sa pozivanjem na isti UELN.

PRAVILNIK O NAČINU OBELEŽAVANJA I REGISTRACIJE SVINJA, KAO I O SLUŽBENOJ KONTROLI IDENTIFIKACIJE, OBELEŽAVANJA I REGISTRACIJE SVINJA

Obeležavanju svinja podležu sve svinje koje se nalaze na teritoriji Republike Srbije na način propisan ovim pravilnikom.

Obeležavanje i registracija svinja vrši se na osnovu prijave vlasnika, odnosno držaoca svinja pre navršavanja 45 dana starosti, odnosno nezavisno od starosti pre napuštanja gazdinstva na kome su rođene.

Svaka svinja prilikom obeležavanja i registracije dobija svoj jedinstveni identifikacioni broj koji se dostavlja Centralnoj bazi. Podaci o registrovanoj svinji čuvaju se najmanje tri godine od dana uginuća ili klanja svinja.

Način obeležavanja svinja

Svinje se obeležavaju ušnom markicom koja se aplikuje na levo uvo. Ušne markice moraju da budu: 1) izrađene od savitljivog plastičnog i otpornog materijala; 2) lake za čitanje tokom celog životnog veka svinje sa zapisom koji se ne može ukloniti; 3) izrađene tako da se ne mogu ponovo iskoristiti; 4) dizajnirane da ostanu trajno pričvršćene i neškodljive za svinje; 5) sa zaštićenim i neizbrisivim natpisom koji je laserski odštampan.

Ušna markica je žute boje za obeležavanje svinja na gazdinstvima, odnosno bele boje za obeležavanje svinja u objektima za uzgoj, držanje i promet, sastavljena iz dva dela, muškog i ženskog, dužine najmanje 34 mm i širine najmanje 27 mm. Ušna markica sadrži sledeći zapis u vidu štampanih crnih oznaka, i to: 1) oznaku Republike Srbije (RS) u skladu sa ISO 3166 standardom; 2) slovo koje predstavlja oznaku proizvođača ušne markice; 3) devetocifreni jedinstveni identifikacioni broj svinje od kojih je prvih pet cifara ispisano oznakama visine najmanje 6 mm, a poslednje četiri cifre oznakama visine najmanje 8 mm. Bar-kod štampan oznakama visine 8 mm nalazi se na poleđini ušne markice i služi kao identifikacioni broj svinje. Ušna markica može da ima i elektronski transponder koji sadrži identične podatke kao ušna markica.

Vlasnik, odnosno držalac svinja obraća se ovlašćenom obeleživaču radi obeležavanja uvezenih svinja, u roku od sedam dana od dana uvoza. Uvezene svinje registruju se u mestu karantina (prvo gazdinstvo istovara), u roku od 14 dana od dana uvoza. Originalni identifikacioni broj dodeljen u zemlji porekla unosi se u Registar na gazdinstvu. Svinje uvezene iz zemalja članica Evropske unije ili iz država koje primenjuju propise Evropske unije, za obeležavanje svinja zadržavaju postojeće ušne markice. Svinje uvezene za klanje ne podležu obeležavanju propisanom ovim pravilnikom, pod uslovom da se klanje izvrši u roku od tri dana od dana ulaska u zemlju.

U slučaju gubitka ušne markice ili ako nije čitljiva, vlasnik, odnosno držalac svinja obaveštava o tome ovlašćenog obeleživača u roku od sedam dana radi njene zamene. Ovlašćeni obeleživač ponovo obeležava svinju ušnom markicom koja nosi novi identifikacioni broj, a veza starog (originalnog) i novog identifikacionog broja evidentira se i čuva u Registru na gazdinstvu. Posle uginuća ili klanja svinje iskorišćene ušne markice moraju da se fizički unište, a podaci o njima dostavljaju se Centralnoj bazi.

PRAVILNIK O NAČINU OBELEŽAVANJA I REGISTRACIJE PASA I MAČAKA

Vlasnici, odnosno držaoci pasa i mačaka obeležavaju i registruju pse i mačke u skladu sa zakonom kojim se uređuje veterinarstvo. Obeležavanju podležu svi novorođeni psi i mačke koji se nalaze na teritoriji Republike Srbije i to najkasnije 90 dana od datuma rođenja, odnosno prilikom prve vakcinacije protiv virusnih bolesti, odnosno pre napuštanja legla. Obeležavanju podležu i uvezeni psi i mačke koji nisu trajno obeleženi, a obeležavanje se vrši 15 dana od dana ulaska u Republiku Srbiju. Psi i mačke u pratnji vlasnika, odnosno držaoca, koji su u tranzitu, kao i oni koji privremeno borave u Republici Srbiji, moraju da budu obeleženi mikročipom i da poseduju Pasoš.

Način obeležavanja

Obeležavanje pasa i mačaka vrši ovlašćeni obeleživač koji vrši tehničko obeležavanje pasa i mačaka, dostavlja podatke Centralnoj bazi o obeleženim, uginulim ili izgubljenim psima i mačkama, kao i o promenama vlasnika ili držaoca pasa i mačaka i odgovara za tačnost i ažurnost podataka.

Prilikom obeležavanja i registracije, svaki pas i mačka dobijaju svoj jedinstven identifikacioni broj koji se unosi u Centralnu bazu.

Obeležavanje pasa i mačaka vrši se mikročipovima. Mikročip se aplikuje s leve strane srednjeg dela vrata ispod kože psa ili mačke. Aplikacija mikročipa je jednokratna, a mikročip je trajan i prati psa, odnosno mačku od obeležavanja do uginuća.

Mikročip za obeležavanje pasa mora biti u skladu sa ISO standardima i sastoji se od jedinstvenog petnaestocifrenog broja koji je sastavljen na sledeći način: 1) prve tri cifre su kod Republike Srbije – 688 u skladu sa ISO standardom; 2) četvrta cifra je nula; 3) peta i šesta cifra se dobijaju oduzimanjem od broja 991 ICAR standarda proizvođača; 4) sedma do petnaeste cifre predstavljaju jedinstven identifikacioni broj psa ili mačke.

Mikročipovi moraju biti neškodljivi za pse i mačke. Za aplikaciju mikročipa koristi se aplikator za jednokratnu upotrebu, a broj mikročipa ne sme da se ponavlja. Uputstvo za aplikaciju mikročipa, kao i uputstvo za korišćenje čitača moraju da budu na srpskom jeziku.

Ako se prilikom kontrole identifikacionog broja mikročipa ustanovi da je mikročip nečitljiv, odnosno oštećen, kao i u slučaju da je mikročip nevažeći, odnosno suprotan standardima propisanim ovim pravilnikom vlasnik, držalac psa ili mačke o tome obaveštava ovlašćenog obeleživača, odnosno vrši ponovno obeležavanje psa ili mačke. U Centralnu bazu se upisuje broj novog mikročipa, a broj starog mikročipa se označava kao nevažeći.

Očitavanje identifikacionog broja sa mikročipa obavlja se pomoću odgovarajućeg čitača. U slučaju da se pas ili mačka privremeno nalaze na teritoriji Republike Srbije i da su obeleženi mikročipom koji nije u skladu sa standardima propisanim ovim pravilnikom, vlasnik, odnosno držalac psa ili mačke obezbeđuje odgovarajući čitač.

Pasoš

Po izvršenom obeležavanju psa ili mačke izdaje se Pasoš vlasniku, odnosno držaocu psa ili mačke, na osnovu zakona kojim se uređuje veterinarstvo. Pasoš se popunjava čitko, štampanim slovima, hemijskom olovkom plave boje. Važećim se smatra samo ispravno popunjen Pasoš, odnosno Pasoš u koji su uneti svi podaci propisani ovim pravilnikom. Svaki pas ili mačka ima samo jedan Pasoš izdat u skladu sa ovim pravilnikom.

Pasoš se štampa dvojezično, na srpskom i engleskom jeziku, na papiru plave boje, veličine 100 mm x 152 mm, sa odštampanim ISO kodom Republike Srbije, u skladu ISO standardom, kao i sa serijskim brojem.

Pasoš sadrži sledeće podatke: 1) o vlasniku, odnosno držaocu (ime i prezime, adresa poštanski broj, grad, zemlja, JMBG); 2) opis životinje (ime, vrsta, rasa, pol, datum rođenja, boja i tip dlake); 3) o obeležavanju životinje (broj mikročipa, datum obeležavanja, lokacija mikročipa, naziv veterinarske stanice/ambulante koja je izvršila obeležavanje, ime i prezime veterinara koji je izvršio obeležavanje); 4) o vakcinaciji protiv besnila (proizvođač vakcine i naziv vakcine, serijski broj vakcine, datum vakcinacije i datum do koga važi vakcinacija, potpis i pečat veterinara); 5) o rezultatima serološkog ispitivanja na besnilo; 6) o tretmanima protiv krpelja (proizvođač i naziv proizvoda kojim je tretirana životinja, datum i vreme, potpis i pečat veterinara); 7) o tretmanima protiv pantljičare (proizvođač i naziv leka, datum i

vreme, potpis i pečat veterinara); 8) o vakcinacijama protiv drugih bolesti (proizvođač i naziv vakcine, serijski broj, datum vakcinacije i datum do kog važi vakcinacija, potpis i pečat veterinara); 9) o kliničkim pregledima (izjava da su pas ili mačka u dobrom zdravstvenom stanju i sposobni za prevoz do određiškog mesta, datum, potpis i pečat veterinara); 10) o izdavanju Pasoša (ime i prezime veterinara, sa datumom, potpisom i pečatom, ime i prezime vlasnika, odnosno držaoca psa ili mačke, sa datumom i potpisom); 11) o ostalom.

Pasoš prati svako kretanje psa ili mačke od rođenja do uginuća. U slučaju uginuća vlasnik, odnosno držalac u roku od sedam dana prijavljuje uginuće psa ili mačke i Pasoš vraća ovlašćenom obeleživaču radi odjave iz Centrale baze i poništenja Pasoša, u skladu sa zakonom kojim se uređuje veterinarstvo.

Ako su pas ili mačka uvezeni u Republiku Srbiju iz zemalja članica Evropske unije ili ako pas ili mačka poseduju Pasoš koji je izdat u skladu sa propisima Evropske unije, ne izdaje se novi Pasoš.

Ako dođe do promene vlasnika, odnosno držaoca psa ili mačke, novi vlasnik, odnosno držalac o tome obaveštava ovlašćenog obeleživača koji tu promenu evidentira u Centralnoj bazi i upisuje u Pasoš.

U slučaju oštećenja ili nestanka Pasoša vlasnik, odnosno držalac o tome obaveštava ovlašćenog obeleživača u roku od sedam dana, radi izdavanja novog Pasoša. Novi Pasoš nosi oznaku „duplikat“, a ostali podaci ostaju nepromenjeni.

PRAVILNIK O NAČINU OBELEŽAVANJA PČELINJIH DRUŠTAVA I REGISTRACIJI PČELINJAKA

Obeležavanju pčelinjih društava podležu sva pčelinja društva na teritoriji Republike Srbije. Obeležavanje pčelinjih društava vrši se identifikacionom pločicom sa jedinstvenim identifikacionim brojem košnice, koja se pričvršćuje na vidnom mestu na svaku košnicu na prednjoj strani kod uzletišta. Obeležavanje pčelinjih društava vrši ovlašćeni obeleživač. Svaka promena brojnog stanja pčelinjih društava prijavljuje se od strane vlasnika i registruje u Centralnoj bazi.

Identifikaciona pločica za obeležavanje košnica mora da bude izrađena od tvrde plastike žute boje, visine najmanje 30 mm i dužine najmanje 60 mm. Identifikaciona pločica mora da sadrži sledeće podatke: 1) oznaku Ministarstva – „MPŠV“; 2) identifikacioni broj košnice; 3) bar-kod jedinstvenog identifikacionog broja košnice.

Podaci se ispisuju crnim slovima visine do 15 mm ćiriličkim pismom. Izdavanje pločice vrši Ministarstvo. Identifikacioni broj košnice je jedinstveni i neponovljivi broj koji se sastoji od ISO koda Republike Srbije – RS i osmocifrenog broja koji je sastavljen na sledeći način: – prvih sedam cifara predstavlja numerički broj košnice, poslednja cifra je kontrolna i nju automatski dodeljuje Centralna baza. Identifikacioni broj je iskazan numerički, a može dodatno da bude iskazan i kao bar-kod.

U slučaju uništenja, gubitka ili oštećenja identifikacione pločice tako da je došlo do gubitka dela podataka propisanih ovim pravilnikom, pčelar o tome obaveštava ovlašćenog obeleživača u roku od sedam dana, radi izdavanja duplikata. Nova pločica sadrži identične podatke koje je sadržala identifikaciona pločica koja se zamenjuje.

PRAVILNIK O UTVRĐIVANJU PROGRAMA MERA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE ŽIVOTINJA

Ministarstvo donosi na osnovu Zakona o veterinarstvu svake godine Pravilnik o utvrđivanju programa mera zdravstvene zaštite životinja za tekuću godinu. Radi sprečavanja pojave, ranog otkrivanja, širenja, praćenja, suzbijanja ili iskorenjivanja zaraznih bolesti životinja, sprovode se sledeće mere: 1) obeležavanje i evidentiranje životinja, registracija i evidentiranje gazdinstava i unošenje podataka o obeleženim i evidentiranim životinjama i registrovanim gazdinstvima u Centralnu bazu podataka o obeležavanju životinja; 2) biosigurnosne mere i dobrobit životinja; 3) epizootiološki nadzor zdravstvenog stanja životinja (aktivni i pasivni); 4) edukacija vlasnika i držaoca životinja; 5) imunoprofilaktičke mere; 6) dijagnostička ispitivanja u cilju ranog otkrivanja naročito opasnih zaraznih bolesti, organizacija i sprovođenje epizootiološkog uviđaja u slučaju pojave sumnje na naročito opasne i druge zarazne bolesti; 7) dijagnostička ispitivanja životinja u cilju otkrivanja bolesti i infekcija i otpornosti na antimikrobna sredstva; 8) dijagnostička ispitivanja kod pobačaja i vođenje evidencije o pobačajima i izvršenim dijagnostičkim ispitivanjima; 9) dijagnostičko ispitivanje priplodnih bikova i nerastova koji se koriste za prirodno parenje i proizvodnju semena u centrima za veštačko osemenjavanje.

Sprovođenje aktivnosti po Programu mera (vakcinacija, tuberkulinizacija, vađenje krvi, uzorkovanje materijala za dijagnostička ispitivanja i dr) vrše veterinarske organizacije kojima su ustupljeni poslovi iz Programa mera, osim poslova vakcinacije pasa i mačaka koje mogu obavljati sve veterinarske organizacije, u skladu sa zakonom kojim se uređuje veterinarstvo. Veterinarske službe sprovode Program mera za potrebe sopstvenog stočarstva.

Obeležavanje i evidentiranje životinja, registracija i evidencija gazdinstava i unošenje podataka o obeleženim i evidentiranim životinjama i registrovanim gazdinstvima u Centralnu bazu

Radi sprečavanja pojave, širenja, suzbijanja i iskorenjivanja zaraznih bolesti životinja i zoonoza i obezbeđivanja kontinuiranog praćenja kretanja životinja, sva goveda, svinje, ovce, koze, konji, psi, mačke i pčelinja društva se obeležavaju i evidentiraju u Centralnoj bazi, a gazdinstva na kojima se nalaze ili uzgajaju goveda, svinje, ovce, koze, konji, živina, pčele i ribe registruju i evidentiraju u Centralnoj bazi.

Ovlašćeni obeleživači – veterinarske stanice/službe, na osnovu podataka dobijenih u toku sprovođenja poslova po Programu mera zdravstvene zaštite životinja ažuriraju podatke u Centralnoj bazi, vrše deaktivaciju gazdinstava, odnosno podnose zahteve za ukidanje uloge držaoca pojedinih vrsta životinja na kojima se više ne nalaze životinje, za svaku pojedinačnu životinjsku vrstu. U Centralnu bazu za svako gazdinstvo unose se geografske koordinate utvrđene posebnim uređajem (PDA) dostavljenim od strane ministarstva nadležnog za poslove veterinarstva, odnosno drugim odgovarajućim uređajem (mobilni telefon, GPS uređaj i sl).

Vrši se kontinuirano praćenje i evidentiranje u Centralnoj bazi kretanja goveda, odnosno svinja, ovaca i koza, u skladu s posebnim propisima.

Ovlašćeni obeleživači obaveštavaju i edukuju vlasnike/držaoca životinja o obavezi prijavljivanja kretanja životinja, a u slučaju nepridržavanja propisanih uslova, o tome odmah obaveštavaju veterinarskog inspektora radi nalaganja korektivnih mera.

Biosigurnosne mere i dobrobit životinja

Radi sprečavanja pojave, širenja, suzbijanja i iskorenjivanja zaraznih bolesti životinja i zoonoza i zaštite životne sredine sprovodi se deratizacija gazdinstava i objekata u kojima se obavlja veterinarska delatnost, najmanje dva puta godišnje. Vlasnici i držaoci životinja se staraju o zdravlju i dobrobiti životinja i preduzimaju biosigurnosne mere na gazdinstvu.

Epizootiološki nadzor zdravstvenog stanja životinja (aktivni i pasivni)

Na svim gazdinstvima na kojima se drže i uzgajaju životinje vrši se epizootiološki nadzor koji uključuje pasivni i aktivni nadzor zdravstvenog stanja životinja od strane veterinarskih organizacija i službi koje sa Ministarstvom imaju zaključen Ugovor o sprovođenju programa mera zdravstvene zaštite životinja.

U slučaju utvrđivanja promena zdravstvenog stanja i pojave sumnje ili potvrđivanja zarazne bolesti životinja i zoonoza, posebno u slučaju povećanja morbiditeta, abortusa ili rađanja avitalnih životinja, veterinarske organizacije/službe evidentiraju ove promene i bez odlaganja prijavljuju slučaj nadležnoj veterinarskoj inspekciji i epizootiologu, uz obavezno sprovođenje dijagnostičkih ispitivanja (npr. Klinički pregled, patomorfološki pregled, uzorkovanje i laboratorijska ispitivanja) i epizootiološkog uviđaja.

Na gazdinstvima na kojima se drže i uzgajaju goveda, ovce, koze, konji, pčele i ribe, veterinarske organizacije/službe najmanje jedanput godišnje, a na gazdinstvima na kojima se uzgajaju svinje i živina najmanje tri puta godišnje, sprovode poslove iz Programa mera kada vrše i aktivni nadzor zdravstvenog stanja životinja uz vođenje pisane evidencije o utvrđenom nalazu.

Edukacija vlasnika i držaoca životinja i podizanje svesti

U toku nadzora i pružanja veterinarskih usluga, veterinarske organizacije vrše stalno informisanje, odnosno edukaciju vlasnika i držalaca životinja u cilju podizanja svesti o značaju sprovođenja mera za sprečavanje pojave, rano otkrivanje, praćenje, suzbijanje i iskorenjivanje zaraznih i parazitskih bolesti životinja, a posebno zoonoza.

Veterinarska stanica obaveštava i edukuje vlasnike i držaoce životinja o obavezi prijavljivanja sumnje na zarazne bolesti životinja koje se obavezno prijavljuju, u skladu sa zakonom i posebnim propisom, a u slučaju nepoštovanja propisa o tome odmah obaveštava veterinarskog inspektora.

Imunoprofilaktičke mere

Imunoprofilaktičke mere sprovode se vakcinacijom svinja protiv klasične kuge svinja, živine protiv atipične kuge živine, pasa i mačaka protiv besnila, konja protiv rinopneumonitisa/virusnog abortusa i influence konja, goveda, ovaca i koza protiv antraksa i infekcije izazvane aerobnim i anaerobnim uzročnicima i bolesti plavog jezika, kao i vakcinacijom goveda protiv bolesti Nodularni dermatitis.

Dijagnostička ispitivanja u cilju ranog otkrivanja naročito opasnih zaraznih bolesti, organizacija i sprovođenja epizootiološkog uviđaja u slučaju pojave sumnje na naročito opasne i druge zarazne bolesti

Kod sumnje na pojavu naročito opasnih zaraznih bolesti, egzotičnih ili nepoznatih bolesti, vrši se hitno uzorkovanje materijala pod nadzorom veterinarskog inspektora radi slanja na dijagnostička ispitivanja, sprovođenje epizootiološkog uviđaja i dijagnostička ispitivanja u ovlašćenoj laboratoriji, uključujući i diferencijalno-dijagnostička ispitivanja.

U slučaju pojave sumnje na naročito opasne i druge zarazne bolesti, odnosno zdravstvenih problema kod životinja na osnovu kojih se može posumnjati na zaraznu bolest,

a koje primeti vlasnik, držalac ili veterinar prilikom aktivnog ili pasivnog nadzora, intervencije ili u bilo kom drugom slučaju, sumnja se obavezno i bez odlaganja prijavljuje nadležnom veterinarskom inspektor. U prisustvu veterinarskog inspektora vrši se klinički pregled životinje, uzima detaljna anamneza i istorija bolesti, kao i podaci o poreklu životinje. Ako postoji mogućnost, radi se obdukcioni pregled i uzorkovanje materijala za laboratorijsko ispitivanje. U zavisnosti od specifičnosti i karakteristika slučaja, odnosno postavljene sumnje, veterinarski inspektor uz podršku epizootiologa, nadležnog naučnog ili specijalističkog instituta, odnosno veterinara iz nadležne veterinarske organizacije/službe vrši dodatna epizootiološka istraživanja i uzorkovanja materijala za laboratorijsko ispitivanje. O svim aktivnostima i na osnovu zapažanja i prikupljenih informacija vodi se epizootiološki zapisnik.

Dijagnostička ispitivanja životinja u cilju otkrivanja bolesti i infekcija i otpornosti na antimikrobna sredstva

Bruceloza, tuberkuloza, enzootska leukoza goveda, infektivno zapaljenje vimena

Goveda, ovce i koze jednom godišnje se dijagnostički ispituju, i to goveda na brucelozu, tuberkulozu i enzootsku leukozu i ovce i koze na brucelozu, pri čemu period od poslednjeg ispitivanja ne sme da bude kraći od šest ni duži od 12 meseci.

Ehinokokoza

Dehelmintizacija pasa i mačaka starijih od tri meseca protiv pseće pantljičare *Echinococcus granulosus* obavlja se sredstvom koje pouzdano ubija zrele i nezrele oblike pantljičare kontinuirano tokom cele godine, o čemu se vodi evidencija u Pasošu za kućne ljubimce. Radi sprečavanja širenja jaja pantljičare u okolinu, najmanje 48 časova posle tretiranja pasa, njihov izmet se čini neškodljivim.

Pravno lice koje se bavi klanjem životinja za javnu potrošnju, kao i vlasnici koji kolju životinje za sopstvene potrebe, promenjene organe čine neškodljivim prokuvavanjem, spaljivanjem ili preradom u kafilerijama, o čemu se vodi posebna evidencija.

Trihineloza

Dijagnostički pregled na prisustvo larve *Trichinella* vrši se metodom kompresije ili veštačke digestije u uzorcima mesa svih zaklanih svinja, kao i kod svinja zaklanih u domaćinstvu za sopstvene potrebe, a dijagnostički pregled odstreljenih divljih svinja i zaklanih konja vrši se isključivo metodom veštačke digestije.

Salmoneloza živine

Uzimanje uzoraka od koka nosilja, jata živine za odgoj podmlatka, uzgoj i reprodukciju, tovnih pilića i u inkubatoru vrste *Gallus gallus* u cilju utvrđivanja prevalencije bakterija iz roda *Salmonella*, laboratorijsko ispitivanje i mere koje se sprovode u slučaju sumnje, kao i potvrđenog slučaja *S. Enteritidis* i *S. Typhimurium*, odnosno *S. Hadar*, *S. Infantis* ili *S. Virchow* sprovode se u skladu sa posebnim propisom. Uzimanje uzoraka od priplodnih i tovnih ćuraka u cilju utvrđivanja prevalencije bakterija iz roda *Salmonella*, laboratorijsko ispitivanje i mere koje se sprovode u slučaju sumnje, odnosno potvrđenog slučaja *S. Enteritidis* i *S. Typhimurium* sprovode se u skladu s posebnim propisom.

Fabrike i mešaone hrane za životinje dostavljaju na bakteriološki pregled jednom mesečno u nadležni veterinarski institut uzorke svih hraniva (komponenti) životinjskog porekla pre pripremanja hrane za živinu, kao i uzorke svih gotovih smeša u okviru programa samokontrole.

Salmoneloza svinja i meticilin-rezistentni Staphylococcus aureus (MRSA)

U cilju utvrđivanja prevalencije bakterija iz roda *Salmonella* i meticilin-rezistentnog *Staphylococcus aureus* (MRSA) na farmama priplodnih i tovnih svinja vrši se laboratorijsko ispitivanje reprezentativnog broja uzoraka (monitoring).

Praćenje osetljivosti, odnosno otpornosti na antibiotike i hemioterapeutike kod bakterija roda Salmonella kod tovnih pilića, koka nosilja, ćuraka i svinja za klanje

U cilju kontinuiranog praćenja osetljivosti, odnosno otpornosti bakterija na određena antimikrobna medicinska sredstva vrši se prikupljanje izolata bakterija roda *Salmonella* i njihovo ispitivanje na prisustvo rezistencije i multirezistencije u okviru monitoringa.

Influenca ptica

Vrši se nadzor i monitoring kod živine, pernate divljači i divljih ptica na influencu ptica, prema planu ministarstva.

Kju-groznica

Ispitivanja na kju-groznicu vrše se radi otkrivanja izvora bolesti kod pojave bolesti kod ljudi i osoba profesionalno izloženih infekciji, kao i kod svakog pobačaja kod goveda, ovaca i koza. Na osnovu analize rizika kod pojave bolesti, Ministarstvo može da odobri ubijanje klinički obolelih životinja sa potvrđenim laboratorijskim nalazom, na stručan i human način. Priplodna goveda, ovce i koze iz zaraženih gazdinstava, nakon sprovedenih naredenih mera, a ukoliko nisu vakcinisane, mogu se pustiti u promet samo ukoliko su negativne na kju-groznicu, pri čemu rezultat ne može biti stariji od mesec dana od dana puštanja u promet. Ministarstvo može odobriti vakcinaciju životinja nakon sprovedene analize rizika. Veterinarska stanica ili služba koja sprovodi vakcinaciju protiv kju-groznice, vodi o tome evidenciju i obaveštava nadležnu veterinarsku inspekciju.

Transmisivne spongioformne encefalopatije

Radi ranog otkrivanja i dijagnostike Transmisivnih spongioformnih encefalopatija monitoring na govedima, ovcama i kozama kao i kontrola hrane za životinje u pogledu korišćenja proteina životinjskog porekla i ribljeg brašna u ishrani životinja, sprovodi se u skladu s Pravilnikom o utvrđivanju mera ranog otkrivanja i dijagnostike zarazne bolesti transmisivnih spongioformnih encefalopatija, načinu njihovog sprovođenja, kao i merama za sprečavanje širenja, suzbijanje i iskorenjivanje ove zarazne bolesti.

Infektivna anemija kopitara

Radi otkrivanja, praćenja i suzbijanja infektivne anemije konja sprovodi se dijagnostičko ispitivanje na infektivnu anemiju konja primenom Coggins testa (agar gel imunodifuzionim test – AGID) jedanput godišnje, odnosno dva puta godišnje kada su u pitanju konji za proizvodnju bioloških preparata (serumi i vakcine). Dijagnostičko ispitivanje može da se izvrši i primenom ELISA testa, ali se u tom slučaju svaki pozitivan rezultat potvrđuje primenom AGID testa. Kada držalac konja prodaje ili na drugi način otuđuje konje, potvrda o izvršenom pregledu na infektivnu anemiju konja ne sme biti starija od 30 dana.

Kuga konja

Radi otkrivanja, praćenja i suzbijanja, odnosno uspostavljanja statusa zemlje na bolesti konja, sprovodi se monitoring na kugu konja, po planu Ministarstva.

Bolest zapadnog Nila

Radi otkrivanja, praćenja i suzbijanja bolesti zapadnog Nila sprovodi se monitoring kod konja, divljih ptica i vektorskih komaraca (naročito vrsta *Culex pipiens*) na bolest zapadnog Nila.

Aujeskijeva bolest

Vrši se dijagnostičko ispitivanje svinja na Aujeskijevu bolest kod divljih svinja i to na uzorcima iz programa kontrole klasične kuge svinja. Vrši se evidentiranje gazdinstava na kojima se sprovodi vakcinacija protiv Aujeskijeve bolesti.

Afrička kuga svinja

Radi ranog otkrivanja bolesti, afrička kuga svinja kod domaćih svinja vrši se ispitivanje svih uzoraka poreklom od domaćih svinja kod kojih postoji sumnja na klasičnu kugu svinja, radi diferencijalne dijagnostike i isključivanja bolesti. Vrši se i ispitivanje divljih svinja primenom ELISA testa i to na uzorcima koji potiču iz programa kontrole klasične kuge svinja kod divljih svinja i monitoring u rizičnim područjima u skladu sa epizootiološkom situacijom u okruženju.

Bolesti riba

Vrši se evidencija i registracija svih objekata za uzgoj i držanje riba, odnosno životinja akvakulture, uključujući i ona za sportski ribolov na kojima se obezbeđuje stalni veterinarski nadzor s redovnim kliničkim pregledom životinja, uzorkovanjem i laboratorijskim ispitivanjima, u cilju utvrđivanja zdravstvenog statusa. Vrši se kontinuiran nadzor i kontrola prometa riba koje potiču iz otvorenih voda. Otvorene vode mogu da se poribljavaju samo ribom poreklom iz uzgajališta na kome su sprovedene mere kontrole bolesti riba.

Bolesti pčela

Radi otkrivanja, praćenja i suzbijanja bolesti pčela i zaštite zdravlja pčelinjih zajednica evidentiraju se sva gazdinstva na kojima se uzgajaju pčele, u skladu s posebnim propisom i sprovede preventivne i dijagnostičke mere za američku kugu pčelinjeg legla, varoozu, tropilelozu i etiniozu.

Dijagnostička ispitivanja kod pobačaja i vođenje evidencije o pobačajima i izvršenim dijagnostičkim ispitivanjima

Vlasnik, odnosno držalac životinje prijavljuje svaki slučaj pobačaja kod krava, junica, ovaca, koza, krmača, nazimica i kobila veterinarskoj organizaciji. Organizovanje, uzimanje i slanje patološkog materijala i krvi u nadležni naučni ili specijalistički institut vrši veterinarska stanica/služba na osnovu pasivnog nadzora uz nadzor veterinarskog inspektora, radi utvrđivanja uzroka pobačaja. Za svaku životinjsku vrstu izvršice se ispitivanja na najvažnije zarazne bolesti koje dovode do pobačaja, i to prema sledećem protokolu: 1) goveda: bruceloza, leptospiroza, listerioza, kampilobakterioza, hlamidioza, virusna dijareja goveda, infektivni bovini rinotraheitis/infektivni bovini pustovaginitis, kju groznica, infekcije izazvane neosporama; 2) ovce i koze: bruceloza, leptospiroza, listerioza, hlamidioza, kju groznica, salmoneloza; 3) svinje: bruceloza, leptospiroza, aujeskijeva bolest, parvoviroza, infekcija izazvane cirkovirusom i virusom PRRS.

Naučni i specijalistički instituti evidentiraju sprovedena dijagnostička ispitivanja i epizootiološke podatke za svaki slučaj pobačaja, uključujući i podatke o poreklu uzorka, vrsti životinje i identifikacionim podacima životinje, uzroku pobačaja, rezultatima ispitivanja i

epizootiološkoj povezanosti s drugim slučajevima. Izveštaji o rezultatima ispitivanja na pobačaj dostavljaju se ministarstvu.

Dijagnostičko ispitivanje priplodnih bikova, nerastova, ovnova i jarčeva koji se koriste za prirodno parenje i proizvodnju semena u centrima za veštačko osemenjavanje

Serološkom ispitivanju priplodnih bikova u centrima za veštačko osemenjavanje i priplodnih bikova koji se koriste za prirodno parenje podležu sve priplodne životinje dva puta godišnje na brucelozu, tuberkulozu, enzootsku leukozu goveda, kampilobakteriozu, trihomonijazu, bovinu virusnu dijareju, infektivni bovini rinotraheitis i infektivni pustulozni vulvovaginitis i leptospirozu. Vršiti se i virusološko ispitivanje semena na svakih šest meseci na govedu virusnu dijareju i Šmalenberg infekciju, a na svaka tri meseca na infektivni bovini rinotraheitis i infektivni pustulozni vulvovaginitis i mikrobiološka ispitivanja ispirka prepucijuma bikova na *Campylobacter fetus* sbsp. *Venerealis* i *Trichomonas fetus* na svakih šest meseci.

Dijagnostičkom ispitivanju priplodnih nerastova u centrima za veštačko osemenjavanje svinja podležu sve priplodne životinje dva puta godišnje, i to na: 1) brucelozu (*B. abortus*, *B. suis*); 2) tuberkulozu (bovinim tuberkulinom); 3) Aujeskijevu bolest (serum neutralizacija ili ELISA); 4) leptospirozu (MAT metoda); 5) PRRS (ELISA).

Priplodni ovnovi i jarčevi ispituju se na sledeće bolesti najmanje jednom godišnje: 1) bruceloza (*B. melitensis*); 2) medivisna ovaca, odnosno artritis i encefalitis koza; 3) kju-groznica; 4) epididimitis ovaca (*B. ovis*).

Priplodne životinje moraju da budu klinički zdrave, a rezultati laboratorijskih ispitivanja na navedene bolesti negativni.

LITERATURA

1. Aleksić Z., Đukić B., Vicković D.: Zakonski propisi u veterinarskoj medicini. Univerzitet u Beogradu. Veterinarski fakultet, 1996.
2. kontroli identifikacije, obeležavanja i registracije kopitara. „Sl. glasnik RS“, br. 72/2010.
3. Maslic-Strižak D., Kapetanov M., Aleksić Z.: Značaj veterinarske delatnosti i zakonodavne aktivnosti u živinarstvu Srbije. 15. savetovanje veterinara, Zlatibor, 2003.
4. Pajvančić M.: Komentar Ustava Republike Srbije. Fondacija Konrad Adenauer, Beograd, 2009.
5. Službeni glasnik RS. Pravilnik o Listi naročito opasnih zaraznih bolesti životinja i Listi zaraznih bolesti životinja koje se obavezno prijavljuju, kao i o načinu njihove prijave i odjave. „Sl. glasnik RS“, br. 49/2006.
6. Službeni glasnik RS. Pravilnik o merama za rano otkrivanje, dijagnostiku, sprečavanje širenja, suzbijanje i iskorenjivanje zarazne bolesti afričke kuge svinja. „Sl. glasnik RS“, br. 32/2010.
7. Službeni glasnik RS. Pravilnik o načinu obeležavanja i registracije goveda, kao i o službenoj kontroli obeležavanja i registracije goveda. „Sl. glasnik RS“, br. 102/2014.
8. Službeni glasnik RS. Pravilnik o načinu obeležavanja i registracije kopitara, kao i o službenoj kontroli identifikacije, obeležavanja i registracije kopitara. „Sl. glasnik RS“, br. 72/2010.
9. Službeni glasnik RS. Pravilnik o načinu obeležavanja i registracije ovaca i koza, kao i o službenoj kontroli identifikacije, obeležavanja i registracije ovaca i koza. „Sl. glasnik RS“, br. 6/2011 i 57/2011.
10. Službeni glasnik RS. Pravilnik o načinu obeležavanja i registracije pasa i mačaka. „Sl. glasnik RS“, br. 23/2012.
11. Službeni glasnik RS. Pravilnik o načinu obeležavanja i registracije svinja, kao i o službenoj kontroli identifikacije, obeležavanja i registracije svinja. „Sl. glasnik RS“, br. 94/2010.
12. Službeni glasnik RS. Pravilnik o načinu obeležavanja pčelinjih društava i registraciji pčelinjaka. „Sl. glasnik RS“, br. 54/2010.
13. Službeni glasnik RS. Pravilnik o načinu sprovođenja mera za suzbijanje i iskorenjivanje bruceloze goveda, ovaca, koza, svinja i pasa. „Sl. glasnik RS“, br. 36/2005 i 55/2009.
14. Službeni glasnik RS. Pravilnik o uslovima u pogledu objekata, opreme i sredstava za rad, kao i u pogledu stručnog kadra koje mora da ispunjava pravno lice za obavljanje veterinarske delatnosti. „Sl. glasnik RS“, br. 42/2006.
15. Službeni glasnik RS. Pravilnik o utvrđivanju mera ranog otkrivanja i dijagnostike zarazne bolesti transmisivnih spongioformnih encefalopatija, načinu njihovog sprovođenja, kao i merama za sprečavanje širenja, suzbijanje i iskorenjivanje ove zarazne bolesti „Sl. glasnik RS“, br. 96/2010 i 33/2016.
16. Službeni glasnik RS. Pravilnik o utvrđivanju mera za rano otkrivanje, dijagnostiku, sprečavanje širenja, suzbijanje i iskorenjivanje zarazne bolesti atipična kuga živine. „Sl. glasnik RS“, br. 95/2009.

17. Službeni glasnik RS. Pravilnik o utvrđivanju mera za rano otkrivanje, dijagnostiku, sprečavanje širenja, suzbijanja i iskorenjivanja zarazne bolesti besnilo i načinu njihovog sprovođenja. „Sl. glasnik RS“, br. 78/2009.
18. Službeni glasnik RS. Pravilnik o utvrđivanju mera za rano otkrivanje, dijagnostiku, sprečavanje širenja, suzbijanja i iskorenjivanja zarazne bolesti bruceloza goveda, način njihovog sprovođenja, kao i način utvrđivanja statusa gazdinstva slobodnog od bruceloze goveda. „Sl. glasnik RS“, br. 55/2009.
19. Službeni glasnik RS. Pravilnik o utvrđivanju mera za rano otkrivanje, dijagnostiku, sprečavanje širenja, suzbijanje i iskorenjivanje zarazne bolesti klasične kuge svinja, kao i načinu njihovog sprovođenja. „Sl. glasnik RS“, br. 102/2009.
20. Službeni glasnik RS. Pravilnik o utvrđivanju mera za rano otkrivanje, dijagnostiku, sprečavanje širenja, suzbijanje i iskorenjivanje zarazne bolesti kuga konja, kao i načinu njihovog sprovođenja. „Sl. glasnik RS“, br. 6/2010.
21. Službeni glasnik RS. Pravilnik o utvrđivanju mera za rano otkrivanje, dijagnostiku, sprečavanje širenja, suzbijanje i iskorenjivanje zarazne bolesti enzootske leukoze goveda, načinu njihovog sprovođenja, kao i načinu utvrđivanja statusa gazdinstva slobodnog od enzootske leukoze goveda. „Sl. glasnik RS“, br. 51/2009.
22. Službeni glasnik RS. Pravilnik o utvrđivanju mera za rano otkrivanje, dijagnostiku, sprečavanje širenja, suzbijanje i iskorenjivanje zarazne bolesti plavog jezika, kao i načinu njihovog sprovođenja. „Sl. glasnik RS“, br. 18/2009 i 95/2014.
23. Službeni glasnik RS. Pravilnik o utvrđivanju mera za rano otkrivanje, dijagnostiku, sprečavanje širenja, suzbijanje i iskorenjivanje infekcija živine određenim serotipovima salmonela. „Sl. glasnik RS“, br. 7/2010 i 76/2010.
24. Službeni glasnik RS. Pravilnik o utvrđivanju mera za rano otkrivanje, dijagnostiku, sprečavanje širenja, suzbijanje i iskorenjivanje zarazne bolesti slinavka i šap. „Sl. glasnik RS“, br. 15/2010.
25. Službeni glasnik RS. Pravilnik o utvrđivanju mera za rano otkrivanje, dijagnostiku, sprečavanje širenja, suzbijanje i iskorenjivanje zarazne bolesti avijarna influenza, kao i načinu njihovog sprovođenja „Sl. glasnik RS“, br. 7/2010.
26. Službeni glasnik RS. Pravilnik o utvrđivanju mera za rano otkrivanje, dijagnostiku, sprečavanje širenja, suzbijanje i iskorenjivanje zarazne bolesti tuberkuloze goveda, načinu njihovog sprovođenja, kao i načinu utvrđivanja statusa gazdinstva slobodnog od tuberkuloze goveda „Sl. glasnik RS“, br. 51/2009.
27. Službeni glasnik RS. Pravilnik o utvrđivanju mera za rano otkrivanje, dijagnostiku, sprečavanje širenja, suzbijanje i iskorenjivanje zarazne vezikularne bolesti svinja, kao i načinu njihovog sprovođenja „Sl. glasnik RS“, br. 10/2010.
28. Službeni glasnik RS. Pravilnik o utvrđivanju Programa mera zdravstvene zaštite životinja za 2016. godinu. „Sl. glasnik RS“, br. 25/2016 i 61/2016.
29. Službeni glasnik RS. Ustav Republike Srbije. „Sl. glasnik RS“, br. 98/2006.
30. Službeni glasnik RS. Zakon o bezbednosti hrane. „Sl. glasnik RS“, br. 41/2009.
31. Službeni glasnik RS. Zakon o dobrobiti životinja. „Sl. glasnik RS“, br. 41/2009.
32. Službeni glasnik RS. Zakon o državnoj upravi. „Sl. glasnik RS“, br. 79/2005, 101/2007, 95/2010 i 99/2014.
33. Službeni glasnik RS. Zakon o inspeksijskom nadzoru. „Sl. glasnik RS“, br. 36/2015.
34. Službeni glasnik RS. Zakon o javnim službama. „Sl. glasnik RS“, br. 42/91, 71/94, 79/2005 i 83/2014.

35. Službeni glasnik RS. Zakon o lekovima i medicinskim sredstvima. „Sl. glasnik RS“, br. 30/2010 i 107/2012.
36. Službeni glasnik RS. Zakon o opštem upravnom postupku. „Službenom listu SRJ“, br. 33/97 i 31/2001 i „Sl. glasnik RS“, br. 30/2010.
37. Službeni glasnik RS. Zakon o veterinarstvu. „Sl. glasnik RS“, br. 91/2005, 30/2010 i 93/2012.
38. Službeni list SFRJ. Pravilnik o merama za suzbijanje i iskorenjivanje bedrenice kod životinja. „Sl. list SFRJ“, br. 39/88.
39. Službeni list SFRJ. Pravilnik o merama za suzbijanje i iskorenjivanje zaraznih bolesti pčela. „Sl. list SFRJ“, br. 6/88.
40. Službeni list SFRJ. Pravilnik o merama za suzbijanje i iskorenjivanje furunkuloze pastrmki. „Sl. list SFRJ“, br. 72/91.
41. Službeni list SFRJ. Pravilnik o merama za suzbijanje i iskorenjivanje infektivne anemije konja. „Sl. list SFRJ“, br. 39/88.
42. Službeni list SFRJ. Pravilnik o merama za suzbijanje i iskorenjivanje infektivnog bovinog rinotraheitisa i infektivnog pustularnog vulvovaginitisa. „Sl. list SFRJ“, br. 63/89.
43. Službeni list SFRJ. Pravilnik o merama za suzbijanje i iskorenjivanje leptospiroze životinja. „Sl. list SFRJ“, br. 6/88.
44. Službeni list SFRJ. Pravilnik o merama za suzbijanje i iskorenjivanje vrtičavosti pastrmki. „Sl. list SFRJ“, br. 72/91.
45. Službeni list SFRJ. Pravilnik o obrascu uverenja o zdravstvenom stanju životinja. „Sl. list SFRJ“, br. 39/88.
46. Službeni list SFRJ. Pravilnik o uslovima i trajanju karantina za uvezene životinje. „Sl. list SFRJ“, br. 6/88.
47. Službeni list SRJ. Pravilnik o merama za suzbijanje trihineloze životinja. „Sl. list SRJ“, br. 20/95.
48. Stojanović D.: Neki elementi usklađivanja zakonske regulative u oblasti veterinarskih lekova prema zahtevima EU. Veterinarski žurnal Republike Srpske, 5 (1–2): 80–83, 2005.

